

8766

సం. సంస్కృతములను
 చనుచే గాని శ్రీనాథుని కాశీఖండరచనతో సంబంధము
 లేదు.

“ఒకానొక కాశీపట్టణము భూమియందున్నదై నాగానీ,
 అక్కడ కాశీని చేరుకొని ఉండేవారికి పునర్జనాదులు లేవు
 గనుక తాను భూమిగదా, అయినాగానీ స్వర్గమందుండేవారికి
 పునరావృత్తి కలదు; తన యందుండేవారికి పునరావృత్తి లేదుగనుక
 తాను స్వర్గమునకంటే శ్రీమదుగా ఉండేటిదయినా మీద నైననుగాని
 తాను కొంతో త్రిశములచేత కట్టబడినదైనా భవబంధములను విడిచి
 పండును.”

సుపాకుల అనంత భూపాలుడు

చంద్రగిరి కృష్ణరాజు పుత్రుడైన అనంతభూపాలుడు ప్రసిద్ధ
 వగవచయిత. ఈతని కృతులు 1. విష్ణుపురాణము 2. భగవద్గీతలు
 3. రామాయణ వచనము (సుందరకాండముమాత్రము.) 4. భారత
 వచనము సభావర్ణన, భీష్మపర్వములు-ఈ వచనాటి గ్రంథమున
 నిత్యము, కరుణ వీరరాజునకు సహాయుడైన ట్లా గ్రంథమునందలి
 గద్యలలో నగునదాచున్నది. అనంతభూపాలుడు తన గద్యలో
 “విష్ణుపురాణవచన కథానందానంద మేధానందానంద వచన
 వచన ప్రచక్షణ్య” అని చెప్పుకొనినాడు. ఇది యుక్తికాంక్షి
 కాదనట కాతని వచనరచనాదైప్యమే తెలుపును. ఆయా
 గ్రంథములనుండి మచ్చున కుదాహరించెను.

విష్ణుపురాణము

“కనియుగంబున వాక్త్రమధర్మంబు లర్చకాచుననా
 వంబుడై యాచిరింపబడుం గాని ఋగ్యజుర్సామ వేదమార్గంబున
 బ్రవర్తిల్లెను. శ్వాయంప్రాప్తంబులగు వివాహంబులును, భర్త
 మర్యాదాకలిరింబులగు గురుశిష్యభావంబులును, దాంపత్యభర్మం
 బులు, నగ్నిసంతర్కణంబులును దేవత్రాజా విధానంబులును గలి
 యుగంబునం గలం గేరవు.” ఇది ముద్రితమైనది.

భగవద్గీత

ఈ భగవద్గీత ప్రశస్తమైన రచన గలది. పాశ్చాలలో నిత్య
 పవనీయ గ్రంథముగా నుండివచ్చింది. ముద్రితమయ్యును ప్రచార
 మున లేకపోవుట, వచనరచనయందు మానకు గల ప్రైలక్షిణ్యము
 వ్యక్తమగుచున్నది. “తేనె సర్వభూతములకు సహనంపను నాకు
 ప్రియమందును ద్వేషియును లేను. అయినను న న్నేవగు భజింపు
 దుతో వారలు సంతరింబును నాయందు ధ్యానము గలిగియుండును.
 తేనె భారత వస్తుగహింపుదు. అత్యంత దురాచారుండైనను
 నాయందు భక్తసేయు నరెందు, పాపవిముక్తుడై, శీఘ్రమున
 భక్తపరుండై కాశ్యతరైన మోక్షంబు పండు.”

రామాయణము : సుందరకాండము

ఇది యేకావ్యాసముల గ్రంథము-అముద్రితము

“ఓ తుల్యపుంగవా! నీ పుత్రానా నంపన్న దననతు నన్ను
 గతించితిము. నీవంటి వృత్త మందియు నీ నాకై తెలుగున

నున్న దాన - భూకారుణ్యంబు పరమధర్మంబుని పూర్వ
 నీవలననే వినియుండును. నీవు మహావీరుండివనియు, మహా
 హుండివనియు, మహాబలమనియునుండివనియు నెవ్వరికి
 కార్యంబు నీకు కేక్యంబనియు నెఱుంగుదు.”

తెనుగు వచనము - క్రైస్తవ మత గ్రంథములు

తెనుగువచనమునుగూర్చి తెలిసికొనదలచినపుడు క్రై
 వాక్యమును గూర్చి తెలియుట యోవశ్యకము - తెనుగుభాష
 మొట్టమొదట ముద్రాభాగ్యము నందిన పుస్తకము క్రైస్తవ :
 గ్రంథమే. ఆ మతాచార్యులు మతవాదవచనముకొలుకు, ప్ర
 సాహస్యమున కందుకొంటుంటే నుండుటకు నా క్రైస్తవ మతభర
 ములను నాడుకభాషలో రచించి శీఘ్రవాగ్ధికి వానిని యను
 వేయింప నాడల్లవలసి. వారి యాప్రాచుయు నమనరించి
 గ్రంథ ముద్రణము. వారి మతవాగ్ధికి యుపయోగపడినను కాల
 క్రమమున నా ముద్రణసాధనము, తెనుగున సారస్వతాభ్యుదయను
 నకు మహాత్మర సాధనముగా పరిణామము చెందినది. ఆ రచన
 మంతయు వచనమే యైనను, అది యీనాటికి వాక్యము వ్యవస్థ
 నందిక, నొక కృత్రిమమున రచనయై, “చలిలు తెలుగుగా మహా
 దేయము” కాకపోయినది. దీనికి కారణము రిది. ఈ క్రైస్తవ
 గ్రంథముల వచన రచనలలో కాలక్రమము నమనరించి మొదట,

(1) కేవలము వాడుకభాష వచ్చెను. (2) పిమ్మట సులభ
 గ్రాంథికముగ గ్రంథములు వెలువడినవి. (3) వాడుకభాషను
 కృత్రిమము చేసిన వచనరచన మూడినదక.

క్రీ. శ. 1720—1802 - వ్యవహారిక భాషారచనము. క్రీ. శ.
 2. -1860 - సులభగ్రాంథిక రచనము. క్రీ. శ. 1860 - వచన
 తిమ రచనము అని దీనిని విభజింపవచ్చును.

క్రీ. శ. 1720. క్రైస్తవపురాణ కథానందమము

తేనునాడుకు పాస్కపండుగ పొడుపునా యొన్నిది దివసాల
 పరియంత్రం తెగునరేమున వుండి చాలా అద్భుతాలను చేసినందు
 వల్ల అనేకులు అరివిపశ్చరి. అయినాగాని అరికు వార్త తెపలబుద్ధి
 నిమిత్తం వార్తను నమ్మరు. ఇదిగో వకగు తెలనకనే అనంత
 జ్ఞానోదయాలైనవారు మానవులయొక్క అంతర్భావ యంగిరము
 లను తెప్ప యెరిగివుండురు. కనక తమ్ము విశ్వాసించిన కొందరి
 మనస్సు అస్తీరమున్నూ కొందరి విశ్వాసుర్య మచ్చర్మమున్ను
 కాచి అరికు పుర్వకం దీరే దిన్ని వార్తను వాసి తెలుపై ర్శివారు.

నం. 1413.

“పరలోక భూలోకం ప్రక్షిక్తరైవవారు నిర్మించిన విధం
 యానలో అనేటమనంబివారుల వేదమందు రావున్నది సంతే
 పమా మొదటి భాంధం ప్రశ్నింపు - ప్రభుకు విశేషము.”

ఇది కొంత వ్యక్తికరించివచ్చింది. అంత ఉదాత్తమైన శైలిలో
 లేకపోయినను, స్పష్టమైన, కేట తెనుగుభాషలో నున్నది. అర్.
 సి. మిషన్ వారు ఈ అనువాదమును 1720 సంవత్సరముల ప్రము
 కుంచి.

అతడు వచన గ్రంథము లావశ్యకము లయ్యెను. అవి సులభ గ్రాహ్యముగ నుండుట తప్పనిసరి యైనది. అవి యాకర్షణీయముగ నుండునను తలంపున, కథారూపముగ మొదట రచన వలసివచ్చింది.

కథా వాఙ్మయము

ఈ వాఙ్మయమున తొలుత పేర్కొనదగినవి.

1. విక్రమార్కుని కథలు 1819.

2. పంచతంత్ర కథలు 1834.

ఇది రెండును, ఫోర్టు పెంటుజార్టి కథాకాలలో శాంధ్ర ప్రధానోపాధ్యాయుడగు రావిపాటి గురుమూర్తిశాస్త్రిగారిచే (1770-1837) రచితమైనది. తెనుగువారిచే రచితమై, ముద్రితమైన గ్రంథములలో మొదటిది విక్రమార్కుని కథలు-ఇది, 1819, 1828, 1850, 1858 లోగా, నాలుగుసార్లు ముద్రితమైనది. పంచతంత్రము, 1834, 1848, 1854, 1869 లో నాలుగుసార్లు ముద్రితమైనవి. ఈ ముద్రణములనుబట్టియే, వీనికా కాలమునగల వ్యాప్తిని తెలుసుకొనవచ్చును. చిన్నయనూరి రాజధాని కథాకాలలో పండితుడుగా నున్నప్పుడు మొదటి కొన్నియేండ్లు పై గ్రంథములనే పాఠములుగా వెప్పివాడు. తాను ప్రధాన పండితుడై పలుకుబడి సంపాదించినవనుక, తన నీతిచంద్రికను పఠనీయ గ్రంథముగా చేసికొన్నాడు. పై రెండు గ్రంథములేగాక, బాల వ్యాకరణమునకు నిరుపదిమూడేండ్లకుముందు, నొక తెలుగు వ్యాకరణము రచించెను. ఈ కితాబ్ద వచనరచన కిది ప్రారంభమే.

పాటూరి రామస్వామిశాస్త్రి : 1843

శుకనాథ కథలు

ఈతడు, ఫోర్టు పెంటుజార్టి కథాకాలలో మరొక గొరగారి వద్ద తెనుగు మునిషిగా నుండెను. ఈతడు శుకనాథుని వచన కావ్యముగా రచించెను. ప్రస్తుతము బహు ప్రతులలో నీతిని పేరు మఱుగుపడినది. కాని తే 19-9-1843 దిని బ్రాహ్మదొర వారికి వ్రాసిన లేఖనుబట్టి యీతడే శుకనాథుని కర్తయని తెలియుచున్నది.

పాటూరి నరసింహశాస్త్రి-హరిశ్చంద్ర కథ 1840

ఈతడు పై రామస్వామిశాస్త్రి సోదరుడు-హరిశ్చంద్ర కథను వచనముగ రచించెను.

పాటూరి రంగాశాస్త్రిలు

1841-విజయవిలాస వచనము.

ఈతడును పై రామస్వామిశాస్త్రి సోదరుడే. ఈతడు విజయవిలాసమును, చేమకూర వేంకటకవి రచననుసరించి వచనముగ రచించెను.

1 నేడు మనము (కంపెనీ) అనివాడునాంగ్లభాషాపదమును 'కుంపిణీ, లేక కుంఫిణీ' అనియే వాడుకలయు నని యిది సరియైనదని కీర్తికేములు బ్రాహ్మదొరవారు తమ విఘంటువున ప్రాసించినారు.

వీ వారిద్దరునుకూడ కాలేజీలో తెనుగు ముని నుండిరి. ఈ విషయములు పూర్వోక్తమగు బ్రాహ్మదొరగారికి బడిన లేఖలనుండి తెలియుచున్నవి.

భూర్జటి లక్ష్మీనతి శ్రీ. శ. 1842. - మాంగవింశ

అయ్యలరాజు శారాయకవి విరచితమైన మాంగవింశ పద్యకావ్యమున కిది వచనరచన. ఈ గ్రంథము శ్రీ. శ. 1842 వర్తమాన తరంగిణి ముద్రాక్షరశాలలో ముద్రితమై ఆ ప్రతికం ప్రకటన చేయబడినది. ఇది పద్యరచనకన్న సులభ గ్రాహ్యము నందుటచేత, శ్రీ. శ. 1865 లో తిరిగి ముద్రితమైనది. ఇంక శైలి యెట్లుండెనో తెలుపుట కీ క్రిందిభాగ ముదాహరించున్నాడు.

“హేమావతిని మోహంబు చిత్రంబు తలపఱుప, కన్యూరిలిక వాసనలు ముఖవాసనలకు లంచించియీగా, సవరత్ని ఖచిత తాటం! ద్యుతులు కపోలంబుల జీకి నుపాయనంబు లొసంగగా, మానకంబు దంపలహాయలు కరీరకాంతికి, కట్నమిచ్చగా, విడిసిన మన్మథగజంబుతలె తెడైన నడల నిల్లు వెడలి వినుచో పాంగయాహంసగమనం గాంచి యిట్లనియె.”

కీరబహత్తరి - తోటినామా లేక

చిలుక కథలు 1842

ఇది శుకనాథుని వచనము—వనుక దానికంటె భిన్నరచన గలది. ఇందు పారసీకపు శైలి తిఱచుగా గలవు. కథావిధానము ఉపాధ్యాయరచన బాగుగ నున్నది - వ్యావహారికరచన - ఇందు 52 కథలున్నవి.

దిలారామ కథ 1848

దిలారాం అను పేరుగల ఢిల్లీపాచ్చా కూతురు, అమరావతీ పట్టణపు రాజాకొడుకును పెండ్లాడుట. ప్రధాన కథాకరీరముగా నున్న యీ విచిత్ర కథాకావ్యమున, రాజకుమారుల మంత్రి కుమారుల జేతాటనము, మంత్రికుమారుడు తన యత్యద్భుత ప్రజ్ఞా ప్రయోగవిశేషముచే, పలుకెడివలు రాజకుమారుని రక్షించుట అతని నేర్పుచేతనే తుదిని సర్వత్రేయములు కలుగుట యందు చమత్కారజనకముగా గాననగును—ఇది యముద్రితము.

బత్తీసుపుత్రి కథలు 1847

ఇది సింహాసన ద్వారాంశిక యను సంస్కృత గ్రంథమునకు తెనుగువచనము. బత్తీసుపుత్రికథ లనగా ముప్పదిరెండు బొమ్మల కథలు. ఇది శ్రీ. శ. 1847 లో వాడేవు వెంకయ్య యను కవిచే రచితమైనది. శైలి సరళ వ్యావహారికము.

బేతాళవంచవింశతి కథలు 1848

ఇది కథాసరిత్సాగరమునుండి గ్రహింపబడి వాడుకభాషలో వ్రాయబడి, మిక్కిలి వ్యాప్తిలో నున్న కథారచనము.

కాంభోజరాజు కథలు 1849

ఇది రెండు తెలుగులుగా నున్నవి. ఒక దానియందు అనంత మార్కెకృతిమైన భోజరాజయమునందలి పద్యములు గలవు.

పువచ్చును

చారుల కథలు

లను, భాషాద్వారకులు ప్రాచీన దొరవాని
నా వారి యాంక్షయభాషాంతరముతో ప్రక
సంపాదించిన విధమునగూర్చి ప్రాచీనదొర
యోహాన్ బ్రాతములో నిట్లు వ్రాసియున్నాడు.
అనుకథ గద్యచిత్రములో సుదాహృత
84.)

ies Collected in this volume were-
me by a Telugu Brahmin named
year 1842. He was a tall stout man
rs of age. A humorist thoroughly
it learning, eloquent, most modest
died in my employ. He was a poet
killed in Medicine and Astronomy
the Telugu poetry with him and
amusing conversations, he related
re preserved. 18-1-1855.

కంద గురువుల కథలు 1861

ను కైస్తవ మతబోధకుడు

తెలుగుచేశమున వ్యాప్తిలో నున్నది. ఇది
నది సరళ వ్యవహారశైలిలో రచితము.

క్రిస్తు కథలు. 1862. పెర్నివలుదొర

స్థితిలు అను నాంశ్లయును రచించినదే.
నది. ఇదియును వ్యవహారశైలిని రచితము.

మరుదర్శిము కథలు 1881

గంధీగుల కథలనియందును. క్రీ. శ. 1881 లో
రచుగాను, (పేరు విశాఖపట్టణమండలమున
గా నుండెడివారు) తేట తెలుగుమాటలతో

వేంకటకృష్ణారావు 1830-1890

9) ప్రాంతములలో ప్రసిద్ధులగు రచయితలలో
కృష్ణారావుగా నొకరు. పేరు చెన్నపురమున
ను నివసించుచు గ్రంథరచనము గావించిరి.
నసంపన్నులు. బహుభాషా వేదులు. భూఖగోళ
ప్రత్యేక ప్రావీణ్యము సంపాదించినారు.

దల కవిని గూర్చి, గ్రంథమునుగూర్చి,
'తెలియ'లో ప్రకటితమైన నా వ్యాసమును
లో వీ కవిని గూర్చి, గ్రంథమునుగూర్చి,

గంబలును, స్వ. ముద్రా... మొదటి, నది కుతూహ
నశ్చేది. నా రాజన్యహాన్యము డటి నుపుత్రుడ౯ దయచే నా
సర్వశక్తియుక్తుండును, జగదీశ్వరు ననేక విధంబులం బొగడు
యభ్యుపయంబునకు బ్రధాన కారణభూతుండును సంకల్ప
బలువిధంబుల నెన్నుచుం దదనురూపకోశ విశ్రాణన మంగి
శ్రవణపుకావ్యహామోషణాది క్రియావిశేషంబుల నా పురుటి
లన్నియుం గడిపుచుండె.

అంత...కామదేవుం దనందగియుంటను కామహా
ననన్వర్థమంగి నామం విడిచెను."

తెలుగు వెలుగు ముగుదకత :

ఇది యొక చిత్రమైన కథ. ఇది క్రీ. శ. 1879 లో
మైనది. దీనినిగూర్చి "ఁందు అపూర్వ వచనరచనలు" ఆ
వ్యాసమును చూడుడు.

భారతి జూన్ 1950-548-550

పరగుల పిరాస్వామయ్యగారి

కౌశీయత్రా చరిత్ర 1830

పిరాస్వామయ్యగారు చెన్నపురికి పేరు తెచ్చిన
వారిలో నొకరు. పేరు క్రీ. శ. 1780 ప్రాంతమున బ
2-10-1835 లో దివంగతుడైరి. క్రీ. శ. 1830 సంవత్సర
పేరు కౌశీయత్రా చెప్పినప్పుడు వారు వ్రాసిన దినచరిత్రను
యత్రాచరిత్రమును వారి మిత్రులు తోమలేశ్వరపు త్రి
పల్లిగా రచ్చువేయించిరి. ఇది నవీనముగ ముద్రితమైనది. దీని
సరళమైన వ్యవహారశైలిగా నున్నది. వ్యాప్తిలో నున్నంగు
వారణము చూపలేదు.

క్రీ. శ. 1846. కోలా శేషచలకవి నీలగిరియా

కోలాశేషచల కవియును చెన్నపట్టణనివాసి మైసి
ధ్యక్షుడగు భామన్ సింఘ్ కదారవారి కచేరీలో నుమా
నుండెడివాడు. క్రీ. శ. 1846 మేనెల తే 12 ది మొ
18-1-1847 వఱకు నుదకమండలమున కాన్యస్థాన మున్నప్ప
గిన వృత్తాంతము నీలగిరియాత్ర యను వచనకావ్యముగ
యించినాడు. ఇందలి శైలి రసవంతమైనది. ఈ గ్రంథము
లో శే రచితముగుటచేత చిన్న యనూరి నీలిచంద్రక (1856)
ముందు వెలసినది - మచ్చున కిందలి పంక్తుల నిచ్చుచున్నా

"నా విడిదలయగు నిలుసొచ్చిన యనంతరంబ నె
గూర్చుండిన నెచ్చట స్రుమ్యురిన నెత్తి యంటిన నా సర్వ
శీలంబయి గోచరించె. అంత కొంత తడవునకే చలి మొల
మార్గక్రమంబు నవ్వడిదల ప్రవేశించు సమకాలంబునన,
గోచరింపదయ్యెదని తోచెను. మఱునాడు నాకును, నా బా

ప్రాచీనాంధ్రవాగ్దాత్రైకలలో నిది శేషాన్నిక గన్నది. ఇందలి కైలిని తెలియుటకు - నా పత్రికయందుండి యొక యుత్తి రమును పండు ప్రకటించుచున్నాను.

మహారాజుగ్రీవర్తమాన తరంగిణి ఎడిటరుగారి సముఖము సకు. ఈ యడుగున వ్రాసుకొన్న పద్యంబు తమ పత్రికలో ప్రచురముచేసి పంపింతులనవలసిన నా పద్యంబు కర్తంబు తెప్పించి తమగా తమ పత్రికలో ప్రచురము చేసి నా అభిప్రాయం వీడ్చుచు తమ ఘనమును బహుధా వ్రాపించెదను. అగత్యముగా నీ పద్యం వీనారి ప్రచురము చేయవలసినది కోరెదను.

పద్యము

ఉ. కొడిగి మింజె గాని తమకు వయకక్కడిదమ్మ నేత్రములో
వాడు గెడుమ్మ పంపింతులకు దాని సుధారసంబు ను
ద్రావి గెడుమ్మ యా చెలియ కక్కట మృగలమ్మ యాడికలో
పాపకూర యట్ల డిగిపేరినా యనంత శౌరికిక.

యా పద్యములో తప్పదంబులున్న దిద్దించి న వి అభి ప్రాయము పోనీయకుండా అర్థము తమ పత్రికలో ప్రచురము చేయవలసి కోరెదను.

దొంగల సం. అక్టోబరు } తమ వివరవిశేషమును
నెల ౨౨ వ నేది } చి. సూ.

తత్త్వబోధిని (1864-1869) (మాసపత్రిక) 1868 ఏప్రియలు

“మనసరంజని యను తెనుగు పత్రికనునుటించి మున్నొక తూరి యీ పత్రికయందు వ్రాసియుంటిమిగాదా! అది కడచిన 67 సంవత్సరముతో నీ నిలుపబడియున్నది. తత్త్వవర్తకులు మొట్ట మొదట దాని వారంపించినపుడు కొంతకాలములోనే తమ పత్రిక తెనుగుభాషపై వ్యాపించి వన్నెకొక్కువనియు, జందాదారు లను పోషకులను బెక్కిండు గెలుగుదురనియు దశాబ్దమున నింకను విశేషమైన గ్రంథములను బ్రచురింపవలసినదియని యొక యొన్నికతో గెండునూడు సంవత్సరములు, దాని జరుపుట యందు ద్రవ్యమును కాలమును వెచ్చించి దేహశ్రమము బుచ్చు కొనుచుకచ్చిరి.....దినవర్తమాని యొక్కటితప్ప నాంధ్ర మందు వేటొక పత్రికయు లేదు. శ్రీ యక్షిణి, హితవాది యను పత్రికలు గెండుండెనుగాని యివేలవనియు వస్త్రమించినట్లు కొనం బడియెడి. ఈ మాడు పత్రికలు మనసరంజనికి సమానములు గానేరవు. దీని విశేషప్రయోజనము నా పత్రికం జూచువారికెల్ల తెల్లంబుగనుక నిట దానింబట్టి వక్కాణించుట యవశ్యకంబు

వై యుద్భృతాంశములంబట్టి మొదట పత్రికలు వ్యావహారికావసరంబున ప్రచురించినను నా మాస పత్రిక గ్రాంథికభాష పరిపాటి ననుసరించినట్లు తెలియగలదు.

లేఖకు :

15-6-21. తెలుగు జాబుల పుస్తకం

స్వస్తిశ్రీమన్మహారాజగజశ్రీ గాగ్గేమిలీపు గ్రాంథిక గారి సముఖావకు.

తమ పండితుడు ములుపాక బుచ్చయ్యశాస్త్రి వివరమూర్త్యక ముగా అనేక పద్యములుచేసి వ్రాసుకున్న విజ్ఞాపనపత్రిక యేమంటే తమ శైలపుస్తకారము కృష్ణారెడ్డి పంపించిన వసుచరిత్ర ప్రతిపదార్థప్రకాశక తమకు అంగీకరించినది లేనిది తెలియలేదు. ఇక్కడనైతే బహుమంది పెట్టి బహుదేశములవారు వ్రాసుకొని పోతూనూ వున్నారు. తమపేరిటి కృతి గనక తనంతనే విస్తరిల్లుతూ వున్నది. నేను తమకు సుకృతంగా పాపకాలపెట్టి అనేక మందికి ఆంగ్లగీర్వాణ వ్యాకరణ కావ్యనాటకాలంకారాది గ్రంథములు అభ్యసించేస్తూ యున్నాను. ఇంత పర్యంతము తమకు యిప్పిస్తావచ్చిన ద్రవ్య ముపయోగించి కాలయాపన చేస్తావుంటిని. ఇప్పుడా ద్రవ్యము సరిపోవండున అశాచార్థదనాలకు నానా శ్రమ పడుతూ వున్నాను. లోగడ సముఖావ మనవిచేసుకున్న ప్రకారము యీ ఘటము వున్నంతకు అన్నముయిచ్చి కాపాడితే తమకు ఒకా పుణ్యము వస్తూ వున్నది - తమకు వుపేక్షించిన పక్షమందు యీ వార్తకములో బహు కష్టపడెను. కాంగా నాయందు కటాక్షించి నాకు అన్నా నకుగాకృష్ణారెడ్డికి వ్రాయించి దయచేయకర్తలు. పత్రికముఖాంతరం విశేషము యేమి వ్రాయవలసివడి. యీ పత్రికనే నన్నుగా కటాక్షించి అన్నమిచ్చి కాపాడవలసినది కోరుతూ వున్నాను. ఈ చిన్న గురువరాజు మనవిచేయగా నా వర్తమానమంతా చిహ్నానకు వచ్చెని. యింతే విజ్ఞాపన పత్రిక. ప్రకాశ కృష్ణారెడ్డి. బుచ్చయ్య శాస్త్రి స్వహస్తము వ్రాసుకున్న విజ్ఞాపనపత్రిక కడపంపించి పంపించినదైవది. * * *

(1882 - ఆగష్టు 28 -)

మహారాజగజశ్రీ గ్రాంథికవారికి—

మహాకాశమందు బుద్ధినిన్ని - ఘటాకాశమందు మనస్సు నున్ను - మహాకాశమందు చంద్రునిన్ని - చిదాకాశమందు సూర్యునిన్ని - చెరిగించుతూ పరాకాశమనే పరమవదమందు చిదానంద స్వరూపుడయి సర్వసాక్షియై, సర్వమనే నీటిలో నుదా నలుగు చున్న సర్వేశ్వరుని దివ్యపాదారవింద సన్నిధికి, ఓం, నమోనారాయణాయ, హే, భగవాన్.

నీతిచంద్రిక - 1850. పరవస్తు చిన్నయసూరి

పంచతంత్ర హితోపదేశకథలను సమ్యక్సముచేసి మిత్ర భూమి, మిత్రభేదము, పూర్వార్థం గాను, సంధివిగ్రహతంత్రము త్రితార్థముగాను విభాగించి చిన్నయసూరి పూర్వార్థము మాత్రమే వ్రాయించెను. దానిని సూరియే స్వయముగా వాణీదర్పణ ముద్రా రకాల యను నొకదానిని స్థాపించి, యందు 1856 లో అచ్చు యించెను. అప్పటికే సూరి రాజభాగీ కళాకాలా పండితుడగుట లన, నా గ్రంథము విద్యాకాఖిలో వచిరకాలములో వ్యాప్తి లోనికి వచ్చెను. నేటికి దీనిని మించిన వచనరచన లేవని ప్రాజ్ఞుల యభిప్రాయమై పరిశీలుగ్రంథముగా రాణించుచున్నది. రమరమి ముప్పదిమొదలుములు వచనీన యా రచననుగూర్చి ప్రస్తావించుట యనావశ్యకము.

విగ్రహతంత్రము 1866

చిన్నయసూరి విడిచిపెట్టిన విగ్రహతంత్రమును శ్రీ కొక్కొండ వేంకటరత్నముపంతులుగారు 1866 లో రచించి, 1872 లో ముద్రించెను. ఆపనుక పీఠికలింగముపంతులుగారు 1873-1874 లో సంధి విగ్రహతంత్రములను రెండింటినీ పూర్తి చేసిరి.

మహాశ్వేతకథ 1866

కాదంబరిలోని మహాశ్వేతవృత్తాంతమును మొదట నాతన రీతిని కొక్కొండ వేంకటరత్నముపంతులుగారు రచించిరి. భాషలో విడియే మొదటి నవల.

శ్రీ మార్కండేయ పురాణసార సంగ్రహము

తిమ్మరాజు లక్ష్మణరాయకవి. 1876

(వరూధినీ ప్రవచన సంభాషణ)

ఓ వారీతిలకమా! నే నరుణాస్పదంబు పట్టణంబునండి, ఓషధిరసమహిమచే నివటి కేసేంచి తిగుగుణం నా రసంబు

1. ఈ మార్కండేయ పురాణ సంగ్రహమేగాక, నీ వనక చెప్పబడిన కూర్మపురాణ, మత్స్యపురాణ సంగ్రహములును మూలములతోకూడ, శ్రీ. శి. 1876, 1877 సంవత్సరములలో ప్రకటితములైనవి. వీనిని ప్రకటించినవారు శ్రీ పువ్వాడ వేంకటరావుగారు. వర్తమానతరంగిణి యనుముద్రాక్షరశాలను నెలకొల్పి యందు పురాణవాద్యయమే కాక, యితరాంధ్ర గ్రంథముల నచ్చు కూర్చించి, సంప్రదనీయును భూమినేన గావించిరి.

హిమంబుచే నీరసంబైపొయి గాన మజ్జి పువ్వాడ

కళక్తుపైతెలి. నీ నవ్యతెలు? యిచటి కెందుండి వచ్చితివి? నీ యెవరు? అని యడుగ నవ్వరూధిని యిట్లనియె. ఓ మహాత్మా! నేను మేనకయనుదాది కుతసు, నవ్వరూధినియని యందురు. నీ మనోహరంబగు పర్వతంబున వసించెద. నీ కుందరాకారంబును గాంచినమాత్రంబున నా మోహంబు మోస్తే. కావున నా మనోరథం బొనగూర్చు మన నాద్రవగుం దా నరూధినిని జూచి, "బ్రాహ్మణుండు పరవాసంబు శీయందగును. దిశాటనము చేయవలయునను కోరిక నను జెరచె. కాలము తిప్పుక నిత్యమైతిక క్రియలను సలుపువాడను. వాటిం ద్యజించిన బ్రాహ్మణ్యము నశించుగాన నూర్కొండ ప్రమించుటకు మున్నె నా గృహంబు శీగునపా యంబు గరపు"మన వారీమణి దలపులరని నీక్షించి అయ్యెయో..."

శ్రీ కూర్మ పురాణము

తిమ్మరాజు లక్ష్మణరాయకవి 1877

(జీవరారు వచనము)

"పూర్వం బా వివసమున భృగవాది తాననులు బ్రవృత్తి నివృత్తింబును గృహస్థగర్వాచరణం బ్రవృత్తియందుండిరి. వారి నాగ్నయామహితులందేయ గౌరీండు దలంచి శౌరింగూడియవ్వన మున కరుగుచో దివ్యలం దానేకోననింశతివత్సర వయస్సున న్యర్థపమాన తిసుకాంతియ, లంబితబాహుయుగ్మంబును నిర్మల శతసత్ర సేత్రములుగల మోహనాకాశపరసుండై దిగింబగుండై పుండరీకాక్షిం దెల్ల బ్రహ్మాండముల మోహింపజేయు యంబు యానయై దెంగటరాగ మందగమనమున మునిపల్లియకు జనిన మౌనీక సన్నిభుండుగా, దినకరకోటిప్రభాసమానండునగు పునసతిం గాంచి పశుల న్మగనీ సంసారముం దూరి కుహరులందగిరి నాగ సంగరముం గోరి గుంపులు జేరియందలి వారీమణులు పురారి పంటం బన గడచేరిరి."

మత్స్యపురాణసారసంగ్రహము. 1871

ఇది మత్స్యపురాణమునకు సంగ్రహగూపమైన వచనము. పైని తెలిపిన తిమ్మరాజు లక్ష్మణరాయకవితెను, పువ్వాడ వేంకటరావుపంతులుగారిచేతిను రచితమైనది. పై రచనములవలె నే చక్కనిచైతీ గలది.

శ్రీ. శి. 1880 నుండి యానాటివఱకు వచ్చుచున్న వచన వాద్యయమునుగూర్చి వేటొకచో ప్రస్తావముగ వివరిం చెదను.

శ్రీ కొడవటిగంటి కుటుంబరావు

ఎవరో నిద్రలేస్తట్లుగా జోగారావు పక్కమీద లేచిపూర్వమున్నాడు. అంతానిశ్శబ్దంగా ఉండ. జాగరగా అలాగే పై లీల తీసి పిల్చటం వినిపిస్తున్నది.

కిందహాలులో ఉన్న గడియారం మూడు కొట్టింది.

జోగారావుతాను కన్ను కలను తెలుచుకుంటూ మళ్ళీ పక్కమీద వాణాడు. మళ్ళీ నిద్రపట్టే లక్షణాలేవీ కనిపించలేదు.

అతను కన్ను కలలో విశేష మేమీ లేదు. పదేళ్ల కిందటి తీవ్ర వాతావరణం ఎందుకో మళ్ళీ కలలోకి వచ్చింది. ఆ కటిక దరిద్రపు దినాలూ, ఆ పూరికొంపా, హామకొంటి నలకమంచమూ, మసి బారి, వైద్యుల పెళ్లవిరిగి, కాగితంతో అంటించిన చిమ్మీగల పారికేన్ బాంతయూ కనిపించాయి. అప్పటికింకా తను లీలను ఎరగడు— ఆ పాతెను లీలకుడాకాదు. అయినా ఈ కలలో ఆ మేకూడా ఉన్నది. కలలో అతను ఆ పూరికొంపనూ, కుక్కిమంచానీ, వారి ముఠాంతయూ, లీలనూ ఎంత ప్రేమగామాళాడు! ఈ అర్థం లేని కల కంటున్నంతసేపూ అతని మనస్సు ఎంత నిర్మలంగా ఉంది!

చారిత్ర్యంలో ఆనందం ఉన్నదనే సిద్ధాంతాన్ని జోగారావు బుద్ధిపూర్వకంగా వివాదానికి ఆహ్వానించలేదు. కాని ఇప్పుడాలోచించుకుంటే తాను ఆత్మవంచన చెసుకున్నాడేకా నని అనుమానం కలగసాగింది. డబ్బులో ఆనందం ఉందా? సుఖాల్లో ఆనందం ఉందా? చిత్తశుద్ధిగా జోగారావు ఈ ప్రశ్నకు సమాధానం చెప్పకోలేక పోయాడు.

ఒకప్పుడు జోగారావు మృత్యుతిరగతి చవిచూడు. మృత్యుతిరగతి చారిత్రాన్నికీ, తక్కువతిరగతి చారిత్రాన్నికీ శేగా ఏమటంటే, రెంటిలోనూ ఆహారసమస్య ఒకటే అయినా, మృత్యుతిరగతి చవిచూడు తన ఆకలి చంపుకోవటానికి అనుక్కు తినటమో, కూలిచేసుకోవడమో, దోచడమో చేయలేదు. మృత్యుతిరగతి వాళ్లకు దొపిటి చేరికాదనికాదు, ఇచ్చంటేదీ కాదు. అయితే తక్కువ తిరగతి వాళ్లలాగాబట్టి పరగడుపునా, చట్టవిరుద్ధంగానూ దోచలేరు. తమ అవసరాలు గడవగా, విలాసాలు తీరగా చేతిలో మిగలటం మొదలు పెడితేగాని చట్టం చాటువోడిడికి చిగలేరు.

తన చారిత్ర్యంలో జోగారావు, కథలూ, వ్యాసాలూ రాసేవాడు. అతని సాహిత్యవిమర్శలు తెలివిగా ఉండేవని చదివిన కొద్దిమందిలో కొద్దిమంది అనుకునేవాళ్లు. రచయితగానూ, విమర్శకుడుగానూ జోగారావు ఆకాలంలోనే సాహితీపథులలో కొంత ఖ్యాతిగడించాడు. ఆ రోజుల్లో ఏ కథకన్నా అయిదు రూపాయలు మని ఆర్జయ్యే పై ఎంత ఆనందంగా ఉండేది! ఆ రోజుల్లో డబ్బు

గారడీలుచేసి మావేది జోగారావు చేతుల్లో. గోగో పొట్టించటంఎట్లా? గోగోరావు ఆ “గోగో” చేశాడు. తనే వంటచేసుకునేవాడు. అన్నం, ముక్కలూ, ఉప్పు, కార మేసుకుని, ఇంతకూనె వాయలుతని నీళ్లలాటిమజ్జగలో నిమ్మకాయ, ఉప్పు! కొన్ని పరిస్థితుల్లో అర్థంతోనందం కలుగుతుంది. ఎంత అవసరాలు గడుపుకోవచ్చునో అన్నేపించటంలో ఆనందం ఈ ఆనందాన్ని జోగారావు ఎగును—కాని గుర్తించ

జోగారావు, లీలా పట్టుపవచ్చిన తిరవాతికూడా రోజులు అన్నంతినలేదు. ఉదయము, నాయంకాలనూ హావెల్లి డబ్బుకు ఎంత ఎక్కువ తినవచ్చునో అంత తినేవాడనేసి ఇడ్లీ, నాందూ, అరికిప్పకాఫీ తాగితే జానె పూనిండేది. నాయంకాలం కారీయగుల్ అయినకాలం భతెచ్చుకుంటే ఇడ్లీకీ సరిపోయేది.

రాజ్యాలేలేవాళ్లు రాజకీయ సమస్య ఎదుర్కొనేవారే ఎంత తీవ్రంగా ఆలోచించి, ఎటువంటి యుక్తులు సాగిస్తా బిక్కిలక్క గూపాయిసంపాదించటానికి, అది సాధ్యమైన నింపాదిగా చెయ్యడానికి పోవటానికి, జోగారావు అంత శ్రమ వాడు. ఈశ్రమ ఫలించినంతవరకు ఆనందం కలుగుతూనే ఉండేది.

అప్పుడే జోగారావు ఈ ఆనందాన్ని గుర్తించక పోటానికి కారణమేమంటే అతను వేరకలలు-పగటి కలలు కనటంలో నిమగ్నమయిపోయినాడు. అప్పుడతను కన్ను కలలు రెండే రెండు— ఒకటి లీలను సినిమాతారచెయ్యటం! రెండోది సాధ్యమైనంత వాగరికంగా బ్రతకటం.

రిండికి సరిగాలేని రోజుల్లోకూడా జోగారావు, “నిజమైన చారిత్ర్యం డబ్బు లేకపోవటం కాదు; ఉన్న డబ్బుతో సుఖంగా బ్రతకలేకపోవటం”, అని అవకాశం దొరికినప్పుడల్లా అనేవాడు. అతని లక్ష్యప్రకారం పల్లెటూళ్లలోనివసించటమే ఒక పెద్ద దరిద్రం. మంచి గోడ్లూ, సొంత కాయూ, ఆధునిక వస్తువులమీద కట్టివట్టూ, ఎలెక్ట్రిసిటీ, ఫ్లష్ సౌకర్యాల్లా, పార్కర్ల పంపిణీమీద బాత రూములూ, కొళాయిలూ, సింకోలూ, పడక గదులూ, డ్రాయింగరూములూ, ఫర్నిచరు, టివాసీలూ, క్రోటనులూ, కడ్డనులూ—ఇవి లేకపోవటం నిజమైన దరిద్రం.

లీల సినిమాతార కావాలన్న కల నిజమైనప్పటికీ తన ఈ రెండో కోరిక ఇంత బాగా నెరవేరుకుంది జోగారావు ఎన్నడూ ఉహించలేదు. రెండూ నిజమయ్యాయి. కాని జోగారావు అర్థ

2 మాడు గంటలకే తనకు ఆనందం ఎందుకు లేకుండా న్నదా, అని ఆత్మపరీక్ష చేసుకుంటున్నాడు.

2

ప్రస్తుతం జోగారావును వేధిస్తున్నది బాధ అనదగినంత పెద్దదికాదు, లిబర్ సరిగా పనిచెయ్యకపోవట మనదగినంత చిన్నది కాదు. తెర్నార్డ్ మా నాటకం “మాన్ అండ్ మాపర్ మాన్”లో, నరకంలో డాన్ యూన్ “బోర్న్ ఓన్” అనుభవిస్తున్నట్లుగా ఉన్నది అతని స్థితి. అదొక విధమైన చిరాకుతో కూడిన ఆనందం. ప్రి. ఈ ఆనందం తప్పి రీలే కారణమని అనుకోదలస్తే జోగారావుకు మార్గాలు చాలా ఉన్నాయి. కాని అతను ఆ మార్గాలు ఆస్వేషించి ఆత్మ వంచనకు గురికాదలచలేదు. అతనికి లీలకూ గల సంబంధం గడచిన మూడు నాలుకేళ్ల కాలంలో చాలా మారిపోయింది నిజమే గాని అందుకు లీలను తప్పపట్టటం నిరర్థకం. పైపెచ్చు అతను ఎనిమిదేళ్ల నుంచి ఆమెకు అనేక రకాలుగా దుఃఖపడిఉన్నాడు.

లీల అతని జీవితంలోకి అడుగుపెడుతూనే అతన్ని చాలా పెద్ద దుస్థితినుంచి రక్షించింది. జోగారావు తన దరిద్రాన్ని, పెట్టో మరింత దుర్భరం చెయ్యక చాలా మంచిపనే చేశాడు గాని, ఈ పాడు సంఘంలో ఏ సమస్యను పరిష్కరించాలన్నా మరో కొత్తసమస్య ఏర్పడుతుంది. చి క్షేమిటంటే జోగారావుకు బ్రహ్మచర్యం సాధ్యంకాలేదు. కొందరు బ్రహ్మచర్యం గులుపుగా నెరవగలరు. కాని జోగారావు ఈ తరగతికి చెందినవాడు కాదు. అతను తన పరిసరాలలోగల ఆడవాళ్లను-ఇతరుల భార్యలను ఆధారంచేసుకుని తన బ్రహ్మచర్యభారం తేలిక చేసుకోసాగాడు. ఇందువల్ల అమాయకలైన స్త్రీలని అపాయానికి గురిచేస్తున్నా నే అన్న బాధ అతన్ని కాల్చుకులిన్నది. వాళ్ళ మనశ్శాంతికి భంగం కలిగిస్తున్నా నన్ను ఆవేదనకూడా అతనికి కలగకపోలేదు. ప్రేమ కేవల జీవభర్యమే అయితే ఒక రిద్దరు స్త్రీలు అతనికోసం మానసికంగా బాధపడడం జరక్కపోను. ఈ నరకంలోనుంచి ఏ నాటికైనా, ఎవరైనావచ్చి తనను ఉద్ధరిస్తారని అతను పెట్టుకున్న ఆశను లీల సఫలం చేసింది. ఆమెతో స్నేహం కలిగినతరువాత అతను ఇతరుల భార్యలతోటి పోలేడు.

లీల ఎవరిభార్య కాదు. ఆమె కళావంశుల పిల్ల. ఆమెకు తల్లి గాక, తండ్రికూడా ఉన్నాడు. కాని ఆ దుర్మార్గు డామెవల్ల తండ్రిలాగా ప్రవర్తించలేదు. పన్నెండ్లలో నిండుకొండ్ల వాడు లీలను బహుదూరం పెట్టాడు. ఆమెలో మానసికవాంఛలు మొగ్గ తొడగకపూర్వమే హయమైన ఇంద్రియానుభూతికలగటం చేతలీల ముగవాళ్లపై ద్వేషంమాత్రమే ఎరుగను, ముగవాళ్ల స్నేహం ఎరగదు. ఆమె కాలోటును జోగారావు తీర్చాడు. అతనిమూలంగా లీలలో ఆడతనం పరిపూర్ణత్వంపొందింది. ఆమె అతని ప్రభావాన్ని పూర్తిగా స్వీకరించడమేకాక, ప్రపంచంలోఉన్న ఒక్క గొప్ప వాడూ తననాడైనట్లు భావించి గర్వించింది. అతనితో నరకానికి పోవటానికైనా సిద్ధపడి తన తండ్రిని ఢిక్కరించి, ఇల్లు విడిచి అతనితో పట్నం వచ్చేసింది. పట్నంలో ఇద్దరూ కలిసి చాలా ఇబ్బం దులు పడ్డారు. కాని జోగారావుపాడి విశ్వాసంతో ఆమె ఏ

కష్టాన్నీ భార్యు చెయ్యలేదు. ఏ సమస్యనునులించి తన స్వ ఆలోచించలేదు. అతనియందు ఆమెకు గల విశ్వాసం అన్ని లు లకూ నిలబడింది.

అయితే లీల ఎన్నడూ జోగారావు చేతి క్రిందామట్టా ఉండలేదు. అతనికి ప్రతిబింబం అసలే కాలేదు. ఆమెను తన ప్ర బింబంగా చెయ్యాలని జోగారావు ఎన్నడూ ప్రయత్నించలేదు ప్రయత్నించాలని అతనికి తట్టనుకూడలేదు. జోగారావుకు అన్నిటి కన్నా భావనా స్వాతంత్ర్యంమీద విశ్వాసం హెచ్చు. ఇంకొక భావనాస్వాతంత్ర్యాన్ని అరికట్టటంకన్న మనిషి చేయగల సాంఘికపాతకం మరొకటి లేదని అతని విశ్వాసం. తన స్వాతంత్ర్యాన్ని అరికట్టటానికి ప్రయత్నించిన వారి నందరినీ అతను వది చెయ్యటంచేతే జీవితంలో దాదాపు ఒంటరిగాడైవాడు. అతనికి మిగిలిన కొద్దిన్నేహితులు కూడా సాంఘికంగా తనవర్గానికి చెందిన వారు కాదు; తాను తన వర్గధర్మాన్ని ఆచరిస్తున్నాడా లేదా అని విమర్శించని వాళ్లమాత్రమే...

లీలకు సినిమాలో నటించే అవకాశం దొరికిందంటే అంగుకు పూర్తిగా జోగారావు కృష్ణ కారణం. అతను ఆమెయందు పరి పూర్ణమైన విశ్వాసం కనబరిచాడు. ఆమెను వినోదిగా సినిమా తార చెయ్యాలన్న ఆవేదనమాత్రమే అతనిలో ఉన్నట్లుంటే అతను జయించి ఉండకపోను. కాని ఆమె ఏనాటికన్నా గొప్ప సినిమా నటి అయి తీరుతుందని అతనికిగల పరిపూర్ణ విశ్వాసం క్రమంగా ఇతర్లకు కూడా సంక్రమించింది. ఎందుచేతనంటే జోగారావు అందరు ప్రాద్యూస్లర్ల చుట్టూ లీలను వేసుకు తిరిగి నప్పటికీ, ఎవరి దగ్గిరా ప్రాధేయపడ లేను. ఆమెయందు వారు విశ్వాసం కనబరచినందుకు వారిని విడించినూలేదు. ఆమెను తీసు కోకపోవటంవల్ల ప్రాద్యూస్లర్ల నష్టపాతాలన్న నమ్మకం అతనిలో బలంగా ఉన్నప్పుడు ఒక రిద్దరు ప్రాద్యూస్లర్లన్నా ఆ నమ్మకానికి గురికాక తప్పుడు. అదే జరిగింది. లీలకు వరసగా ఒకదాని తర వాత ఒకటిగా పెండు చిన్న చిన్న వేషాలు లంచాయి.

జోగారావు లీలను సినిమాలలో ప్రవేశపెట్టటమే కాదు. ఆమెకు నటించే శక్తి కూడా కలిగించాడు. నిజానికి ఆమె నటించటానికి పుట్టిన మనిషే. దానికి సందేహంలేదు. ఎందుచేత నంటే విశ్వజీవితంలో కూడా ఆమె భావ ప్రకటన ఎంతో నిండు గానూ, అకర్షకతగానూ ఉండేది. అయితే విజయంతరంగా నటించటానికి ఈ సహజశక్తి చాలదు. దానికి తోడుగా ఒకవిధ మైన మనస్తత్వంకూడా ఉండాలి. ఆ మనస్తత్వం నిర్బంధాలమధ్య అలభ్యం. దానికి మానసిక స్వాతంత్ర్యం అంతులేకుండా కావాలి. కళాకారుడు ముందుగా జీవితపు సంకల్పంంచి తాను విముక్తి పొంది, తరువాత ప్రపంచాన్ని తన సంకల్పంలో విగించే శక్తి సంపాదించాలి. కళ్ళకు సరిఅయిన వాతావరణంలేని సాంఘిక వ్యవస్థలో కళాకారులు సంఘానికి జరికావటమో, అధమం సంఘ ధర్మానికి విలక్షణంగా జీవించటమో జరుగుతుంది. సాంఘిక వ్యవస్థ కళారాధనకు అనుకూలించే పరిణామాన్ని పొందిననాడే హమాజీమలకా కళారాధకులకూ మధ్య ఏర్పడుతూఉండే ప్రభుత్వం

వలంబం ఇచ్చాడు. సంఘం మాన
అలవాద విర్చరిచే వినిర్బంధాన్ని కూడా లీల నుడిగా, తప్పని
సరిగా ఆమోదించనవసరం లేకుండా చేశాడు. అసలే విమాంసం
లాంటి లీలను అతను స్వేచ్ఛావిహంగంగా మార్చాడు.

లీల నటించిన చిన్న పాత్రలే ప్రాద్యూసర్లను ఆకర్షించాయి.
ఆపాత్రలను చూసి లీలకూడా సంతోషించింది. ఆమెకన్న విమర్శ
వాద్యుష్టి ఎన్నో రెట్లు అధికంగా గల జోగారావు ఆమె నటనతో
త్పిస్తినడలేదు. అందులోగల లోపం చాలా వరకు ఆయాపాత్రలు
రచించిన వాళ్లదనీ, ఆమెను దైర్ఘ్యచేసిన వారిదనీ అతను తెలుసు
కున్నాడు. నటులను విమర్శవాద్యుష్టితో గాక తమ పూర్వానుభ
వంతోనూ, వ్యాపారదృష్టిలోనూ చూసే ప్రాద్యూసర్లు ఆమెగో
లాభాలు చూశారు. సరికొనిన మేకప్ నాన్ ఉండి, మంచి ఫోన్
గ్రాఫర్ చేతిలో పకినే లీల చాలా ప్రేమవస్తువనీ, లక్ష్యాది నివి
మా ప్రేమకులు ఆమెకోసం వెక్రొత్త తమ పైకనకి వస్తం కురిపించ
వచ్చుననీ ప్రాద్యూసర్లు గుర్తించారు.

అయితే ప్రాద్యూసర్లు వేటగాళ్ల వంటివాళ్లు. వాళ్లతోంద
రసమే కుప్పాకే వేర్వీ పట్టపారిపోవటానికి ఒప్పురు. లీల చాకగా
వస్తుంది. కాని తాము ఏమాత్రం ఆత్రం ప్రదర్శించినా ఆమెరేటు
పెరగవచ్చు. అందుకని వారు వయ్యకర్లతో కనిపెడుతూ వలచేత
బట్టి పొంచున్నారు. ఇంతలో ఎవరో ప్రాద్యూసరు తూలాడు.
అతికి, పాపం, గత్యంతరం లేకపోయింది. అతని “తార” అతన్ని
సింహానికి నిర్ణయించి వేచీలు పెట్టసాగింది. తీరా సంతకం పెట్ట
వచ్చేసమయానికి తాను అదవారుకోరి ఒప్పించిన తొంద్రైత్యుడి
హిరణ్యాక్షవరాలకు తోడుగా చూడోడి కోరింది. అప్పటికే
మాడు కంట్రాక్టులుచించి నాలుగోది రాసిన ఆ ప్రాద్యూసరు
నాలుగోది చించేసి తన “తార”ను పంపేసి వెంటనే కార్కెక్సి
లీల దగ్గరికిపోయి, “ఇదుగో వేను ఎల్లండి ప్రారంభించే పిక్చరులో
హీరోయిన్ వేమనికి కంట్రాక్టు. అంకేమాత్రం వయ్యలేను. ఎంత
కోరతావోచెప్పు. నా కిష్టమైతే నువుచెప్పిన అంకేవేస్తాను. లేదా,
పిక్చరు మానుకుంటాను.” అన్నాడు.

కంట్రాక్టు ఫారంటీసుకుని జోగారావు లీలచేతికిచ్చి ఎక్కడ
సంతకం చెయ్యిలో చూపించి సంతకంచెయ్యమన్నాడు.

“అంకే?” అన్నాడు ప్రాద్యూసరు.

“మీరు గిట్టినంత వయ్యండి, మీరునవ్వపడి లీల డబ్బుతీసుకో
నవసరంలేదు, మీరు మా యింటికి వచ్చారు. మేం మీదగ్గరికి
రాలేదు. అతిసులతో ఎవరూజేరం చెయ్యరు.”

వ్యాపారస్తుడిలో మానవత్వం తలపెట్టింది. అగువేలదగ్గర
పాటప్రారంభించి ఎనిమిదివేల దగ్గర ఆపు చేద్దామనుకున్న
ప్రాద్యూసరు పదివేల అంకేవేశాడు.

ప్రాద్యూసరు వెలపు పుచ్చుకున్నాడు. ఆ
వేసికన్న మరీ ఇద్దరు ప్రాద్యూసర్లు ముగ్గులోకి ది
ప్రాద్యూసరును తిట్టుకుంటూ వాళ్లుకూడా సంతోషే
రాసి, ఇంత తెలివిగాలిసపని ఎందుకుచేశామా అని
పాటు ఆశ్చర్యపడ్డారు.

3

అటు తరవాత లీలపైకేరావటంతో జోగారావుకు
లేకుండాపోయింది. ఈ యేడు ఆమె అనుకంటాపుల
కాలుపెట్టింది. ఒక్కొక్కటి 30 వేలు. కిందలేజే
యలుపెట్టి ఈ ఇల్లు కట్టించారు. కాని ఇందులో జో
ఎటువంటి నిమిత్తమూలేదు. ఈ రెండునూజేళ్లుగా తెరవి
సొందర్యం ఎంతోపెంపొందింది. ఆమె నటన ఎంతో
సంపాదించుకున్నది. కాని దీనికితోప్పవ్యాళ్లు మేకప్ చే
ఫోటోగ్రాఫర్లు, దైర్ఘ్యగా, ఆమెకు ప్లేజాక్ పొడిన
ఆమెకోరకు పాత్రలు రచించినవాళ్లనూ. ఇందులో జో
ప్రమేయం ఏమీలేదు.

నినిమా ప్రపంచంలో కాలు నిలవనొక్క కున్నాక లీల
విషయాలలో వెనకటికన్న వనక్కుపోయింది. ఆమె వెం
శ్వరస్వామి మొక్కులు చెల్లించింది, అ, వేకాలు చేయించి
తోడుగులు తొడిగించింది. గడిచిన రెండునూజేళ్లనుంచి ఇ
ముగ్గురు జ్యోతిష్కులను పోషిస్తున్నది, నాడీ గ్రంథాలవా
పోషిస్తున్నది. ఇవన్నీ కాక ఆమె, తననుపైకి తీసుకురావటా
తోప్పజేవారందరికీ తన శరీరసౌఖ్యం ఇస్తున్నది. తన ఆ, వ్యు
అటంకంగా ఉండగల పురుషులను ఇంకోవిధంగా వశం చేసు
వటానికి ఆమె ప్రయత్నించటంకూడా లేదు. కేవలం తన శరీర
తోనే జయిస్తున్నది.

లీలనుచూసి అనూయపడేవాళ్లూ, ఆమె పతనాన్నికోరి
వాళ్లకూడా ఆమెమీద దుష్ప్రచారాలు చేస్తూనే ఉన్నారు.
ఆమెనుభయపెట్టి డబ్బుగుంజలేనివాళ్లు పత్రికల్లో ఆమెనుగురించి
ఆవాకులూ చెవాకులూ రాస్తూనే ఉన్నారు. ఈ ప్రచారం చూసి
లీల బెదిరిందిగాని జోగారావు దైర్యంచెప్పాడు.

“నీ వ్యక్తికి నీ అపఖ్యాతి అడ్డరాదు. నీకు మొగుడనే
పేరుతో నే నున్నావాళ్లూ ఎవరూ ఏమీ చెయ్యలేరు. నీమీద
రాళ్లువేసేవాళ్లే గాయపడతారు.”

లీల కృతజ్ఞతతోనూ, గాయపడిన ఆత్మాభిమానంతోనూ
కంట నీరు గారుస్తూ జోగారావును కాగిరించుకుని ముద్దుపెట్టుకు
న్నది. ఆమెను తెరమీద చూస్తేనే లక్షలాది ప్రేక్షకులకు పార
వశ్యం కలిగినప్పటికీ ఇవేవల జోగారావును ఆమె ఆలీంగనం కది
లించలేకుండా ఉంది. ఒకప్పుడు ఆమె కుండిన లావణ్యమూ,

ందమా ఇప్పుడు లేవు. వివాహాలు సరిగా లేని నీనిమానలనా, చెమటపూతమైన కామసంతృప్తి, ఆమెపొందర్యాన్ని ఆనందిస్తున్నాయి. ఆమె సహజసౌందర్యం క్రమంగా తగ్గినా, కృత్రిమ సౌందర్యం దినదినప్రవర్ధనానమానమైంది.

4

కందుకూర్లకెరం నీల సినిమావృత్తిలో ఒక నాథవాధ్యాయం ప్రారంభమయింది. ఆమెతో కూడా మరికొందరు కలిసి సాంతాన పిక్చర్ తయారీని తలపెట్టారు. ఇది జోగారావు కిష్టంలేదు. కాని ఆమె నిగుత్తుపాపడెట్టు కనపడటంతో ఆతను వద్దవచ్చేడు. ఈ ప్రయత్నం దాని నిష్ఫలదాయకం కానున్న లక్షణాలు ఇప్పుటికి కనిపిస్తున్నాయి. ఈ పిక్చరునిర్వహణ బాలనాయకత్వంగానూ, బహునాయకత్వంగానూ ఉన్నది. ఇంకా ఆటా యాగా లేకపోయినా లీలచేతి చెప్పు ఇగ్గి వేలవాకా వదిలింది. మిగిలిన వార్లది ఎంతెంత వదిలింది. లీలకు సరిగా లేవీదు. జోగారావుకు ఆమె వ్యవహారాలలో జోక్యం కలిగించుకోవలం ఇష్టంలేదు. తాను కథలు రాసేవాడై ఉండినా — అతడు కథ అన్నది రాసి ప్రచురించి అయిదాకే క్షయింది! — నీల నటించే చిత్రాల కథల జోలికి ఎన్నడూ పోలేదు.

ఏదిఏమైనా నీలకు అర్థం కావలం ఆతనికి ఇష్టంలేదు. ఆమె స్నేహితులనుగురించి, ఆమె తిరుగుళ్లనుగురించి అత సెప్పడూ విమర్శించలేదు. “ఎక్కడికి వెళ్లావు? ఎక్కడినుండి వస్తున్నావు?” అనినాడా ఎన్నడూ అతను అడగలేదు. ఈ విషయంలో అతనికి అనూయకూడా లేకపోయింది. ఎందుకంటే లీల తన స్థానాన్ని మరెవరికీ ఇవ్వలేదు. మిగిలినంతా ఆమె వృత్తిలో ఎట్లా పెన వేసుకుని ఉన్నదంటే తన వృత్తికి ధింకం లేకుండా ఆమె ఈ సంబంధాలనుంచి బయటపడలేదు. కొద్దిగా తియ్యబోయే పిక్చరుకూడా ఇంచుమించు అటువంటిది.

ఇంకొకందుకుకూడా లీలను యాత్రే జోగారావుకు బారి లేనది. నీలిమానలన ఈ నీతిప్రపంచంలోకూడా సంఘభాగం యొక్క ప్రభావం ఉన్నది. నీలకు తనతో ఇప్పుడిక సరిలేదు. కాని, పాపం, ఆమె తనను నిడిచేయాలన్నా అది సాధ్యంకాదు. ఆమె తన భార్య అనే వంచనమీద ఆమె సినిమాజీవితమంతా నిర్మాణమయింది. ముగ్ధంగా లభించే నిదానలూ, పునర్వివాహాలూ లేకపోతే నీనిమాప్రపంచంలోవాళ్లు ఈ కాడి మొయ్యిక తప్పదు. నీలకంటా జోగారావుమీద ఏదో కొంత స్నేహభావం ఉంది. అది లేకపోయినా ఆమె గతి ఇంతే. జోగారావు అనూయాపగుడైనా ఆమె గతి ఇంతే. కాకపోతే కొంతలో ఆకారం ఉండదు.

లీలకు వర్తించినదే కొంతవరకు జోగారావుకూ వర్తిస్తుంది. లీలనుంచి అతి నివృద్ధుల శాంధిం చేది ఆమె సంపాదనతప్ప ఇంకేమీ లేదు. అతనికి కావలసిన స్నేహంకూడా ఇచ్చే నీరికలేదు నీలకు. ఆమె ఇప్పుడు చేస్తున్న కళారాధనకూడా ఏమీ లేదు. ఇప్పుడు తామకు నడించటం ఒక కళా కాదు, కేవలం వృత్తి కాదు. అది ఆమెకు వ్యాపారం. ఆమె మన స్వీకృతు పిక్చర్ తయారీమీదా,

డిస్ట్రిబ్యూటర్లతో కంట్రాక్టులు పెడుటంమీదా, ఇతరనా పనిచేయుచుకుని వారిద్వారా స్వలాభం పొందినట్లయి పోతున్నది.

ఇందులో జోగారావుకు ఆసక్తి కలిగించే జేమీ లేదు. అరవ చెట్టియాళ్లను చూడటానికి పొరుగుగూళ్లకుకూడా వెళుతున్నది, వస్తున్నది. వాళ్లు వస్తున్నారు, వెళుతున్నారు. తాను చేసే ప్రయత్నం లనాగురించి ఆమె జోగారావుకు చెబుతుందిగాని అతని సలహా కోసం ఎదురుచూడదు. ఎందుకు చెబుతుందో జోగారావుకు స్పష్టంగా లేదు.

జోగారావు పూర్వం — పూర్వాక్రమంలో — కన్న కలలు నిజమయ్యాయి గాని అవి కేవలం పట్లగా పరిణమించాయి. చివరకు ఆ పాతజీవితం కలలోకికూడా వస్తోంది. రూపాయి:బిల్లులలో మాడు నాలుగు రోజులు గడవటంలో ఒకప్పుడు కలిగిన అనందం ఇవాళలేదు. ఎట్లా ఉంటుంది? ఈ ఆశ్రమంలో తాను చేసే ప్రయత్నమూ లేదు, పొందించే విజయమూ లేదు. అందుకే అనందమూ లేదు. డబ్బుతో కొనదగిన ముఖా లున్నాయి. అనందంమూలేదు.

పరిశీలనలో నోచూ ప్రజలు చేసే ప్రయత్నం కనిపిస్తోంది. తమ స్వాతంత్ర్యంకోసం పోరాడే ఆనందం కోరకు అనినాగాని డింకో అనేక ప్రాంతాల ప్రజలు ప్రాణాలర్పిస్తున్నారు. తన నీల ఒక్కడేనా సంపాదించే చెప్పు ఏడాదిమీద సంపాదించలేక అలలు టించే జనం అధికసంఖ్యలో ప్రపంచమంతటా ఉన్నారు.

జోగారావు నీల చెప్పుకు దాసుడైపోలేదు. అట్లా అయి పోగిలిగితే అతనికి ఏ చిక్కు లేదు. కాని అనందంకోసం జీవితంతో పోరాడాలంటే నీలకు సమర్థత కలిగించి తీరాలి. నీలను అటువంటిస్థితిలో పెట్టే పాక్కు తనకున్నదో లేదో జోగారావు నిర్ణయించుకోలేకపోయినాడు. ఆమెను తానే సినిమాతారగా చేశాడు. ఇప్పుడు లీల కొనిపొగిస్తున్నది తన ఆశయాన్నే. కాని ఆమె సాధిస్తున్న ఫలితాలు తాను ఆశించినవి కావు. అందులో నీల తిప్పులేదు. వాతావరణం అట్లా ఉంది. తాను నీలను వదిలి పెట్టి తన కార్లమీద సడిచి జీవితంలో ప్రవేశించాలంటే సరిఅయిన సమయం నీల చికిరిపోయిన తరువాతనే. కాని అప్పుడు ఆమెను విపర్ణించటం భావ్యమా?

5

గతీయారం ఆయిగుట్టంటం విని జోగారావు వక్కమీది నంచి లేచాడు. ఎందుకో అతనికి చిన్ననాటి అనుభవం ఒకటి జ్ఞాపకంవచ్చింది. మంచాని కెదురుగా ఉన్న నిలువుబద్దంలో తన ఆకారం కనిపించగానే తన అన్న జ్ఞాపకం వచ్చాడు. అతను చాలా ఏళ్లకెరం నాలుగునెలలు మంచాన పడితీసుకున్నాడు. వాగ్ధి నయమైనతరువాత అతను నడక మల్లా మొదటినుంచి నేర్చుకోవలసినవచ్చింది. నిజానికి తనమాత్రం అటువంటిస్థితిలో లేడూ? లీలసంపాదనమీద బతకటం మానేసి తన కార్లమీదే నిలబడిటానికి క్రయమిస్తే తాను వదిపోతూ? తప్పుక వదిపోతాడు.

జోగరావు మంచందగ్గరికి వెళ్లి చనిపోయిన కుమారుని లీల
చేసింది చెప్పుకోవాలి.

అమె కొంచెంగా కదిలింది గాని నిద్ర లేవలేదు.

“లీలా? ఏయ్!”

“ఉండవూ, నిద్ర చాలేదు!”

“నే నూరికి పోతున్నా.”

“ఏ వూరికి?” అన్నది లీల కళ్లు మూసుకుని నిద్రమత్తుగా.

“ఏదో ఊరికి.”

లీల బువ్వతన కళ్లు తెరిచి “ఏం?” అన్నది.

“ఏం లేదు. కొన్నాళ్లు తిరిగి రావాలని ఉంది.”

లీల పక్కమీద లేచి కుమారుని కాని కాస్తేలు ఏమీ
అనలేదు.

“ఎప్పుడు వెళతావు?”

“ఇవాళే.”

“ఎక్కడికి?” మళ్ళా అడిగింది.

“ఏమో, ఇంకా ఏదీ అనుకోరా.”

“తోచటం లేదుమా. అవునా?”

“అవును.”

“మళ్ళీ ఎప్పుడు వెళ్తావా?”

“గాలి మళ్ళిస్తే వెళ్తాను.”

లీల ముహూర్త కత్తివాడేస్తే వెళ్తున్నట్లు లేదు. ఏదో
మరిగిందని ఆమె కిప్పటికి తెలిసింది. ఆమె లేచి ఉత్సాహం అట్టి
నయినా, “ఒక్క పని చేద్దాం. కాస్త వాడు తీరికదొరికితే ఇద్దరం
కలిసిపోదాం,” అన్నది.

“నీకు తీరికంటా ఉండదు. నువ్వు పనిగలిగదానీ, నేను పని
లేని వాణ్ణిగా,”

లీల మొహం కాస్త చిట్టించి, “నామీదే ఉందా?”
అన్నది.

“ఎట్లా ఉందో నాకే సరిగా తెలియటం లేదు. ఊరికి
ఉన్నానని విట్టున్నది.”

“నీకేం చేద్దామని?”

“అదీ ఆలోచించలేదు.”

“నానందం?”

“నీకేం తక్కువయిందీ?”

“నువ్వు వదిలేశావనిపించుకోవా?”

జోగరావు కొద్దిగా నవ్వాడు.

“నువ్వే నన్ను వదిలేశావని చెప్పు.”

“నన్నొచ్చి అడుగుతారా?”

“పోనీ నే చెబుతాలే.”

కాస్తేలు ఇద్దరూ నానందం.

“అకస్మాత్తుగా నామీద నీ కండు కంఠకోపం వచ్చిందీ?”

“జోపమా? ఏం చేశా. నీ నోవ్వుడన్నా ఏమన్నా అన్నావా
నువ్వు నాకు చేసిన మేలు మరేవని చేస్తావా?”

“నువ్వంటున్నావేమిట?”

“నువ్వేమో చేశావని కాదు. నే నేమీ చెయ్యటం లేదని.”

“ఎందుకు చెయ్యలేదా? ఎన్నిసార్లు దీక్షగాను ఏదో ఒకటి
చెయ్యకుని? నువ్వు చెయ్యకపోవటం శ్వాసేమి?”

“నీ నివారణతప్ప ఇంకొకటి ఆలోచించలేనా, లీలా?
చెయ్యటానికి సరిఅయిన సనితం లే నే చేసిఉండవా?”

“ఇప్పుడుమాత్రం ఆ చిక్కులేవా? ఎందుకు నిష్కార
ణంగా వెళ్ళిపోయి ఇబ్బందిపడటం?”

జోగరావు మళ్ళీ నవ్వాడు.

“అంత ఏమీ చెయ్యలేక ఇబ్బందిపడితే నేను తిరిగి రా
దావా? అభ్యంతరం చెప్పవచ్చుదా?”

ఆ మాట లీలకు ఖూటాగా తిగిలిబట్టయింది. ఆమెకు జోపం
కూడా వచ్చింది.

“అప్పుడే వెళ్ళిపోయినట్లు నువ్వే మాట్లాడుతున్నావు గాని
నేను నిన్ను పోవద్దనే అంటున్నాను,” అన్న దామె దెస్సగా.

“ఇన్నాళ్లు పోట్లాడుకోలేదు. ఇప్పుడు వచ్చి, లీలా. స్నేహి
తులంగా ఉన్నాం. అట్లానే ఉందా?”

“ఇంకేమైనా దొరికిందా?” అన్నది లీల, కాస్తేలు ఆలో
చించి.

“ఇంతవరకు లేదు. నువ్వు దొరికినతరువాత ఇంకేమే
మొహమాటం చూడలేదు. నీనిమాతరల భర్తలు ఎటువంటి పతివ్ర
తలూ నీకు తెలిస్తారా?”

లీల పెరిమ కొడుక్కుంటూ ఆలోచించింది.

“ఇదంతా నా కేం బాగా లేదు,” అన్న దామె.

జోగరావు తన బనక ఉన్నప్పుడు ఎవరితో ఎప్పుడెట్లా
మాట్లాడాలో చాలా బాగా తెలిసిన లీల ఇప్పుడు జోగరావుకు
వ్రతిగా మాట్లాడాలనేదానికి నోట తిప్పాతలూ దొడ్డిస్తున్నది.

“నా సంగతి ఆలోచిస్తే ఇంకా ఆసూయగా ఉంటుంది
ఈ ఏడేనిమిదేళ్లలో బాగా తుప్పుపట్టిపోయినాను. అందుచేత విచా
రించవలసినవాణ్ణి నేను.”

“అబ్బో, అప్పుడే అయిదున్నర అయిందే. నే నిప్పులే
వస్తా,” అంటూ లీల లేచి వెళ్ళిపోయింది. మళ్ళీ తనతో తాను
మాట్లాడుకునే ఆనకాకం దొరికింది జోగరావుకు. ఎక్కడికన్నా
వెళ్ళిపోదామన్నది మొనసాగి ఒక భావం మాత్రమే. దాన్ని ఎలా
ఒకటే నిర్ణయంగా మార్చుకుందామనే జోగరావు లీలకు మాటల్లో
పెట్టాడు. ఈ సంభాషణ తరువాత అతనికి వెళ్ళిపోవాలనే నిశ్చయం
కలిగింది.

లీల బయటికి వెళ్ళి తిరిగి వచ్చేసరికి జోగరావు వెళ్ళిపోయి
నాడు. అతని పక్కన కొంటేలుతోనే ఉన్నది. అది తీసుకోకుం
డానే అతను వెళ్ళిపోయిఉండాలి.

లీలకు ఉక్రోశంకొట్టి ఏనుపాచ్చింది. తనకింత అవమానం ఎవరూ చెయలేదు.

“ఏం చేశాను? నావల్ల ఏం తప్పు జరిగింది? నన్నెందుకెట్లా కించపాడు?” అని ఆమెనునన్ను ఆమెను ప్రశ్నిస్తున్నది. కాని ఎవరు సమాధానం చెబుతారు?

ఎక్కడి మానవా జోగారావును జ్ఞాపకంచేసే వస్తువులే. చిత్ర మేమిటంటే లీలకు ఈ ఎడబాటు ఇవాళే అయినట్లు లేదు, ఏనాడో అయినట్లా ఇవాళే తనకు తెలిసినట్లా ఉన్నది. చచ్చిపోయినవారైనగురించి స్మరిస్తున్నట్లుగా ఆమె తమ ఇద్దరి జీవితానికి సంబంధించిన విషయాలు జ్ఞాపకం చేసుకోసాగింది. ఇటీవల—గడిచిన రెండునూజేళ్లలో జరిగిన సంఘటనలు ఒకటి జ్ఞాపకంరాలేదు. కాని చాలా ఏళ్లకిందట జరిగినవి అనేకం జ్ఞాపకం రాసాగాయి.

లీల తనజన్మలో జోగారావును ఒక్కణ్ణే సరిగా ప్రేమించింది. రాసురాసు తనపేరుమీదా, ప్రతిష్ఠమీదా ప్రేమ ఏర్పడి జోగారావుమీద ప్రేమ మరుగునపడిపోయింది. ఎప్పటికైనా రెండు ప్రేమల్లో చెయిజారి పోయిన ప్రేమకు విలువెన్నో. లీలకు గడిచి పోయిన రోజుల్లో కనిపించిన ఆనందం ఇప్పటిరోజుల్లో కనిపించలేదు, అలాగే.

అయితే జోగారావుమీద ప్రేమ ఒకంతట జయించలేదు. మధ్యమధ్య లీల విచారానికి ఆగ్రహం అర్జునాడంది. కాని తీరా ఆగ్రహం అయిపోయినాక కూడా విచారం మిగిలింది.

ఆ రాత్రి ఆమె ఒంటరిగా ఇంట్లోపడుకోవలసివస్తే ఎంత బాధపడేదోగాని ఆ రాత్రి ఘాటెందున్నది. దాన్ని ఆమె పూర్తిగా తగలేసింది. మర్నాడు కార్షీట్ నిరాకరించి తనకు ఒంట్లో ఏమీ బాగాలేదని చెప్పింది. తెల్లవారుజామున చూడింటికే ఇంటికే వచ్చి మేకపకూడా కడుక్కోకుండా పడుకుని ఏడిచి నిద్ర పోయింది.

మర్నాడామె ఇల్లుకదలేదు. టెలిఫోన్ చేసినవార్లకూ, ఇంటికొచ్చినవార్లకూ తను ఇంట్లో లేనట్లు చెప్పించింది. జోగారావును మరచిపోవటం లీల ఉద్దేశమైతే ఆమె చాలా పారపాటు చేసింది.

ఆ మర్నాడామె ఘాటెందుకు పోయినప్పుడు అందరూ జోగారావునుగురించి అడిగారు. ఊరికి వెళ్లాడని చెప్పింది. ఆరోజు కూడా ఘాటెందుకీ చేకూర్చలేకపోయింది. ఎట్లా పోక్కిందోకాని, లీలా జోగారావు విడిపోయినట్లు పట్టుమంతా గుప్పెటున్నది. ఈ వార్త బయటంచే వచ్చివుండాలి. కాని లీల మాత్రం తనను అడిగినవారల్లో అతను త్వరలో తిరిగవస్తాడనే చెబుతూవచ్చింది.

జోగారావు పెళ్లి పదిహేనురోజులయింది. ఏరోజు కారోజు అతను తిరిగవస్తాడన్న ఆశ ఎక్కువవుతున్నకొద్దీ లీలకు అతనురాదని నిరాశకూడా ఎక్కువవుతున్నది. ఇవాళ్లు అతను ఎట్లా ఉన్నాడో, ఏంచేస్తున్నాడో, ఏదేవున్నాడో లీలకు ఎంత ఊహించినా తెలియలేదు.

తప్పుచేశామనుకుని ఎవరూ దండెడతనవసరం లేకుండానే క్షమాపననిచ్చేవాళ్లున్నారు. క్షమా అనుభవిస్తున్నామనుకుని ఫలానా

అని తెలియకుండానే తప్పు చేసినట్లు భావించుటాదు. కానీ జోగారావుకు ఏదో గొప్ప అపచారం చేశానని లీల నిశ్చయించుకున్నది. ఈ నిశ్చయం నానాటికీ బలపడింది.

ఎందుకంటే లీల చాలాసమయం చేసింది. అందులో అన్నీ జోగారావు శ్రమించినవే అయినప్పటికీ ఆమెకిప్పుడవే ఘోరమైన తప్పులుగా కనపడి బాధించగాయి.

ముఖ్యంగా ఆమెకు జోగారావుతో అనదిగినమాటలు చాలా తటాయి అతను పల్లిపోతున్నానని చెప్పినప్పుడు అతను తనకింత ఉపకారంచేశాడో ఆమె చెప్పలేదు. ఇంకా అతనే తనకు కృతజ్ఞత తెలిపాడు! తన విషయమే ఆలోచించింది. అతని విషయం ఆలోచించలేదు— అమాట అతను రెండుసార్లు జ్ఞాపకంచేసినా తను తలకెక్కించుకోలేదు.

అన్నిటికన్నా ఆమెను మూఢ విశ్వాసం ఒకటి బాగా పట్టుకున్నది. తనకు దళ తిరిగి పోయిందనీ, అందుకే అతను పల్లిపోయినామనీ ఆమెకు అనుమానం కలిగింది. తను కొత్తిగా సినిమాలలో ప్రవేశించినప్పుడామె కొక జ్యోతిషిని పిలుచుకు, “నాలుగేళ్లదాకా నీకు చాలా మంచి యోగకాలం,” అన్నాడు. “నాలుగేళ్లదాకా ఫరవాలేదుగదా? ఆ తరువాత ఏమయితే నేనే?” అని ఆమె నిర్లక్ష్యంగా సమాధానం చెప్పింది. జోగారావు పల్లిపోయిన తరువాత తాను ఒక్కరోజుకూడా సరిగా నటించలేదు. అందుచేత ఈ అనుమానం మరింత బలమైంది.

ఒకనాడు ఇంటికేవచ్చిన పత్రిక ఏదో తిరకేస్తుంటే ఒక పేజీలో జోగారావుపేరు కనపడింది. “ప్రత్యక్షనరకం” అని పేరు పెట్టి జోగారావు కథ రాశాడు. ఆ పేరుకేసి చాలాసార్లు చూసింది. అతనే నని నమ్మలేకపోయింది. అయితే అది అతనే రాశాడని ఆమెకు తెలుసు. ఎందుకో ఆపేరు చూస్తుంటే జోగారావు ఎదురుగా నిలబడి తనను నిందిస్తున్నట్లు తోచింది. కథ చదువుదామని ఎన్నిసార్లు ప్రయత్నించినా కళ్ల ఎడట మాటలు చెడరటమూ, చదివేది తలకెక్కి ఆలోచనలు ఎలా పెడబాగుటమూ జరిగింది.

పల్లెటూర్లలో ప్రజలు సజ్జె ఇబ్బందులూ, డబ్బుగలవాళ్లు లేనివాళ్లను పెళ్లి బాధలూ, జీవితంలో విచ్చలవిడిగా విహరించే అరాజకమూ గురించి రాశాడు జోగారావు. కొన్నికొన్ని వాక్యాలు అతని నోటంబడి వింటున్నట్లే ఉన్నాయి అప్పులో కూడా.

ఆమె కథ చదవటం పూర్తిచేసి చాలాసేపు అస్పష్టమైన ఆలోచనల్లో ముణిగి ఎట్లాగో మౌనం మౌనమౌతూ ఉన్నది. ఇంతలో టెలిఫోన్ మూగి ఆమెకు తెలివి వచ్చినట్లయింది.

“జోగారావ్?” అన్నా డివరల మనిషి.

“ఇంట్లోలేడండీ,” అన్నది లీల, నాకరువచ్చి టెలిఫోన్ అందుకోవాలన్న ఆలోచనకూడా లేకుండా.

“ఎవరండీ ఆ మాట్లాడేది? రాయకరాయక జోగారావు మంచికథ రాశాడే. అమాట తెప్పనని చెప్పండి.”

“ఈ ద్ ము బా ర క్”

శ్రీ ఆర్. యస్. వినాయకం

తెగాది కోరికలు

★ జీవితశకటం హాయిగా సాగిపోవాలి

—ఇది సామాన్యుని కోరిక

★ నా మోటారు హాయిగా సాగిపోవాలి

—ఇది శ్రీమంతుని కోరిక

ఉగాది కోరికలు యుగాంతాలుగా సాగేవి గనుక
అన్నితరగతులవారు సరియైన సాధనసామగ్రి సమకూర్చుకోవటం అవసరం

హాయిగా సాగిపోయే

మారిస్ మైనర్ మోటారు పైస

కుటుంబముతో సహా నేడే సరదాగా ప్రయాణం చేయండి

ఇండియాలో అమర్చువారు

అడిసన్ అండ్ కంపెనీ లిమిటెడ్,

మౌంట్ రోడ్

మదరాసు - 2

ది భారత లక్ష్మీ బ్యాంకు లిమిటెడ్.,

(స్థాపితం : 1929.)

(పరిమోడం : 1946.)

బ్రాంచి ఆఫీసులు:

బెంగళూరు, బాల్కొరి, కాకినాడ, కావలి, గుడివాడ, గవర్నమెంటు, గూడూరు, మచిలీపట్నం, మదరాసు, మధ్యపురం, నూపేడు, రామారావుపేట, రాజ్ గోల్, విశాఖపట్నం, కేజయవాడ.

సీజను డిపాజిట్లు:

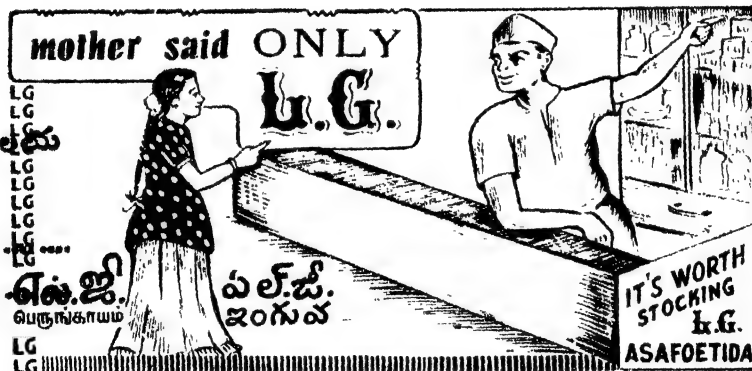
4 మాసాల మొదలు 9 మాసాల వరకు సరిగ్గా నూటికి రూ. 3% లాభములు రూ. 3½% వరకు పట్టణీయ యివ్వబడు లాభకరమైనవి.

వివరాలకు మా కార్యాలయములకు వ్రాయుప్రార్థన.

అన్నిరకములయిన బ్యాంకింగు వ్యాపారములు జరుపబడును.

మద్రాసు, }
20-3-51. }

★ బో. వేంకటరత్నం,
మేనేజింగ్ డైరెక్టరు.

మా ఆమ్మ ఎల్. జీ. ఇంగువే

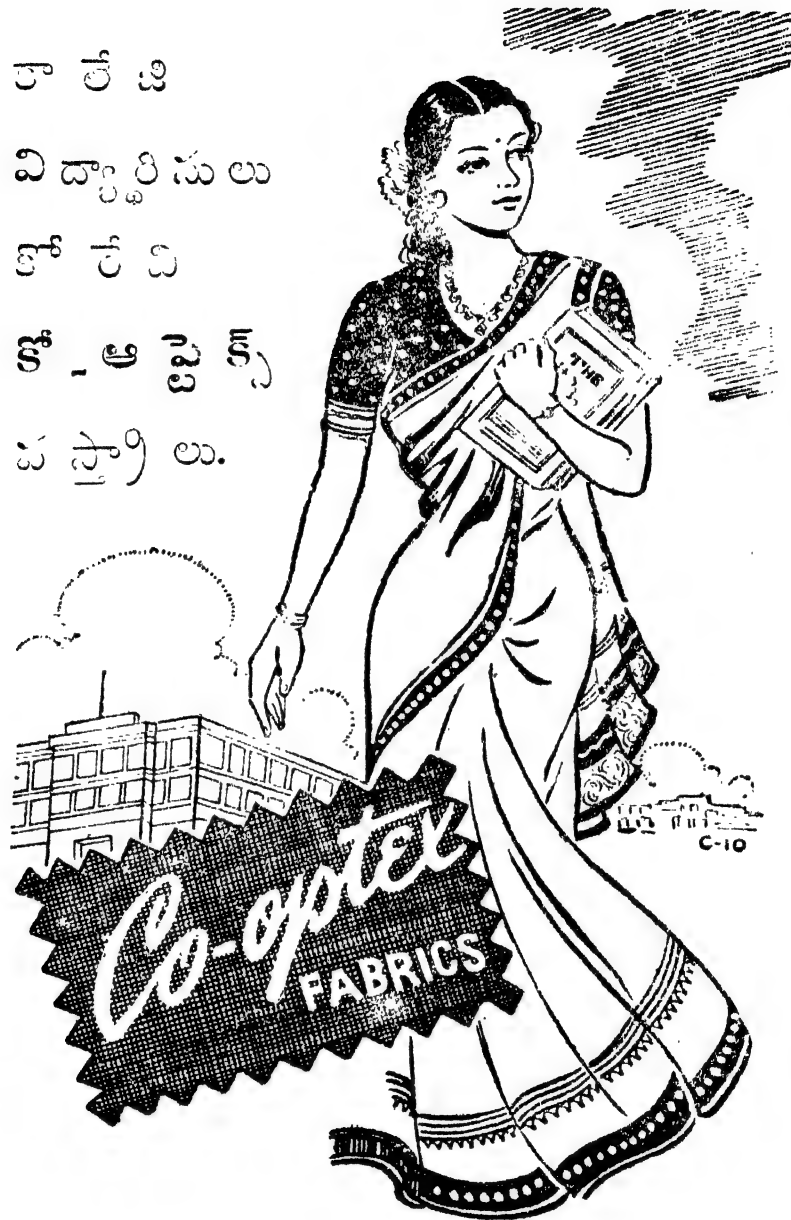
తెచ్చుంది. అదే ఇవ్వండి.

ప్రతి ఇంటా శుభ్రత ఉండవలసికది ఎల్. జీ. ఇంగువ.

LALJEE GODHOO & CO.,

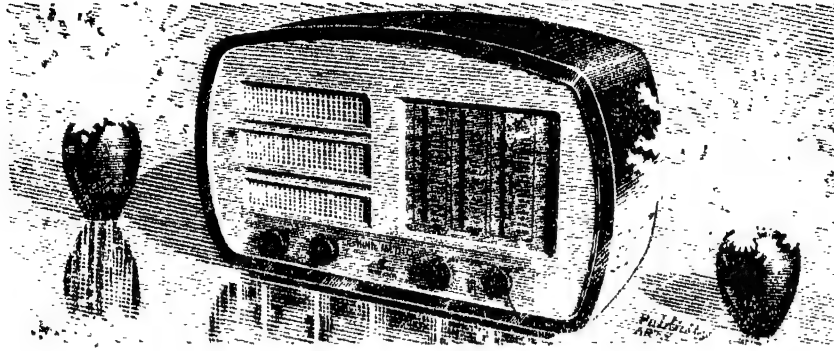
8, PERUMAL MUDALY STREET,
SOWCARPET, MADRAS-1.

రా లే టి
వి ద్యార్థి ను లు
తో లే టి
తో - ఆ ప్లే క్స్
ప స్త్రా లు.

మ ద్రాస్ హౌండ్లూం వీచర్స్ ప్రొవిన్సియల్
తో - ఆ ప్లే టి వ్ సొ నై టీ లి మి టె డ్
ఎ స్కూ రు — మ ద్రాసు

మరియొక క్రాత్తమోడల్ 68B-6 వాల్చులు డ్రైబ్బుటర్ రేడియో

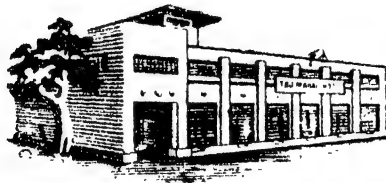

“హిండ్” డ్రైబ్బుటర్ రేడియో

(1) 8 లంగ్ వేవ్ ముం స్పీకరు	(2) 200 వాల్చుల రేడియో
(3) ఎక్స్ట్రా స్పీకర్. పి.ఎం.	(4) డైల్ లాంప్
(5) ప్రపంచములోని అన్ని ప్రదేశాల	(6) డ్రైబ్బుటర్ రేడియోనుండి విడుదలయ్యే
- నుండి విడుదలయ్యే.

ఆంధ్ర ఎలక్ట్రికల్ హౌస్ లిమిటెడ్, పలూరు
మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీ కి [ఫ్రెండ్లూ హౌస్ హా] డిస్ట్రిబ్యూటర్లు

సి కింద రాబాదులో ఇచ్చుటే మకాంచేయండి

**Taj Mahal
HOTEL**

ఈ పట్టణంలో అతి సహజమైన, ఆధునిక వసతి గృహమిదే!

అన్ని యేర్పాట్లు గలవు.

- * సింగిల్, డబుల్ రూములు, స్నానపు వసతులతో గలవు.
- * సంసారముతో వచ్చినవారికి ప్రత్యేక సదుపాయములు.
- * అందరి అభిరుచులకు తగినట్లు రుచి, శుచిగల ఆహారపదార్థములు.

పట్టణపు మధ్య భాగములో సున్నది

తాజ్ మహల్ హోటల్

88, అక్సెఫర్డ్ స్ట్రీట్.

: :

సికిందరాబాద్ (దక్కన్)

తంతు : “COURTESY”

ఫోను : 7474.

UNITED ELECTRICAL WORKS,

యునైటెడ్ ఎలెక్ట్రికల్ వర్కుస్

1/11, అంపర్ సన్ వీధి, మద్రాసు-1.

- ★ అన్నిరకముల ఎలెక్ట్రిక్ మరమ్మత్తులు, గ్యారంటీ, గడువులోనూ, చేసియివ్వగలము.
- ★ వ్యవసాయదారులకు కావలసిన ఆయిల్ యింజన్లు, ఎలెక్ట్రిక్ మోటారులు, పంపులు, మొదలగునవి నాణ్యమైన ధరలకు మావద్ద దొరకును.
- ★ మైకా గనులోను, యిరరి గనులోను పనిచేయుటకు కావలసిన యంత్రములు మేము సప్లయ చేయగలము.
- ★ సినిమా రిలేషను సంబంధించిన ప్రదర్శనాలు, కన్వెన్యూలు, ట్రాన్స్ఫార్మరులు, స్విచ్ బోర్డులు కొత్తవి సప్లయ చేయగలము. రిపేరింగుకూడా గారంతగా చేయగలము.

వి ప ర ము ల రు మా కు వ్రా యం డి.

ఫోన్ : 2644

Telegrams "DESEN"

The Madras Jyothy & Co.,

మద్రాస్ జ్యోతి ఆండ్ కో.,

ఇంజనీర్లు, మెషినరీ అండ్ జనరల్ మరమ్మత్తు

2/37, వెంకటాచల మొదలి వీధి,

వి. టి. మదరాసు,

బ్రాంచి : 297 లింగచెట్టి వీధి, మద్రాసు.

మా వద్ద దొరుకునవి :

8 నుండి 16 హెచ్. పి. వరకు టర్బైన్ డీజిల్ యింజన్లు, సెంట్రీఫ్యూగల్ పంపులు, ఎలెక్ట్రిక్ మోటారులు, ట్రాన్స్ఫార్మర్లు, లిఫ్టింగ్ మిషిన్లు, "కె డి" ఎయిడ్" యింటిలో వాడుకొను కాఫీపాడి మరలు, ప్లాస్టర్, పొగాకు నదుకు మెషినులు, వర్కుషాపులకు 8" ఏలెక్ట్రిక్ గ్రయిండరు, స్టీంప్రెజర్ గేజీలు, మున్నగునవి గడిగాను, రాబోవు ప్రాకుల : ండియు సప్లయ చేయబడును.

మీకు కావలసినవాటికి మాకు వ్రాయండి

లేదా ఫోన్ చేయండి.

ఫోన్ : 84100

Grams "RAYCOR"

రాయల కార్పొరేషన్

(మద్రాసు) లి మి టె డ్,

"రాయల బిల్డింగ్స్"

1/155 చూంబ్ రోడ్డు, మద్రాసు 2.

ఇంటర్నెషనల్ బ్రక్కలు, హార్ప్ కాన్స్,

రె నా బ్ల్యు కా ర్ల కు

డిస్ట్రి బ్యూటన్లు.

అమ్మకముల కోసము సమర్థతమైన సర్వీసు,

విశిఖాగముల సప్లయ లభించును.

అన్నిరకముల బీమాకు
పంపూ సంప్రదించుడి

వాణ్ గార్డు

- ★ సరఫమైన ప్రీమియం రేట్లు
- ★ పట్టాబాదులకు ఆస్థానం లేని సమర్థమైన వర్గీసు
- ★ సరఫమైన పట్టా పరశులు

ఇ వి మా సాం కే తి క ము లు

వాణ్ గార్డు ఇన్ సూరెన్సు కంపెనీ లిమిటెడ్
వాణ్ గార్డు ఫైర్ & జనరల్ ఇన్ సూరెన్సు కంపెనీ లిమిటెడ్.

హెడ్ క్వార్టర్సులు : “వాణ్ గార్డు హౌస్”

11 & 12 సెకండ్ లైన్ బీచి, మద్రాసు-1

అవతల మనిషీ తగ్గవాడే. తను ఎవరో చెప్పకుండా తెలిస్తేనే
పెట్టేవాడు.

తెలిస్తేనే పెట్టేస్తుండగా లీలకు అలా చన తిట్టింది. దైతె
క్లరిలో ఈ పత్రికాకార్యాలయం నంబూరినీ పియల్ చేసింది.

“వీ పత్రికలో కథ రాసిన శోగారావుగారి ఎప్రెన్ నెయి
తారా దయచేసి?” అన్నదామె.

పత్రికాఫీసునాల్ని చాలాసంతోషించి అతని ఎప్రెన్
చెబుతూ, “కథ ఎట్లా ఉండండి?” అని అడిగాడు.

“చాలా అసహ్యంగా ఉంది,” అని లీల తెలిస్తేనే పెట్టే
సింది...

పూరిగుడిపెలో కుక్కిమంచంబో వరుకుని తలవేయన పో
కొలాంటిది దీపంపెలుగులలో ఏదో చదువు కంటున్న శోగా
రావు మనిషి అలికిడి విని తలఎత్తిచూసి నిర్భారించాయి లేచిచూచుని,
“నవ్వా?” అన్నాడు. ఈ పాకలోకి లీల అడుగుపెట్టటం ఇదే
మొదటిసారి.

“నాకల! నాకల!” అన్నాడు శోగారావు ఉద్రేకంతో.

అలిసే నిమయం మాట్లాడు తున్నాడో లీలకు అర్థం కాలేదు.
ఆమె అతని కేసి వింతగా చూస్తూ అల్లగానే నిలబడింది...

స్వాగతము

శ్రీమతి అయ్యగారి రామపమ్మ

గున్న మారుకి పందిళ్ళ గూర్చి కట్టి
మామిడాకులు తోరణాల్ మలచి కట్టి
చిగురుటాకులు పందిళ్ళ చేర్చి పెట్టి
మస్కరింకెనలాలయంపైన మండపమున
రాజ్యమేలగవచ్చెడి రాజు వీవు
క్రొత్త వత్సరమా:రమ్ము కొలువు కీపుడు
స్వాగతంబోయి నీకు సుస్వాగతంబు
అటపాటల నీ కొలువకూటమునకు
మాలతినన్న జాజులు మల్లెలెల్ల
పెద్ద ముత్తైదువులనోలె పేర్చి నొప్పే.
బాగడనేనలు జల్లుచు పొగడుచుండ
కోకిలలు సున్దరంబులఁ గూర్చిపాడె
తుమ్మదలు నాట్యమాడెను రెమ్మలందు

పక్షులు రవంబులనెడు బాజులు మ్రోసె
అబ్బురంబయ్యె సింహాసనాధిరోహ
ణంబు; గొనుమోయి: వేడుక నతు లొనర్చి
ఆశతో నుంటి మిన్నాళ్ళు వేసరిలక
క్రొత్తవత్సరమా: నీవు క్రొత్తఁ జూపు
ప్రాత సంకుతులన్నియు మరచిపోవు
లోకమంతయు నీ క్రొత్తరాకఁ జూచి.
‘ఖరము’ గాడిదగా: గాక మరల మాకు
క్రొత్త యర్థంబు గూరిచి కొమరుమిగులు.
ప్రముఖులగువారి నెల్లర మంటఁ గలిపి
వికృతి యేగను ఎల్లెడ వికృతిఁ జూపి
కాని నీ విష్ణు దవియేవి గాననీక
శుభములను జూపు నీరాక శోధనమున!

[లింగ్స్ చిత్రము]

“చెరువునుండి”

శ్రీ మొక్కపాటి కృష్ణమూర్తి
(కాంతినికేతన్)

క చే రీ క థ నం

[కాగితాల పాదుపు]

శ్రీ మాచివాలు దేవీప్రసాద్

1

ఇన్ని పెక్కురు జనరల్ ఆఫ్ పోలీసునారి కార్యస్థానం.

త. క్ర. క్ర. 3833/రాక్షస-నర్ దివం. ప్రైవేటుద్ద పాశ్యమి.

1. ప్రస్తుతం ప్రభుత్వాన్ని కలవల పెతుతున్న నుహాసముస్య లూ తల్ల కాగితాల పాదుపు అనేది ఒక క్లిష్టతర విషయముగా.

2. దాన్ని ఎదుర్కొను నిమిత్తం తత్సంబంధీయ మంత్రి వర్గం ఒక ప్రత్యేక నిర్వహణాధికారిని నియమించినట్లైనది. ఏతల్ ఏర్వహణాధికారి అఖిలప్రభుత్వ శాఖాచరణీగూర్ధం తగుగుకావించిన అప్రేక్షిత పేరాన్వితమైన ప్రణాళిక పూర్తి పాణం (32 పేజీల నకలు) యింగుతో సూచనబడికి బారీచేయడ వైనది.

3. ఈ ప్రణాళికాఖండంలోని విశేషవిశేషాలను ప్రతి ఉన్నాగి కూలంకషంగా అవగాహన చేసుకొని అప్రమత్తతతో అనుసరించేది.

ఇన్ని పెక్కురు జనరల్,
పోలీసుశాఖ.

కాపీలు.

25 మంది జిల్లా సూపరెంటెంట్లకు (ఒక్కొక్కరికి 10 స్పేరు కాపీలు.)
50 మంది ఉపసూపరెంటెంట్లకు (" 8 స్పేరు కాపీలు.)
250 మంది వర్చులాధికార్లకు (" 5 స్పేరు కాపీలు.)
1570 మంది సబ్ యిన్ని పెక్కురుకు (" 8 స్పేరు కాపీలు.)

"అ" పెక్కురుకు 25 స్పేరు కాపీలు.

"ఆ" పెక్కురుకు 25 స్పేరు కాపీలు.

యావన్నంది యివి ముట్టిన వైనం వాతమూలకముగా తెలియ

జేయవలెను.

సం. కూనగ్గం.

ది. ప్రైవేటుద్ద వప్తి,

2

మంచి

సబ్ యిన్ని పెక్కురు
వసంతిపుంత.

కు

వర్చులాధికారి
సహకారం చతుర్ముకేంద్రవరం.

అయ్యి,

విషయము: క చే రీ క థ నం - ప్రాతసామగ్రి - సరఫరా - సంబోధన.

సంబంధము: ప్రతిష్ఠాంశిత వర్చులాధికారి.

గమించిన అన్ని మినుంగి యీ క చే రీ క థ నం అనేది తేను. నెలకు యీ అఫీసు సగానభివృద్ధి 2 దిస్తాను. గనుక రెండున్నర దస్తాల తల్ల కాగితములు అత్యవసరముగా కాంఛించడ మైనది.

కాగి రివిన్యూ యిన్ని పెక్కురు వసంతి పుంతిగార్కి. మీ అఫీసునుంచి చెబులు పుచ్చుకొన్న 3 దస్తాయున్నా యీ లోక్క అమలుపడిన మరుక్షణం వాసకు చేయబడును.

సబ్ యిన్ని పెక్కురు.
వసంతిపుంత.

3

వర్చులాధికారి కార్యస్థానం.

విష: కేవలప్ర విహీనం-క్లిష్టతర విషయమునైన-పున రుద్ధాటితిము.

సం: 1. ఇన్ని పెక్కురు జనరల్ వారి త. క్ర. క్ర. 3833/రాక్షస-నర్.

2. త్వదీయాఫీసార్గారిత వ్యవస్థాధికర కూనగ్గసంఖ్యాంశిత సంబోధనము.

వసంతిపుంత సబ్ యిన్ని పెక్కురు యావప్పప్తి

పై సుదహరించిన త. క్ర. క. కున్నా, దానిలో జరిపర చిన అప్రేక్షిత పేరాన్వితమైన 32 పేజీల నకలులోని 22 పేరా కున్నా మరల్చినట్లైనది.

తదనుగుణ్యంగా తల్ల కాగితములు తేనిచో రంగు కాగితములు వాడవలెను.

వర్చులాధికారి.

సహకారం చతుర్ముకేంద్రవరం

4

మంచి.

సబ్ యిన్ని పెక్కురు
వసంతిపుంత.

కు.

వర్చులాధికారి
చతుర్ముకేంద్రవరం.

అయ్యి.

విష: క చే రీ క థ నం-ప్రతిష్ఠాంశిత-ఒకానొక విశేషం-సమర్పితం.

సం: త్వదీయా పునరుద్ధానం.

ఈ ఆఫీసులో తెల్లకాగితములు లేవు సరిగదా, తమరు కేగ్గొన్న సదిరు రంగు కాగితములు ఏ రంగువో మేము కేటి వరకు ఎరుగము. కావున రెండు దస్తాలు రంగు కాగితములున్నూ అరదస్తా తెల్లకాగితములున్నూ (రివిన్యూవారికి వాపసునిమిత్తం) సరఫరా చేయునది. రంగు కాగితములు లేనిచో తెల్ల కాగితములు సప్లయ చేసినను ఖరవారేను. వాటిని రంగుచేయుటకు మేము సర్వదా సంసిద్ధులము.

సబ్ యిన్స్ పెక్టరు
వసంతిపుంత్.

5

వర్మలాధికారిగారి కార్యస్థానం

విషయం : శ్వేతపత్రికావిహీనం—క్లిష్టతర విషయసమస్య—ఉద్ఘాటితం—పునః—పునః.

రంగు కాగితములు లేనిచో 23 వ పేరాలలోని “ఎ”, “ఏ”, “బి” అంతర్ పేరాలలో నూచించిన విధముగా, రూల్స్ ఫారములు: ఎక్కువగా నిల్వయున్న అచ్చుఫారములు యితరత్రా పనికిరాని గీతల కాగితములు విశ్వంఖలముగా తెల్ల కాగితముల స్థానే వాడవలెను. అనియు లేనిచో “బి”, “ఓ”, “డౌ”లు అవలంబించవలెను. వీటిప్రకారం కాగితం అనే ప్రతీతి అన్ని వైపులా వాడవలెను. అనగా యితః పూర్వమే ఒక వైపు వాడిచేసిన పురాతన లేఖలు, మితిలబులు వరైరా రెండు వైపుల సమాజభారీని పురస్కరించుకొని తెల్లకాగితంకింద రాజకీయతో వాడవచ్చును. ఈ రెండు వైపుల వాడుట అన్న నిబంధన అన్నింటికీ అనగా వస్తువు కాగితములకు గోడ కంటించు వోపిసులకు కూడా వర్తించును. కాని కార్పసు పేపర్ల విషయం సంతోషాస్పదం. దీని విషయమై వాద ప్రతివాదములు జరుగుచున్నవి.

“బి”, “ఎ”, “డౌ”లు అవలంబింప వీలుగానిచో ఆవలంబింపుము “హ”.

వర్మలాధికారి.

సమానాంతర చతుర్ముఖేంద్రవరం.

6

నుంచి

సబ్ యిన్స్ పెక్టరు,
వసంతిపుంత్.

అయ్యా,

తమ ఆజ్ఞానుసారం నిల్వయున్న అచ్చురూల్స్ ఫారములు యావత్తూ తెల్ల కాగితములస్థానే ఉత్తరప్రత్యుత్తరములకు వాడయ్యున్నాము. కావున నెలసరి లెఖలు తయారుచేయుటకు అచ్చు ఫారములు లేవు. అచ్చురూల్స్ ఫారములు వెంటనే సప్లయ చేయునది :

సబ్ యిన్స్ పెక్టరు,
వసంతిపుంత్.

7

వర్మలాధికారిగారి కార్యస్థానం :

నెలసరి లెఖలకై అచ్చురూల్స్ ఫారములు లేనిచో, వసూనా రూల్స్ గీచి తెల్లకాగితములు వాడవలెను,

ఈ ఆఫీసుకు నిన్ను నే వచ్చిన ఉత్తర్యుల ప్రకారం రెండు దస్తాలుగాని అంతకులోపుగాని ఒక్కొక్కొక్కటి సరఫరాచేయుటకు మాత్రమే అధికారము గలను. నీ వ్యవస్థాధ్యవవాంఛ గరిష్టతమాణం మించినదిగాన నూత్న నిబంధనల దృష్ట్యా ఆచరణనిమిత్తం ఉప నూపకంటువారికి పంపబడింది.

కాగితపు కర్వదృష్ట్యా వారితో నేరుగా సంప్రదించునది. కాని డిపాస్టుమెంటు నిబంధనల ప్రకారం యీ ఆఫీసుకు కాటెలు యధాప్రకారం పంపవలెను. [మాడుము నిబంధనల సంపుటి 3 విధ 14.]

వర్మలాధికారి

సమానాంతర చతుర్ముఖేంద్రవరం.

8

ఉప నూపకంటువారి కార్యస్థానం

నుంచి.

ఉపనూపకంటు

అఖండపురీఖండము

కు.

సబ్ యిన్స్ పెక్టరు
వసంతిపుంత్.

విషయం : సంక్రమితి త్వదీయ ప్రతివాంఛితము — కచ్చిత సంతోషితము—కించిత్ సంతోషితము.

రెండున్నర దస్తాలు అర్జిస్తూ నీవు వ్రాసిన ఉత్తరం యీ ఆఫీసుకు వర్మలాధికారిద్వారా చేరినది.

ఇతర డిపాస్టుమెంటువారి కాగితాలు నేకరించి ఉపయోగించడంలో నీవు మాపించిన సంపాదనాసామర్థ్యానికి యీక్రింది చిగునామాదారుడు మిగుల ఆనందించి వెంటనే సరితెప్పించడమైనది. కారణం. దాని వాడుకలో పొదుపు మాపించకపోవుటయే. నీ దీపం వైత్ర. కు. వచ్చి కల ఉత్తరంలో వైస పాతమునకున్నా (Text) క్రింద హోదాకున్నా (Designation) మధ్య తేల్చెడు పైచిల్లర స్థళము వణి సంతకమునకై వృథాగా విడువబడ్డది.

ఇట్టి రిఫరెన్సానికి సమగ్రమైన సంజాయిషీ యిది ముట్టిన మాడు రోజుల్లో యిచ్చెది.

ఉపనూపకంటు

అఖండపురీ ఖండము.

9

కు.

ఉపనూపకంటు.

అఖండపురీ గారికి.

అయ్యా,

విషయం : వర్తితవిధాల ప్రతీతి-సంజాయిషీ-చతుర్ముఖము.

సామాన్యముగా అందరి చేత్రాల్లు బల్లపరుపుగమనం కలవి. కాని నా వ్రాలు కేవలం ఏటవాలు గమనం కలది. అనగా యిది భూమిస్థితిభూమిని కోణాకృతితో పైకి లేచును. అట్లు ఎంత ఎత్తు వరకు లేచునో అన్న విషయం సంతకం పూర్తిచేసినంతవరకు దుర్గాహ్యం. దానికి తోడు నాపేరు సుదీర్ఘమైనది అగుటచే సంపూర్ణసంతకము చేసినచో కారవసేనయవత్తూ “హ్యూ”లో నిలుచున్నచో అన్నట్లుండును.

అందుకై పాఠమునకు, అనుగుణ హోదాకు మ్యూ అంత ప్రకాశము సంతకమునకై విడుచవలెను. లేనిచో సంతకముగాని ఆఖరు అక్షరము అంతరిక్షమువరకు లేచి పాఠ్యభాగమునకు గుచ్చు కొనును. అట్టి అంతర్గత పరిస్థితులలో అసలే గొలుసుకట్టయిన నా వ్రాత ముప్పేట గొలుసుకట్టుగా పరిణమించును.

ఆ ప్రమాదనివారణనిమిత్తం ఆహూతం నిరక్షరస్థలం అని వార్యం అని విన్నవించు విధేయుడు.

సబ్ యిన్స్ పెక్టరు,
వసంతపురి.

10

ఉపనూపంతువారి కార్యస్థానం.

నీ చేత్రాలు అతీతకోణాన్వితమై విజృంభించు దుస్సహాయు. దానిని భూమార్గం పట్టించునది.

అంతిమేకాక నీవు కవరు అంటించునిధానము అతి భోగ్యము. నీవు సంబాము పంపిన కవర్ని అప్పగింపున చేయుట వల్ల సక్రమమార్గములు చుట్టేద్యములు. అంత్యంగా దానికి పీఠాధ్యక్షత్యైవ డిప్యూజిట్ యిచ్చి పొట్టచీల్చినగాని అక్షరం ముక్కలు స్వాధీనము కాలేను. ఫలితం కవరు తిరిగి యథాతిథంగా వాడుటకు పనికిరాదేను. [మాకుము పొదుపు ప్రణాళిక 101 పేరు]

కావున కవర్ల అంటించుటలో యీ క్రింది ముఖ్యాంశములు గమనించునది.

1. కవర్ల వీలైనంత చిన్నవిగా కట్టవలెను. కాగణం ఎంత పెద్దది తర మైననూ మనచింత బహునిన్ని కవర్లోకూడా పట్టును.
2. ప్రతి కవరు త్రిభాగ విభాజితము.
 1. చరమ భాగము.
 2. కాండము లేక గర్భము.
 3. అంచలము.

మరియు పై రెండవ అయిటం. (అ) ఉచ్చా (ఆ) సీదా అని అంతర్విభాగితము.

ఈ అంచలమును కాండముయొక్క ఉచ్చాభాగము పై చప్పుగా కరిపించి కాండముయొక్క సీదాభాగముపై అడ్డను వ్రాయుట వశిపూర్వాయోగ్యము. అట్టి కవరు యితరత్రా నిరుపయోగము. ప్రస్తుత పరిస్థితులలో ఆధునిక విధానములు పాటించుట అనివార్యం. పూర్వాయోగ్యమువల్ల ఆపాదించిన దుర్భిక్షమును పోగొట్టు నిమిత్తం “సంక్షిప్త ఖండము” లేక “పొదుపు పేరికలు”

(Economy labels) సుభిక్షముగా అన్యుకేయించి పుష్కలముగా సప్తయిచేయబడవి. వీటిని అత్రాస్త్రమే కవర్లకు పొదుకునది.

కవర్ల పంపునపుడు ఆచరణ: అంచలముయొక్క పై భాగమునకు జిగురు పూసి సంక్షిప్త ఖండముయొక్క వామభాగము నకు అంటించవలెను. ఇప్పుడు ఖండముయొక్క దక్షిణభాగము గాలిలో తేలియాడుచుండును. దీనిని చదునుగా విగలాగి కాండము యొక్క మధ్యభాగములో కరిపించునది. విలాసము యీ సంక్షిప్త ఖండముపైననే వ్రాయవలెనుగాని ఎట్టి ప్రమాదావస్థలోనైనను సలే సీదాపైగాని, కవరుయొక్క మరే కిరీరభాగముపైనగాని వ్రాయరాదు.

కవర్ల చించునపుడు ఆచరణ: కవర్ల చించునపుడు సంక్షిప్త ఖండమునే చించి హాపరి విషయములు గ్రహించవలెనుగాని కవర్ని వికలాంగము చేయరాదు.

ఉపనూపంతు.
అఖండపురి ఖండము.

11

కు—

ఉపనూపంతు
అఖండపురి.

అగ్రాగ్య,

విష: పొదుపుపేరిక—జ.కానాక సగౌరవము—ద్విగుణీకృతవిషయం.

సంగీ: త్వదీయ సంక్షిప్తఖండ ప్రతిష్ఠాపనావిధాన ప్రథా నాత్యక్త లేఖనరీతిం.

నమకటి విధానము ప్రకారం కవర్ని ఒకచోటనే కరిపించు చున్నాము. కాని పొదుపు పాలసీ ప్రకారం సంక్షిప్తఖండమును ఉపయోగించవలసిన అగత్యం వచ్చినది. కనుక దాన్ని రెండు చోట్ల జిగురుపూసి కరిపించవలసిన ప్రశ్నకావ్య ఎర్పడినది. కావున ప్రస్తుతం జిగురుఖర్చు ద్విగుణీకృతం. ఈ ఆఫీసులో నిల్వ నెలఖర్చునకు చాలదు కనుక కాగితములతోపాటు రెండు సవాళేర్ల జిగురు తిగుగుటపాలో పంపునది.

లేక మైదాపిండి మైలకులైన పంపిననూ ఘరవాలేదు. మైలకులైన కలపనిచో మైదాపిండి వంటకాన్ని కీటకములు తిన పోవును.

సబ్ యిన్స్ పెక్టరు
వసంతపురి.

12

ఉపనూపంతువారి కార్యస్థానం.

ప్రస్తుతం వస్తున్న మైదాపిండి సిగలైనది కాకపోవుటచే జిగురు తినుదానికి పనికిరాదు. ఒక వేళ పనికివచ్చిననూ మైలకులైతే కలప నవసరములేదు. ఎలసన దీన్ని క్రిమికీటకాదులుకూడా తినవు. పైపెచ్చు ఇది అత్యవసరమైన ఆహార పదార్థము. దుర్వ్యయం చేయరాదు.

జనుకుడా వ్రాతసామగ్రిగా పరిగణింపబడవలెనని 82 వేల ప్రణాళిక ప్రకటించియున్నది. (యా. పేరా 101 కు) కనుక దీని వాడుకలో కూడా పొదుపు నిస్సంకోచము.

జనుకు అను పదార్థము దేశవాళీ ముడిసగుకు. ఇది చెట్లపై విరివిగా యుండును. వసంతపుంత "నోపుచిత్తా" ప్రకారం 2,500 చెట్లు గలవు. జమానులను సక్రమముగా ఉపయోగించినచో నీ రక్షకభట స్థావరం స్వయంపోషకము కాగలదు. స్వయంపోషకత్వము ద్వారా స్వయంసమృద్ధి (జనుకులో) సాధించి అదనపు నిల్వసగుకు మా ఆశీసుకు సంఘనది.

కుమ్మచెట్ల జనుకు శ్రేష్ఠము.

ఉపనూపగెంటు,
అఖండపురీ ఖండము.

13

కు.

ఉపనూపగెంటు,
అఖండపురీ ఖండము.

అయ్యో,

ఈ స్త్రీషుమ్మ జీవించియున్న చెట్లు గుండునూ, మామిడి చెట్లు, తాటిచెట్లు అయిఉన్నవి. తాటిచెట్లకు జనుకు ఊరదు. ఇక మామిడిజనుకు వర్షి నానిరకము. ఇది పూసినచో యింతమునుపే జనుకుపూతగల తిపాలాచిట్లలుసయితం అంటుకొనవు. గనుక వర్షిం.

ఇక కుమ్మచెట్లు, యా స్త్రీషుక్ పరిసరాల అయిగుమ్మెళ్ళ లోపు మొక్కకూడా లేదు. జమామ్మ ప్రధానస్థావరం దాటి 5 మైళ్ళు పంపించినచో గోజు జేటాకు అగుదు. (గమనించునది ప్రాథమిక నూత్రములు.) అంతియేగాక కుమ్మచెట్లు అవతల గల్గున ఉండుటచేత మ్యులో ఏగు వాటవలయును. (గుమాని రుసుము సారికి 3 అణాలు : రానుపోను యా. 0-8-0) ఒకసారి వర్షి చెట్లకు పెచ్చులు ఊపెదీసిరావలయును. రెండవ సారివర్షి ఊపిని జనుకు కేంద్రీకరించవలయును. ఖర్చు మంజూరుచేయనిదీ జనుకునేకరగా అమలుజరుప వలసపడదు.

కుమ్మచెట్లు తగుమాత్రమే యుండుటచే రెండు సవాశ్రద్ధకు మించి జనుకు రాదు :

సబ్ యిన్స్ పెక్టరు,
వసంతపుంత.

14

ఉపనూపగెంటువారి కార్యస్థానం-అఖండపురీ ఖండము అఖండపురీ. సెం. 123 బత్తెం/రాత్రి సవక ది : వై కాళి బహుళ అమావాస్య.

ఇతర ఖాతాలకువలె బత్తెంఖాతాకు పొదుపుఅంక్ష అమలులో లేనందున జనుకునేకరగా నిమిత్తం జమానుకు గోజు 1 కి యా 0-12-0 చొ॥ రెండు గోజులకుగాను యా 1-8-0 న్నూ, పసివచార్తి సారి 1 కి యా 0-8-0 చొ॥ నాలుగుసార్లకు

యా 0-12-0 నిక్కచ్చిఖర్చున్నూ, వరకీ యా 2-4-0 ఖర్చు ఆమోదింపబడెనది.

కు.

(సం).....

సబ్ యిన్స్ పెక్టరు వసంతపుంత
సెలూఖరున బిల్లు సంఘనపుదు
యా ఉత్తర్వుసెంబరు పరా
గడిలో పేర్కొనవలెను.

ఉపనూపగెంటు,
అఖండపురీ ఖండము.

15

సంచి.

సబ్ యిన్స్ పెక్టరు
వసంతపుంత.

కు.

ఉపనూపగెంటు,
అఖండపురీ ఖండము.

అయ్యో,

విష : పత్రప్రమేయం—ప్రవర్తిత ప్రతిష్ఠంభితం—విజృంభిత స్థంభీకృతం—సమ్మూర్చనం, సమన్వితం.

జనుకు నేకరగాకౌన్యక్రమం ప్రకారం జరిగినది. పొదుపు పేలికలు పుష్కలము. కాని కవర్లుముటుకు లేవు.

వ్రాతకై కాగితములు లేక అచ్చురూళ్ల ఫార్ములు తెల్ల కాగితముల స్థానే వాడియున్నాము. రూళ్లఫార్ములు అయి పోగా ఉప్పు ద్రావయిం గు పేపరుపై రూళ్లు గీచి నెలసరి లెఖలు తయారు చేసియున్నాము. ప్లాన్లు గీయవలసిరాగా ద్రావయిం గు పేపరు లేక కవర్ల నిమిత్తం పప్లయిచేసిన చక్కసరికాగితం, ద్రావయిం గు పేపరుస్థానే వాడియున్నాము. కనుక ప్రస్తుతం ఒక్క కవర్లు చేయుటకేగాను ఏ పని తీయుటకు కాగితం లేదు. ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు రిమార్కు స్థంభీకృతం.

సబ్ యిన్స్ పెక్టరు
వసంతపుంత.

16

ఉపనూపగెంటువారి కార్యస్థానం

కొంగ్రొత్తి నియమావళిప్రకారం యా ఆఫీసునుంచి కానిచ్చే కాగితం సగభరా యావత్తూ శ్రీ జిల్లా నూపగెంటువారిచే మున్యుండుగా నూత్యపరిశీలన గావించబడి ఆమోదింపబడవలసి యున్నది. కనుక నీ షష్ఠ్యర్థకు వాంఛ పై కార్యనిర్వహణ నిమిత్తం వారికి పంపబడెది. విరీక్షించునది.

ఉపనూపగెంటు,
అఖండపురీ ఖండము.

17

కూన్య బుర్రారం జిల్లా నూపగెంటువారి కార్యస్థానం—కూన్య బుర్రారం జిల్లా—కూన్యబుర్రారం.

మహా॥ రా॥ శ్రీ..... గారు.

జిల్లా నూపగెంటు
కూన్య బుర్రారం జిల్లా

సబ్ యిన్స్ పెక్టరు
వసంతపుంత.

విష : పత్రప్రమేయం—కొంపొక సమాచారం—అభిలషణియం.

సంఖ్య : త్వరీయ దిన వైశ్రమ్య మహిమ చిత్ర సభాసం.

20

ఈ తీర ప్రశ్నలకు ముందుగాను 25 వస్త్రాలు తెచ్చి కౌగిత ములు కావలెనని కోరియున్నాము. అందు అనుమతించుటకు ముందు ఖర్చు సూక్ష్మపరిశీలన గావించవలసియున్నది గాన యీ త్రింది సమాచారము నిర్ణయపరచుకొని తీరుచుంటామని పంపునది.

జిల్లా మాపరేంటువారి కార్యస్థానం.

1. పెద్దపైజా కౌగితములు లేనిచో నాలుగు చిన్నపైజా కౌగితములు కట్ట అంజించినచో ఒక పెద్దపైజా కౌగితం ఏర్పడును. గమనార్హం. 2. నీవు పట్టికలో చూపించిన గడి (5) లో ఖర్చు ఆసారం. ఇందులో ఊహింపగల దండుగక్రింద (5 క) అరు తావు

ఉద్దేశములకు కౌగితము (తావులలో)	ప్రశ్నలకు అనుగుణము (తావులలో)	తెచ్చినవి కౌగితము చిత్తు ఖర్చు	నాణ్యత కలగూరగంప ఖర్చు	దండుగ		మొత్తం (తావులలో)	మ.రా.
				ఉహింపగల దండుగ	ఉహింపరాని దండుగ		
సంఖ్య	సంఖ్య	సంఖ్య	సంఖ్య	సంఖ్య	సంఖ్య	సంఖ్య	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5 క)	(5 ఖ)	(6)	(7)

పై పట్టికలోని గడి (5) కి క్రింద ఉన్న పాతకాను చిత్తు ఖర్చు కట్ట వలెనున్నది. అందుచేత కౌగితములను పరిశీలించి అనుగుణముగా ఉద్దేశమును నిర్ణయించుట.

కొంతమంది మాపరేంటువారి కౌగితములను పరిశీలించి అనుగుణముగా ఉద్దేశమును నిర్ణయించుట. త్వరీయ దిన వైశ్రమ్య మహిమ చిత్ర సభాసం. జిల్లా మాపరేంటు.

18

జిల్లా మాపరేంటువారి కార్యస్థానం.

నీ పట్టిక అట్టియు అందినది. అది మానవ శ్రమలకు ఆగో చురగలు. పొన్నంత చిన్న కౌగితముపై పనిపంపవలెనన్నచో క్రిందవలె మరీ చిన్న కౌగితం కాదని పొందుకొనవలెను. అందుచే చిన్నవైన చిన్నది అని భావము. నీవు పంపిన పట్టిక ప్రకారముగా ప్రాముఖ్యత వైజులలో ఉన్నది. పేజీ సూక్ష్మపరిశీలన చేయ వలసినది విషయములుగాని అంగుళాళి అక్షరములు గావు.

కనుక పొన్నంత పెద్దపైజాలో తీరుచుంటే పంపుట (అనగా పెద్దపైజాలో చిన్నది అని గమనిక) తప్పు చేయవలెనది.

మ.రా. గడిలో (గడి (7)) ప్రామాణికములు పట్టినచో పేజీ కౌగితముపైన విభజించి దీనికి అంజించవలెను.

అనుబంధం-అగోచరమైన ఒక పట్టిక. జిల్లా మాపరేంటు.

19

ప్రశ్నలకు వేదించవలెనది.

2. ఈ పైజాకు మించివేయుటకు కౌగితం లేవకుండా తిరిగి దానినే పంపించుచున్నందుకు చింతించుచున్నాను. సర్వతోముఖ సూక్ష్మపరిశీలన గావించవలసిందిగా కోరుచున్నాను.

అనుబంధం : ఒక పట్టిక. జిల్లా మాపరేంటు, త్వరీయ దిన వైశ్రమ్య మహిమ చిత్ర సభాసం.

21

కు

జిల్లా మాపరేంటు

కూనె బుర్రారం.

అ.కూనె,

ఉహింపరాని దండుగను ముందుగా ఊహింపలేకపోవు చున్నాను. ఈ అట్టియుగా గడిచిన పొన్నం బహుళ అష్టమినుంచి తెచ్చి కౌగితం అనేది కూనె. ఇక నిల్వ దస్తాలో ఉన్న రీములలో ఉన్న.

సభాసభ్యులకు
తపాలము.

22

జిల్లా మాపరేంటువారి కార్యస్థానం.

1. ఉహింపరాని దండుగను (5 ఖ) ముందుగా ఎంగుడు ఊహించలేకపోయినచో యీ క్రింది చిరునామా దాకుడు

2. నీ ప్రవర్తన చూడ అప్రతిహతరాన్వితమైన కిక్కిరింపులు బృహత్పరిణామాలలోని విగ్రహాల్లో జరిగి, నీకు పూర్తిగా అవగాహన అయినట్లు తోచుటలేదు.

3. కనుక దాని అంతర్భావములోని పరమార్థము గురించి నా సమక్షానుభవం నీ కవనము. తన్నిమిత్తం నా అభీక్షలో రాబోయే అదినారం సాయంత్రం 8-30 గం. నీవు హాజరుపడవలయును.

4. నీవు ప్రయాణం చేసే చిన్నబండిలో ఇంటర్వ్యూ సదుపాయము చేసినచో హోదాకు భంగము లేదని రీతిగా సెకండు క్లాసులో ప్రయాణం చేయవచ్చును.

జిల్లా నూపరెంటు.

23

నంచి

సబ్ యిన్స్ పెక్టరు
వసంతిపుంజి.

|| కు

జిల్లా నూపరెంటు
శూన్య బుర్రారం.

స్వామీ,

తమ సాన్నిధ్యమందు శోధించిన సూత్రములు గూఢతూతల పట్టినవి. కాని అవి నా తలకాయలోంచి బయటకు వెళ్లిపోవుటకు కూడా తలపెట్టినవి. కారణం. వాటిని అభ్యసించుటకు కావల్సిన సదాచారములు లేకపోవుటయే. సాధితములు లేనప్పుడు సాధనములు దేనికి?

ప్రప్రమం వర్తమాధికారిని కోరినప్పుడు యీ అభీక్ష కాగిత పరిస్థితి "ప్రతిష్ఠాంతం". తరువాత ఉపనూపరెంటువారితో సంప్రదించునపుడు "స్వంభీకృతం". నిన్న వివరితం. నేను యీ ఉత్తరం వ్రాయకపూర్వం (అనగా యీ ఉత్తరం వ్రాస్తున్న కాగితం వ్రాయకపూర్వం) వివరిత వివర్తనం. కాని యిప్పుడు వివరిత వివర్తన అసాధ్యం.

ఇది అఖరు కాగితం. దీని తరవాత యీ అభీక్షలో కాగితం లేదు సరిగదా, లేదని తెలియజేయుటకు కూడా కాగితం లేదు.

ఇహమంచి పై అధికారంతో వ్రాతమాలక సంబంధ బాంధవ్యములు లేక యీ రక్షకభట స్థావరం సర్వతంత్ర స్వతంత్రంగా వ్యవహరించవలసిందే కాని, వేరే గత్యంతరము లేదు.

కాపీలు,

1. వర్తమాధికారి.

2. ఉపనూపరెంటుకి.

సబ్ యిన్స్ పెక్టరు
వసంతిపుంజి.

24

సబ్ యిన్స్ పెక్టరు—

రెండున్నర దినాల తెల్లకాగితములు యింగునో సరఫరా చేయబడెనది.

ఈసారినుంచి నీ వాంఛ రెండు దినాలకు మించినచో ఉత్తరము పంపించువారితో నేరుగా సంప్రదించునది.

వర్తమాధికారి

సమానాంతర చతుర్వేదికపరం

25

సబ్ యిన్స్ పెక్టరు—

రెండున్నర దినాల తెల్లకాగితములు యింగునో సరఫరా చేయబడెనది.

ఈసారినుంచి యీ అభీక్ష సరఫరా గూఢతూతలముందుగా శ్రీ జిల్లా నూపరెంటువారి సూక్ష్మచర్యలను బయటపెను.

ఉపనూపరెంటు,
అఖరుపురి ఖంబాయి.

26

సబ్ యిన్స్ పెక్టరు—

రెండున్నర దినాల తెల్లకాగితములు యింగునో సరఫరా చేయబడెనది.

నీ రక్షకభటస్థావరం సర్వతంత్ర స్వతంత్రంగా వ్యవహరించటానికి అంతర్జాతీయ నియమావళి ఒక వేళ ఒప్పుకున్నా, పోలీసు నిబంధనలుముటుకు ఒప్పుకోవు.

జిల్లా నూపరెంటు,
శూన్యబుర్రారం జిల్లా.

పీ యూ ష ల హ రి

మూలం :¹

శ్రీ జయదేవకవి

అనువాదం :

శ్రీ ఎక్కిరాల కృష్ణమాచార్య

పరితః కేశర పుంజ పింజర నశ
త్యంకేరుహంకూరమై
దర శంపా రుచిరాంశు మాంసల శర
త్కాదంబినీ డంబర
స్ఫురణ్ బర్వత కన్యకా మధు నట
త్ఫలస్య లాస్యాంచితం
బగుచౌ శౌకర చంఢ తాంకవము ని
ర్వాజమ్ము మిమ్మోమత్త
లీలా కంపిత చంఢ కావళులు గా
లిం జలి చుందింః నో
హళిం దూలెడు స్వర్ణగల్ప చెలు వ
త్యంతమ్ము నొల్కించును
దోర్ రాసపిలాసలాలనతి నెం
తే వల్లవీ పల్లవ
ప్రీతావర్తితమైన నెగ్గెపుడు మీ
హృద్యధి శ్లోకదేర్

మాత్రభాగుడు : [నాంధ్యంతమున ప్రవేశించి]

ఆలస్యమేల? [పరికించి] అహో! ఈ మధు
మాన మెంత మధురము!

పంపా కంపన సల్పు మొప్పుటలలం
బర్పెత్తుచుం జల్లనై
సాంపుల్ జల్లెడి మల్లె మొగ్గలంబయిం
జూరాడి హల్లీసకం
బింపౌ తుమ్మెద లాడు తమ్ములను నీ
గ్గేపార చుంబించుచుం

బెప్పా మాగుతుం డల్ల మెల్లన లతా
బృందంబు లందాడెడి

ఓహో! భాగవతజన శీతాంశువును నీలాచల
హూళి మండనమణియు విస గరుడధ్వజుని అనుగ్రహము
గోరి సాన్నిధ్యమున సామాజకులందరు గోష్ఠి నేసి
యున్నారు గదా! మఱియు నొక విశేషము.

మించు నిమించిన చిత్ర చంచలతయు
స్వీయూష రుజ్మండలీ
నంచినవ్వ నృధురస్రవచ్ఛటయు భా
స్వచ్ఛిచ్ఛమత్కూరముల్
పంచారింబి కురంగలోచన చలా
పాంగంబన నోదము
ల్పంచల్ శ్రీజయదేవగోష్ఠి యివ్వతరమై
వర్తించు నర్తింపంగల్

[తెరవైపు జూచి] అహో! నా యీ చిరుగేహమున
గల విశేషమనోజ్ఞత నేమని చెప్పుదును?

పెన్నెలు లెన్నో వంకలుగ,
బెన్నెడి నేర్పున నొక్కకాంత, తా
నున్నవి చన్నుదోయిపయి
సూత్న లన నృకరీపిలాసము
ల్పన్నునొకరై యొక్కరిత
బాహువుల వలయాధి చాల్చు, శ్రీ
గన్నుల బెళ్ళు నించు నొక
కన్నియ కాటుకనీటు తేటలగ

నేనును పారిపార్వకునిచే రంగమంగళము తరం
గింప జేతును. ఇటురావోయి శృంగారకా! పారిపార్వ
కుడు: [ప్రవేశించి] బావా! ఏమి విశేషము?

1 ఇది కళింగ చారిత్రిక పరిస్థాపకమంపలివారి ప్రతికానో
క. కార్ మహాశయునిచే అంగ్లామదా, సంస్కృతి వ్యాఖ్యాన
సహితముగా ప్రకటితము.

సూత్ర: జ్ఞాని కౌనుఁ జిత్తభంజన రంజనం
బానరఁ జేయఁజ్ఞి దొకట నాట్య
రంగమేని ప్రేమనంగమేనియుఁగాని
వానినలన గలుగు భవిత మేమి?

పారి: అట్లయినచో మనస్విం దంత భావబంధురమగు
ప్రబంధమేది?

సూత్ర: పొలయల్పంగొను కాంత వింతపలుకు
లోయలె నిన్వన న్మచ్చటం
గోలుపుణ్, భేల దురఃపటాంతరబహి
గ్గంధిత్కుచంబట్లు క
న్నులకుం బండువనూ, గవాతరుణీ
నూత్నాన నేందుచ్చటం
బలె నున్నాదకమైన గోష్ఠి నర్తనకళా
పాత్రంబుగా వర్తిల్లు

పారి: [ఆశ్చర్యముతో] అంతటి కవి యెవరు?

సూత్ర: ఇట్లు పలుకఁగల సమర్థుడు
“పరమాశ్మము గఱగించుట
కిమిపురకే యనువుగలుగు-హృద్యవచోవి
స్ఫురణను నే జయదేవుడ,
కరిముల చలువనుతుపారకరుడొక్కరుడు”

పారి: [తెరవైపునకు] అట్లయినచో గోష్ఠికి నర్తనాభి
నయ కోవిదులైన కుశీలపులు సంసిద్ధులుకందు.

[నేపథ్యమున] సఖ! ఇటు, ఇటు.

సూత్ర: [చూచి] ఓహో! భాగవతుల కేమి రసా
నేశము! వీణ లేకయే రంగమంగళ మారంభ
మైనది!!

పంకజ ముఖ చంద్రకళా
శంకావహి యోచు ముందు చనుదేరఁగ నా
వగకనె మొపుల నడకల
నింకొక సఖి రోహిణీనమీహితయయ్యె

మన మిరువురము నిక మాధవ రసాలకుల భూమికల
ధరింతము. [నిష్క్రమింతురు]

[ఇంక ప్రస్తావన]

[సఖి లిరువురు ప్రవేశింతురు]

ఒకతె: ఎవరి మోహనములు నితెడు
మోహ పరుషడు!

ఊహనేయ మోహనాంగి
మోహపరుషడు!!

పంచమాలాపమాలా వి
పంచికా ప్రపంచకుండు
నుధుమహోదయుఁ డితండు

మధురమాన వంచకుండు!!...ఎవరిమాన...
మఱియొక తె: అవునే రాధికా! మఱి నీవంటి వారినో!

ఊర్వుల్ నెచ్చకు నొచ్చెనో యనఁగ గం
దోపాంత వాంతంబులొ,
గర్భరాంబుధి నట్లు పాండిమల మ
గ్నమ్యయ్యె మైకాంతి, సం
సర్ప త్కార్యము కానునీవ కిదె శు
వ్యవృంద్ర పాండ్రచ్చవి
న్నేర్పై సుందరి! నందనందన రుచుల్
నీ కన్నులు గోలెనే!

రాధి: సఖి, నవమాలికా! గంధర్వనగరుల నిర్మిం
మివా మేమి?

నవ: మనమున నీబోలుల కెటు
లనురాగము డాగు నింతి? యశిగహనంబై
నను వల్లగులం దిగులం
దున డాగిన పౌరభమ్మ దొలలును విరుల!

రాధి: నా రెండవ ప్రాణమైన నీదగ్గతి దాహరిక
మెందుకు?

ఎపుడెపు డా మురారి ధ్వని
యింబఁగ నింబగు పాణి వేలువు
జ్వలంత మందమంద ముఖ
సారణ ధోరణి నూదనెంచు న
ల్లిపుడపు డాత్మలిందు మగ
నార్తి కతమ్మున నూర్చు వేడియా
రుపు లధరాభి స్థూనిమల
యావణ నేయు సరోరుహాత్మల

కేళి మాధురి యుండునేమి మురళీ
కేవార రాగచ్చలా
పాళి, పాద సరోజ నూపుర రణ
త్యాగమునం దుండఁగా

బోలుకా, క్లాంత కపోల ఘర్మవిశదాం
బున్యంద హాసంబు లీ
లకా లోలోఁ గల మాదు ధైర్యముల గ
ల్ప జాలఁ డన్యంబులకా

[పరీక్షగాఁ జూచి సవహతిక యింమక తలయాపును,
నానాగ మండి రాధికన్ను లెవరో మాయుదురు]

సఖి: (సీతార్థముతో)

మాధవా! రతిలంపట మానసా! యి
దేమి! కన్నులతోఁ బని యేమి సామి!
వదలరా! రాధికను నేను నదలవోయి!
చరణపంకజ నేవన పట్టదమను!!

సఖి: [రాధికాచిరుకమును స్పృశించి] ఇదేనా నీ
సత్సిత మూహాత్మ్యము?

రాధి: [స్పృశో] భ్రమచే నంటినే చెలీ!

సఖి: కాదు, కాదు, విభ్రమముచే ననుము.

రాధి: కులుకుని కుక్కుముత్తయము
కుండల ముడితి గండపాళి, సం
కుల నన నీలకుంతల వి
సిరిదిత సింధము, లోకమోహనా
కలిత శమూల నీలిమయుఁ .
గాంచి సమగచితమా పటమృత్యో
పెరిసినవాడె తీసి యని
సిం చెడిఁ బ్రాణముకన్న నోచెలీ!

సఖి: అవును. సీకేకా దండకు నెక్కువే. అయినను
నిదావరుల జహ్వపిశాచ తాండవ మఱి కట్టుట
కులాంగనాకు సముచితము సుమా!

రాధి: సఖి! విషమాస్త్రుని బాణపాతముచే నైన మరల
వ్యధ నీబోటిదాని కేమి తెలియును? వలసినచో
ప్రేమకళ నడుగుము.

ప్రేమ: మాటికి లోకనిందయును
మాన్యుల నిందయు సోకనీక ము
మ్మాటికి రక్ష నేయవలె
మానిని! శీలము, మానినావో! ధీ
పాటవ విశ్లేషత్వ మివవచ్చును
మాధవు లేతిబుగ్గలం

దూటలు దేగు మారుశము
లూగెడు మాంసల వంశగానముల్
[నంకినాదహరించి రాధిక ప్రేమావృత్తి నటించును]

ప్రేమ: ఎడనెడఁ బుల్కలం బాటమ
రించిన బుగ్గల నిగ్గుతోడఁ తా
ప్పడ మధుసీత్యతాళి, ముఖ
పంకజ మొప్పల కుప్పగాఁగ నె
లైడఁ గుచకాంచనాద్రుణ స్ర
వింపఁగ సాత్విక ఘర్మనిందువుల్
వడఁకెద వేలనే చెలియ!
భావజహేతి విభూతభీతవై

నవ : [రాధిక సీపీసంచుమమున భినయించుటను జూచి
మందస్మితముతో]

బేలవే! ఓ పృథునితంబిని!
నీవిబంధన మేలనే, చెలి... బేలవే, ..
పంకజాక్షుని నయనకాంతుల
బద్ధవై పోవా!.....

రాధి [నవమాలికను బరికించి యానందముతో]
మాధవార్ద్ర ముగళి నినాద
మధురోహల పదనైవది!
గండపాళిఁ బులకలనే
కలిగెనుమీ వరనతులకె!!

నవ : [స్పృగనఁ దావంచుకొని యాత్మగతముగ]
అందము చిందు నే విభు ద్ద
గగ్ర మనుగ్రహ మేపు చూపఁ బూ
ణేందుడు చిందునిష్పకలు
మృత్యు విహారము తాను హారముల్
గండము తాపకందళము
గానగు నాయము తాను దాయ నా
సుందరు సందగోపసుతుఁ
జూడకమున్న తలిరె నీ దళల్

లేక యొకవేళ-

ఎపుడు కాంతల కంఠమం దిరికికొనెను
విచమశరుఁ డిడ్డయుర్జిత్రాఁడు వేణునాద
మపుడ గరుపాగు పులకల విపులగండ
ప్రభాతో జిక్కి సాభాగ్య బంధనమ్ము

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయము
గ్రంథాలయం

కూడు సంఖ్య.....

[నేపథ్యము]

దేవతలు వైడి ముకుటల నీపులొససి
కందె నెవ్వని శ్రీపాద కంజయుగము
మనసిజని విరాళి వ్రజాళి మనుపు రాగ
రీతి రసికుని రారాజు బ్రేమ గొలుతు

ప్రేమ: రసాలకుండు చిత్రఫలకముతో నిట వచ్చు
చున్నాడే!

రసా: [[ప్రవేశించి]] తారహారాభిరాముని సీరదోరు
నీల సౌందర్యధాముని లీల గొలుతు,
వామసిక్వత వత్సోజ వల్లవిని
కామ కామసీతిరసికు బ్రేమ గొలుతు

రాధి: రసాలకుని హస్తమున నున్న యాచిత్రఫలకమే
యిన్ని యసర్థ కందళములకును మూలకందము.

నవ: నీవే దీని సంకురింపజేసితివి. వకుళమాలిక
చేతికి దీని నీహదని ముందే చెప్పితిని గదా!

ప్రేమ: చవలతలో నది మెటనో పారవైచియుండును.
యిప్పు డీ వల్లువు నైకొనినాడు. ఇప్పుడు పాయ
ముచే దీనిని బుచ్చుకొను తెట్లు?

రాధి: అదియే నే నిప్పు డాలోచించుచున్నాను. ఎట్ల
యినను సరిగాని యిదిమాత్రము గోవింద కరనిరొజ
మరందరసముచే నభిషిక్తము కాగూడదు.

నవ: అది నిశ్చయమే. అనుమాన మెందుకు?

రాధి: ఫలితమునుబట్టి నిర్ణయింపవలె.

రసా: [[ప్రవేశించి]] శుభమగుగాక

[చిత్రఫలకమును సమర్పించును]

అందరు: [ఫలకమును చూచి]

ఏమిది! బాలచంద్రకళ
వెల్లు విరాళికి నోర్చి తన్నచిం
తామణి వాచు నిల్పితిని;
దారుణ మన్మథ తాపభాటికి
మేమె చకోరకంబులటు
మించిన తొందర దొంగచాటుగా
నీమెయి దారటాడద మి
దెంతయు నచ్చెరువయ్యె గోమలి!

నఖ! ఈ మురారి పొగడ్త నిన్ను గూర్చియే.
కాదు కాదు నిన్ను గూర్చియే [కలహింతురు]

ప్రేమ: [తనలో]

అందెలు చిందు పాదయుగ
చున్నవ కొనును పచ్చనట్లు బల్
చందిర కావి పెన్నరము
సారణభోరిణి వేసువు రస
స్యంది సుధామణోపమున
జారెడి నవ్వును బింభచూడము
బొందిన నీల మేఘమును
బొందు తపం బెవ రాచరించిరో!

[తెరలో]

ప్రాతేనుండు ముఖాభిరాముండును వి
స్ఫూర్తిభవోరస్కుండు
భోతేనరి మధ్యముండు నిభరా
గ్గీర్వాణ నిర్వాణ
శ్రీలంబిందెడువాడెవరో! మరికత
శ్రీచుంబి దోడ్కొలుగు
డా లావణ్యమోగి రంజితుల నే
యం డెవ్వరికొ స్పష్టిలో!

ప్రేమ: దర్శించుట సభిషయించి నల్లకలువను మాటి
మాటికి హృదయమునకు హత్తుకొనును నకుళ
మాలిక సంబరముతో మురిసిపోవుచు నిట
వచ్చుచున్నదే!

వకుళ: [[ప్రవేశించి]]

తొలకరించెను మురళిరవళులు
పులకరించెను చేతనమ్ములు
మురళితరళిమ సరళిలో -
మధుర చుంబన కళలవలెనే
తొగరు పెదపుల నెగయు సుధలో
పులకరించెను రసికవాహిని
అలలు దేరిన కలత దీరిన
మురళితరళిమ సరళిలో -

[చూచి] ఓహో! ఈ పొగడ్తచెట్లవై పుననే
సఖులు, రసాలకుండు మెట రాగా రాధిక
అనురాగకళికు వికసింపజేసికొనుచున్నది.
నేనును సఖిని సంభావించెదను.

రాధి: [నమింపించి] నభ! ఈ యనశంసలోత్పలము
నింతగా సంభావించు వేమి విశేషము?

వకుల: [రాధికచేరిజేరి]

జారిపడనే సందసూనుని
చారు కల్గకపోలముల విడిచి
బంటిపాటున నుండు నీతో
నుశ్యలోజ్వల కోరక మ్మిది -- -జారిపడనే...
నవకమునదా సందనందన
నయన నీతి నిర్దిష్టమై జారిపడనే....

రాధి: నభ! బ్రదికితి నీ కల్గవశంసముచేత--

స వ: అలంకరింపబడిన కృష్ణునిచేతనా?

(ఆకాశమున) అహో! మురారి మురళీ!

ఆనందనాద సరళీ!!

ప్రస్తావించెడి జగముని

రానిగ్గిన నాటకమున

మునిచంద్రుని హృదయముల

ముగ్ధమోహ మొదవించెడి

అనాలో! మురారి మురళీ!

ఆనందనాద సరళీ!!

అందరు: [సంగోపముతో] బౌసాను, నిజమే [మదనా
స్థను నటించుకు]

రసా: [పులికించి అంజలిబద్ధుడై]

ఒక్క వాక్యాసనములకు నొడుగజోని
దొక్క యాకారమని లేక యుష్పదాని
వల్లవి తరళాపాంగ పల్లవీకృ
తైకమూర్తియకా వస్తువు నాశ్రయింతు
సందసూనుడు నేను
నాదమ్మ లొలికించె
బృందావనమునందు నెందు-
నవనందనమైన
బృందావనమునందు నెందు-
కందర్ప విశిఖారి
గాంచిశీకుని బోలి
గోపీమనోహరి
నటసూత్రధారియై!....నంద...

నవ: కలువని నల్లశీకుని ని

గారము నోరంగ నవ్వుమోము, కాం

తాకును నీవికావితర

నంబులు గూర్చెడి మోహవిద్య, ప్రే

మలు బలు క్రుచ్చుకొన్న పొద

మావాన నొప్పెడి నీలకాంతి, మాం

నలమధు నిర్లసి దర వి

సారణ గ్రమ్మెడి బృంద నల్లెకా

రసా: ఈ లతలలో పొంచి రానిశ్చవము చూచెదను

[నిక్టేకించిన విభమున నుండు పుండ్రు ప్రవేశము]

మాధ: నీరందరు నాసాన్నిధ్యము చేరుచున్నారగదా!

నిమిషమాత్రము వైర్య మవలంబించెదను.

[అంతికమున కందరు చేరుదురు]

మాధ: [రాధిక నుద్దేశించి]

కలువలోలకులును నీల లలితతరళ

చేలనమలంకృతోరువుల్ చాగునుండి

సగము బాహుమూములొస్తా సాగసు చూడ

విషమ బాగుని సమ్మోహవిద్య నీవు!

[ప్రేమకళ నుద్దేశించి]

చెందొవకన్నుల యీ సరి

స్పందించెడు నసమశరుని చావమె! బామని

దందమె కనబడుచున్నది

సిందూరపుర జేరుచుక్క చిరుకళిక యనకా.

[వకుళమాల నాశ్రయించి] ఇటనే దాగి వీరిభావముల
బరికింతును

రాధి: ఏమిది! మాధవు డిచ్చటనే ముఱుగుపడినాడే!

[అందరు పరికింతురు]

రాధి: అనిమిషనాథ మస్తక న

మగ్గరిట సుశేఖరత్వముల్

గొని, ప్రజకన్యకా కుచ ని

గూఢ మృగీమద సౌరభోర్మలం

దినది, సయోధిరాజసుత

దీధితి గొన్నది, నీవమూముం

దన నుపలభ్యమైన మణి

తోచియు-నయ్యయి! జారిపోయెనే

వకుళ: ప్రాణజాలము వీడి బ్రదుకలే లేనరులు
ప్రాణాధికము వీడి బ్రదికియున్నానే!
అంగుళీముఖములం దల్ల చిబుకమ్మూని
శృంగారమున నర్థచుంబన మొనరించు
ప్రజనాధలీల నాస్పృతిఁ దవలినంతనే
ప్రాణముల్ చుంబించు ప్రతినిమేషమునందు

నవమా: [చంద్రుని జూచి]
నూతనారుణ కిరణపావక
రీతి నెసఁగెను జంద్రకరములు!
ధూమధూనర లక్ష్మీనగ్నీ
భూమియా శశిమండల మ్మిదే!
చండమస్మగ్ధ హోమకుండము
చంద్రమండల ముజ్జ్వలిం చెడి
మారకాతర గోపమునతే
మారణోజ్వల హోమకుండము!

ప్రేమ: భగ్గుని కంటి మంటలుకు
భగ్గురుమన్న సుమాస్త్రుదేహ మీ
మార్గము గాంచి లేడియను
మచ్చకు మాటున శీతలత్వసం
సర్గమునంది చంద్రుండను
చల్లని జీవసుధా తటాక వా
ర్మగ్గమునందు పూర్ణతను
వై మనవైపునఁ బూలు దూసినే!

రాధి: విరావణ మదగజమే
విధులింబము గాదె చెలీ!
మదమత్తము ధుతబంధము
విధులింబము గాదె చెలీ!....విరా....
మరి నీలకళంకమటే
మదధారల చారికలే!....విరా....

ప్రేమ: గగన మ్మొక కాసారము!
మధుశోభా సంవారము!!
వెలుగుఁజక్క కలువపూలు!
కలువతూడ వెలుగుజాడ!!
ఇందుబింబమా మూలము!
ఎటు వచ్చినదో కోలము!!
చందురులో మచ్చగాదు
నెచ్చెలి! యిది నత్యమే!

నవ: వికాసమును మధువు
స్రవించెనే విధువు!
నవమదనుహాసి నీ
రదవిలాసమనఁగా!
స్ఫురణ సేయగా నిజ
దరిహాసితసితచ్చవీ....వికాస....

శురకిరణ మంజరీ
ఁరిచయమో యనఁగ,
చలితమధు రోహిణీ
మండలము ఁడెనన....వికాస

రాధి: ఆందోళ స్పందన్నన
చందనదళ చేలాంచల
మందఁవనఁ దుమియు నొనఁగో!
చిందిన యీ పెనుమంటల!!
భగ్గికోపశిఖ శిఖలను
భగ్గురనిన మన్మథుఁడే
మందఁవనఁడై యాగతి
చిందెనేమొ పెనుమంటల!!

అందరు: తాలసాల తమాల మాలతి
తరుణవల్లవ నల్లకీ
జాల తక్కిలాళ్లు నామ్రు వి
తాల భూజములార! వినరే!
నీలదేహుని జాడలెఱిగిన
నీడ లెఱిగిన దెప్పురే!
వేలచూపులఁ బూజసేసుము
విచ్చు కల్వల జాలుగా!

ప్రేమ: ఓ మురళీ! నీతపమే సఫలమ్మా!
సరులకు దుర్లభమా మా
మురరిపు జలివిలిపెదవుల
ముద్దులు గొను నొద్దికగన....ఓ మురళీ!

వకుళ: [నకరుణముగా నాకాశమున కంజలించి]
కామంతి సుమహంత కుంతలము పిం
ధప్రాంచదుత్పింజర
శ్రీమంతంబును మల్లికాంజిత కళా
నీమంతముగా భుక్తిల

స్తోమంబౌ హసితానన మ్మృగకళరిం
జూపించినం జాలునో
సామీ! సర్వమునిత్తు నీకరుణ మా
వై నింతః జిందింపవే!

ప్రేమ: అమిత సంతోషపారిగాళ్లు లహహ! నీదు
కంటికోసల జీవముల్ గాంచరొక్కా!
అందుననుగూడఁ గార్వణ్య మలమికొనిన
నీ దయారసమెంతయు నిబిడమయ్యె!

నవ : విమల కరుణాంబునిధి కొనల్ బిరుసు నురుసు
లనెడు కనుగోసలం జూతువయ్యె! లేద!!
కన్నులను యోగనిద్రలకై పు విడువ
లేదొకో! స్వామి! మత్స్యభలేశకలన

అందరు: [సమస్కరించి]
మురళీరవ తరళీకృష్ణ
దరవికసిత సదృశదన ధామునికన్నా
వరసిలదేహుకన్నం
బరమొలుగము మందహాసవదనునికన్నా
స్వామీ! నిజదాసీగణ
ఓమెయి నాకులన పొంద నీక్షింపవే! ఏ
లా మనసునందు కోపము?
ఈ విధి శ్రీవధమొసర్చ నేమి ఫలంబో!

[తెరలో] మాధవుం డేజెంచె మందహాసమ్ముతో
మధురోహుడగుడెంచెమధురయానమ్ముతో...
అరవిందలోచనా మకరంద సవబిందు
లోచనాంచలచకో రానంద విభుమూర్తి...
మాధ...

శరివీత వీతాంబరము చుట్టి మగమత్త
దరహాససారణోజ్జ్వలమూర్తి...మంద...

అందరు: మందహాసముతోడ మాధవుం డగుడేర
ఛాలలోచనసహ్నిఁ గాలిపోయినవాడు
పంచత్వమును వీడి పంచబాణుడు నేడు
అభిరూపరూపియై అరుడెంచి సవమించె
లోకోపకారియై తులసిచి పులికించె...మంద...

రండు పోదము [మాధనసామీప్యము చేగుదును]
రసా: ఇక నేనును గనుపింతును [సమీపించును]
మాధ: మీకోమి ప్రియ మొనర్తును?

అందరు: ఇంతకన్న ప్రియ మేమున్నది?

నవమరుదంతుర
భ్రాందోలన
పులితనయనము
సీ లోచనము!
మధురసుధాసర
గాసారాంచిత
మధురవ నవకము
నీరాగర్భురి!
నటనాఘటన
మ్రొ చెలువంగును
మధుమయకిరణయ
మై వెలుగొందును

అయినను నిదిగూడ జరుగుగాక !

హరిగములేని చందురుని
యందముఁ జెందెడు కాంతినిం దిర
స్మరణము నేయు తాకృతిమ
గాంతురుగాక కవుల్, నిరం
తర రసహససంజనిత
తన్మయ చిన్మయ సత్వ శుక్మవా
స్మరణముపేర నత్యుడిని
సజ్జనకోటికి హర్షవార్నిధుల్
శుభమస్తు సర్వజగతాం, నిరంతరం
శుభమస్తు సర్వజగతామ్!
నరిపోరపి విపద మస్తు
జగదీశ్వర కపటదారు
వేమ! కాశుం వికిరతు
కరుణాకలాక్షులహరిం నిరంతరం
శుభమస్తు సర్వజగతామ్!

[రిసోగ్ షిరడు]

“తాటి తోపు”
 శ్రీ జంకిమ్ సర్కార్
 (కాంతి కేతక)

గారు, చేతులు కట్టాడు!
 ఆరోగ్యానికి, అందానికి
 ఆవే ఆచారం!

ఒకరి అనుభవం మరొకరికి విశ్వాసం యిస్తుంది. సుఖజీవ
 నానికి పూలబాట వేస్తుంది. భరింపరాని గర్భవేదనతో,
 దిగజారిన మనస్సుతో జీవితాన్ని యీక్ష్యవలసిన
 మహిళలకు “లోధ్ర”, విశ్వసనీయమైన శరణ్యం.
 “లోధ్ర” ముందు దోషాలను మూరలచేసి
 ఆరోగ్య పాదర్యాలును పెంపొందిస్తుంది

లోధ్ర అన్ని చోట్లా లభ్యమవుతుంది.

శ్రీనివాసం లిమిటెడ్ - బాంబే - మద్రాసు.

రైల్వేలు జాతికి జీవనాత్మ. దేశ ఆర్థికమును సక్రమస్థితిలో
పెట్టుటకు అవి కష్టతరమైన బ్రహ్మాండమగు కృషి
చేయఁచున్నవి. ఈ జాతీయకృషిలో
ప్రజలు దిగువ తెలిపిన పనుల
ద్వారా ఆ మూల్య మైన
సహాయము
చేయ లెరు.

- ★ రాబడి నష్టముగటయేగాక, జనవత్తిడి కలిగించు టిక్కెటు
లేని ప్రయాణమును నిరుత్సాహపరుపవలెను.
- ★ వాగనులు నడచుచుండునట్లు చూడవలెను. అందువల్ల
అత్యవసరమైన సరకులు శీఘ్రముగా రవాణా యగు
చుండును.
- ★ బుకింగు చేయునప్పుడు భద్రంగా ప్యాకింగుచేయుట, వాటి
మీద స్పష్టంగా లేబిలు వేయుట, శుభ్రంగా మార్కు
చేయుట అవసరము. అందువల్ల రవాణాలో అవి పోకుం
డాను, నష్టముకాకుండాను నివారించబడును.

(ఎం. ఎస్. ఎం. & ఎస్. ఐ. రైల్వేలు)

మీ రూపాయికి

మోచు విలువ

ఇది బహులం దమైన కారు. ప్రశస్తంగా పనిచేస్తుంది. చాచాపు పెద్దరకం వైన హిందూస్థాన్ కొనబానికీ, నిర్వహించబానికీ, నడవ బానికీ ఖర్చు ఆశ్చర్యకరంగా మిక్కిలి తక్కువ.

హిందూస్థాన్ లో వైకి అగుపించే లక్షణాలకంటే చాలా అధిక శక్తి ఉంది. అదనూ శక్తి మైన - భారత జేత ఆర్థిక సుస్థితికి, రక్షణకు ముఖ్యమైన సరికొత్త చిహ్నము.

హిందూస్థాన్ మోటార్స్ లిమిటెడ్
కలకత్తా.

క్రీత

9375/-
EX-PLANT

హిందూస్థాన్

అధికారము పొందిన డీలర్లు :

మద్రాసు :
బిత్తూ ప్రసాద్ అండ్ సన్స్,
రె. సి. బాంట్ రోడ్డు.

తిరువేంకటం:
మారికొర్ (మోటార్స్)
లిమిటెడ్.

బెంగళూరు:
కాంప్లెక్స్ మోటార్స్
2-బి & 2-ఎం,
మహాత్మా గాంధీ స్ట్రీట్,

సికింద్రాబాద్: (హిక్)
లిలయన్స్ ఆటోమోటార్స్
కొంగువే.

ప్రదర్శన అగర్వకారణము
డిస్ట్రిబ్యూటర్లగౌరవము

1951 సం॥ నకు ఉత్తమమైన చిత్రములు

1. గొప్ప చిత్రము
“ఉస్తాద్ పెద్దో”
(ఒమర్ భయాం ఫలియ్య)

2. సంగీత మయాచిత్రం
“సంగీత”
(సుధా పిక్చర్స్)

3. “భగవాన్ శ్రీకృష్ణ”
(నూపంచిత్ర)

4. “మిట్టి కే బిలోని”
(రంజిత్)

5. మొట్టమొదటి ఎకదమి
బహుమతి గెలిచి
“అపసానా”
(శ్రీ గోవాల్ పిక్చర్స్)

ఇప్పుడు హైదరాబాద్ - డిజిట్ మహల్ లో దిగ్విజయంగా ప్రదర్శింపబడుచున్నది.
వ్యాపార వివరములకు:

—==లే బర్టీ పి క్చర్స్,==—

బెంగళూరు సీటీ & సికింద్రాబాద్.

బి
ల్
ర
డి
మ
డి

దుస్తులకు

ములకలవారి దుస్తులు

త్వరలో

ప్రొ: ములకల మృత్యుంజయ

3/67, గొడన్ స్ట్రీటు
మదరాసు-1

పూర్ణానందంపేట
విజయవాడ-2

శ్రీ వత్సా నారి ప్రా డ్ క్సు లే

ఇప్పుడు వైద్యులచే ప్రతిచోటను శిష్యార్థులచేయబడుచున్నవి.

సి. బి. కాంప్లెక్సు:

పాండురోగపు అన్ని దశలలోను విశిష్టమైనది కాంప్లెక్సు విటమిన్లు అవసరమైనవైనందున గీనిది వాడవలెను.

డిసిస్ పెక్టెల్:

శ్రేష్ఠమైన రక్తం పోషకము. అంటువ్యాధుల నివారణకు ఇది శ్రేష్ఠమైనది. దుర్వాస్థ పోషకము. పుష్కరము.

స్కిన్ డెక్సు:

కురుపులను మాన్పు శ్రేష్ఠమైన అంజనము.

శ్రీ కాఫ్:

దగ్గులు, బలుబలం అమోఘమైనవి హారము, శమనకరము.

శ్రీ విట్యు:

పుష్కరమైన అహారోపమువల్ల కలుగు జ్వరము అన్ని విటమిన్లు టావిక్ డ్రవ్స్ ముఖ్య సమకాలంలో విరివిన మిశ్రమము.

ఇంకను దిగువ తెలిపినవి గూడ వ్యయోగము చేయబడుచున్నవి.

కీళ్లలు, టీంపెస్టు, నిరవ్వలు, నున్నెత్తిన రసాయనములు వస్త్రరా.
నాణ్యమైన రసాయనములను, వస్త్రాలను బొప్పెములను పేనొందిన కంపెనీ.
మిగిలిన వాడరములకు మాకు ప్రాసెస్ తెలిసికొనగోరవలెను.

Sreevatsa Chemicals & Drugs Ltd.

శ్రీ వత్సా కెమికల్స్ అండ్ డ్రగ్స్ లిమిటెడ్.,

తెలెఫోన్: 4684

Telegram
KALCODRUGS

హైదరాబాద్ ఫార్మరీంగ్ మిశ్రములు అండ్ ఫార్మసీస్టుస్,
72, గోవిందప్పనాయక్ వీధి, మద్రాసు 1.

క్రాఫ్ట్ డిజైను ఎలెక్ట్రిక్ ఫిటింగులతో మీ యింటిని

శోభాయమానంగా చేయండి.

పెండ్లింగులు, బాల్ బ్రాకెట్లు, సీరింగ్ ఫిటింగులు, మొదలైనవి మీ ఆఫీసు ములకు తెలియజేయవలెను.

కె. ఎస్. ఇవ్జీ అండ్ కో.,

178/79 బ్రాడ్వే, మద్రాసు-1.

ఎలెక్ట్రిక్ ఫేర్ ఫానులు, డెటెంజింగ్ యంత్రాలు,
"క్రాఫ్ట్" బ్రాండ్ వాక్యూం భోజన కూజాలు, కన్నులు మెరుపు
కాగితం, పరిగెత్తే యంత్రాలు, ఎనామిల్ సామానులు,
లాంపులు, గ్యాస్ లైట్లు, వంటయింటి సామానులు,
కాఫీ యంత్రాలు, మిన్నర్లు, ప్లాస్టిక్ ఫ్రీజర్లు, బహు
పాత్ర వస్తువులు, యితరగృహోపకరణముల డిలర్లు.

ఆరంప్ట్రీంగ్ సిస్టమ్ ఆయిల్ యింజన్లు, కి

కంపుసెట్లు మున్నగువాటి

ఫోన్ నెంబర్లు.

ఆంధ్ర ఇన్నూరెన్సు కంపెనీ, లిమిటెడ్.

(హెడ్డాపీస్ - పుచ్చిలీపట్నం)

ఈ శుభ సంవత్సరాది సమయమున

మా

హృదయ పూర్వక అభినందనములను అందజేయుచున్నాము.

అమలులోనున్న మొత్తం వ్యాపారం	...	9 కోట్లు,
మొత్తపు భీమా నిధులు	...	1 కోటి 65 లక్షలు
సంవత్సరాదాయము	...	40 లక్షలకు పైగా
కైయిములు యిచ్చినవి	...	45 లక్షలు

జీవిత భీమా తో బాటు—

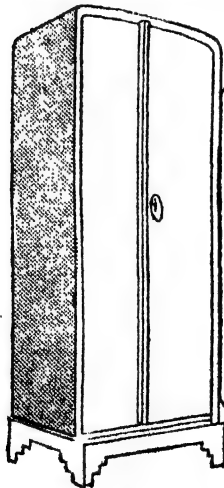
అగ్ని - ప్రమాద - మోటారు - నౌక,

వ్యాపారము చేయుచున్నది.

మా ఆఫీసులు :

మదరాసు, బొంబాయి, కలకత్తా, నాగపూర్, ఢిల్లీ, బెంగళూర్, బెల్గాం, అనంతపూర్, శికింద్రాబాద్, కోయంబత్తూర్, బర్హంపూర్, ఎర్నాకులం, బెజవాడ, గుంటూరు, బెంజెల్ పూర్, విశాఖపట్నం, రాజమండ్రి, మంగుళూర్, దిబ్రుగర్ (అస్సాం) పాట్నా, అలహాబాద్.

మా ఆంధ్ర కాతాదార్తందరకును సంతోషకరము ఫలప్రదమునగు సూతన సంవత్సరమును ఆకాంక్షించుచున్నాము

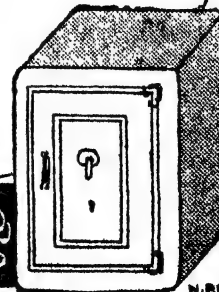
Estd : 1938

నాణ్యమైన ఇనుప పెట్టెలు, మన్నిక గల ఉక్కు అలహారాలు, అందమైన అగ్నికి చెదని ఇనుప పెట్టెలు, దృఢమైన కావ పెట్టెలు, సరసమైన ఫరలకు దొరకు కంచెరి.

కోరినవారికి సచిత్రమైన కేటలాగు పంపబడును.

Telephone - 4322

Telegrams - Ironsafe.

ఎం.నారాయణస్వామి మొదలియార్. అండ్ సన్స్
58, బ్రాడ్వే మదరాసు

రాయల ప్రకృతివర్ణన

శ్రీ పి. గణపతిశాస్త్రి

శ్రీ కృష్ణ శతగాయల ఆముక్తమాల్యద ఆంధ్రప్రబంధాలలో అగ్రశ్రేణికి చెందినవి అయినప్పటికి అంగీకరిస్తారు. దీనికి అనేక కారణాలున్నాయి. దీనిలోని నాయక గోదాదేవి మిగిలిన ప్రబంధనాయకలవలె కాక మహావిష్ణువుపై మగులుకొన్న భక్తురాలు. ఈ ప్రబంధములోని ప్రధాన భావము భక్తిగాని శృంగారము కాదు. ఇదిగాక దీనిలోని ప్రకృతివర్ణన ఇతర ప్రబంధాలలో లేని కొన్నిచోట్ల గొప్పది. సహృదయులను ఈ ప్రకృతివర్ణన ఆకర్షించినంత హృద్యంగా మిగిలిన మరి ఏ ప్రబంధములోని ప్రకృతివర్ణన ఆకర్షించలేదు. ఇది ఈ ప్రబంధంలో ప్రపథమంగా కేంద్రీకరించిన ఉత్తమ సుగుణము.

ప్రకృతి అంటే శాస్త్రకాలంలో భాష్యాప్రకృతి (Nature) అనే అర్థం వచ్చింది. దీనికి 'స్వభావము' అనే అర్థం కూడా సాంప్రదాయకంగా వస్తున్నది. ఈ స్వభావము, వివిధప్రకృతులు గల మానవుల స్వభావంగాని, పశు పక్ష్యుడి ప్రాణి స్వభావంగాని, కార్మికంగా నిత్యము మాడ్చులు చెందే వంటకాది ఋతుస్వభావంగాని, సూర్యోదయోస్తమాదుల స్వభావంగాని, ఆయా వస్తు స్వభావంగాని కొవచ్చును. వీటి వర్ణనలలో రాయలు ప్రదర్శించిన ప్రత్యేక దృక్పథం ఏదో పరిశీలిద్దాము.

ఈ పద్యంలో రాయలకు ప్రత్యేకమైన కవితాదృక్పథం ఏదైనా ఉన్నదేమో చూద్దాము. ఆముక్తమాల్యద పీఠికలోని ఒక పద్యాన్ని బట్టి రాయల కవితాదృక్పథం కొంతవరకు ఉహింపవచ్చును. ఆంధ్రవిష్ణువు కృష్ణరాయనితో

“పరికి తున్నేక్షోపముల జాతి పెం పెక్క
రసికు లానన మదాలస చరిత్ర
భావస్యని వ్యంగ్య శేషధిగాగ కె

వీరివి సత్యావధూ ప్రణవంబు” అన్నాడు. దీనినిబట్టి కావ్య శేష రూపము లయిన భావస్యని వ్యంగ్యగాదులతోపాటి కవిత ఉన్నేక్షోపముల జాతులపై ఆధానం ఎక్కువ అని మనం ఉహించుకోవచ్చును.

ఈ పద్యపాదానికి తదం వెంకటరాయశాస్త్రిగారు సరిగ్గా విశ్లేషణలో “పరికి తున్నేక్షోపములు జాతి పెం పెక్క” అనే పాఠం స్వీకరించి, ఉన్నేక్షోపములు, జాతి-స్వభావోక్తి పెం పెక్క-అతిశయింపగా” అని అర్థం వ్రాశారు.

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిగారు బహువ్యాఖ్యలు సర్వాంగించించి రచించిన గుచివ్యాఖ్యలో “పరికి తున్నేక్షోపముల జాతి పెం పెక్క రసికు లానన మదాలస చరిత్ర” అనే పాఠం స్వీకరించి “ఉన్నేక్షోపములచేతను, జాతి-స్వభావోక్తిచేతను, పెం పెక్కన్-అతిశయింపగా” అని అర్థం వ్రాశారు. ‘జాతిన్’ అని తప్పితేయంటేనే చేసి అర్థం చెప్పినప్పుడు ‘జాతి పెం పెక్క’ అని ఉంటేవలసింది మూలంలో అట్లాగ లేనప్పుడు ‘జాతిన్’ అని తప్పితేయంటేనేమో అట్లాగ విరిచి అర్థం వ్రాశాడో తెలియకుండా ఉన్నది. ఈ పాఠంలో మూలంలో అచ్చులేవ్వు ఏదైనా దొడ్డింటేమో తెలియదు. ఏ రిచ్చిన పాఠంలో అచ్చులేవ్వు లేనప్పుడు, ‘ఉన్నేక్షోపములచేత, జాతి (స్వభావోక్తి) పెం పెక్కన్’ అని అర్థం చెప్పవలసిఉంటుంది. ఆముక్తమాల్యద నిశ్చయంగా పరిశీలించినచోట కూడా ఈ పాఠము, ఈ అర్థము మాత్రమే ఎక్కువగా సముచితంగా ఉన్నట్లు కనిపిస్తాయి. ఏది ఎట్లాగ ఉన్నా, కృష్ణరాయలకు ఉన్నేక్షోపములతో మిళితమైన స్వభావోక్తిపై ఎక్కువ ముక్కుత ఉన్నట్లు మనం విశ్వసించవచ్చును.

ఈకవి రచించిన మదాలసచరిత్ర, సత్యావధూప్రణవము, సకలకథా సారసంగ్రహము మొదలైన ఇతరగ్రంథాలు మన కిప్పుడు దొరకడం లేదు. అందుచేత ఆముక్తమాల్యదలోని ఈ పద్యం తప్ప రాయల కవితాదృక్పథం తెలియజేసే వేరే ఆధారం లేవు.

ప్రకృతివర్ణన అంటే సామాన్యంగా ఉన్నేక్షోపితమోక్తి కూర్చున్న సహజప్రకృతి, మానవస్వభావవర్ణనమే అని మనం అనుకుంటాము. ఈప్రకృతివర్ణనం ముఖ్యంగా రెండు విధాలుగా విభాగించవచ్చును. కవి భావనావిశ్రేణిముకాని శుద్ధమైన సహజ ప్రకృతివర్ణనం మొదటిది. ఈవిధమైన ప్రకృతివర్ణనలో కవిభావన బాగా అంతర్భీషమై లుప్తప్రాయంగా ఉంటుంది. ప్రకృతి స్వప్రకారంగా భాసిస్తుంది. రెండవదానిలో ప్రకృతిని ఆలంబనంగా తీసుకుని కవి భావన అలంకారాది సహకారంతో విశృంఖలంగా విజృంభిస్తుంది. ఈవిధమైన వర్ణనలో ప్రకృతి సూత్రప్రాయంగా ఉండి, కవిభావనకు శేతలం ఆలంబనంగా భాసిస్తుంది. ఈరెండు విధాలయిన వర్ణనలు ఆముక్తమాల్యదలో ఉన్నాయి. ఈవిధమైన వర్ణనలలో మొదటిదానికి ఆముక్తమాల్యదలోని ఈ క్రింది పద్యం ఉదాహరణగా ఉత్తమమవుతుంది.

“శయ పూజాంబుజమల్ ఘటించి దక్షిణం, జన్మోయి లేగానువై
దయ దప్పన బసపాడి, పాగడపుఁ బాదం బొప్పఁ జెంగల్వడి
గ్గియ నీ రచ్యుత మజ్జనార్థము కటిం గీరించి దివ్య ప్రబం
ధయుగాస్యల్ ద్రవిదాంగనల్ నడుతు గుద్యానంపుల్ ద్రోవన్”

౧ ఆశ్వా—౫౬

ఇక్కడ ఆచ్యుత మజ్జనార్థమై చెంగల్వడిగ్గియనీరు కొని
వస్తూ, దివ్యప్రబంధము పాడుకుంటూ గృహోన్ముఖులైన స్త్రీలను
అతిసహజంగా కవి చిత్రించాడు. ఇక్కడ స్వాభావికమైన
ద్రావిడస్త్రీ స్వభావమే కనబడుతున్నది. అంతేగాని కవి ఉక్త్రే
క్షాగుల కిక్కడ అవకాశం ఇవ్వలేదు.

ఇలాంటి సహజమైన స్వభావవర్ణనలు ఆముక్తమాల్యదలో
చాలావిరివిగా కనిపిస్తాయి. ఇంక ప్రకృతిని ఆలంబనంగా తీసుకుని
కవిఉత్పేక్ష ఉపయోగించిన మరి ఒక ఉదాహరణం చూదాము.

ఈ క్రిందిపద్యంలో లకుముకి పిట్టలు నూతులలో తటాలున
వ్రాచి చేపలు పట్టుకుని తిరిగి వై! ఎకరడం స్వాభావికమైన
ప్రకృతి సన్నివేశము. దీన్ని కవి, గృహలక్ష్మికి ద్రావిడస్త్రీ
పరివయంవల్ల అలవడిన బంతులాటగా ఉత్పేక్షించాడు.

“కలయన్ నీలమయంపు దల్లియైత దాకం చేటనీ రొప్పు ర
థ్యుల కూపంబుల మీల జూచి, వలభి వ్యాసంగి తుంగిద్రు కా
ఖలలో దాగి గుభాలునక లకుముకుల్ కందై పడున్, లేచుము
చ్చిరి గోపాంధిర ద్రావిడి పరిచితిన్ తెందాడు

చందంబునక.”

1—87

ఆముక్తమాల్యదలోని 7 ఆశ్వాసాలలోను మూడు రి నందల
పద్యాలున్నాయి. ఈ పద్యాలలో ఇంచుమించు సగంవరకు
శేవలం వర్ణనాత్మకమైన పద్యాలే. ఈ సంఖ్యనుబట్టి రాయల
వస్తువర్ణనాభివేళం గ్రహింపవచ్చును. మొత్తంమీద కావ్యకథా
నిర్మాణాల్పం పరిశీలిస్తే ఈ వర్ణనలవల్ల కథాభివ్యక్తిలో
లోపం వచ్చినదనే చెప్పాలి. అయినా అభివేళం ఎక్కడా మొక్కవో
కుండా రాయలు వర్ణనలు అలాగ సాగిస్తూనే ఉంటాడు.

రాయల బాహ్యంతర ప్రకృతి పరిశీలన చాలా సునిశిత
మైనది. సామాన్య పరిశీలకులకు కూడా అందని మారుమూలల
ప్రకృతి స్వభావ చిత్రణలో ఇతనికి మిగిలిన ప్రబంధకర్త లేవరు
పరితూగజాలరని అనిపిస్తుంది. వర్ణనలో పెద్దపై పండిన అడివి
మేడిపండ్లలోని వాననీరు ప్రవేశించింది. అంతవరకు ఆపండ్లలో
ఉండిపోయిన దోమలపండ్లు వెంటనే వరసగా వై! వచ్చేస్తాయి.
ఇది సామాన్యల కందని పరిశీలనము. ఈ క్రింది పద్యంలోని
వై వర్ణనావైఖరి సమగ్రంగా చూడవచ్చును:

“వూల పరిపక్వ కాన జోదుంబ రాగ్ర
రంద్రముల వాననీరు సారంగ పెడలి,
మకకపంక్తులు దాకథూకుంబు లడగ
రచ్చనీంకం పెడలి విక్రాంతి కనగ.”

ఆరవ ఆశ్వాసంలో కవి బ్రహ్మరాక్షసుని వర్ణించేటప్పుడు
ఇలాంటిదే మరిఒక వర్ణన కనిపిస్తుంది. “పల్ల చీమల వక్ర భల్లా
తిక్యు బోలె నెల్ల దుప్పటి నొప్పు కట్టె వాని” దీనికి, “పల్ల
చీమలకా—బాపన చీమలచేత, వక్రభల్లా తిక్యుబోలెన్—వంకర లేడి
చెట్టువలె, ఎల్లదుప్పటిన్—ఎల్లని దుప్పటిచేత, ఒప్పు=ఒప్పుతున్న,
కట్టెవానిన్=వల్లని శరీరముగలవానిని” అని అర్థము. ఇక్కడ లేడి
చెట్టుపై ఎరని చీమలు విశేషంగా పాకుతూండడము కవి సామా
న్యులు పరిశీలించలేని ప్రకృతిని వేళము. ఆరవ ఆశ్వాసంలోని
మాలదాసరి కథలో కూడా ఇలాంటిది మరిఒక వర్ణన ఉన్నది.

“కాంచె నైవృష్టపు డర్థయోజన జటా ఘాటోత్తకాఖోపకా
ఖాంచజ్జటచరన్మరుద్రయ దవీయః ప్రేక్షితోద్వచ్చువో
దంచక్రీటకృత ప్రణచ్చలన రివ్యాపాదితా ధ్వస్యని
స్పంచారా క్షమహాఫలోఘమల స్యాయ ద్వటక్యోజున్.”

౬—౧౫

దీని వాత్సర్యం ఇది. “ఆ మాలదాసరి అలా ప్రయాణిస్తూ
డగా అతని కొక పెద్ద మురిచెట్టు కనబడింది. దాని ఊపలు అర్థ
యోజనం వరకు వ్యాపించి ఉన్నాయి. వాటినుండి బయలుదేరిన
కాఖోపకాఖుల ప్రతాలు గాలిలోకికి చాలామారంవరకు ఎగిరి
పోతున్నాయి. పురుగులు కొట్టివేయడంవల్ల వాటిమీద ఏర్పడిన
గీగులు వ్రాతలవలె ఉన్నాయి. ఇవి “ఈ మురిచెట్టుపై బ్రహ్మ
రాక్షసు డున్నాడు రావద్దని” హెచ్చరించు మౌచ్చిరిక చేస్తున్న
ట్లున్నాయి. చెట్టు మురిపల్ల ఈ పుణ్య కార్యంవల్ల లభించిన పుణ్య
ఫలితాలలా ఉన్నాయి.” ఈవర్ణన అంతటిలోను మన కాత్సర్యం
కలిగించేది మురితకులమీద పురుగులు కొట్టివేయగా ఏర్పడిన
గీగుల పరిశీలన. ఇలాంటి సునిశిత ప్రకృతిపరిశీలన కల ఘట్టాలు
ఆముక్తమాల్యదలో చాలా విరివిగా కనిపిస్తాయి. ఈ కవి ఈవిధ
మైన సునిశిత పరిశీలనతోనే మృగపక్ష్యుడి ప్రాణిస్వభావాలుకూడా
చిత్రించాడు. పక్షి స్వభావవర్ణనకు గ్రీష్మవర్ణనలో కొంగల
స్వభావ వర్ణనం ఒక ఉదాహరణంగా తీసుకోవచ్చును. నీరులేని
మడుగులలో కొంగలు మొదట పెద్దపెద్ద చేపల నన్నిటినీ మింగి
వేశాయి. తరవాత ఎండబీటలో కలవలేదు వెంటనే ఏటవాలుగా
ఉన్న బొమ్మిదాయలనే చేపలగుడ్డు, దాట్కూటము లనేచేతు
చేపలగుడ్డు, తిని వేస్తాయి. ఈ కవి ఈ విషయం ఈ పద్యంలో
అతి సహజంగా చిత్రించాడు.

“మీటగు మీలనెల్ల మునుమింగి, క్రమంబున నైన యెండపె
నీటికవెంటదోచుతోగ వేరుబడి న్నొడుపై వెలంగగా
ద్రోటికఁ గడ్డమద్రవముతోనె నశించిన బొమ్మిదాయ దా
త్కూటకులంబుల దినె బోటకులంబు జలప్రాదంబులన్.”

౭—౫౪.

సామాన్య ప్రబంధాలలో గజాశ్వాది వర్ణనలు అతిశ
యోక్తి పూరితాలై అసహజంగా ఉంటాయి. రాయలు మధుర
పురి వర్ణనలో సాంప్రదాయకంగా చేసే విమగుల వర్ణన చేస్తాడు.
కాని ఈ వర్ణన భోరణే వేరు. దీనివల్ల ఆకాలంలోని స్వాభా
విక గజస్వరూపం చక్కగా అవగతం అవుతుంది.

రా య ల ప్ర కృ తి వ ర్ణ న

“ఉపరిష్ఠజనవారణోక్తిః శైవిః దార్పి
యమ్యైగంధై బయల్పిమ్మి చిమ్మి,
గతని వెన్నో అయ మిన్న వియ దట్టింతుతో
త్రధరు బందపుదాంట్ల దణిమి, దణిమి
చలువచే ద్వారవేదు రెణింగి నిల్పి, త
జ్జవజిఘృతకుఁ గలు సాచి సాచి,
డిండిమంబుల కుప్పి గండాల్పదాన మే
ఱులుగ దవ్వచు జాల ఱువ్వి ఱువ్వి,
వేణు కానుశులకు వీడు వెలిలి వెలిలి,
పరపథగజగ్ధనికి బోక తిరిగి తిరిగి,
దృక్కుటలు పైగులకు, బంపు కృత్యలనవ
కానుగతి తేరు వెలిఁ గరు ల్గలికల”

౨-౨౪.

ఆముక్తమాల్యద శాలుగవ ఆశ్వాసంలోని విష్ణుచిత్తుని
వాదం వివడానికి వచ్చిన విద్వాంసుల స్వభావము, వాదంలో
విజేత అయినా విష్ణుచిత్తుని యెడల, రాగామీద వారికి కలిగిన
అనుభూతి, తిరిగి బోయేవారి మనశ్శాంతి కవి అతిసహజంగా వర్ణిం
చిన ఈ శ్లోది సీసంకూడా ఈ సందర్భంలో పరిశీలించదగినది.

“సెలవులు నాకుచు వెలియరుంతులు నూడ
కరిగి పాదూవాహు నరయువాగు;
తమప్రేమల నుండు నందలకు గావక దాటి
పేదలుంగికి తెచ్చ జేరువాగు;
వగరు వెల్పుకుదాక దెగిపోయి మరి నిల్పి
నోడివిద్వాంసుల గూడువారు,
నెదురైన తమవాని గృహకృత్య మడిగి, వా
డనునవి తప్ప నూకొనెడివాడు,
'వాద మేమాయె' నన్న భూవరునిపక్ష
పాత మాదాసరికి గల్గి బ్రతికె, ననెను
వారు; 'వా రెం డిటు విమర్శ దూరకైన
వాకిట వసింతు నెవ్వ' డవ్వారు ననుచు.
కలిసి యొక కొంతసేపు శృంగాలకముల
నగరిదిన జూచుచునె మంతనంబు లాడి,
చనిరి, విద్వాంసు లిండ్ల కడవవిధుండు
రూఢి కతని మహాగజాదూఢు జేసి.”

ఈ విధంగా ఆయాప్రకృతుల సునిశిత స్వభావ పరిశీలనను, ప్రతి
చిన్నవిషయము అతి జాగ్రత్తగా పేర్కొనడము రాయల ప్రకృతి
వర్ణనలోని ప్రత్యేకత.

రాయల ప్రకృతి వర్ణనలో మరి ఒక విషయం గమనింపదగి
నది. సామాన్యంగా ప్రకృతి వర్ణనలో సహజ రమ్యములైన సన్ని
వేశాలే స్వీకరంచి, ఆ దృశ్యభంగితోనే ప్రకృతివర్ణనం చెయ్యడం
ఒక పరిపాటి. కాళిదాస మహాకవి ఋతుసంహారంలోను, మిగిలిన
కావ్యాలలోను బహుళంగా ఈ దృశ్యభంగితోనే ప్రకృతివర్ణనం
చేశాడు. కాళిదాస కవిని ప్రతిక ప్రకృతిని చిత్రించినా సహజముం
దరదృశ్యాతస్యకరీకృతా. కాని రాయలు సహజంగా అందంగా

లేనిసన్ని వేశాలుకూడా చి. తిస్తాడు. వానక ఉదహరించిన మేషివర్ణంలో
సుంతి పైకివచ్చే బోమలు, పుగుసులు గీరులుగా తినివేసిన మృతీలకులు
సహజంగా అందమైనవి కావు. అయినా ఇలాంటి సన్ని వేశాలు
వర్ణించడంలో రాయలు వెనకంజ చెయ్యడు. కాళిదాస మహాకవిలో
పరిపాలి రాయల బోపా లేన్నదం ఈ తారతమ్య పరీక్ష ఉత్తరం
కాదు. రాయల దృశ్యభ పరిశీలనమే దీని ఉద్దేశము. అయితే
ఈ రిధమయిన అనుందర, నూర్చువర్ణనవల్ల ఒకప్పుడు కవి ఆయా
కాల వాతావరణాలు ఒక్క రేఖలో గీసి చూపడానికి వీలుపడు
తుంది. దీనికోసమే రాయ లీవర్ణన చేసినట్లు కనిపిస్తుంది.

రాయలు అని సుందరమైన ప్రకృతి సన్ని వేశాలతో కూడా
ప్రకృతివర్ణన చెయ్యకలడు. ఈ గండు పద్యాలు ఈ రిధమ
యిన ప్రకృతివర్ణనకు ఉదాహరణాలు. ఈ శ్లోదిది పూచిన వారి
వేశాలు ప్రతిఫలించిన ద్వారధూముల వర్ణన.

“నోరశితనాగితే
తైగునూములు కత్త కుప్పిమంబుల బోయన్
ద్వారము లయల్పి క్కరత్నం
గారంబుగ నరికి ముగ్గు ఘటియించి రవన్”. ౧-౫౫

ముక్కులు గెక్కలలో గ్రుచ్చుకొని కుబ్జాంతరాలలో
నిడించే ఈ బాసువుల వర్ణన శుభ్రస్థిమయినది. ఇది రాయల
మనోహర ప్రకృతివర్ణన వైఖరికి మరి ఒక ఉదాహరణము :

“సెలబకున్నట గ్రుక్కి బాసువులు కేదారంఘనల్యాంతర
స్థలి నిడింపగ జూచి, యారెకు లుపన్నుత ప్రయాతదీప్తిజా
వనిండికొత్తకాటుల వ్పవి దదావాసంబు జేర్చంగ త
వుల డిగ్గ నెవ్వ బాటు వాని గని నవ్వు శ్యాలిగోబోధుముల్.” ౧-౬౫

ఇలాంటి సహజ మనోహర దృశ్యవర్ణనలు కూడా ఆముక్త
మాల్యదలో విరివిగానే కనిపిస్తాయి.

అయితే ఈ ఉదాహరించిన గండు పద్యాలలోను ప్రకృతి
వర్ణన అలంకారపద్ధి తీరమై ఉన్నది. అలంకార స్వభావిత
మైనా ఈ ప్రకృతివర్ణనము సహజ మాధుర్యము సొందర్యము కోలు
పాలేను.

రాయల ప్రకృతివర్ణనలో వా ప్రతిక (Objective) దృశ్యభం
ఎక్కువ. అందుచేతనే రాయలవర్ణనవల్ల ఆకాలపు పరిస్థితులు
మన కర్తకు అతి విస్తృతంగా కనిపిస్తాయి. ఆముక్తమాల్యదవల్ల
రాయల కాలికపరిస్థితులు తెలిసినట్లుగా మరి ఏ ఇతర ప్రబంధాల
వల్ల తెలియవు.

కృష్ణరాయలకు ఋతువు రన్నింటికన్నా వర్షాకాలం
అంటే ఎక్కువ ప్రీతి అని వోస్తుంది. ఈ కవి ఈ వర్ణనలలో వ్రాసిన
పద్యాలు మరి ఏ ఋతువర్ణనలోను లేవు. ఈ కావ్యంలోని
ఋతువర్ణన లన్నింటిలోను ఇదే ఎక్కువ వృద్ధిమైనదనికూడా
నెప్పవచ్చును.

సహజమైన ప్రకృతిస్వభావ పరిశీలనం శేకుండా కేవలము
ఉత్ప్రేక్షాతికయోధులతో అసహజంగాను, వికృంభలంగాను వర్ణ

నలు కల్పించడం మన ప్రబంధాలలో కనిపిస్తుంది. ఇది ఇటీవలి కాలపు సామాన్య ప్రబంధ రచయితలలోనే కాక ఉత్తమ ప్రబంధ రచయితలలో కూడా ఉన్నది. రాయల ప్రకృతివర్ణనలలో ఇతరుల నెవ్వరినీ అనుకరించ లేదు. ఆ కాలంలో అందరిలోను సర్వ సామాన్యంగా కనిపించే ఉత్పేక్షాది మిత్రమైన ప్రకృతి వర్ణనలలో కూడా ఈయన అతి నూతన కల్పనలు సంతరించుకున్నాడు. అయితే ఈ కల్పనలు కొన్నిచోట్ల చాలా అతిశయోక్తి పూరితంగాను, అసహజంగాను కనిపిస్తాయి. ఈ క్రింది రెండు పద్యాలు ఈ విధమైన అతిశయోక్తి పూరితమైన అసహజ వర్ణనలకు ఉదాహరణాలు. దీనిలో మొదటి పద్యానికి సర్వాలు భూమి ఆక్రమించడానికి నాగలోకాన్నించి మధురానగరి ఆగడ్డ నీటినుండి వైకి వచ్చాయనీ, అయితే ఆ ఆగడ్డలలో అంతటా పొడగబడిన గరుడపచ్చలకు భయపడి చంటనే అవి మునిగిపోతున్నాయనీ తాత్పర్యము. ఇది ఆ కాలంలో అలవాటయిన వర్ణనాపద్ధతి. ఇది కేవలం అత్యుక్తి పూరితము. ఈ పద్యం ఇక్కడ పూర్తిగా ఉదాహరిస్తున్నాను.

“కాద్రవేయులు భూమియు వైకినంగ
మరగలోకంబు వెవరి తర్పరిఖనీల
నెగసితోడ నె క్రుంకుడు ర్నిలువ లేక
తల్లటాబద్ధ గారుత్యముల కురికి”.

2—7

దీని తరహాతి పద్యం కూడా ఈ జాతిలో చేర్చదగినదే.

“తరుణవైచాలజలజప్రములు వొడువ.
మరకతిచ్చాయ బొల్పు దర్పరిఖజలము
కోట బంగరునేయుట కొరకు మున్ను
బ్రహ్మ పీడించిన మంచాకు పస రనంగ.”

2—8

ఇలాంటి వర్ణనలు సావకాళికంగా ఒకచోట కూర్చుని చెప్పి గడ్డు సమస్య పూరణాలవంటివి. బహుశః ఆ కాలంలో ఇటువంటి వర్ణనలపై ఆదరం ఎక్కువగా ఉండిఉండవచ్చును. ఆముక్తమాల్యదలో రాయలు స్వాభావికమైన ప్రకృతి వర్ణన రెన్నో సంతరించుకుంటాడు. అయినా తాత్కాలికమైన సంప్రదాయానికి తలబగ్గి ఇలాంటి కృతక వర్ణనలు చెప్పి ఉండివచ్చును.

మానవ ప్రకృతి వర్ణన

మానవ ప్రకృతి వర్ణనలో కూడా రాయలు నూతన పంథాయే అవలంబించాడు. ఈయన మానవస్వభావ వర్ణనపద్ధతి పరిశీలించినచోకి రాయల విషయంలో అవలంబించిన అతినూతన పైఖరి, దానితోబాటు ఈయన అవలంబించిన కేవల సాంప్రదాయక పద్ధతి కూడా గోచరిస్తాయి. ఇంచుమించు వర్ణనలలో అన్నింటిలోను రాయలు అవలంబించిన ఈ ద్వివిధపైఖరి గోచరిస్తూనే ఉంటుంది.

రాయలు శ్రీ విలుబుహూరి వర్ణనలో స్వభావోక్తి ఎక్కువగా వాడి ఆ సగర సౌందర్యం సహజంగా మన కన్నుల ఎదుట చిత్రించాడు. మళ్ళీ మధురానగరవర్ణనలో ఇంతగా స్వభావోక్తి ప్రదర్శించలేదు. మధురానగర వర్ణన ఎక్కువగా ఉత్పేక్షాదిశయోక్తి ప్రాయమైన సాంప్రదాయక మార్గాలోనే నడిచిపోతుంది.

మానవ స్వభావోక్తి వర్ణనలో రాయలు ఎక్కువగా ప్రకృతి నిద్రమైన సహజ స్వభావానికి ప్రాముఖ్యం ఇచ్చాడు.

ఆముక్తమాల్యదలో ప్రపథమంగా మనస్సందయం ఆకర్షించే వ్యక్తి విష్ణుచిత్తుడు. ఆముక్తమాల్యదకు విష్ణుచిత్తయ మనే పేరు చిరకాలంనంచి సాంప్రదాయకంగా వినవస్తూంది. లాక్షణికులు కొందరు ఈపేరుతోనే ఆముక్తమాల్యదలోని పద్యాలు దాహరించారు. రాయల లెక్కదా తనకావ్యంలో ఈపేరు వాడలేదు, అయినా పండితలోకంలోను, లాక్షణికులలోను ఈపేరు వ్యాపించడంవల్ల ఈ గ్రంథం విష్ణుచిత్తప్రధానమైనదిగా వాడు భావించినట్లు కనబడుతుంది.

విష్ణు చిత్తుడు

ఇతడు అమాయకుడు: వట్టి చాండనుడు. కేవలం చాండనుడై నిత్యపూజోపచారాలుచే నేవించే భక్తుని సాంప్రదాయక భక్తి చిత్రించడానికై రాయల లీతనిని ఉద్దేశించి ఉండివచ్చును. మొదట స్వామి సాంప్రదాయజగతు వెళ్ళి వైష్ణవ మత ప్రఖ్యాతనం చెయ్యవలసిందని ఇతనిని ఆదేశించినపుడు ఇతడు చెప్పినమాటలు ఇతనిలోని అమాయకత్వం అతిసహజంగా స్ఫురింపజేస్తాయి. ఇతనికి ధైర్యం కలిగించడానికే మొదట స్వామి ఇతన్ని “మహామతి!” అని సంబోధించినట్లు కనబడుతుంది.

“నేను మహామతి! మధుర

నీవు రయంబున జొచ్చి యందు శాం

దీను దివాణము న్మెరయ నించిన

జేలేడు దుర్మదాంధులన్

బోడిమి మాన్చి, మనస్థామముం

బ్రకటించి హరింపు శుల్కమున్

వాడును రోసివా డిహము వైష్ణవుగా

నొనరింపు సత్కృపన్”

2—88

ఈ ఆజ్ఞ విని వశవశుతూ విష్ణుచిత్తు డన్న మాటలు వరహాల మాటలు. ఇవి అతని అమాయకభక్తికి, సంశ్లిష్టభావానికి తార్కాణాలు—

స్వామీ! నన్ను నితఃపురాపతితాస్త్రగ్రంథ జాత్యంధు, నా రామశ్యాఖనన క్రియాఖరఖనిత్రాగ్రాహి తోడ్యత్కిణ ప్రామాస్మిగ్ధకరు నృవద్భవనదాసు న్వాది గా బంపుచో భూమిభృత్పథ నోట మైననయశంబుల్ మీకు రాకుండునే!”

2—90

“గృహ సమ్యగ్ధనమో జలాహరణమో శృంగార పల్యంకే కా వహనంబో వనమాలి కాకరణమో వాల్లభ్యలభ్యధ్వజ గ్రహణంబో వ్యజనాజపత్ర ధృతిమో, దా—గ్రీడికారోపమో నృపార! వాదము లేల! తేరె యితరు ల్పీలీలకుం బాత్రముల్.”

2—91

ఇది కేవలం భయభక్తులతో కూడిన వినయం అని అనుకున్నా అనుకోవచ్చును. కాని తన కుమార్తె విరహవేదనతో బాధ పడుతున్నపుడు ఇతడు గొడవమీ తెలియక విష్ణువుతో అతి అమాయకంగా ఆ విషయం విన్నవించుకుంటాడు. అప్పుడు అతని చాందసానికి తిరునామ్యసవిష్ట విష్ణువు గోదాదేవిని శ్రీరంగానికి తీసుకు

రావలసినదని చెబుతాడు. గ్రంథం చివర ఆముక్తమాల్యద అంతర్లిత అయినప్పుడు ఇతడు చేసిన గందరగోళము, చెప్పినమాటలు మరింతగా ఇతని స్వభావాభివ్యక్తికి తోడ్పడుతున్నాయి. అప్పుడు విష్ణువు ఇతన్ని “ముది మది దస్పితోటు ముని ముఖ్య!” అని మందలించి “గోదాదేవి మీయింట్లోనే ఉండవచ్చును. మల్లీ బాగ్రతగా చితకవలసిందని ఆదేశిస్తాడు. విష్ణుచిత్తుడు తన కన్యను విష్ణుమూర్తికిచ్చి వివాహం చేసేటప్పుడు విష్ణువు స్వయంగా తన యింటికి తరలిరావాలని పట్టుపట్టి ఆయన తన గృహానికి తరలివచ్చేటట్లు చేస్తాడు. ఇతడు తన ప్రియమైన చూపించేది కేవలం పరిచితుడైన ప్రభువుదగ్గర భృత్యుడు చూపించే సేవ్యసేవకభావమే కాని అంతకంటే ఎక్కువగా కనబడదు. రాయల ఆముక్తమాల్యదగాని వ్యక్తులలోని విష్ణుచిత్తుడు అమాయకతా మిళితమైన సహజ మాధుర్యంతో దిద్దితీర్చిన మనోహరవ్యక్తి.

చందాల బ్రహ్మరాక్షసులు

ఆముక్తమాల్యదలో విష్ణుచిత్తుని తరువాత పేర్కొనదగిన పాత్ర చందాల బ్రహ్మరాక్షసు వాడంటేని మాలదాసరి. బ్రహ్మరాక్షసుని పాత్రనిర్వహణలో కూడా కవి ప్రశస్తికరత ప్రదర్శించాడు కాని అతడు మాలదాసరి పక్కన నిలబెట్టవలసినవాడే. మాలదాసరి—

“జాత్యుచిత చరిత్రము
శ్రీకృష్ణార్థంబూని, తనకు పృథ్వీయము శుచితా
నిర్మలంబుగఁ దత్తిన సాం
గత్యము మనీషాత మనికంటె యొడుగన్”

6—5

‘మనీషాత మనికంటె యొడుగన్’ అనే మాటలోనే కవి ఈతని బహిరంగ తస్యభావాలు తెలుసు మన కన్నులకు కట్టెట్టుచేశాడు. అంతటితో ఉరుకోక ఈక్రింది పద్యంలో నిశితంగా అతని రూపు మన కళ్ళ ఎదుట సాక్షాత్కరింప చేస్తాడు.

“చమురైన తోల్కలుబంబులు కెంకియును, ని
త్తడి శంఖ చక్ర కంఠలము లమర
దివదారి కొమ్ము దొర్లిరియు జోడిమ్ము
మెడిమిది మొగలాకు గొడుగు దనర,
మత్సాదరక్షయు, మావు నన్నెఱక గు
ట్టిన యొటి తిపిరిదం డెయును మెరయ,
జటిదాళములు సంకపుటిక నొక్కొకమాటు,
గతిరయంబున దాకి కలసి వెఱయ,
వలద వనమాలకంటెయన, మలిన తనువు
బట్టెతిరుమన్ను వెదరుగెంబుట్టు జావు
బనుపుచ్చటితోలు పల్లంబు నెసక మెనక
వచ్చు సేవింప మరియొక వైష్ణవుండు”

6—6

బ్రహ్మరాక్షసునిది భీతిజనకమైన అపూర్వ చిత్రణము. అయినా దీనిలో జీవం సన్నగిలలేదు.

రాయల మానవస్వభావ చిత్రణం ఎక్కువగా వర్ణనాత్మకమైంది. పాత్రల చర్యలతోగాని, మాటలతోగాని స్వభావాలను

వర్ణంగంగా నూచించేపద్ధతిని ఈయన అంతగా అవలంబించలేదు. అందుచేత ఈ చిత్రణాలు కూడా వర్ణనాత్మకం (Descriptive) గానే ఉంటాయి. ఈ వర్ణనాత్మకమైన ఫణితిలోనే రాయలు అతి నూత్నంగాను, లేలికగాను తన చిత్రణం ముగించివయ్యగలడు. ఈ నూత్నమైన వర్ణనపద్ధతిలోనే ఇతడు పాంశ్య రాజు స్వభావము, అతని పరిపాలనలో బ్రాహ్మణులు అతని శైవస్వభావానుగుణంగా ప్రవర్తించినవిధము వర్ణించివేస్తాడు. విష్ణువు లక్ష్మీదేవితో ఇతని శైవస్వభావం వర్ణిస్తూ చెప్పినమాటలు ఇతని సంగ్రహవర్ణన పద్ధతి నిరూపిస్తాయి.

“వెట్టిశైవంబు ముదిరి మద్దినతి వినకు
సతి యొనర్చుకు మామక ప్రతిమలకును
బాగుడ పరతత్త్వ మను మదీయాలయముల
మత్స్యవంబుల కులుకు; నెయ్యియను నట్ల!”

4—13

ఇంకేగాదు ఈ రాజు శైవాభిమానియై శైవులేమి చేసివా గానిని ఏమీ అనక తాను చేసినది సమర్థించేవారికి అగ్రహారాలిస్తాడు.

“నివలింగము దాల్చిన జన
నివహము లేచిన జేయ నిది పాపము దా
నవు గాదన దా సమయము
నవునను విశ్రులక యగ్రహారము లిచ్చున్.”

4—44

అప్పుడు ఆరాజు ఇచ్చుకంటోసం ప్రవర్తించే బ్రాహ్మణుల మాయా నటనం కూడా రాయల నిశితదృష్టి వాటి వారేక వాయింది!

“అప్పు డిచ్చకు లగు బ్రాహ్మ జోఘ మెల్ల
వార్య జనిభూమి విడువలే కలికభూతి
గడ్డముల వాన గుడురాక రిట్ట సంది
కూతసంహిత లికించి చొరదొడగిరి.”

4—41

ఇంకేగాదు; శైవ పక్షపాతిఅయిన ఈ రాజు జంగాలు రహస్యంగా గంజాయి మద్యం నేవించినా వారిసంగతులు తెలుపలేవాడుకాదట! మరి మిగిలిన బ్రాహ్మణులేమైనా కొంచెం పొరబాటుచేస్తే వారి తప్పులు గోరంటిలు కొంపంటిలు చేసి పూర్ణచేసేవాడట!

“కలము బట్టియు గంజా
హల లుపాంకుల భజించు వగముల నైటం
జాలకు జైవన్; విప్ర
స్థానిత్యము నైటచేసి కనుగిలవు పథక.”

4—47

ఇంకేగాదు, ఇతడు యామువాచాద్యుడు వైష్ణవమత ప్రఖ్యాత పవిత్ర వాడం ఏర్పాటు చేయించునన్నప్పుడు ఆ వైష్ణవ బ్రహ్మచారితో “నీవు వాడంలో ఓడిపోలే మొట్టో అన్నా విడువకుండా బలవంతంగా నీ మెడలో లింగం కట్టించకుండా విడిచిపెట్ట” నంటాడు.

“సంగతియో యోయి! ఇసుమంత టింగణావు!
తత్త్వ నిర్ణయవాదంబు తరమె నకు!

నోడిలేనియ బట్టి మొట్టోయనంగ

లింగమును గట్టకుదువు మరింగి నొడువు!"

4—60

కొని ఇతడు వైష్ణవ పక్షంపాఠంబల భార్యయొడల మాటల చిన సహనము, ఆదరము కవి అతిమనోహరంగా ధ్వనింపజేస్తాడు. రాయలులేనినో స్పృశించినవిష్టచిత్తుడు, మాలదాసరి, బ్రహ్మరాక్షసుడు, యామనాచార్యుడు సజీవులై మనకు కళ్లవిదలు నిలుస్తాడు. వాస్తవికమైన వర్తనాపద్ధతిలోనే పాత్రల స్వభావ పోషణ కుపక్రమించినా, సంగ్రహవర్ణనతోనే వారిని మన కన్నులకు కట్టగలిగిన మహామహిత కత్తి ఈ కవితక్రమరీ లేఖనలో నాట్యం చేసింది.

పాండ్యరాజు భార్య

ఈకత్తి ఈపాండ్యరాజు భార్య చిత్రణంలో పరాకాష్ఠ పొందింది. ఈమెనుగూర్చి కవినెట్టిన పద్యాలు మొత్తం మూడు. అందులో ఒకటి కందము, మరిఒకటి గీతము, ఇంకొకటి పీఠము. ఈ వర్ణనతోనే ఆమె మూర్తి అజరామరమై ఆంధ్రవాద్య యంలో నిలిచింది! ఈమె వైష్ణవభక్తురాలు. తన భర్తకు వైష్ణవాభిమానం లేకపోవడం ఆమెకు దుర్వారవ్యధ కలిగిస్తుంది. ఆమె తనవైష్ణవ పూజాదికాలు యథావిధిగానే నిర్వర్తిస్తూ పతిభక్తితో మెలగుతూ ఉంటుంది. తన పతి పజ్జకు పల్లినప్పడు నిలుపుబొట్టు మార్చి విభూతి చుక్కమాదిరిగా కర్పూరపుబొట్టు పెట్టుకొంటుంది! ఈమెస్వభావం వర్ణించే ఈ ఆముక్తమాల్యదపద్యం సంగ్రహ స్వభావ వర్ణనలో ఈప్రబంధాని కంతటికీ ముకుట ప్రాయమైనది!

“వింగడం దైవట్టి ముంగిట నెలకొన్న

బృందావనికి ముగ్గు దెట్టుదాన;

దశమనా దేశభుక్తము చేసి యవనినా

దోర్ని, బాగరముతో నుండు నిట్లు;

కారపి పోసిడు; పైనిద బాటుట

క్రొలు బాతు ముక్కుగొక్కభలఁ ద్రోయు;

నేమంపు మూసాల్లి గామింప దధినాథు

మలునాడు కన్నును మనసు కనియె

నారజపు పన్నె బలిసెజ్జ పురుగు గూర్చి

నరుగుచో నాళి దుడిచి కప్పరపు నాళి

దెట్టు, నిట్టులు మద్యక్తి పుట్టియును, ని

తను నెవభక్తిచెడు మదివ్వుమగుట!

ఇక మిగిలినది ఆముక్తమాల్యద అని కవి పేరుపెట్టిన గోదాదేవి స్వభావ చిత్రణము. ఈ కవి స్వభావపోషణ పద్ధతి చిత్రణ పద్ధతి (Descriptive) అని ఇతరు పూర్వం అనుకున్నాము. ఆ దృష్టిలోనే ఈకవి ఈమె వర్ణనకై సుమారు 80 పద్యాలు రచించాడు. అయినా ఈమెలో జీవచైతన్యం రాలేదు. ఈ వర్ణనం అంత సామాన్య ప్రబంధాలలో మాదిరిగా కేవలం ఉత్పేక్షాతి కర్పూరాలతోనే నడిచిపోతుంది. ఈకారణంచేతనే గాథాలో కవి దీని చివర గోదాదేవి వర్ణన పర మైన ఒక పీఠపద్యంలో ఈమెకు

కొంతవరకు ప్రాణప్రతిష్ఠ చెయ్యగలిగాడు. ఈపద్యముక ఈమె ఈప్రబంధంలో ఉన్నదని మనం గుర్తిస్తాము. ఆ ప ఇది:—

“తమ కండ్లి క్రితదత్త శ్రీల గృహమున

ద్రవ్య తిండములయ్యె దనదు తొంటి

సగ్నినిర్మాణ దాస్యంబనుల్లేకత

జరపుచు బ్రజ్జ వైష్ణవపురాణ

సంహితా వ్యాఖ్యా రచన బ్రాహ్మ గడపుచు

గట్టెడు కన్నుచెంగులకు నిరుల

తోమారె లలకలు దుద్వి కంతునకు నా

ర్త్య నిబద్ధ శేటకం బనగ, నీల

వృష కుట్రేఖ నెవమ కౌక్కింత యౌజగ

నిడిన ధమ్మిల్ల వలయంబు నడుగనందు

గొంతనే పర్తి గీలించి కూపవారి

పీడ పీడించి క్రమ్యుర సూపసుచు.

5—

ఈపద్యం తరవాత ఈమె సామాన్య ప్రబంధ విరహిణి మార్గంలోనే మారి ఆమె అవతారాల్లో స్త్రీలను హింసపెట్టి గాథలు ఉజ్జగిస్తూ ఉపాలంభనం ప్రారంభిస్తుంది. ఇక్కడ ఈ మిగిలిన ప్రబంధ నాయకలగా చంద్రమన్యధాస్యపాలం భనా ప్రారంభించకపోవడం కొంతమెరుగ్!

ఈ ఉపాలంభంలో ఒక చోట ఈమె ముగ్గు నాయికా సహామైన దౌచిత్తం పాటించకపోవడం పాఠకులకు కటువుగా ఉంటుంది. ఇది రామ బలరా మావతారాలలో విష్ణువు చేసి; స్త్రీహింసోపాలంభన వదలైన పద్యము. ఇక్కడ ముగ్గు, తిత్తాభిప్రకారాలు అయిన గోదాదేవి బలరాముని నిందిస్తూ “ముసలిక దెద నిట్టతాడునం టరిత రమించె దా ముసలియయ్యె” అనడం కేవలం అనుచితం, ఈ పద్యం ఇక్కడ పూర్తిగా ఉదాహరిస్తే పాఠకులే ఈ విషయం నిర్ణయించుకోగల రనుకుంటున్నాను.

“హరిల నొనర్చె మోహితల

నల్ల యయోముఖి నా పులస్త్యధూ

సుతను విరూప శాట ననుచో—

ముసలిక దెద నిట్టతాడు నం

టరిత రమించె దా ముసలి యయ్యె

రహిన్ మలుగుల్లా శ్రేద్ధుకై

ధృతి నెడి యగ్రసేనునకు

శ్రేద్ధుత నొందియు దిద్ది యేలకే!”

5—88

అయితే ఈమెలో ప్రబంధనాయకలలో ఎవరిలోను లేని ఒక ప్రత్యేకత మాదా ఉన్నది. ఇతర ప్రబంధనాయకలు సామాన్యనరులపై కలిగిన వివాదాభివేత మై మురిచినవారు. ఈమె సాహిత్య మహావిష్ణువునే వరించింది. ఈవిధమైన నాయక మరీ ఇతర ప్రబంధాలలో ప్రతిష్ఠితం కాదు.

అయితే మిగిలిన ఈమె విరహవృత్తాదికాలలో కవి ఏమీ ప్రత్యేకత చూడలేదు; ఈమె అంతర్ధానం పొందినప్పుడు మాదా మనకు పర మేకృతని పరిహాసప్రియత్వము, ఆ సందర్భంలో

తండ్రి విష్ణుచిత్తునిలో ఉదయించిన ఆరాటము తద్వారా అతనిలో కలిగిన అమాయకత్వము మాత్రమే గోచరిస్తాయి. ఈమె అంతర్దానం చెందినప్పుడు తండ్రికోసము చెలికత్తెలకోసము ఆరాటపడేమొకా కనిబడినది. మరి ఈమె ఉపాస్థితుడైనను మహా విష్ణువు ప్రబంధంలో ఎక్కడ ప్రత్యక్షమైనా చిరునవ్వుతో గోచరిస్తాడు. ఆముక్తమాల్యదకంటే అయినలోనే మనకు లేదని చెతస్యం గోచరిస్తుంది. చివరకు బ్రహ్మరత్నముమీదా ఈమె కంటే నిజవర్ణి లాగే కనిపిస్తాడు. ఈ ప్రబంధంలోని గోదాదేవి, ప్రబంధంలోని మిగిలిన అందరి వ్యవస్థలకంటే తక్కువ చెతస్యంతో స్ఫురిస్తుంది. దీనికి ఆమె యాదేవి అపరాధతారమై ఉండడం ఒక కారణమేమో! ఏమి ఎల్లగా ఉన్నా ఆముక్తమాల్యదా చిత్రణంలో రాయలు కేవలం సాంప్రదాయక పద్ధతినే అవలంబించిన విషయం సుస్పష్టమే!

రాజనీతి ఉపదేశంలో కూడా రాయలు స్వతంత్ర పద్ధతి అవలంబించాడు. మిగిన కౌన్సిలలోలాగ కాక దీనిలో అనుభూత నిశితమైన రాజనీతి కనిపిస్తుంది. ఇతన్ని రాయల వ్యక్తిగతమైన రాజకీయ దృక్పథాలై ఉండవచ్చును. అన్ని విధాలయిన చరాచర ప్రకృతివర్ణనలోను రాయలు నిశిత స్వాభావికదృష్టి అవలంబించి, "మిగిలిన ప్రబంధరచయితలకంటే ఈవిషయంలో ఈయనదే కొంచెం మైచేయి" అనిపించుకుంటాను. కేవలం సాంప్రదాయక దృక్పథంలో రచించిన వర్ణనలలోను, కల్పనలలోనుకూడా ఈయన మిగిలిన వారి కెక్కురికి తీసిపోడు. వాస్తవిక దృక్పథం అవలంబించిన కవి కావటంవల్ల చివరికి ప్రతి ఆశ్వాసాంతలోనుకూడా

"ఈ ప్రబంధం నేను రచించినదే" అని అర్థం వచ్చే ఉదాత్త వృత్తాలు రచించుకొన్నాడు! ఈపద్యాలలో పటిష్ఠమయిన ఆయన శిఖినీ కరవాలపాటవం మన కొరకు మెరుపులా మెరుస్తుంది! వాస్తవిక దృక్పథంతో ప్రకృతి స్వభావము, మానవస్వభావము పరిశీలించిన మహారాజుగారి గొప్పటి తన కర్తృత్వం విషయంలో అనుమానాలేవీ కలగకుండా ఈపద్యాలు రచించుకొని ఉండవచ్చునేమో! నిశిత కరవాలాల వంటి ఈ ఆశ్వాసాంత పద్యాలలో ఒక పద్యం ఇక్కడ ఉదాహరించడం అనుచితం కాదనుకుంటాను!

"ఇది నీంకోదల దంధకేసరి పనా
భీష్మర్పణ పుణ్యం ల
బృదురుట్టంగ గొట్టు మారి నిజయ
స్వభావ లాట్టంగి తం
క దృఢాష్టమీర కృష్ణరాయ ధరణి
కాంత స్మరణామృత మా
లగద నాశ్వాస వరంబు నా అవదిస్తాద్యం
దై మహిం బొల్పునక."

ఇలాగ ఈకవి అన్ని ఆశ్వాసాంతాలలోను ఘోషించినా అదేమి దురదృష్టమో గాని ఆముక్తమాల్యద రాయలు వ్రాయలేదని, పెద్దనామామూర్తి ఈ ప్రబంధం రచించాడని ఆంధ్రవాద్యయ రంగంలో అపూర్వమైన వాదధూరి కేసింది! కాని కవిత్వా శిల్పిగా లోకకర్తృత్వ నిర్ణయంలో అనుమానమే ఉదయించదని అనుకుంటాను.

ఓం.

పెయింట్లు, ఎనామిల్లు
వార్నిషులు, ఆవిశేనూనె,

బ్రాసులు వగైరాలకు
తప్పక

ఏషియన్ ప్రాడక్టులనే
కోరండి.

- * "946" తెల్ల జింక్, ఆర్. ఎం. పెయింట్లు
 - * "3 మామిడిపండ్ల" పెయింట్లు, వార్నిషులు
 - * "ట్రాక్టర్" హార్డ్వేర్ ఎనామిల్లు
 - * "ఆల్కలైడ్" అల్కలైడియం & సింథెటిక్ ఎనామిల్లు
- పేరుపొందిన పెయింట్స్టోరు అన్నిటియందు దొరుకును.

మద్రాసు రాష్ట్రమునకు ఏజంట్లు:

P. S. RAMAMOORTHY SASTRY.

పి. ఎస్. రామమూర్తిశాస్త్రి.

నం. 7, వెంకటాచల మొదలివీధి,

మద్రాసు 3.

[మొదటి పేజీ]

“మరమ్మతు”
 *
 శ్రీ మొక్కపాటి కృష్ణమూర్తి

నీలి దువ్వెన

శ్రీ బి. హెచ్. కృష్ణమూర్తి

వాచ మానుకున్నాడు భావ. గొంతున్నరయింది. నాగమణి అంటున్నది. వాపురంగా మేడ ఒక పక్కకు వంచి, నూదిలో దార మెక్కినూ “అవతిలి గదిలో ఉన్నాయన ఇండా కంటున్నాడు ఆవిడుతో, మొగుడు పెళ్ళాలంటే ఆలా ఉండాలి, ఒకళ్లను చూస్తేనే నేర్చుకోవలసింది” అని, మన నుద్దేశించేను. వచ్చింది. మనస్సులా అనుకుంటున్నందుకు, వాళ్ళిచ్చిన గొంతు గోజాలై చూస్తున్నాను, ఎందుకో అప్రమేయం కీమలాడు కంటూనే.....”

ఇంకా ఆమె ఏదో చెప్తున్నది కాని వర్తమానంలో పయనిస్తున్న ఆమె మనస్సు ప్రవాహ మధ్యంలో ఏదో అడ్డు తగిలి ఆగిపోయిన రైమ్మగా అయిపోయింది.

మొగుడూ పెళ్ళాలు! ఈ నాలుగు గోజుల్లో ఎంత చక్కగా అమరిపోయింది నాగమణి యీ రకపు జీవితానికి! అతి నిపుణంగా, తలగదా గిరిబుమీద లతలూ పూలూ కుట్టెలలో, కదలుతూన్న ఆమె చేళ్ళమీద నిలిచా యెరిచా చూపులు. ఈ ఎంబ్రాయిడరీ పరం జామా నిన్ను నే కొని తెచ్చాడు తాను. అప్పుడే ఎన్ని డిజైన్లు కుట్టింది!

గ దంత కలయిక చూశాడు. ప్రకాంతమైన సాంసారిక వాతావరణం ఎంతగా అలముకుంది యీ హోటలు గదిని! నాగమణి—ఎంత చక్కని పేరు!

లాభం లేదు.

తేలు తడిమి చూసుకున్నాడు, మెరమెర లాడుతూ తగిలింది కాగితం పేర్లకు. నాలుగు పంక్తులే రాసినది తా నా ఉత్తరంలో. కాని అరగంట పైగా పట్టింది అది రాయడానికి. పేపరు కొనుక్కుని వస్తా వని నల్లిన వాడింత ఆలస్యం మొగుడు చేస్తున్నాడా అని ఆమె ఆశ్చర్యపడి ఉండవచ్చు. ఎంత అదుర్దాగా తన రాక కోసం మెదురు చూస్తుండేది! కిటికీ దూర నౌక చేతితో వదులుగా పట్టుకొని రోడ్డుపైనే చూస్తున్న ఆమె కళ్లనుండి ఎక్కడో దూరాని తెగిరిపోతున్న ప్లున్నాయి ఎవో తలపులు ఈతేజువాడా..

మళ్ళీ ఆమెమీద నిశ్చలంగా నిలిచా యెరిచా చూపులు. పువ్వు కుట్టెలం పూర్తియిపోయింది. ప్రక్కను నిన్ను తాను పెన్సిలుతో రాసిన మొగ్గ ముడుపుకొని ఉన్న రేకులమీద లేతనలాటి చారంతో ముద్దుకుట్టు కుతున్నాడు నామె. చుట్టిపల్లవాడికి పారి

తున్న ఒక స్త్రీమూర్తి మెరసిందరని మనోభిలో, నేనవుతో కదిలుకున్నా యా పెదవులు; “నీకొకటి!”

ఈహాప్రపంచంనుండి బలవంతాన మనసు మళ్లించుకుని ఆమె మాటలమీద నిలిపాడు.

ఆమె తల పైకెత్తి తన కళ్లలోనికి తిన్నగా చూస్తూ అంది “ఈవారేగదూ పల్లిపోవడం? ఈ నాలుగుగోజులూ నుండే అనుకున్న యీ గదిని వదిలేసి.....” కొద్దిగా పెంటిమెంటల్ గా అయి మాట్లాడుతున్న ఆమె పెదవులమీద చిన్న చిరునవ్వు కళలాడతూ ఉంది. ఆ నవ్వు బరువుగా ఉన్నట్లుండడం తన ఈతేజువా! నేమో!

భావ అన్నాడు నవ్వుతూ, “గదిలో ఏముంది?”

ప్రవాహంలో ప్రయాణం మొదలుపెట్టిన రైమ్మ హాల్లో ఏదో అడ్డు తగిలి అక్కడే కొట్టుకోవడం మొదలుపెట్టింది.

పై దేశంలో ఈ గది, ఈ మనిషి, నాలుగు గోజుల్లో ఎంత పన్నిపాతి మయ్యాయి తనకు!

నాలుగు గోజుల క్రిందట—

భువ నేత్యరం స్టేషన్ లో రై లాగింది. అంత వరకూ మోకాళ్లతో తనను బొడుస్తూన్న ముగుసులోని యావతి దిగి పల్లి పోయింది తన భర్తతో, వికాలంగా మారొచ్చుగదా అనుకుంటుండగానే మరో ముగ్గురు వచ్చి ఆ జాగాలో కూర్చున్నారు. దైవందివ జీవితంలో పాటించవలసిన ఆర్థిక నూత్రాలను తనకు భోధపరిచి ఒప్పించి థర్డ్ క్లాస్ టికెట్లు కొనిపించిన నారాయణమీద ఎక్కడలేని కోపం వచ్చింది.

ప్రక్కనే కూర్చొనిఉన్న నారాయణ తన అంతులేని మాటలభోరణి ఉన్నట్లుగా మార్చి రైమ్మడిగా అన్నాడు: “చూడు భావా— నేను చెప్పానుగదా వెయ్యి మందిలో ఉన్నా తెలుగు మొహం ఇట్టే పట్టెయ్యొచ్చు. అదిగో, ఆవరల, ఆ చివర చిన్న పెంటిమీద మూడో మనిషి. పండమేసి చెప్తా నవ్వా, ఆ మనిషి నువ్వే తెలుగుదే!”

తనదప్పి ఆవైపు పోయిచ్చాడు భావ. మాసిపోయిన ఆకు పచ్చరంగు చీరా, తెల్లజ్జానా, జడవేసుకోకుండా ముడుచుకొన్న ఒత్తక జాట్లూ, కామశతాయగా ఉన్నా ఆకర్షణీయంగా ఉన్న

యవతి—తరువాత తెలిసింది ఆమె వయస్సు నీరసమైపోయింది, అప్పుడు మటు కింకా చిన్నదిలాగే కనిపించింది తన కళ్ళకు—
“తన నీలంగానున్న ఏకా వస్తువుమీద గోళ్ళతో రాస్తున్నది.

నారాయణ అంటున్నాడు: “అరే, మ రవరూ లేక ఆ మట్టు పక్కల తెలుగువాళ్ళ! ఒక్కరికే ఎక్కడికీ చెప్పా వెళ్తున్నది, ఎవరో గాని?”

ఆమె బిజుమేలా ఉంది. ఆ చుట్టుపక్కల మనుష్యులకూ ఆమెకూ సంబంధమున్నట్లు లేదు. తా నన్నాడు: “ఎవరైతే మన కేం లేస్తా.” ఆ మాట అంటున్నప్పుడు ఇంతగా ఆమెతో తనకు ప్రమేయం కలుగుతుందని తా ననుకోలేదు గాని మనసులో మటుకు కొద్దిగా ఆశ్చర్య మైంది.

తన కిటువంటి విషయాల్లో అనుభవం లేదు గాని, విచిత్ర మైన మనిషి నారాయణ, ఎలా పరిచయం కలుగ జేసుకున్నాడో, ఆ కాస్తపాటి తెలుసులో ఆవిడతో. (తెయిన్ బరాంగ్ స్టేషన్ లో ఆగింది. ఎలాగూ తెలుసు పక్కడ అరగంట పైగా ఆగుతుందిగాదా, అలా తిరిగివచ్చామని తా నన్న మాట కొన్నకొనని నారాయణ పక్కనే వదిలి, తాను వెళ్లి అలా తిరిగి, బండి కనుర్తుం దకగా వచ్చాడు కంపార్ట్ మెంట్ లోపలకు. తాను మొదట కూర్చున్న పీట్లుమార్చి, ఆవిడ కూర్చున్న బెంచీమీదకు చేరి, ఆమెతో ఏదో మాట్లాడుకున్నాడు నారాయణ. చివ్వివా తా నంత చొరవ చెయ్యలేదు.

తాను రావటంతోనే పక్క నుంచిన కంఫర్టర్ అవతలకు తోసి నారాయణ అన్నాడు: “రా, భానూ. పాప మీదికి విజయ నగర మెళ్లాదిట, వాళ్ళ పినతల్లి గారింటికి. ఖర్చాలో యీ బండి కూరాలని తెలియక ఇందులోనే ఉండిపోయింది. ఎవరో చెప్పారట ఇదే నేరుగా వెళుందని—”

కూర్చుని తా నామె వైపు చూశాడు. చేతిలో ఉన్న నీటిబువ్వన పట్టు గోళ్ళతో గీస్తూ తల వంచుకొని కూర్చుని ఉం దామె. బాలి జేసింది తనకు. కాని నారాయణలా పైకి చూపెట్ట లేక పోయాడు. ఏదో మాట అనవలసిన బాధ్యత తనమీద ఉన్న ట్లనిపించి అన్నాడు తాను: “కొత్త బాగాల్లో సరిగా కనుక్కొన రిసింది. ఏ టికెట్ కలెక్టర్ నడిగినా చెప్పిఉండును.”

ఏమాత్రపు కదలికా లేకుండా అంత బిజినెస్ లైక్ గా మాట్లాడినందుకు మందలిస్తూ నారాయణ అన్నాడు: “బాగా చెప్పా బోయ్! పాప మాడమనిషి. అయినా ఇప్పుడే మించిపోయిందిలే కలకలో దిగి మల్లీ అటునుంచి రాత్రి రెండుగంటల కొచ్చే పానెంజర్ లో వెనక్కి వెళ్లిపోకుంది.”

“అనుకున్న దానికి మరొక పదిగంట లాల్సయ్యాలని, అంతకు మించి మరేం వద్దం అనికూడా కొనసు కలవబోయాడు భానూ— కాని ఆమె తనవైపు ఆ దొక రకంగా చూస్తూ ఉండడం గమనించి ఆమాట అనలేదు.

తాను నారాయణా సిగరెట్టు వెలిగించుకున్నాడు. రెయిల్ (తెయిన్) స్టేషన్ వచ్చుచు చేరుకుంటున్నది—కొత్త టిక్ టిక్ వివాద,

తనకు ప్రశ్నోంకగా వేశారుగాదా ఇది అన్న గర్వంతోలాగు. ఆమె అంతగా మాట్లాడినట్లు లేదు కాని ఆ రైలు హోరులో నారాయణ మాటలు మటుకు అక్కడెక్కడ వినిపిస్తున్నాయి; వివాదాలని తన కంట ఆసక్తిగా కూడా లేదు. ఇంకో అయిదు గోళ్ళలో మల్లీ వెనక్కి బ్రష్టిమీదనుండే తన ఊరికి వెళ్లిపోతాననిగాదా అనుకుంటున్నాడు.

కలక స్టేషన్ చేరుకుని రై లాగింది. నారాయణా, ఆమె, లేచి నిల్చున్నారు. వైన ఉంచిన చేతిసంచి తీసుకుని తాను నిలబడ్డాడు.

నారాయణ ఆవిడతో అంటున్నాడు: “ఇదే కలక— సామాన్లపై లేపుగదా?” ఆ గొంతులో ఉన్న చినుపు మాసి తన కాళ్ళర్యమైంది. ఆమె నెమ్మదిగా “లేపు” అని తన చేత నన్న ముడిత పెట్టిన గోధుమరంగు చీరలైతూ నీలిరంగు గువ్వెన వైతూ చూచింది. వారిఉన్న ఆమె కనురెప్పలకింద నీళ్లుకూడుకొంటూ ఉన్నాయేమో!

భూతకాలంలో తిరుగుతున్న మనస్సు మల్లా హోటలు గదిలోఉన్న వాగమణిమీదకు వారింది. తనమె చుట్టివున్న వస్తువం చియ్యంతా తనదే అయినా ఆ స్పృహ లేని శ్రమంతురాలి ధీమాతో, ఎంత సహజంగా కూర్చొని ఉంది ఈ గది నడుమ!

ఆమె అంటున్నది: “సరదా ఉందిగాని మన స్వస్థలు పుస్తకంమీద పట్టుమని పావుగంట నిలవదు.....”

మళ్ళీ ఆగిపోయింది రెమ్మ.

నారాయణ అంటున్నాడు: “ఎక్కేవాళ్ళూ, దిగేవాళ్ళూ— పద. భానూ. నిలబడితే ఎంతసేపైనా అంతే!” మాట్లాడినట్లుగా దిగాడు తాను, తన వెనకవాళ్ళూ దిగారు.

ప్లాట్ ఫారమ్ మీద ఆన్నాడు నారాయణ: “చూరపువాడివి, సిటీబస్సులో వెళ్ళారేగదా, నువ్వు? నే నీ మనిషిని పంపించేశాక వెళ్తాను, ను వెళ్ళు. అన్నట్లు—నీ పని మరో యాదాలోకాల్లో అయిపోతుందిగదా, వెళ్ళేముం దోక సారి కనుమించు.”

“అలాగే, వస్తాను మరి.”—వెళ్లిపోయేముందు ఆమెవైపు చూశాడు తాను, ఆమెకూడా తనవైపే చూస్తున్నది. మళ్ళీ తల తిప్పుకుని ప దకుగులు నడిచాడు. నారాయణ అంటున్న మాటలు వినిపించాయి: “దగ్గరే హోటలు—ఇంకా వాలుగు గంటలపై ముంది బండికి, భోంచేసి రావచ్చు.”

ఎందుకో అనిపించింది ఆమె ఇంకా తనవైపే చూస్తున్నదని కాని వెనుకకు తిరిగి చూడకుండా మనుష్యులలో కలిసిపోయి అత తలకు వెళ్లిపోయాడు తాను. అతల సీటీబస్సు సిద్ధంగా ఉంది. వెళ్లి లోపలకు చొరబడ్డాడు.

అప్పుడే వద్దం పడి వెలిసివట్టుంది. అక్కడెక్కడ రోడ్డు మీద ఉన్న గోతుల్లో నిండుకొన్న నీళ్లలో ఎల్క్రిక్ రైలు వెలుగులు పడి ఆ చిన్న అలలు బంగారు తేలుల్లా తళిరితళిరిలాడుతున్నాయి. బస్సు వేగంగా వెళ్లిపోతున్నది.

నీతి ముద్ర

నారాయణ—

నారాయణసంగతి జ్ఞాపకం వచ్చింది. అతన్ని బాగా ఎఱుగును తాను. చిక్కిన అవకాశం పొందాడు నే రకం కాదు. పాపమే.....

తన విధ్యుక్తధర్మం తప్పించుకుని పారిపోతున్నట్లనిపించి గుండె కలుక్కుమంది భానుకి. నిస్సహాయ వన అడవిదాన్ని పైతిక సంబంధమైన విలువలతో అంత అవసరంలేని మనిషితో వదిలేసి.....

అయినా అసలామె ఇంకా చాలా దూరం వెళ్ళాలి. నారాయణలాటి వాళ్లెంతమందో ఉంటారు ప్రపంచంలో. తన కెందుకీ అనవసరపు బాధ్యత?

కొని మనసావృణోలేదు. మనీసు దగ్గర బస్సాగింది. తనూ దిగిపోయాడు. బస్సు కండ్లక్టర్ అడుగుతున్నాడు: “కోర్టు వరకూ వస్తారేమో?”

“లేదు, పనుంది.”

స్టేషన్ వద్దకు రెండుమైళ్లుండ సుమారు. వడిచివెళ్తే అలస్యమౌతుంది. రిక్షావాడిని పిలిచి స్టేషన్ కు పోనిమ్మన్నాడు. స్టేషన్ మరో రెండుఫర్లాంగు లుండినగా “ఫ్రెండ్స్ కేఫ్” తాలూకు నియోలైట్ పైకెక్కారో, ఆలోచనలో ఉన్న తన కళ్ళ నాకర్థించింది. తాను వస్తూన్నప్పుడు విన్న నారాయణ మాటలు జ్ఞప్తికి వచ్చాయి. స్టేషన్ దగ్గరలో ఉన్న దక్షిణాది భోజనహాలులికే.

రిక్షాదగిరి తిన్నగా భోజనాల హాలునికి వెళ్ళాడు. అక్కడ చాలమంది ఉన్నారనిగాని తాను వెదికే వాళ్లెక్కడా కనిపించలేదు. పక్కగదాల్లోనూ లేదు. ఇవరల హాలునికి వచ్చి ఒక ఓవర్ టేబుల్ తిమ్మన్నాడు.

మేనేజర్ టేబుల్ దగ్గర బిల్లు చెల్లించేటప్పుడు వాళ్లను గురించిన ప్రశ్న నోటిచివర వరకూ వచ్చింది కొని అడగలేక పోయాడు ఎందువల్లనో.

ఎందుకెవన్నీ ఆలోచించి ఏంలాభం? జరిగింది మళ్ళీ వెనుకకు తిప్పి మరోవిధంగా జరిగేటట్లు చెయ్యలేదు గదా!

ఎదురుగుండా ఉన్న నాగమణిమీద దృష్టివారింది. గులాబీ మొగ్గ కుట్టడం పూర్తయింది. నూది దానికే సుచ్చి శ్రేష్ఠ విప్లవండానే ఆ గరిబు కుర్చీమీద ఉంచి లేచి నిలబడి ఆసనించింది నాగమణి, చేతులు రెండూ పైకెత్తి తల వెనుక పెనలేసుకుని, తన ఇంట్లో గోడకున్న త్రివర్త చిత్రపటం—పురూరపుణ్ణి వసలి ఆకాశాని కెగరిపోతున్న అతిలోక సౌందర్యవతి ఊర్వశి—అతనికి జ్ఞప్తి వచ్చింది.

భాను కూర్చున్న పడకకుర్చీ దగ్గరకువచ్చి, దాని చేతిమీద ఎడమచెయ్యివేసి వంగి, అతని కళ్లల్లోనికి తిన్నగా చూస్తూ అంటామి: “సుధ్యాన్నంపూట నిద్ర బాగా అలవాటు. నేననేది వింటున్నట్లు లేదే!”

అమె నున్నది మండ మీద నేళ్లతో రాస్తూ అన్నాడు:

“వింటున్నానే చివరను ‘జీవదారంగులో ఉంటే కానం టుండి’ అంటున్నావుగదూ?”

అతని నుదుట చిందులాడు తూన్నజాట్లు కుడిచేతిచేళ్లతో సరుగుకూ అంటామి: “అవునుగాని, రాత్రి ఎన్నిగంటికి శ్రేయసు సరిగ్గా?”

కట్టుకున్న శేషముపు జాకెట్ చీరా, వంగవంతురం గుళ్లకూ అందమైన అమె కఠిన నిమ్నాన్న తాలను పట్టి చూపుతున్నాయి, ఆకర్షవంతంగా: “రెండుంబావుకే—అన్నీ సక్లేసుకో!”

“ఎంతసేపు? సాయంత్రం సరిలేస్తాను—” అంటూ అతని ఎడమచెయ్యి తిప్పి వాచీవైపు చూసింది: “అబ్బో, చూడవ్వస్తూండే! కాఫీ తిమ్మంటూ నుండండి.”

తిలుపు తీసుకుని అమె అవతలకు వెళ్ళింది. వాచీవైపు చూశాడతడు— అయిదు నిమిషాలు తక్కువ చూడు. నాలుగున్నరకే శ్రేయిక, శ్రేమపుతూన్నది.

ఎదో నిశ్చయానికి వచ్చిన వాడిలా ఒక్క ఉదుటున లేచి ఆర్మైరా దగ్గరకు వెళ్ళాడు. అటూ ఇటూ చూసి శేటులో చెయ్యి పెట్టి కాగిత మొకటి పైకి తీసి, ఆర్మైరాలో ఉన్న పర్చులో పై అరలో కనిపించేలా దాన్నుంచి, మళ్ళీ ముడిచి అక్కడే వేసే నెవ కుక్కవచ్చి కుర్చీలో చేరబడ్డాడు.

నాగమణి వచ్చింది. వెనకాలే చూటలు కుర్రవాడు శ్రేతో ఫలహరమూ, కాఫీ రెండు కప్పులూ, చిన్నగిన్నెతో పంచదారా, తెచ్చి భాను కూర్చున్న కుర్చీకి దగ్గరగా నాగమణి లాగిన మూలు మీద ఉంచి వెళ్ళిపోయాడు. నవ్వుకూ నాగమణి అంటున్నది: గోవా బర్టీట ఇది—ఎలా ఉంటుందో చూడండి. చిన్నప్పుడు అమ్మ బర్టీ కళికాటి చెప్తూండేది—”

కొట్టుకునిపోతున్న తిమ్మ మళ్ళీ ప్రవాహంలో ఏదో అడ్డు తగిలి ఆగిపోయింది. ఈ నాలుగు రోజులుగా ఎక్కడదేని జీవం దమూ మూర్తిభవించినట్లు తిరుగుతున్నది నాగమణి. పెట్టి పద్మింతలో ఒక భాగం జ్ఞాపకం వచ్చింది దతనికి:

“.....a mortal shape indeed

With love and life and light and gaiety,

And motion which may change but cannot die;

An image of some bright Eternity;

A shadow of some golden dream;.....”

మళ్ళీ నాలుగు రోజుల క్రిందట నాగమణి స్మృతిలో మెరసింది. ఇనుపబద్దీల కానించి ఉన్న శేషనల్ సేరింగ్స్ సర్టిఫికెట్ల అడ్వైజ్ మెంట్ బోగొమీద దృష్టి నిల్పి—భార్య, భర్త, ఇద్దరు బిల్లులు ఆనందంగా కలిసి కూర్చుని టీ తాగుతూన్న బొమ్మ అది— దైన్యమంతా మూర్తిభవించనట్లు కూర్చుని ఉండడామె భగ్గోక్తాన పాసెంజర్స్ హాల్లో. మరి వాళ్లు కనిపించని స్థిరపరచుకున్నా శేషక వదలి వెళ్లేలేకపోయిన తాను, అటూ ఇటూ తిరుగుతూ, చివర కా హాల్లో ఒకమూల ఆకుపచ్చని చీర చూశాడు. నాలుగడు

గులు వేసేటప్పటికి ఆమె అని నిర్ధారణ అయింది. అతని గుండెలు వేగంగా కొట్టుకున్నాయి.

భాను దగ్గరగా వచ్చేటంతవరకూ అతన్ని మాటలే దామె. మాటలతోనే కొద్దిగా గాబరాపడి లేచి నిల్చింది.

అతని కేసునదానికి తోచలేదు. మాటలకు తగునుకొని చివర కన్నాడు : “భోంచేశారా?”

తా నిశ్చయించిన సమాధానం చెప్పకుండా అడిగిం దామె : “మీరు వెళ్లిపోలేదు బమ్మలూ?”

“వెళ్లను—అంటే, మళ్లీ పనుండి వచ్చాను.”

“మీరు—భోజన మైందా?”

“ఊ..”

ఇద్దరూ ఒక నిమిషం మాటాడలేదు. తా నామె కిచ్చిన సమాధానం దిద్దుకోవాలనిపించి మళ్లీ అన్నాడు : “భోజనమా? ఇంకా కాలేదు.” ఆమె పెదవులు కనీ కనిపించని చిరునవ్వుతో విడాయి “కాని అంతలోనే “మీ భోజనం?” అని అతడినన్న మాటల్లో ఆ లే జరుగునవ్వు మాయమైంది. కళ్లు నేలపై వాల్చి బొటనపేలుతో గచ్చుమీద రాస్తూ నెమ్మదిగా అంది : “లేదు.”

“ఏం నారాయణతో మాటలుకు వెళ్ల లేమా?”

ఆమె తలెత్తి తిన్నగా అతని కళ్లలోనికి చూసింది. ఏనా అవడానికీ ప్రయత్నించి మళ్లీ అగిపోయి, చివరకు “లేదు” అంది.

ఆ హాల్లో ఒక మూలకున్న గుకొం దగ్గరకు తాను వెళ్లిపో తుండగా “ఎక్కడికి?” అం దామె. “ఇప్పుడే వస్తాను” అంటూ తాను వెళ్లి తెచ్చిన రెండు బల్బాయి పన్నీ అందించినప్పుడు వచ్చిన అవకాశం దానే తీసుకుంది. ఆవక్కనే ఒక బెంచీ అప్పుడే ఖాళీ అయింది. అది చూసి ఆమె “అక్కడ కూచోండి” అంది తనను. తా మిద్దరూ నిలబడి మాట్లాడడం తనకూ అదొక మోస్తరుగా అని పించింది. పదిమంది ఏ ముసుకుంటున్నారో నని. వెళ్లి చివరకు కూర్చోని ఆమెనూ కూర్చో మన్నాడు బెంచీ ఆ చివరను. కాని, ఆమె నేలమీద ధూర్తి దులుపుకొని కూర్చోని పళ్లు ఒలవడం మొదలుపెట్టింది.

ఈసేలన్నీ కుద్రంగా తీసి ఒక పండు తన కందించి దామె. తా నన్నాడు : “నా కొద్దు—మీరు తినండి,”

“ఇంత కష్టపడి నాకోసమేనా ఒట్టుకున్నది! ఇ దుందిగా వాకు!”

అయి దాగు గంటల కిందట ఎవరో తెలియని తమ నడుమ నా విగ్రం గా మొదలైంది పరిచయం అతి సన్నిహితంగా.

“పంచదార తక్కువైనట్లుంది మీకు,” అంటూ తన కప్పు తీసుకుని (లేలాఉన్న చిన్న గిన్నెలోని పంచదార ఆమె కప్పు తుంటే అనుకున్నాడు తన ఆరుమ లన్నీ యీ నాగ్గలలోకా ల్లోనూ ఎంత బాగా కనిపెట్టిందీమె, అని—అతడు కాఫీ తాగు తున్నాడు. ప్రవాహంలో ప్రయాణాని కుద్యుక్తమైన రెమ్మ మళ్లీ అగిపోయింది.

తొవలు విడదీసి, గింజ లవతలకు విసరి, రసవంతమైన నూత్యాల తింటూ, తా వడిగాడు : “విజయనగరంలో మీ పినతల్లి గారా ఉన్నారా?”

తా నా అనవసరపు ప్రశ్న నెయ్యికుండాఉంటే ఆ పరిచయ మక్కడితో అగిపోయేదేమో! ఆ మొదటిరోజు జరిగిన సంఘటన లన్నీ అలాగే అనవసరంగా కనిపిస్తున్నాయి. కాని అన్నీ జరి గాయి. ఏ ఘట్టంలోనైనా కొద్దిగా ఆలోచించి ప్రవర్తిస్తే ఇంత రాకపోయి ఉండును!

ఆమె వెంటనే సమాధానం చెప్పలేదు. ముత్యాలపాట్ల విడదీ సిన తొన అలాగే వేళ్లతో పట్టుకుని దూరంగాఉన్న N. S. C. బోగ్గమీద చూపులు నిల్చి కూర్చుండిపోయింది. రెప్పలు మూత బవని ఆమె కళ్లలో కూడుకుంటున్న కన్నీటిచుక్క లొక్కొ క్కటి చెక్కిల్లమీదనుండి, విద్యుత్కాంతిలో మెలమెలా మెరుస్తూ కిందికు రాలడం మొదలుపెట్టాయి నెమ్మదిగా.

తన కెందుకో కొద్దిగా భయం వేసింది. అటూ ఇటూ చూశాడు. సాధ్యమైనంతసేపు నిద్రపోవడానికి ప్రయత్నిస్తున్న మట్టుపక్కలవాళ్లు తమవై పంథగా మాటలం లేదు. ఆ ప్రశ్న ఎంత రాగ కనిగించి దామెకు? రెండు నిమిషాలు తానూ మాట్లాడలేదు. సంతతిధార గా కూర్చున్న ఆ కన్నీరు మాడలేక చివర కన్నాడు : “శ్రమించండి. కష్టంగా ఉంటే చెప్పాద్దు.”

చూపులు నేలమీదకు మరలుకుని బాష్పరూపకంలో అం దామె : “లేదు—ఎవ్వరూ లేరు వాకు, విజయనగరంలోనే కాదు, ఎక్కడా లేరు.” ఈమాట లంటూనే వేళ్ల సందుల్లో నుండి బల్బాయితోన ఒక్కో జార్చి, రెండు చేతులతోనూ మొగం కప్పుకుని నిశ్శబ్దంగా ఏకవం మొదలుపెట్టింది ఏం చేయడానికి తోచలేదు తనకు. ఆమె చివరకు పైటచేగుతో కళ్లు కుడుచు కొని, చెప్పడం ప్రారంభించింది :

“ఇలా చాలమం దడిగారు గాని ఎవరికీ నా సంగతి చెప్ప లేదు. ఎందుకో మీకు చెప్పా లనిపిస్తున్నది.....”

తరువాత నెమ్మదిగా వచ్చి దామె తీవ్రత కథ. అలాంటి వా ళ్లంతమందో ఉంటా రీ దేశంలో. మామూలు అభాగ్యుడేవుల కథే అది చాలావరకు. ఏం చేస్తుందో, ముందు బతు కంతా అంధకార మయం.

ఆమె మాటలు వింటున్నంతసేపు సమాధానంగా ఊగులాడి పోయినమనస్సు యధాస్థానానికి స్థిరంగా చేరుకోలే దింకా. ఏం చేయగల దామెకు తాను పాపం!

ఆమె చెప్పడం పూర్తయ్యాక అయిదు నిమిషా లిద్దరూ మాట్లాడలేదు. చివర కతకు నెమ్మదిగా పర్పు తీసి పాతికరూపా యలబోట్లు పైకి తీశాడు. ఆమె తన కళ్లలోకి తిన్నగా చూస్తూ అంది : “జారిపడి దబ్బిస్తున్నారా? వద్దు. నాగాభ చెప్పకుని మీ దగ్గర డబ్బు లాగడం నా ఉద్దేశం కాదు.” లేచి నిలబడి నేల మీద చూస్తూ అంది : మీరు చూచిన దయ చాలును.” ఆమె కళ్ల బంబడి మళ్లీ నీళ్లు కార్చున్నాయి.

తాను తెల్లబోయి నోట్లు పర్చులో ఉంచి తేబులో ఉంచుకున్నాడు. ఆమె మనసు నొచ్చినట్లయింది. అయినా ఉత్తమాటలతో మటుకే సానుభూతి మాపటం తన మానవత్వానికి పెద్ద దెబ్బలా అనిపించిందరికి. తన ప్రకృతి సాధారణంగా ఉద్వేగం చెందదు; చెందులే అవడం కష్టం. ఆ ఉద్వేగంమీదనే ముందు వెనుక లాలోచించకుండా తన ఇంట్లో చోటివ్వడానికి సిద్ధపడ్డాడు. అప్పు డెంతో సబబుగా కనిపించింది. ఎవళ్లా ఇంట్లో తోడులేకుండా చిన్నవయసులోనే నాలుగేళ్ల కొడుకుతో వానా బాధలు పడుతున్నది తన భార్య సత్యవతి. ఈ నాగమణిలాటివాళ్లు వెనకాల సాయంఉంటే ఎంత బాగుంటుంది! సాయమంటే ఇంట్లో చాకిరి చేసి పట్టాలని కాదు. ఆ పనికి చేత మనుషులున్నారు. ఆ విషయం తా నా విడకు స్పష్టపరిచే చెప్పాడు. ఒకరి కొకరు సాయంగా ఉంటే చాలును. తానూ ఆర్థికంగా స్థిరమైన పను పాయమైన ఉద్యోగమే చేస్తున్నాడు. తన కెవరూ అక్కచెల్లెళ్లు లేరు. ఆలోటు తీర్చుటగా ఆమెను చూసుకుంటాడు.

ఎంతో సహేతుకంగానూ వ్యాయ సమర్థులంగానూ తోచింది, తాను చేస్తున్న పని అవ్వదు. ఆమె ఒప్పుకో లేదు ముందు. ఎంతో యిదిగా తాను రకరకాలుగా బోధపర్చి చెప్పాడు. చివరకు పాసింజ రింకో గంటకు వస్తుం దనగా ఒప్పుకుందామె.

నాగమణి అడుగుతున్నదానికి సమాధానం ఆలోచించి చెప్పవలసిన అవసరం కలిగి, ప్రవాహంలో వచ్చిన అడ్డు తొలిగి మల్లి మామూలు దారిని పడింది గెమ్మ.

నాగమణి : "దారిలో మన భోజనమెక్కడ?"

"ఆరే...పలాసా. ట్రెముంటుందిలే పలాసాలో?"

"పరధ్యానంగా ఉన్నట్లుండే!"

సత్యవతి అన్నాడు భాను. "పరధ్యానమైతే జవాబెలా చెప్పాను."

ఆమె సత్యవతి అంది : "చెప్పావు. ఎంత పరధ్యానంగా ఉన్నా వివరముతూనే ఉంటాయి. జవాబు చెప్పాల్సి వస్తే ఆఖరు మాట లొకసారి మనసులో అనుకుంటే సరి, అర్థం బోధపడుతుంది. ఇందాక నిద్రమత్తుగా ఉన్నప్పుడూ ఇలాగే చేశారగమా?"

ఎంత చలాకీ వివరమనిషి! అందుకే ఇంతలా పెనవేసుకుపోయింది తన జీవితంలో నాలుగుకోణాల్లోనే యీమె.

ఆరైర్తూ నైపు చూశాడు. పర్నక్కజే ఉంది. తనమా: అవసరమిది ఆమె చూపులా దాని మీదే వాలాయిగాబోలు నాగమణి అంది సత్యవతి :

పర్నక్కవూ కాబెయ్యరు రెండి—మన విద్వరం ఉండగానే?"

"అదిగాను—ఉరికేనే."

"అలా వళ్ళెటవ్వుకు బజారులో ఏమన్నా కొనాలి గాలోలు!"

"లేదులే, తేబులో నాలుగైదు గుసాయల చిల్లి రుంది."

"అవునుగాని, ఎందు కలా ఖర్చుపెడతారు డెబ్బు? ఈ నాలుగైదు కోణాల్లో చాలా ఖర్చైవట్టుంది నా గురించి."

"ఏం ఖర్చుది పోనిచ్చా."

పర్నక్కవీ మామ్రంగేమోనని అనవసరంగా భయపడ్డాడు భాను, తన కక్కజే ఉండగా ఆ ఉత్తర మామె మాసిందంటే?

తనకు ప్రార్థనలేదు. కాగితంమీద రాయగలిగిన మాటలామెతో చెప్పేస్తే? అయిదారుమాట్లు చెనుకనూ ముందుకూ తిరుగుకు పడ్డాయి ఆ ఉత్తరంలో కాసి ఉన్న మాటలు తన మనసులో, నాటకంలోవలె రాసినట్లున్నాడు :

"జారి పోతున్న నాగమణి—

అనుకున్నదొకటి, అయిందొకటి.

ఈవిధంగా జరిగిన తర్వాత నిన్ను తీసుకుపో ఇంట్లో ఉంచలేను. మనోవిధంగా చేసే అవకాశంలేదు. పర్నక్కవూమీద రెండుకుండలున్నాయి. నీపై అభిమానంతో మటుకే ఇవి వదిలడం.

ఏమి రాయడానికి తోచడంలేదు. తమియ, నిన్ను తోగొట్టుకుంటున్న—భాను."

ఆమె ఏదో మాట్లాడుతుంది. రెండుమూడు సార్లు నోడ విప్పలోనూడు కాని అవకాశం కలగలేదు. కలిగినా ఉపయోగించుకునే కత్తిరేనట్లుంది పెడవులకు. లాభంలేదు. నోటితో చెప్పలేదు.

డెబ్బువదిలి వెళ్తున్నందుకే మనుకుంటుందో? ఏ మనుకున్నా తనకు తప్పిపంటే అవకాశంలేదు. ఊరిపేరు తప్ప అడ్రెస్ చెప్పలేదే తాను.

ఏమైనా తన విధితాను నెరవేరుస్తున్నాడు.

నాగమణి అంటున్నది : "తప్పకుండా వెళ్లాలేమిటి వాల్లింటికి భోజనానికి?"

"లేదు, నారాయణ మరీ మరీ బలవంతపెట్టాడు, వెళ్లకపోనే బాగుండదు"—తడుము కోకుండా చెప్పాడు సమాధానం. చిన్నప్పటినుండి స్నేహితుడు, నిన్న భోజనానికి పిలిచినప్పుడు రావడానికి వీలుకాదన్నాడు తాను; ఏమనుకున్నాడో? లేచాడు తాను కుర్చీమీదనుండి.

ఆమె అంది : "ఇప్పటినుంచి లేస్తున్నారేమి?"

"ఇంకా అఫీసుపనుంది. అది చూసుకొని అలాగే భోజనమా పూర్తిచేసుకుని వస్తాను. తొమ్మిదిదాటుకుందిలే వచ్చేటప్పటికి." తడవడకుండా మాట్లాడానికి ప్రయత్నించి కృతకృత్యుడయ్యాడు.

"నీళ్లు తెప్పిస్తానండండి."

నీళ్లు వచ్చాక వెళ్లి మొగం కడుగుకుని లోపలకువచ్చాడు. తల దువ్వుకునేటప్పుడు నాగమణి అడ్డవచ్చి తానే దువ్వింది. దువ్వన దులుపుతూ అడిగిందామె:

“దూప్తికేటు తాళం మీ దగ్గరుంది కదూ?”

“ఏమి?”

“మీరు వచ్చేంతవరకూ ఒక్కదాన్ని—ఏమీ తోచదు.

అలా ఎక్కడి కన్నా.....”

“నిరీమాకు వెళ్లకూడదూ పోనీ?”

“చూడాలెండి.”

భాను గడపదాట జోనుండగా చేయి పట్టుకుని వెనుకకు లాగి తిన్నగా కళ్లలోనికి చూస్తూ అడిగింది; “చేగం వచ్చేస్తారు గదూ?” ఆమె కళ్లనిండా నీళ్లు నిండుకుని ఉన్నాయి. భాను తలపటాయించి రెండడుగులు వెనుకకువచ్చి ఆమెను దగ్గరకు తీసుకుని చెక్కిల్లమీద ముద్దుపెట్టుకున్నాడు. అతని నోటి చివరకూ కూ వచ్చింది: “మరిభోజనానికీ వెళ్లనురే!” అని; ఇంతలో మధు నెత్తుకున్న సత్యవతి మూర్తి అతని తలపు వెరమీద గోచరించింది. ఎందుకంత కోపంగా చూస్తున్నది, సత్యవతి? లేదు— నాగమణి కక్కడ స్థానంలేదు.

జారిగా అన్నాడు: “ఒకపూట ఆలస్యానికేవా చెంగ, వెరినానూ?”

* * *

స్వీట్ వేసే ఉండదాన్ని, హాటర్ మెయిన్ స్వీట్ బెయ్యడం తోనే టేబుల్ లైట్ వెలిగింది. కాని ఇంకా సరిగా చీకటిపడక పోవడంవల్ల కిటికీలోనుండి లోపలకు వచ్చే సంచలనాలుగూ అదంత ప్రకాశవంతంగా కనిపించడంలేదు. మంచంమీద వోర గిల వడుకుని గోడపై వ్రువకు తల తిప్పుకుని ఉన్న నాగమణి ఉరికి పడి ఇటు తిరిగి చూసింది. ఎవరూ లేరు.

ఏమిటి ఆలోచిస్తున్నది తాను? నిద్రపట్టినట్లుంది. ఏదో కలవచ్చింది నిద్రలో, సరిగా జ్ఞాపకం తెచ్చుకోవడానికి ప్రయత్నించింది.

ఆ కలలో—తాను సావనీలో పడుకొని ఏడుస్తూంది. అవ తల గదిలోనుండి ఎవరో స్త్రీకంఠం పాడుతూండడం వినిపిస్తున్నది. ఉన్నట్లుగా ఉండి ఎవరో పకపక నవ్వడం మొదలు పెట్టారు. ఆ స్త్రీ కంఠమూ పాటమూ కిలకిల నవుతున్నది.

ఆ పక పక మనే నవ్వు!

ఆ యన, తనభర్త! ఆయనే నవ్వుతున్నాడు.

తరువాతేమిటో సరిగా జ్ఞాపకం రాలేదు కల. ఎక్కడో ఒక కారడవిలో తాను పరుగుతున్నట్లుగా కూడా అయి నట్లుంది.

ఎంత భయంగా అనిపించింది తనకా కలలో! ఆస్త్రీ.....

ఆయనెప్పుడూ పరస్త్రీల జోరికే పోయేవారు కాదు, తనను మనోవిధాల ఎంత బాధపెట్టినా, మరీ కలకర్థం?

బల్బునైతే చూస్తున్న ఆమె కళ్లు కొద్దిగా ఉబ్బి ఉన్నాయి. చెక్కిల్లమీద ఎండిన కన్నీటి చాంలు అంతకంతకూ స్పష్టమవుతున్నాయి.

ఆ బల్బుకు వెనకాల ప్రావుగా దూడూ, స్టాండ్లూ. ఆ కాంతి కాధారంగా కరెంటూ, ఇది లేకపోతే? అసలది నిలవగలదా యీ విధంగా, కాంతి మంతంగా?

ఇదే ఆలోచన వచ్చింది ఆరోజు—ఎనిమిదేళ్ల నట్లుంది. ఫోర్టఫారమ్ చదువుతున్నది తానప్పుడు. నాన్నపోయాడని తెలిగ్రాం పాయంత్రం వచ్చినప్పటినుండి ఏడ్చి ఏడ్చి చివరకు మరీ ఏడ్చే కత్తిలేక, గోడ కున్న లైటుపై పు చూస్తూ ఇలాో పడుకుని ఉండి ఆవేళ తాను, ఎందరెందరో తోడి విద్యార్థినులు వచ్చి ఒదార్చడానికి ప్రయత్నించి వెళ్ళిపోతున్నాడు. అప్పుడూ ఇదే ఆలోచన వచ్చింది. నాన్నే ఉంటే? తన స్థితిలోనికే వచ్చి ఉండేది కాదు.

ఆరోజు రాత్రి హాస్టలు వదిలి ఊరికి వెళ్ళుతున్నప్పుడు మరీ తిరిగి అక్కడ అడుగుపెట్టుతానని అనుకోనేలేదు. బ్రతికున్నంత కాలం నాన్న తాము బీదవారమని ఎప్పుడూ తనకు తెలియనివ్వనే లేదు.

అమ్మ—అమ్మమటు కేం చేసింది? ఏదో కూతురును ఒక ఇంటిదాన్ని చేసి సుఖపెడదామనకుంది. కాని యీవిధంగా అవుతుందని కల గన్నదా!

తనతల్లిపూ ఉండేదేమో ఆయనతోడి బ్రదుకులో సామరస్యం కుదుర్చుకోలేక పావణిలో? తప్పొప్పుల నిర్వారణచేసి ఏం ప్రయోజన మిప్పుడు?

అదీ కొంతమంచిదే అయింది, తన వెళ్లయిన కొద్దిరోజులకే అమ్మపోవడం. లేకపోతే ఎంత బాధపడి ఉండేదో తన యీ దుర్గతికే!

తనకు ధైర్యం లేకపోయింది. ధైర్యం లేకపోవడంకాదు. బ్రదకలేక చనిపోవడం పిరికి తన మనిపించింది దప్పుడు. లేకపోనే ఆయింట్లో ఉన్న లోతైన నూతి చల్లని నీళ్లు కారీరకంగా, మానసికంగా, తనకు బాధలనుండి విముక్తినిచ్చి ఉండేది. అప్పుడే పాపానంచేసి ఉండవలసింది, తన జీవితం యిలా వక్కదారి తొక్కివవ్వతే! ఇప్పుడా ఆలోచన అనవసరం.

ఆరోజు గవరయ్య—తనతో ఫస్ట్ ఫారమ్ వరకూ చదివి చూసే సిన గవరయ్య—మళ్ళీ తన జీవితంలో ఎందు కడుగుపెట్టాడు? ఆ ఊళ్ళోక తడు రాకుండా ఉంటే? తన కాలకు కనిపించకుండా ఉంటే!

ఇది కాకపోతే—అదికాకపోతే—ఎందుకీ తృప్తి ఆలోచన?

కాని, అయింది మర్చిపోవడ మెలా?

అయిదు రోజులకిందిట.....

పూరీలో జరిగిన సంగతి జ్ఞాపకంవచ్చింది.

పంచదార వేసిన పెరుగు తెచ్చిచ్చాడు హాటలు (రాహు) నాకు. గవరయ్యగారలవంతుమని తోడవకగా తింటున్నాడు. తనకా తీసి నవ్వించలేదు. “చూడూలు తల్లుకుళ్ళగ తోడవకూ?”

అని అడిగింది తాను, కిందకు వంచిక గగనయ్య కళ్లలోనికి తిన్నగా చూడడానికి ప్రయత్నిస్తూ.

కనీరీకొట్టినట్లుగా అన్నాడు: “ఇల్లనుకున్నావేమిటి? కొండపాది కోరిని తెచ్చి పెట్టడానికి నేనేం మోహిస్తాను.”

అయినే, తనభర్త నయం. మొదటనుండీ ఒకటే వినుగూ, కోపం; కాని ముందు మంచి మాటలూ తరువాత మరోవిధం లేదు.

ఇల్లు వదిలి అతని వెంట కుక్కలూ వచ్చేలా తనను సమ్యాకానంచేసినవాడు ప్రోవలో లారీ ఆపి తానడిగానని పల్లి చెరువులో తామరపూలు కోసుకొని తెచ్చిన గవరయ్య, నిర్భాష్యంగా పైదేశంలో తనను వదిలేసి మామమైపోయాడు!

చిన్నప్పటినుండీ అద్దంలో చూసుకొని ఎంతో గర్వపడేది తాను తన అందానికి కాని. ఆ అందమూ పరులతో సామరస్యం కుదుర్చుకోవడంలో తనకు సహాయపడలేదు. ప్రతీవాళ్ళూ తన అందాని కాకర్షింపబడేవాళ్లే. కాని చివరకు పురుషులన్నా హీనంగా తన్ను దులిపి వేస్తూవున్నారు.

ఏదో అహంభావం చిన్నప్పటినుంచీ తనకు. తనాన్నినే పై అంతస్తునకు చెందినదనీ, తక్కినవాళ్ళందరూ అడుగంతస్థుల వాళ్లనీ ఆ అభిప్రాయం మనసులోనే ఉంచుకుంటే బాగుండేది కాని ఎంతగా ఆనందిస్తున్నా అణిగేది కాదని. ఎప్పుడో తనకు తెలియకుండానే పైకి వచ్చేసింది.

మొదట ఆయన, తరువాత గవరయ్య, తరువాత వారాయనా-

నారాయణుడు మటుకు తానా అవకాశం ఇవ్వలేదు. అవసరం తీరిన వెనుక తనను పురుగులూ అవతలకు విసిరివేయడానికి! ఎంత నూరక నారాయణుడు! ఆ ఉద్దేశం అతని కుందని తెలుస్తే తానసలా చూటలుకే పెళ్లకుండా ఉండే దరినీనో. భోజనాని కన్న వంకరెట్టి ప్రత్యేకంగా మేడ మీది గది కలిదు తనకు తీసుకు వెళ్లేటప్పుడన్నా గ్రహించు కోవలసింది.

ఎన్ని ముక్కలూ చేసేసినదరిత దివ్యబోయిన అయిదు రూపాయలకేలుతాను!

భాను—

అలాటివాడుకాదు భాను. మర్యాద వస్తాడు తనకోసం. రాకుండా ఉంటే? ఈ గెండురోజుల్లోనూ ఎన్ని సార్లూ అనుకుంది. అతడు రాకుండాఉంటే బాగుండునని కాని అతడు మటుకు రావడం మానలేదు—మానలేదు కూడాను. వాళ్లకీ, భానుకీ ఎంత తేడా!

భాను వా స్థిమదువాళ్లూ చూడటంలోనే ప్రాణంలేచి కచ్చినట్లయింది. అంతకుముందు తన ముక్కుకించి అన్న గెండు మాటలూ ముందరిస్తున్నట్లుగా అన్నా అతితే ఎక్కువ దగ్గర నాడిలా కనిపించాడు తనకు.

భోంచేకారా అని అత ఉడిగినప్పుడు వారాయన సంగతంతా అతనికి చెప్పకుని ఏడువాడునిపించింది తనకు. కాని చెప్పలేక పోయాంది.

తన దీనర్థం చూపుకోకుండా ఉంచామని ఎంత ప్రయత్నించినా భాను దగ్గర సాధ్యంకాలేదు. అతి ఉడిగిన తేళ్లు కంట కనకు దిగమింగుకుంటున్న ఏడుపు పైకి వచ్చేసింది. ఎందు కలా అయిపోయింది తను? తన అహంభావం పూర్తిగా దిగజారిపో వని మితిని దగ్గరే!

అతనితో అబద్ధాలు చెప్పాలని చెప్పలేదు తాను. కాని తన పతనం సంగతి చెప్పకోలేక పోయింది. మరొక్కతే నమ్మే వాళ్లుకాదు తన మాట లన్నీ. ఎంత అమాయకుడు భాను!

తన గాథ విని అతడు నారిపడి చచ్చివ్యవయినా కోపం రాలేదు. తనకు ఎక్కడకు పోయిందో తన అహం భావం!

అతని నంట పల్లి అతి నింట్లో నీతిమంతురాలిలా మసల గల ననుకుని తాను తయారవడం పిచ్చిలో పైఅంతస్తు. అతని సుహృద్భావనూ, నైతిక నాతావరణంలో అలవర్చుకొన్న నడవడి మటుకే లెక్కలోనికి తీసుకుందిగాని, అతడూ మొగవాడే అన్న సంగతి మర్చిపోయింది. అంగేగాదు, తన యీ ఛండాలుపు టందమా! సమయాని కిరిని ఎగుట ఆకోసం స్థిమదు వాళ్లూ తానెందగతై నన్న విషయమే స్పృహకు రాలేదు.

తామిద్దరూ ఈ ఒంటరి కాపురం పెట్టుకుండా అక్కడనుండి అలాగే తిన్నగా అతనింటికి పల్లిపోతే బాగుండేది. అతనిభార్య, కొడుకు, అనాతావరణంలో.....

లాభంలేదు. ఎప్పుడో ఒకనాడిని జరిగి తీరేదే! ప్రభాగం చదునుచేసి ఇల్లు కట్టుకున్న తర్వాత కాకుండా ఇప్పుడే ఈ అగ్ని పర్యటిం బ్రథలవసం మంచిదే అయింది.

ఇక్కడే—అప్పుడే చూడబోజాలేంది.

ఆ తేగకూడా అంతకు క్రిందటిరాత్రిలాగే ఇద్దరూ విడివిడిగా గెండు మంచాలుమీద పడుకున్నాడు మొదట... కాని.....

తనదే తిప్ప. మొగంవాచిపోయి ఉన్న దానిలా అతడు తెచ్చిన విలాస కస్తూరు లన్నీ ఉపయోగించుకుని సన్నని మెరమెరలాడే తెల్లని నాయిలోచీర కట్టుకుని తయారయింది తాను. తనకంటే అంతరై ఎక్కులో ఉన్న అతన్ని క్రిందకు పడిగొట్టాలని తనలో దాగిఉన్న అహంభావపు పట్టుదలేమో!

మాచురాత్రికు!

ఇదివర కెప్పుడూ కేరీరానికింత పవిత్రత ఉందని తననుకోలేదు. ప్రతి ఫలాపేక్ష లేకుండా మరొకరి కానందం ఇవ్వగలకై తనలో ఉందనే తానెరగదు.

ప్రతి ఫలాపేక్షలే దా తనకు? తాను పొందిన అతి బోక పైన ఆనందం? కాదు—అపేక్షించి బాందరేంది తాను.

తన కరడు ముందు జీవితానికి చూపుతున్న నెలగుం! ఆ ఉద్దేశ్యమే తన మనసులో లేదు.

ఉంటే అతన్నా విధంగా చేయించేదే కాదు తాను.

ఇప్పుడు మరి లాభంలేదు. మళ్లీ తెరలు తెరిచిగా తాళతి కచ్చింది ముఖము.

ఎక్కడక్కడికో వెళ్లి చుట్టూ అతడు తిరిగి వస్తూనే ఉన్నాడు తన దగ్గరకు.

అతని సత్యవతి, అతని మధూ, ఎందుకు జ్ఞాపకం చారిత్రానికి? తనకీ విధమైన సంబంధంగల యువతిని తీసుకువెళ్లి ఎలా ఉంచుదామనుకున్నాడు వాళ్ల వధును!

ఈ ఆలోచనలతనికీ వస్తే తనింత బాధ పడవలసిన అవసరమే ఉండేదికాదు. ఎంత అమాయకుడతడు, తన జీవితాని కలి ముఖ్యమైన ఘట్టంలో నిశ్చయించి వచ్చే గురుతిరవైన బాధ్యత ఒకపటుత్వం లేనిచేతిలో ఉంచి తనకేమీ సంబంధం లేనట్లే తిరుగుకున్నాడు! అతని కా బాధ్యత ఉన్నప్పుడేమేలేనట్లుం దనలు.

లేచి కూర్చుంది. మెరుపు కొట్టినట్లుగా జ్ఞాపకం వచ్చిందిందాకటి కల.

అవతలిగదిలో ఆ నవ్వులు వినలేక పోయిన తాను చివర కానదును నున్న తలుపులు పగులగొట్టి లోపలకు వెళ్లి వాళ్ల నెదిరించి నిలబడి గల్గించింది. ఆయన కళ్లు జేపురించాయి. ఉగ్రమూర్తి అయి మీదకువచ్చి చాచుకొట్టాడు. ఆయన దెబ్బలనుండి తప్పించుకుని ఆమెమీదకు వెళ్లి కవితీరా కొట్టడం మొదలుపెట్టింది తాను. ముందామె తిరుగబడింది కాని తిరువారి దెదిరిపోయి పరుగెత్తి పరుగెత్తి ఒక అడవిలోనికి దూరింది. తామూ ఆమె వెనకాలే పరుగెత్తుకుని వెళ్లింది అడవిలోకి. తమ వెనకాల ఆయన వస్తున్నాడు తీరుగున. చివర కందరూ అడవిలోనే అల్లాడుతూ ఉండిపోయాడు.

అకల అర్థం ఇవ్వకు బోధపడింది. భాను ఇంటికీ తాను వెళ్లితే,

సత్యవతి సుఖపడినప్పుడు తాను ఆనందించలేను; తాను ఆనందిస్తే సత్యవతి సుఖం పొందలేదు.

చివరి కిద్దరూ వరక మే! భాను ఇద్దరి వధునూ వదిలి పోతాడు—

ఇన్నాళ్లుగా తన కందని మాగుర్వం అక్కడ దొరుకుతుందనుకోవడం వెర్రి—లాభం లేదు.

లేచి టేబిల్ దగ్గరకు వెళ్లింది. లెటర్ పాక్ అప్పై, “రక్కలు చాచుకొని తీరికగా” నీరాకాశంగానికి ఎగిరిపోయే గరుపపడి బొమ్మమీద వాలా యామి మాపులు. ఎంతనిశ్చలం గా ఉన్నాయి దాని కళ్లు!

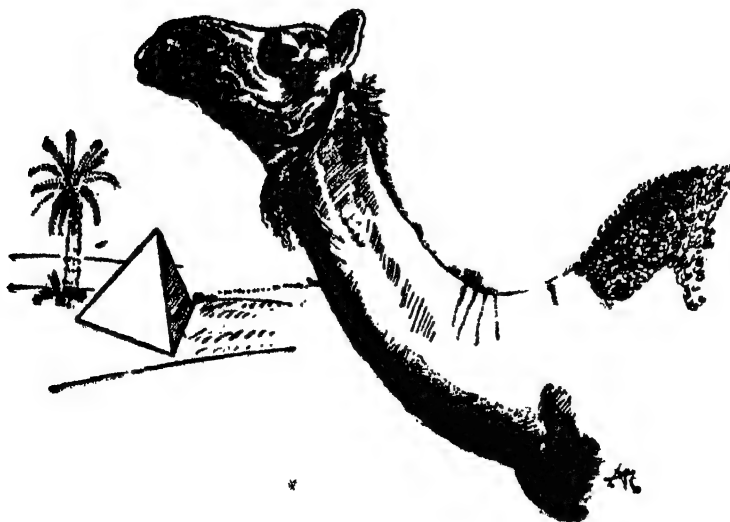
విగించిఉన్న పిడికిళ్లు విప్పి, ఎంబ్రాయిడరీహూ ఉంచిన అట్టపెట్టెలోనుండి పెన్సిల్ తీసికో తే బుల్ డగ్గరకు కుచ్చి లాగుకొని కూర్చుని లెటర్ పాడ్ విప్పింది దామె.

పాలమీగడలా తెల్లగా ఉన్న దాకాగితం, తా నాతిని కిడివరకు చెప్పని నిజ మంతా రాయమని ప్రోద్బలమిస్తూ.

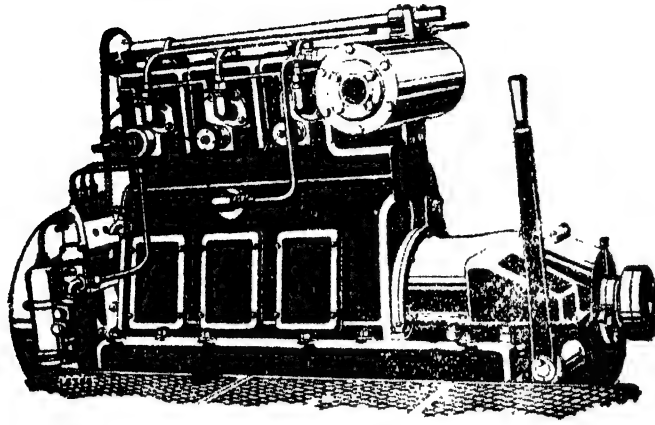
* * *

ఆ హోటలు ముందుహోల్లో గడిగూరం మనో పది నిమిషాలకు ఎనిమిది గంటలు కొట్టబోతుందిగా గోగుమరింప చీర కట్టుకొన్న ఒక ఆడమనిషి హోటలునుండి వెళ్లిపోవాలంటే చూసి, “ఎవరది?” అని అడుగబోయిన మేనేజరు ఆమె ముగం నివాసం గా పరిశీలించి మళ్లీ ఉడుకున్నాడు.

కాని అతనికి వింతగా తోచాయి, హోటల్లోక్కూ వాళ్ల ఎక్కువైన గదుల వరదలో ఉండే స్త్రీ చేతిలో కనిపించిన మాసిన అకుపచ్చని చీరా, నీలి దున్నా.

కఠినమైన పనికి నమ్మదగిన పవరు రస్సన్ మోటార్స్ యింజన్లు

15 బి.హెచ్.పి నుండి 2410 బి.హెచ్.పి.

వారికు సైజులవారీగా తోడుకును.

ఇది ప్రపంచమంతటను దీని ప్రయోగమునందు మోటార్స్ నోన్ లిబ్రికేషన్, చేపల పిప్పిలలోను, మోటార్స్ బాంబులలోను, నౌకల డ్రైవ్ బోటులలోను, ఎరుల పంపులలోను, నౌకలలో బస్సుల గుర్తింపులలోను ముఖ్య పనిచేయుచున్నది. చాలి మెట్టల ఉపయోగమును కలిగించుట కొద్దివైపు లిగింపును, ఎంజిన్లనుల కోలం ఎక్కువగా పనిచేయుట, కుల్యత గా వ్యాప్తి జరుగుట ఇతి తిన్ని కగా నాగి బస్సులయివున్నవి

సోల్ కన్సల్టెంట్స్

గ్రీన్ వుడ్ కాటా ఆండ్ కంపెనీ లిమిటెడ్.,

19, సెకండ్ లైన్ టీచి - మద్రాసు.

వేటూరి సుందరశాస్త్రి గారి

సుకుమార సుందర శాస్త్రి గారు

సర్వసహాయములకు
సంజవి

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ సామన్య శాస్త్రాల
ముక్త్యం - కుశల జిల్లా

బలం బలం -
విజయవాడ.
వరంగల్.

మెట్రోపాలిటా ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ, లిమిటెడ్.

(హెడ్ క్వార్టర్స్ : కలకత్తా)

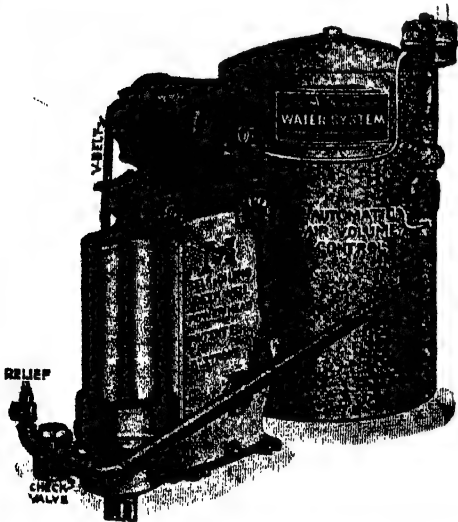
1950 లో పూర్తిచేసిన నూతన వ్యాపారము రు 7 కోట్ల 7 లక్షల
35 వేల 5 వందలు.

అన్ని జిల్లాలలోను ప్రతినిధులు రావలెను.

విజయవాడ బ్రాంచి :
నం. 17/167 స్వామి వీధి,
గాంధీనగర్, విజయవాడ.

మద్రాసు బ్రాంచి :
నం. 52/53 తంబుచెట్టి వీధి,
జి. టి. మద్రాసు.

మైయర్స్ పంపులు

జగత్ప్రసిద్ధిగాంచినవి

- * బుల్డోజర్, ఎజెక్టర్ పంపులు,
- * విండ్మిల్లు పంపులు,
- * స్ప్రే పంపులు కలవు.

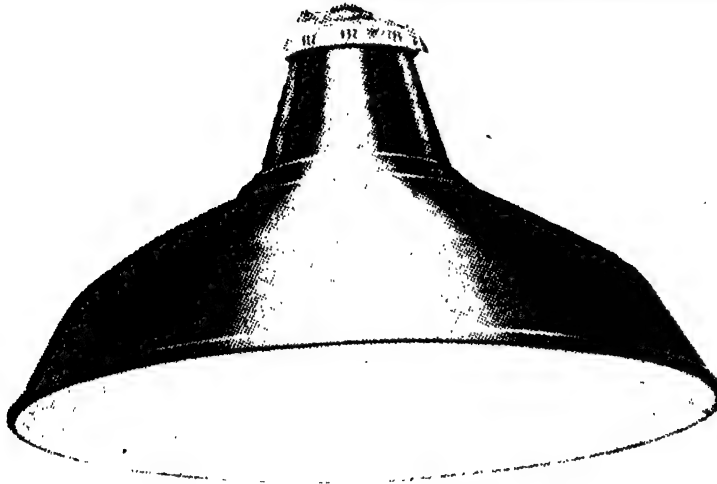
వివరములకు శ్రీ జే బ్రాహ్మణం:

అన్ని విడి భాగములు సదా సజ్జిత చేయగలము.

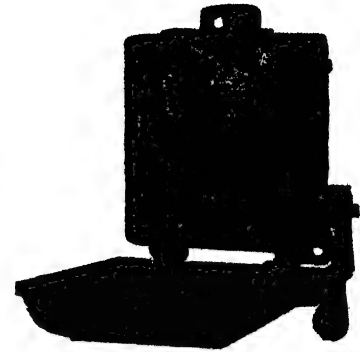
వాటర్ సప్లై సైవలీస్ట్స్ లిమిటెడ్.,

23/24 సెకండ్ లైన్ వీచి,

మద్రాసు-1.

ఇండస్ట్రియల్ రిఫ్లెక్టర్లు
ప్యాక్షరీలకు, వర్క్ షాపులకు

యం. యి. యం. ఐరన్ క్లాడ్
స్విచ్ లు, మోటారు స్టార్టర్లు

వివరాలకు: ది మద్రాస్ ఎలెక్ట్రికల్స్ లిమిటెడ్.,

ఫోన్: 4577

55/57, రత్న బజార్, మద్రాసు-3

The MADRAS ELECTRICALS Ltd., 55/57 Rattan Bazaar, MADRAS-3.

మా కాలిబర్లకు, శ్రీయోగిలాపులకు. ఉగాది అగ్గివందనములు

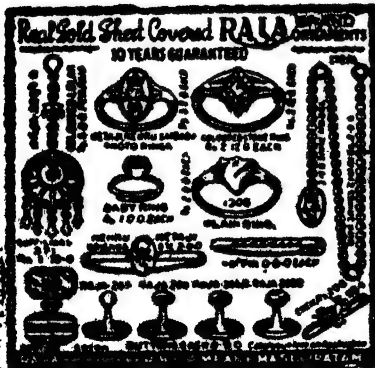
రాజా గోల్డు కవరింగు కంపెనీ, (రిజిస్టర్డ్)

రాజా బిల్డింగ్స్, పార్కురోడ్డు, మచిలీపట్నం.

గ్యారంటీకి, నైపుణ్యానికి, మన్నికకు "రాజా బ్రాండ్" అధరణములకొని ధరించండి. మారాజా అధరణములు అమూల్య లోహపుకుక్కలపైన దశసరి బంగారురేకును వేడివల్ల అతికించ దిన, కట్టుకేకుతీగలతో తయారుచేయబడినవి. కలరు

10 సం॥ గ్యారంటీ

యంకా మావద్ద అన్నిరకముల మెడ గొలుసులు, జాంకీ, లోలాక్సు, గాజాలు, కాశీ పీఠులు, స్పెషల్ క్వాలిటీ రాళ్ళు, నెక్లెస్లు, పగడాలు, నెల్ల పూసలు, ముత్యాలు చుట్టుకొనుకట్టుతీగ, వివిధ రకముల అధరణములు రెడిగాల్సిం

చును. యితర వివరములకు మా కేటలాగుకై వ్రాయండి.

ఎక్కువ గ్యారంటీ కోరువారు ప్రత్యేకముగా ఆర్డరు యిచ్చిన ఎక్కువబంగారుముతో నమ్మకముగాను, హామీగాను, స్పెషగాలుచేయించి సకాలములో పంపబడును.

సంవత్సరాది శుభవార్త

పండుగ పబ్బాలలో మీ యిల్లు వాళ్ళను శుభ్రపరచుకొని అలంకరించుకోవడంతో బాటు సుగంధ పరిమళాలతో నింపివేసుకొని మనోల్లాసం పొందండి.

అందుకు మా

మదన్ మస్
అగరువత్తులు

అత్యంత శ్రేష్ఠమైనవి

అఖిలాంధ్ర సోదర ప్రజానీకానికి ఇదే మా సంవత్సరాది శుభవార్త

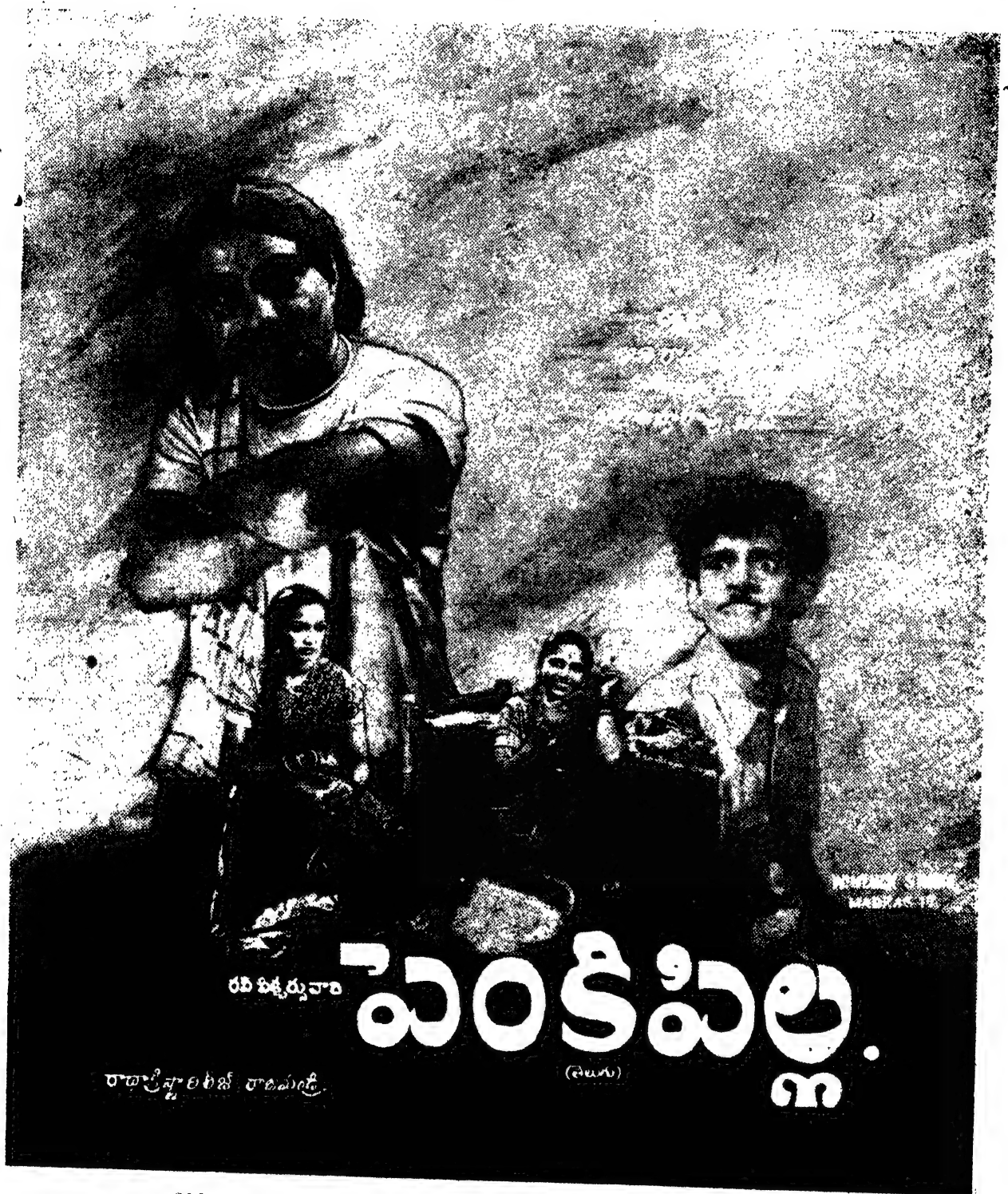
అగరువత్తుల వ్యాపారం.

ఓస్మాన్ మహి

హైదరాబాద్ (దక్కన్)

ఎం. నాగయ్య

ఆంధ్రుల నలలారింపగల ఉత్తమచిత్రం ఈ నెలలో విడుదల

సంగ్రహం : పంకిపిల్ల : చిత్రానందం, దత్తమంజుల : రచన: పి.కె.రెడ్డి, రాజమండ్రి. | నాటకం పంకి దత్తమంజుల కంపెనీ, ఎర్నవరం. | చిత్ర వికలంకం: రచన: పి.కె.రెడ్డి, రాజమండ్రి. | చిత్ర వికలంకం: రాజమండ్రి.

గొప్పవాళ్ళూ కూడ మెచ్చుకొనునది

శ్రీ అంబాల్

ఆఫీసర్ నశ్యం

శ్రీ అంబాల్ అండ్ కంపెనీ,
టెంపిల్ వెస్ట్ నం. 3, మదరాస్.

నేడే

శాంపిల్

చూడండి.

మిశిరోజములకు గొప్ప వరప్రసాదము

కామినియా ఆయిల్ (రిజిస్టర్డ్)

కేశపోషణకు కావలసిన ప్రకృతి సిద్ధమైన దినుసులు కలిగిన తలనూనెను శ్రద్ధగా ఎంచుకొనటంలోనే ముఖ్యంగా మీ కేశసాందర్య మధారపడియుంటుంది. వెండ్రుకల ముస్తాబుకు సాంపైస్ కామినియా ఆయిల్ సాటిలేనిది. వెండ్రుకలు రాలిపోవటం, నెరవటం, బిరునెక్కటం, చుండు మొదలైన తలచర్మము, కేశముల సంబంధమైన అన్ని అనారోగ్యములను నివారించును మెదడును చల్లబరిచి ఆరోగ్యవంతమైన నల్లని కేశముల వృద్ధిపొందించుటకు నోడ్చుదును. దీని—మనోహర పరిమళము ఈరోజున కూడా అపూర్వమైనది.

పరిమళముల రాజు ఆటో దిల్లహార్

(రిజిస్టర్డ్ నం. 777)

మజాగా ఉండే ఈ ప్రాచ్యదేశపు టత్తిరుయొక్క ముగ్ధ పరిమళం జగత్ప్రసిద్ధము. ఇది ప్రశస్తమైన జాబి, మల్లెపూలసారము. “అత్తిరులరాజు”గా ప్రవాసికంలో ప్రసిద్ధమైనది. ప్రతివారికి అందుబాటులో నుండు ధరలకు అనేక ప్రజలలో దొరకును. అన్ని చోట్లను అమ్మబడుచున్నది.

పోస్టేజి నాల్గణాల బిళ్లలు పంపి కాంపిలు ఉచితముగ వాడి చూడండి.

పోస్టేజి ఒకటిన్నర అణాబిళ్ల పంపి ఒక శాంపిల్ ఉచితముగ వాడి చూడండి.

కేటి వైట్ రోజ్ ఆయిల్

(రిజిస్టర్డ్ నం. 777)

ఇది లావణ్యముగ (తాజా) గులాబిపూల అద్భుత పరిమళము కలది మెదడుకు చలచేయును. కేశపోషణకు ఆదర్శప్రాయమైన నూనె.

మీరు అంగడికి వెళ్లినప్పుడు కేటి వైట్ రోజ్ హాయిరాయిల్ నెం. 777 ను మాత్రమే కొరండి. ప్రత్యామ్నాయమేదీ అంగీకరించకండి. అదే విధముగా పెరొందిన దిగువ నూనెలగుూడ ఒకసారి వాడండి.

కేటి వుష్పసేన తలనూనె నెం 777
కేటి వుష్పమాలతి తలనూనె నెం 777

కేటి ఆటోరోజ్

(రిజిస్టర్డ్ నం. 777)

మనోహరమైన నవ గులాబిపూల కమ్మటి సువాసనను స్వచ్ఛముగా నిరూపించును. మిక్కిలి విగ్నదర్శివది గనుక వికేషకాలము నిలుచును. అత్తిరుల ప్రేమించేవారి కతి ప్రేయమైన యీ సెంటు ఒక్కమారు వాడితే చాలు. మిమ్మును ముగ్ధ పరచును.

ఆటో మధుకర్

(రిజిస్టర్డ్)

అసద్భుతమైన యీ క్రొత్త అత్తిరును ఒకసారి వాడిచూడండి. పోస్టేజి ముదలగువాటికి నాలుగణాల బిళ్లలు పంపి ఉచితముగ కాంపిలుగ్రహయండి.

Sole Agents:
ANGLO INDIAN DRUG & CHEMICAL CO., BOMBAY, 2.

ద్వీరోదాత్రత

శ్రీ ఆదిభట్ల రామమూర్తి

౧

[అశ్వశ అభియరామరాయల కాలమున విజయనగరమునకు సామంతుడై పాండ్య దేశమునకు మధురయ రాజధానిగ నెలకొని దాదాపు ముప్పది వందల ములు (1534 - 64) మిక్కిలి విరివిలో దక్షిణప్రాంతమునేలి, సామ్రాజ్యమున కేకేర్తిగడించి ఖ్యాతిగన్నవాడు పిళ్ళనానాయకుడు. తంజావూరున ఆంధ్రప్రభుత్వ మేర్పడుట కిదియే మొదలు. మధురను వారిచిన నాయకవంశవరంపరకు మూల పురుషుడు. రాజాజ్ఞ శిరసా వహించి, తంజావూరును ముదక్కొనిన మహాస్వామిభక్తుడు.....అభియరామ భూపాలుడు.]

ద్వి : కుని బందిచేసి, ప్రభుశాసనముగ శిరసా వహించు నీ
భూమిగు రాజభక్తికి నఖండ బహుశ్రుతి కాదె యిద్ది; నా
శిరమయె జంద్రశేఖరుని చావుతో పాండ్యకుల మృదెల్లి; కా
రిణ మిటు లుంటచే మధుర రాజ్యము నీదయె విశ్వనాథుడా!

౧

శిఖిలుపు గొత్తలముల విశీర్ణపు గోటల నుద్ధరించి, డె
బ్బడియును రెండు రాజ్యపు విభాగములకా సరిచేసి, రాజ్యసం
కద యభివృద్ధికాగ సరిపాలన జేసెడు రాజనీతిగో
విదమణి వీవు; నీ కెదురువిస్లవ మున్నదె- నాగమాతృజా?

౨

అరియనాథ మొదలియార్, శేషవప్పల
మంత్రి, దండనాథమణుల జేసి;
అరవ తెలుగు భేద మంత మొందించి, తా
దర్శ మయ్యె నీవిధాన మెల్ల

౩

వార్త యదేమి? దేవర! యువద్రవ మున్నె? అశాంతి మోమునకా
నర్తన మాడుగా! అరియనాథుడు సైన్యసమేతుడౌచు భూ
భర్తల సత్వరాజ్ఞకయి వింగి జొహ రొనరించు నింతకుకా
మాత్తుర దెవ్వరో కద? అనర్థ మదెట్టి విషాదమో కదా!

౪

నరి, నరి, పూర్వపాండులకు జ్ఞాతులమన్న యక్షుడాయ బెంతుచుగ
చిరము విశోధులైన కులశేఖరులాదిగ పాండు్య లేపు రీ
వరకును పాశేగాండ్రగుచు, పాశేపు రాణువ గట్ట మాని, యా
పరిసర భూములక దిరుగుబాటానరింపగ నుద్యమింతురా? ౩

కొమ్ముల్ దిగిన సాహసమ్ము మధురాక్షోణీశువై నెత్తి, రా
జ్యమ్ముగ జేకొన నెంచి గైకొను ప్రతిజ్ఞాదీక్ష! పట్టాభిషే
క మ్యయ్యెక కులశేఖరుండు బిరుదాంకాల్తోడ "తేజాశిలా"
తమ్ముల్ నల్వరు నాణిముత్యముల శ్వేతచ్ఛత్రముగ బట్టగ ౪

అయ యో, ఏమది? విప్లవమ్ము బహిరంగకారముగ దాల్చెడుగ.
'కయటత్తూరు'న సైన్యవర్గము లసంఖ్యాకమ్ముగా జేర్చుచుగ
క్రియకుగ బూనిన తేన్ద్రశాత్రవదళానీకమ్ముల న్నొంచుచుగ,
జయముగ గైకొన పాండ్యపంచక మఖండఖ్యాతిమై జేవరా! ౫

అపజయ మెట్టిదో యెరుగనట్టి బలాభ్యుదయ ఆర్యనాథుడే
తెన తెన జూచుచుండెను, విధి న్నిరసింపగ శక్యమాన? యీ
నెనమున త్వద్గుణోత్తమమణిఘ్నణిలోకము నిండబోవునే
అపజయమన్న శాశ్వతజయమ్మునకుగ దొలిమెట్టులే కదా! ౬

స్వయముగ సైన్యములే నడపి శత్రుల నుక్కడగింపనెంచిన
జయమది యెంతకుగ శశవిహారిమహా! యిరువారులగ వృష
ద్వయమునకై యసంఖ్య భటవర్గము లాజలా రోజురోజుకుగ
క్షయమగు; తక్కుటయిబ జనకంటక ఘోషణ మక్షయమ్ముగా. ౭

తెగిన భటాభి ఘోషల ప్రతిస్వర లిచ్చె దిశాభి; నెత్తుటా
పగలుప్రకాశ మయ్యె! పరిపంథుల దోర్బల మింక లేదు; ఈ
పగ నిక నావ వేరొక యుపాయము లేదె? త్వదీయ చిత్త మెం
తగ విలపించుచున్నదో వృథా వరహార్యల నాడలేకయో! ౮

౨

నన్న మనస్కర్త ప్రభు! లిఖింతు వదెవ్వరి కుత్తరమ్ము లా
గున్నది; యంశ మెద్దియై దురూహ్యమదే కొలువుండి పాండుల
స్వీకృతముఖాబ్జులై; విజయభేరులు మ్రోగుచు మండ; సంతనా
నన్నమయ్యె త్వదీయ పరిచారకు డల్లదె, కొల్వగుంటముగ ౯

వీరస్వప్నోచితోద్భూత గభీర్బూత దృక్కు, లుదార ధీర వి
శ్వాస కుభాననమ్ములు, ప్రకాంతగుణధీర యోజనా బృహ ౧౦

పీఠోపాత్తర

తానెర మృదుస్మితములు, ప్రసన్నతనూలన లాస్య కాంక్షలుగా
గంపబుద్ధి తారుని ముఖాననమం దుపవిష్టుజేయుచుగా ౧౨

సాదరభక్తి త్వత్కుశల మధ్యమ జయ్యన దివ్యరత్నవ
స్త్రాదుల వీడుకొల్పిరి, ప్రజాక్షయకారక ఘోరయుద్ధ వి
చ్ఛేదము, లోకసంగ్రహవిశిష్ట ముగారమునా వినిర్ణయం
జేచి లిఖించితో సభప్రహృద్యము;విందము లేఖనార్థముగా ౧౩

“మధురాధీశుడ నేను, కప్పమిడు సామంతాధిపుల్ మీరు, నా
కెదరుం దిర్గిరి, వీరభోజ్యమై కదా యీ రాజ్య మెల్లప్పు, నే
నది కాదందున, తాత్రరీతి? ముగతై యారేంద్ర యుద్ధమునగా
నదలై పారెను సైన్యరక్తము లనంతప్రాణి నష్టమునగా; ౧౪

కరములు కాళ్లు లేని క్షతగాత్రుల రోదనమెల్ల భూనభోం
తరములు నిండిపోయె; కదనస్థలి పీనుగుపెంట లయ్యె; మే
దరమయె బంధు చార నుత దుఃఖము, లందరు గోలవెట్ల ని
ర్వారము జనాళి కట్టుసురు పోసుకొనం దగవౌను భూవరా! ౧౫

మన యుధయుల దీర్ఘాజయె
ఁనిగా లక్షలకొలంది బలిమై రింకగా
గంజాల మీ దురంతము
వినుతు నొకటి దీని మాన్య వినుడీ శ్రద్ధగా ౧౬

ఏ నొక్కండను మీర లేవురును, వేరే యుద్ధముగా జేత, మం
దేనే యోడిన రాజ్యముగా విడిచి యట్లే గట్టుపుట్టుములగా
కానం బట్టెద; మీర లోడిన నిదే కార్యము, దీనిం బ్రమా
ణానుష్ఠేయముగా న్మరించు చిది యంతగా తాత్రుపర్ణంబునగా ౧౭

ప్రాచీ, శిలాఫలకమున
కానన మొనరించి పోరునల్పదము, ఫలం
లేనరణి దోచునో మన
మాన్యతులగా నమయబద్ధమై నడువవలెగా. ౧౮

ఇదియె పోరాట మించిదం లేను నలచు
చాడ, నింతకు మించి యుపాయ మున్న
తెలుపు నే నట్లు నడచెద; దీని మీరు
నమ్మించిన నలె, జననమ్మరమ్ము” ౧౯

భగిరా! యెట్టి యాదారసూచన; ప్రభుత్వమ్మన్న నిట్లుండగా
వలదే! నూతన మారణాద్భుత రణప్రాధాన్యముం బెంచుకొం
దలపుం బాంబు ఫిరంగి టాంకుల నియంత్రా నీకడ నేర్వగా
వలె పాఠములు విశ్వనాథ! దురహంభాపంబు ప్రోదోయుచు

౨౦

౩

శేర ప్రత్యుత్తరము “దేవ! చిత్తగింపు
దీ! మహారాజ మన్నెరాజేంద్రులైన
విశ్వనాథయ్యగారికి విషయగరిమ
పాండ్య తొనరించెడు విన్నపాధికములు

౨౧

ధీరోదాత్తులు మీరలు
ధీరత సూచించు గురుహితార్థము లోకో
ధారకమును స్తవనీయం
హే, రాజా! నమ్మితింతు ముండులక్షన

౨౨

మీ రొంటిగ మే మేపుర
మై రణమును జేయ దగదు; మాలో నొకనిగ
గోరుకొను, డతడు మీతో
పో రొనరించు ప్రమాణముం గైకొందు

౨౩

మాలో నెవడే నోడిన
బాలు మే మోడినట్లే, సాటి యొకనితో
నాల మొనరింపు, గెలిచిన
పాలింపుము రాజ్య, మడవిబట్టెద మేమే

౨౪

మీ రొక రొకరిని మించిన
ధీరోదారులు కదండి; దేవర, మీ రీ
తీరు నహియింతురా? ఏ
మారచనము? తెల్లడింపరా ప్రభువర్యుల్

౨౫

ఎట్టి యాదార్య మహా! జవా బేమి స్వామి?
“పాండ్యలకు మధుర నేత—సెబాసు మీ యు
దార ధీరత! యేవురు మీర లేక
కారణోన్ముఖు లాట, నొక్కడను నాతో
పోర నగు, ధర్మలోపము పోనగ వింతు”

౨౬

౪

అదె రణభూమి! యుద్ధకవచాదుల చాల్చి, కరాసి బూని, మం
చిది హయరాజ మెక్కి, నిలిచెన్ ప్రభుపాండ్యనృపేంద్రు డొక్కడే
కదనము కాయిత మ్మగుచు, కల్లెము ద్రిప్పటు చూచినావె నీ
యెదిరిని? యేమి వానితో వచింతువు, ముందుగ దాకుమందువా? ౨౪

నరే, యిక కాచుకొమ్ము పెలుచన్ ఝళిపించుచు ఖడ్గరాజమున్
గురి నరిచూచి నీ శిరసుకున్ భుజశక్తిని ప్రేటు వైచె, శ్రీ
హరి! యిక చూడజాల, కలయూ, నిజమూ, అదె రెండు తున్నలై
ధర బడె ప్రేటు తప్పి నిశితాసి త్వదశ్రుము దాకుచున్ భళి! ౨౫

గండము తప్పిపోయినది; కాని, మరింకను నాల్గు ప్రేటులూ!
గుండెలు దీయు సాహస! మొక్కొక్కవి కొక్కొక్క ప్రేటు! యెల్ల బ్ర
హ్మాండచరిత్రలో నిరుపమం బహూ, ఇట్టి యుదాత్త ధీరతా
భండనరీతి! దేవ, మము పాలను ముంతువా? సీత ముంతువా? ౨౬

ప్రేసిన ప్రేటులెల్ల దలపెండ్రుక వాసిలొ తప్పిపోయె, నే
బాసుర మన్నెరాజ! యిటువంటి మహాదృఢత ఖడ్గయుద్ధవి
న్యాసము నెట్లు నేర్పితివి? ఆంధ్రుల తేజము కొజ్జబంతి వీ
వే సుమి; తెన్నజాతి పులకించును నీ స్మరణమ్ముమాత్రచే 30

తత్తడి దిగ నదె ధీరో

దాత్తుడు పాండ్యుండు వంతు తనదయ్యె, ప్రే టిం

కత్తెరగు తప్పకొనునో

కత్తులపై సాము త్రొక్తకఠినప్రతిభల్! 3౧

కండల్ దిగిన బాహుదండమున ఖడ్గం బూని, ఆంధ్రాచ్ఛపుం
తెండా పై కగురించి, హెచ్చరిక చేసెన్ విశ్వనాథుండు, దో
ర్జాండాభూతమువోలె దాకె నిశితాశ్రుం, బంత మధ్యమ్ముకున్
ఖండింపబడి న్రాతె పాండ్యుని తనూకాండమ్ము రెండై ధరన్! 3౨.

శ్రామి కుడు

శ్రీ బలివాద కాంతావు

1944 ఏప్రిల్ 1వ తేదీన విశాఖపట్నంలో అర్థి నెన్స్ డిపో (Ordnance Depot) లో గుమాస్తాగా చేరాను. శ్రాత్తగా తెరవబడినదబట్టంవల్ల అట్టే పనిలేదు. పుస్తకాలు తెరచిన బ్రాహ్మణుల పేట్టి చదువుకోవటం, పక్కవాడితో బాతాకానీలోకి దిగటం తప్పించి యింకేపని లేదు.

మా ఆఫీసుకు యెదురుగానూ, వెనుకస్థలంలోనూ కొందరు డిపో కూలీలు అప్పుడే తోట తనీ ప్రయత్నంలో వున్నారు. ఆ గేంగ్ మేష్ట్రీ గుబ్బుగా చెయ్యొత్తు పాడుగుభారీమనిషి. చామవ చాయగా వుండేవాడు. కయసు అరవై పదిలో వుంటుంది. పండిన మీసాలు బాగా ఒత్తుగావుండి గొట్టేబాతు కొమ్ముల్లా తిరిగు న్నయి. తలకి యెత్తైన పాగాచుట్టి, బొజ్జను గట్టిగా పట్టివున్న మోటు బనియను చేసేవాడు.

పనిపాటూలేని నేను పనిపాట్లు చేసుకునేవార్యే తేపు అప్పు డప్పుడు దృష్టి పోనిచ్చేవాడిని. ఒకనాడు ఉబుసుబాకా “నీ పేరేంటోయ్” అని అడిగాను. “అప్పన్నబాబో” అన్నాడు. కానీ నేను తరవాత ఆ పేరెట్టి యెప్పుడూ పిలవలేదు. ముసలి వాడికి పర్యాయపదంలా “తాతా” అనే పదమే ఉపయోగించే వాడిని. రాసురాసు మా పరిచయం ద్విగుణీకృతమైంది. నే నొక నాడెన్నాను. “గేంగ్ మేష్ట్రీవి. కూలీలచేతి నువ్వు పనిచేయిం చాలి గానీ—నువ్వే పని చేస్తావెందుకు?”

“ఎవరు నీ పేయేవుంది బాబో—తోట యేపుగా పెరగాలి గానీ” అంటూ నే పాఠపట్టుకొని నేలను గొప్ప పెట్టున్నాడు.

ఎంపనక, వాననక, కూలీలు పనియొగ చేసినా పనిచేస్తుం డేవాడు. లంచబైమ్లోకూడా తాతను తోటలో పనిచేస్తుం డిగా చూశాను. చెరుట నీరులాకారి మొక్కలమీద పడేది. నైనుంచి బొప్పాయ్, కొబ్బరి, అరటి యిక్కడి మొక్కలన్నీ తెచ్చి వాడేవాడు. మట్టుటెంపలో మొక్కలు నాటడం చూసి “అవన్నీ పెద్దవై కాస్తాయ్” అన్నాను.

మొక్కను పాత్తూనే “ఒర్యు బాబో—ఒరి పే కొడిగుడుపట్టె దొకుందంటారు.” అన్నాడు. ఇదివరకెప్పుడూ వినని యీ పల్లె సామెత వినగానే నేను మాటాడలేకపోయాను.

ఆ వారంలోనే ఒకనాడు తాత ఒక కవరు తీసుకొచ్చాడు. వాడి కొడుకు వ్రాసిన పుస్తకం అది. కంద తప్పలతోనూ, కంకర టింకరలతోనూ వుంది. చదివి వినిపించాను. అంతావిన్నాక చద్రున

తేస్తూ “అదూ, ఆపి తలలోని పేసీ వస్తాది. యెదవ! సాలాకాలం బట్టి ఒళ్లు బలుపెక్కిపోవాది” అన్నాడు.

“నువ్విలా అంటే యెలా తాతా? వాడికి కలవు దొరకద్దు” అన్నాను. “ఇదంతా యేసం బాబూ! ఆడెంత మిలిటరీవోడైపో యినా యీ జెబ్బవంచేసేడు నే. ఈనాడు కాకపోతే యింకో నాడు రాదా?”

“ఏం వొచ్చింది?” అన్నాను అసలు గట్టు లాగుదామని.

“ఎందరు పోనారు! ఆ డొక్కడేనా. ఆ గుంట పుట్టిక దగ్గరనుంచి యాడిపేరే యెట్టేసాం. మాదగ్గిరోడే. రారా పెల్లి నేస్తానూ అంటే యాడికి గోరోజనం యెక్కువైనాది. యాడికి పెద్ద పెళ్ళాం కావాలట!”

“మంచిదేకాదా” అన్నాను.

“అదా బాబూ పెట్టినావు. ఇప్పుడు పెద్దదాన్ని నీ పేయీ యా డింకా రెండు, మూడేళ్ళదాకా మిలిటరీనించి రాడుకదా— అదేం తిరుగులు తిరిగితే నా మీసం వుండెండుకా? ఈ గుంటని సేసుకుంటే ఆ డొచ్చేసరికి కాపరానికొస్తాది.” అంటూ పుస్తకం పట్టుకొని వల్లిపోయాడు.

అప్పుడప్పుడు తాత పనిచేస్తూనే మంచి మంచి కబుర్లు చెప్పేవాడు. తోట యిన్స్పెక్షన్ (Inspection) చెస్తున్నట్లు ఆక్కడక్కడే తిరిగి తాత మాటలు వింటుండేవాడిని. రంగూన్ లో దర్వాసుగా వుండేటప్పుడు చూపించిన పొరుమన్ని, యజ మాని మెచ్చియిచ్చిన బహుమానాన్నిగూర్చి చెప్పాడు. నేను అడి గాను. “అయితే రంగూన్ లో యేమాత్రం గడించావ్?”

“గడింపు! కడుపుకిబాగా తిన్నాను. రోజు రోజొక్కడియే సాలం. తిన్నదే దోదక్కలు—జపానోడు బాంబులేసేటప్పుడు యిలా ఒల్ల దిట్టం లేకపోతే వడివేరాగలవా. బాబో” అన్నాడు. నిజమే అన్నట్లు నా తల నాకు తెలియకుండానే వ్రూగువుంటుంది. బర్మావార్య ఆచార కృతపూజలు, డిపోకు మూడుమైళ్ళదూ రంలోవున్న వార్ల పల్లె విడుదలకూడా చెప్తుండేవాడు.

ఆ నెలలోనే ఒకరోజు ఉదయం పనిలోని! రాగానే నా పేరితోదగ్గరకువచ్చి “నా కొడుకు వచ్చాడు బాబూ—వచ్చే వారంలో పెల్లి” అన్నాడు.

“ఆపిల్ల నేనా?” అన్నాను.

“దాన్ని కాక—మేం వుండగా అడిమాట పెట్టుతాదా?”

నాలో లేని సంతోషంకోసం “యితర తొందరం వచ్చింది” దన్నాను.

“పెద్ద గాడిదవా వున్నాడు. అడికింకా పెంబుడి నీరు పొయ్యికపోలే వూళ్ళో వాళ్ళేమనిపోతాడు? పెళ్ళయినా పోకిరియే పాలు మాని అడి గుర్రానికి ఆడే గడ్డేసుకుంటాడు.”

నే నేమీ మాటాడలేదు. ఎక్కిన్ సర్వీసులోని కల్లబోయే వాడి కండు కంటగట్టడమని నే నవలేకపోయాను. పెళ్ళికి వెళ్లలేదు గానీ ఆ విషయాలన్నీ తాతద్వారానే విన్నాను. ఏకరాత్రిలో దుబ్—దుబ్ మనిపించేకారు.

ఏనాలవాడు తాగడానికి మాంసాలకి ఖర్చు, పెళ్ళిఖర్చు కంటే హెచ్చే అయ్యిందట.

2

కాలగర్భంలో కొన్ని నెలలు క్రమగిపోయాయి. తాత యధావిధిగా కష్టపడుతున్నాడు. వరిత్రలో ఆగోనాల్లో తెచ్చిన తీవ్రమైన మార్పులు నాలో సంతోషాలను రేగగొట్టితా తాత నిశ్చింతగా వున్నట్లు గుర్తించాను. 1947 సంవత్సరంలో కాలపెట్టాం. మే మున్నది అతి తాత్కాలిక వ్యవహారాలు కాబట్టి దినదిన గంపంగా బ్రతుకుతున్నాం.

ఒకరోజు తాతను పిలిచాను. చెప్పాను. తాత ముక్కుమీద చేలు వెనుకొని “తేలిక అడుగుతాను గానీ—యీ ఆఫీసులు మానేస్తే—యీ పెట్టులు, యాయన్నీ దంపకే కదా” అన్నాడు.

“నేవల్ ఆర్మీమెంటుడిపో వాళ్ళకి యివన్నీ అప్పచెస్తా” రన్నాను.

“అలు మనల్ని తీసుకోరా?” అన్నాడు.

“ఇప్పుడు మన ఆతరం లేదు” అన్నాను.

“పోనీలే బాబూ—పుట్టించినోడు పెట్టకపోడు. ఆ నొచ్చిన కూరగాలేనా యీతోట ఫలసాయం తింటే పున్నే మేనా వస్తాది.” అంటూ వెళ్లిపోయి తోటపనిలో నిమగ్నమైపోయాడు.

1947 మార్చి 31 తేదీ—ఆతర నేను యీటూ అటూ పని మీద పరుగెత్తుతున్నాను. తాతకు ఆఖిగ్రోజ అదే. మట్టమధ్యాహ్నం ముప్పుడు గాలిదుమారం రేగింది. నే నవ్వడే కేంద్రీకంగా భోజనం చేసి వస్తూ దుమారంలో చిక్కుకున్నాను. ఎలాగో ఆఫీసు చేరుకునేసరికి తాత తోటలో పనిచేయటం గమనించాను. రెండు బొప్పాయ్ చెట్లు కూలిపోయినాయి. మిగతా చెట్లు కూలిపోకుండా కొయ్యలు పోతటం గమనించాను. దుమారం ఆగాక తోటలోనికి వెళ్ళాను. కూలిపోయిన చెట్లదగ్గర నిల్చుని గాలిని తిట్టా విచారిస్తున్నాడు. “ఈనేకతో నీకూ యీ తోటకూ సంబంధం లేనిపోయిందికదా—ఎందు కింత క్రమపడుతున్నా” వన్నాను.

“ఇంత పెద్దకాయలు కానీవి యీ సుట్టుపట్టున నేవు బాబో—మొదట గాలి కడుపు నేసుకుంటే” దన్నాడు. వాడి బాధ

స్ఫుటంగా అనుపించింది. కొంచెం దగ్గరగా వెళ్లి “కేవలీసుంటి యేం చేస్తావు తాతా?” అన్నాను.

“ఎక్కడో కూలివని”

“వాయకుతుందా?” అన్నాను.

“నే నేం పాపం పెయ్యలేదు బాబో—పొన్నై కరవటానికి, నిజంమీద యెల్లెవోడికి బగతుంతుడు నిజంగానే నూత్రాడు.”

నా యెదరగా వున్న నిదర్శనంబట్టి “నా నేం నమ్మకం లేదు తాతా” అన్నాను. తాత వాడిపోయిన ముఖంలో చప్పన నవ్వు ప్రత్యక్షమయింది. “రా బాబో! వయసులో గడించిన డల్మేనా వయసాచ్చిన కొడుకై నా వుండా అంటారు. ఆ గాడి దున్నాడు గాదా? అలాగే గడిసిపోతాడు.” అభినయంతో నోటి గుంపరలు పైకి విరజిల్లి యీ మాటలు పూర్తిచేసినవంటే, నేను చెప్పాను “వాళ్ళకి సుమాస్తా లే కావాలట! మన జీవన నమ్మిక మండు చేశాడు. నేటివాళ్ళు నన్ను కేవలీనుంచి తీసుకుంటున్నాడు.” తాతముఖం చేటం తయ్యింది. నవ్వుతూ “మంచిది బాబో రాత కోతా నేతనైన బాబుది. నీపాపకాన మాక్కంత యేనాడైనా ఆదరువు దొరుకుతాది.” అన్నాడు.

3

నేను నేవల్ ఆర్మీమెంటుసర్వీసులో చేరిన కారణంనే యెదరై నా బొంబాయి బదిలీమీద నిర్లక్షా అని అడిగాను. బొంబాయి చూడాలని బాలాకాలించింది వుండటంవల్ల మొదటి వాలంటీరును నే నయ్యాను. అదీ కాకండా మా పెదనాన్న అల్లుడు రిజర్వుబ్యాంక్ ఆఫ్ యిండియాలో పనిచేస్తున్నాడు. ఇక్కడలా హోటల్లో బాధపడే అవసరం లేదు.

బొంబాయిలో 1949 జూన్ నెలఖరువరకు వున్నాను. తరవాత తూర్పుకోస్తాకు బదిలీకోసం మా నాన్న వైద్యరాలగా బలవంతంచెయ్యటంవల్ల ప్రయత్నించాను. అదృష్టవశాత్తూ విశాఖ పట్నం సదిలీఅయ్యింది. జూలై మొదటివారంలో పనిలో చేరాను.

ఒకనాడు మొదటి ఆట సినీమానించి గేటుదాటి గోడ్డు మీదకు వచ్చాను. కాదుహారను విని ప్రక్కకు తప్పకుంటుంటే ‘బాబో’ అన్న కేక చేలవంగా వినిపించింది. ఎక్కడో విన్న గొంతుకలా వుంది. ఆగి చప్పన చుట్టూ చూశాను. వసున్న కాదును అత్యంతచెయ్యకండా ఒక రిక్తా నావేపు వస్తోంది. “సాలాకాలానికి కనపడ్డావు. మాగోస్ బాబో నాగేస్తాను” అన్నాడు. గొంతుకబట్టి తాత అవకున్నానే గానీ ఆ మనిషిని చూస్తూ అలా స్తబ్ధుడై నయ్యాను. బ్రాఫీకట్టిడివల్ల అక్కడ నిల్చునే అవకాశం లేక పది గజాలు ముందుకు సాగాం. ఆ జంకకలో మెర్క్యురీబల్బు వెలుగుతోంది. ఆ వెలుగులో బక్క చిక్కిన ముసలిగుట్టలా దీనంగా మృత్యువును మానంగా పలకరిస్తున్నట్లున్న ఆ యెముకల పోగుడు చూశాను. తలమీద చింకి తల పొగ్గానా లేదు, మాతిమీద మీసాలు ఆకలికి చచ్చిపోయిన యేమో! కళ్ళు ఆరంగుళం లోతుకు పోయాయి.

కుంభాకారంగా వున్న కడుపు పుటాకారంగా మారింది. నాకుయింకా క్రొత్త కనిపించింది. పాదాలకు చింకి కెట్స్... నన్ను రిక్తమీద కూర్చోమని బలవంతం చేస్తున్నాడు. ఆ రిక్త యెక్కిలే నేను చాలా బరువునున్న నైవేద్యం.

నా జనకాదే రిక్తాలోనే మెల్లగా నడుస్తూ కుకలప్రశ్నలు చేస్తున్నాడు. నా సంగతి వేగంగా లేలేసి, తాత యిలా చిక్కిపోటానికి కారణ మేమిటని అడిగాను. "ఏదైనా జబ్బుగాని పడ్డావా?" అన్నాను. "రిండికి లేకపోవటమే జబ్బు" అన్నాడు. తరవాత మీనస్వరంతో నెప్పుకొచ్చాడు. "కూరి సేసినా కడుపుకి సారేడి కాదని యీ గాడీ కొనుక్కున్నాను. అడు అప్పుడే మిలిటరీనుంచి యోలావచ్చినాడు. పనిపాల్లు నెయ్యకు. కూలిపని కెల్లమంటే యోల్లుకు. పోనీ గాడీనా నాగరా కూలిపనికి నాను ఎంతసంపే నా నెక్కుతామగాని నానలానా అంటాడు. నెలకేరిం వొచ్చిన నాకరీ మాపించు, సేస్తాను అంటాడు. నా నెక్కుతా మాపించేది బాబూ. నా కేమారాల్ని తెలుసని? ఇలా కేరిరిపగలు, గాడీ నాగి, సానీరుమీద పాణం నిలబెట్టుకొని వోరానికి రెండు దపాలు యింటి కెల్లను. పూరవతరే కేల్సి సగం డబ్బు నాకేస్తాడు. నైవేద్యం వొడిలేసినాడు. సానీరు కోణికి యినమాటు వుండాలి. సిగరెట్లు కాల్యం యింత అంతా కాదు. వోరానికి మూడు దపాలు పంపిం తెస్తాపులకని వస్తాడు. బేరాలు వడిలేసి ఆకిని కూర్చోబెట్టి గాడీ నాగాల. ఆ యింటికి నాను డబ్బిచ్చాల. లేక పోతే తంతా నింబాడు. ఇన్నాల్లో ఫిక్కలం వున్నాదిగన కనా ఆడిని యెడిరించబానికి. ముసిలివానిమీద నెయిసేసుకుంటాడు....."

ఇంతలో సందులో వున్న నా లాడ్ని చేరకున్నాం. తాతం తీస్తూ "అప్పుడప్పుడూ కనిపిస్తావును. ఇక్కడే వుంటాను" అన్నాను.

"అలాగే బాబో—నన్ను మరిసిపోకండి" అన్నాడు చేతులు నులుపుతూ.

నేను ఆగాను.

"ఆ యెడవని మీ పాదాలదగ్గర పడేసుకోండి."

"ఇప్పుడు ఖాళీలు లేవు. అయినా అలాంటి పవ వళ్ళ వంచి కష్టపడుతాడా?"

"బాబో బాబో... నాలుగు సీవాల్లు తమరే పెట్టుకున్నాని... మరిసిపోకండి."

"మాద్దారే" అని ఒక్క పూత పదం పారేశాను. కాని లోపలకు వెళ్లక కుర్చీకి చాలసేపటివరకు అంటుకుపోయాను. కష్టపడిన వాడి బ్రతుకు యిది !!

తాత అప్పుడప్పుడూ వస్తుంటాడు. కొడుకు వుక్కోగించి యమై జ్ఞాపకంచేసి ఇలిపోయేవాడు. అప్పుడప్పుడూ కొద్దుమీద యెదురుపడినా, వెనుకనుంచి బరువుతో వస్తున్నా నన్ను మాడగానే మెల్లగా పోతూ "దంపం బాబయ్యా" అనేవాడు. ఒకనాడు సాయంత్రం నేను వచ్చేవరకు కూర్చునివున్నాడు. నా అలస్యానికి కారణం చెప్పాను.

"ఆకిసామేం పోదేది బాబూ పూరకేయిస్తే" అన్నాడు.

"తోటలు పెంచటానికి గవర్న మెంటు డబ్బివ్వదు. అంచేత ఆతోట ఫలసాయం చవగా సనివాల్లే అమ్మి, ఆ డబ్బుతో విత్తనాలు యెరువులు కొని తోట బాగుచేయమని దొర చెప్పాడు" అన్నాను.

"ఏం యికినాలు కొన్నావుబాబూ" అన్నాడు.

"అన్నీ యింగ్లీ ఘవి త్రినారే."

"పేరు పెద్ద పూరు డిబ్బు—అటికంటే మన దేశవానీవి సాలా మంచి" అన్నాడు.

నేను నవ్వి యింకోవిషయం చెప్పామని ప్రయత్నించాడ అపుకొన్నాను. తాత "నల్లమందుపిర నేను బాబో" అన్నాడు. నే నావిషయం గ్రహించినట్లుగానే "దున్న బాతుల్లాంటివాల్లని ఎలా లాగుకున్నా" అన్నాను.

"దన్నపోతుం! కాదుబాబో - సాలా మంచోల్లు - ఏదో ఆరెక్కబట్టి మానోటికి బుక్కాడు గంజి."

"ఇప్పిలేసి యెక్కి, లాస్ట్ లా పోతులిస్తా—" పోయంగా అన్నాను.

"నైకిలు రిక్తాలు వచ్చినాక నా సీ మే పకోపానాది. అలాంటోలు నల్లమందు పిరకే నా యిస్తాను."

"అంత తక్కువకు లాగుకున్నావా?" అన్నాను.

తాత ప్రసన్న వదనంతో "గా బాబో! కానీ నాని చెలింబా రూపాయి పాని చెలికించా? తినే పకోలు."

ఈ సావెరలు నానోటికి తాబాలులా పనిచేస్తున్నయ్. అవి మరచిపోకండా మనసులో ఎన్నోసార్లు అనుకోవబంతో అసలు విషయాన్ని విడిచిపెట్టుంటాను.

అసలు తాత యెండు కొచ్చాడో కొంతసేపటికి గానీ జ్ఞప్తికి రాలేదు. నా తేవిరివిధానంలో, నా రాబడి బట్టి నేను పేద వాడినే. పొరువుగా ఖర్చు పెట్టుకున్నా కాఫీ త్రాగుకుండా గడవిన రోజులు లేకపోలేదు. పావలా కాసు తీసియిచ్చాను. సంతోషంగా తీసుకొని వెళ్లిపోయేముందు కొడుకు వుక్కుగం విషయం జ్ఞాపకంచేశాడు. అప్పుడు, ఆ వేళ విత్తనాలుతెమ్మని డబ్బిచ్చే బప్పుడు యెస్టాన్లెడ్ మెంట్రీ అఫీసరుతో మాట్లాడిన విషయం చెప్తామనుకున్నాను. గాని మళ్ళీ చెప్పకపోవటమే మంచిదని "మాద్దాం" అనే పదం పారేశాను.

ఆ వారంలోనే రెండుసార్లు కనిపించాడు. మొదటిసారి కొడుకు వేమలు గూర్చి కళ్ళల్లో నీటితో చప్పుకొచ్చాడు. భరించలేని కోపంతో ఏదో అనేవాను. రెండోసారి కొంచెం సర్దుకొని చెప్పాడు. నా కోపంకు, నా మాటకు యెంత విలువయిస్తున్నాడో ఆ వేళే కొంచెం అర్థం చేసుకున్నాను.

మాడోసారి తెల్లవారేసరికి ఒంటిగానే వచ్చాడు. "రిక్తా ఏదీ" అని అడిగాను.

ఈ ప్రశ్నకు వెంటనే తాతకళ్ళు నీటి మయమైవున్నాయ్. ముండుసారిచచ్చి చెప్పిన మాటలు జ్ఞప్తికి వచ్చాయ్.

“చెప్పతాతా—ఏమైందో” అన్నాను, మనిషిగతుక్కు మనటం గుర్తించాను. కట్టుకున్న చింతి మానస గుడ్డికితొనే వంగి కళ్లు వత్తుకుంటూ “వోరంకోజులైనాది వేరంతగిపోనాది... నల్లమందు పిసరుకే డబ్బు నేకపోలే... ఆడియోసాలకి డబ్బు ఎక్కడ తేను... కోపంచచ్చి రాలిరి గాడీ యిరిసేసివాడు.”

చెక్కుతున్న యీ మనిషి ఒకప్పుడు రంగూనలో వీరుడని స్ఫురించి యిలాంటి దృశ్యాన్ని చూడవలసివచ్చినందుకు బక్క చచ్చిపోయాను. చాలసేపటికి.

“ఏం చెయ్యదలచావ్?” అన్నాను.

“ఏంసేస్తాను—ఇక అడుక్కుతినటవే—ఆ డక్కడ... నానిక్కడ...”

“ఇంతచేసిన ఆ చెధవని యింటినుంచి తగిలే లేక పోయావా?”

“వూగోలు యేవనిపోతారు—యెంతసేసినా కనుకున్న చేగం. మనిసి మిగల్గుగానీ మాట మిగిలిపోతాది... ఆడు పంపిన డబ్బుతోనే పెళ్లి సెయ్యగా మిగిలినదాంతో గాడీ కొన్నాను. ఆడి డబ్బు ఆడే కాల్సుకున్నాడు.”

నా కోపానికి యెంత విలువవుందో నాకర్థమయింది. యెంత సేసినా కనుకున్న చేగం అనే తాతమాటలు నా చెవుల్లో గింగురు మనటంనల్ల మానం చాలావును.

వెళ్లిపోయేమందు “మరిసిపోకు బాబో” అన్నాడు. తల ఆడించటానికై నా నాకు శక్తిలేకుండా పోయింది.

౪

ఆదివారం—నేను యింటికిగావటం చాలా ఆలస్యమైంది చేతి...వూతక్ర వుంపబట్టి తాతను చప్పన పోల్చుకోలేకపోయాను.

“కర్రపట్టుకున్నావేం తాతా” అన్నాను.

“తిమ్మ గానడిస్తే యే బాబు ధర్మం సేస్తాడు? కర్రపట్టుకొని సాట్టగా వదిసి కేకలేసి గుమ్మ గుమ్మానికి యే రై యే యమ్మకై నా కనికారం వుట్టాది...” అన్నాడు.

ఈసారికూడ కొడుకు విషయం జైప్రికి తెచ్చాడు.

ఆ వారంలోనే తాత మనుషులవెంట “ఒక్కానీ పజే యండి బాబూ...మీ తల్లిదండ్రులికి పుణ్యంవుంటుంది బాబూ” అంటూ పడటం చూశాను.

ఒకరోజుసాయంత్రం కాఫీహోటల్లోనికి వెళ్తామని మొదటి మెట్టుమీద కాలువేసేసరికి ఆ మెట్టుదగ్గరగా గవ్వన తాత కూర్చుండటం చూశాను. తాత అని పిలుచుంటే యేమయ్యేది— గట్టిగా మూతని విగించుకున్నాను. కానీ తాత అరుస్తున్నాడు “గుడ్డివాడ్ని బాబయ్యా! నాలుగు—రోజులై కడుపు మాడిపో తంది బాబయ్యా...మీ తల్లిదండ్రులికి పుణ్యం వుంటుంది బాబయ్యా...”

నేను వేసిన చేదకాను తడుముకుంటూనే “ఈ మారాజాని బగుమంతుడు ఒకకంట మిస్తాడు” అన్నాడు. కళ్లుమూసుకొని

పున్నతాతతేత్ర అలా చూస్తుంటే ఆ ప్రక్కనే యింకొకమనిషి “చొట్టదాన్ని బాబయ్యా...వోరంకోజులై కడుపు మాడిపోతంది బాబయ్యా...”

ఇలాగ ప్రపంచంలో అరిచేవాళ్లందరూ నా చెవిదగ్గరే అరుస్తున్నట్లునిపించింది. వచ్చినవారంటే తలవంచుకొని లాడ్డికివెళ్లి పోయి రుమాలుతీసుకున్నాను.

ఈ సంఘటన తరువాత తాత కొన్నిరోజులవరకూ అగపడలేదు. కనపడినా చూడలేకపోయేవాడినేమో!

ఆ నెలలో ఆఖరివారం. నాది “పాపర్ బిక్”. అసలే అప్పపుట్టటంలేదు. రెండుసార్లు అగ్రికల్చర్ డిమాన్ స్ట్రీటరు ఆఫీసుకల్లాను. డిమాన్ స్ట్రీటరు చివరకు రానందుకు విసుక్కుంటూ యింటికొచ్చాను. అప్పటికి చీకటిపడింది. ఆ చీకట్లో వాకిట ఎవరో కూర్చున్నట్లు దూరంనించే చూశాను. నా కోసం కూర్చునేవాడు తాతే అనుకున్నాను. యేం వచ్చిందో యేంటో అని అనుమానిస్తూనే వున్నాను. బాధపడుతున్నవాళ్లకే యింకొకరిబాగాలు అగుపిస్తాయ్. నానుభూతి తప్పించి యింతేవిధమైన సహాయంచెయ్యటం సాధారణంగా జరగదు.

నేను దగ్గరకువెళ్లగానే తాత మూల్లన యేడుస్తూ రెండు పాదాలమీద పడిపోయి “నా కొడుకుని రచ్చించుబాబో” అని వాలుగుసార్లు నెత్తిని నా పాదాలమీద కొట్టుకున్నాడు.

లేవదీసి “ఏం వచ్చింది తాతా” అన్నాను.

“వోరంకోజులైనాది. జోరంకాస్తంది. అదే పోతాదనుకున్నాం. మిలిటరీలో సద్రున సీదిలే డాక్టరు వస్తాడు. ఇంత జోరంవస్తే డాక్టరుని ఎందుకు తేరని ఒకటేగోల—యీ సిమ్మ జోరానికి డాక్టరేలని వూరుకున్నాను. యిప్పుడు వాకీటేపాం. నయిదుగుడు బాబుదగ్గరికికైతే జట్కా కరునీ మందు కరునీ పది రూపాయలు తెచ్చున్నాడు. నా దగ్గరసిల్లిగవ్వ నేడు...”

ఆ చివరివాక్యంనేనూ మనసులో అనుకున్నాను. చప్పన—మాటాడలేకపోయాను. తాత కిరీరం కుప్పించినట్లుగానే మనో దైర్యంకూడ కుప్పించిపోయిందని ఆ యేడుపే చెప్తోంది.

“ని నేనీం బాగుచేకాదులే ఆ చెధవ” అన్నాను.

“అంటేఅన్నావా బాబో! ఇంత హింసప్రపడి యెందుకు బలికున్నాను? ఆడిని నూనేనా? నేదా అంటే ఏ నూతిలోనో గడ్డలోనోపడి సావనా?”

తాత యీ మాటలు కోకంతో తబ్బిలైపోతూ అంటున్నాడు. కానీ నా పరిస్థితి నన్ను తబ్బిబ్బు చేస్తోంది.

“అడు బాబు! కోపం తెప్పించినాడు. నాను మీ పాదాలు పట్టుకున్నాను. నెమించండి, నా ముడుగుల్లో నెక్కినేకపోలే ఆడుంటే తిట్టో కొట్టో బుక్కడు గంజ పొస్తాడు.”

నేను స్తంభించి పోయాను.

“అడుసస్తే ముసిరిది యే నూతిలోనోపడి సస్తాది. ఆ రిద్దరూ సస్తేనానుండి యేం సేస్తాను? ఆ డుంటేనే నా వంకం నా బతుకూనూ. అంతా ఆజేవాకు, నాను ఆడికోసవే పుట్టాను... ఆడి కోసవే రంగంచల్లాను...ఆడికోసవే గాడీనాగాను...అడి

కోసనే గుడ్డోడ్లని, కుంటోడ్లని యేసారేసి అడుక్కుతిన్నాను బాబో...”

ఈ బాబో అనేవ్వరం వెయ్యిగొంతుకలు కలిసి యేడ్చేటట్లు నాకు వినిపించింది. నీరునిండిపోయిన కళ్లకు నా చుట్టుప్రక్కల కొండరు నిల్చుని వున్నట్లు గమనించాను. తలుపు తోసి లోపలకు వెళ్లి కుర్చీమీద వాలిపోయి జాతునీక్కున్నాను.

కొంతసేపటికిగాని గాలరావడం నా మనసుకు ఒక విషయం జ్ఞప్తికిరాలేదు. ఇన్నాళ్లకి నా సంకయం తీర్చుకోదానికి అదను దొరికింది. తాతను లోపలికిపిల్చి పదియాపాయలనోటు చేతిలో పెట్టూ “రేప్రాదున్న వచ్చి యేలావుందో చెప్పు” అన్నాను.

కాళ్లకుముద్దులాడి చీకటిలో లీనమయ్యాడు. ఆ రాత్రి నేను చేసినపనివల్ల ఆ మరుచటికోణ ఆఫీసుకు కలవు పెట్టకలసి వచ్చింది.

ఉదయం తాత అగవడం లేదు. నిరాశచేసుకున్నాను. మరుచటి కోణాపిస్తాఫ్లీషమెంటు ఆఫీసర్తో చెప్తామనుకున్నాను. “ఖూరీ వస్తే యే ఎక్స్ పర్టిన్ మెన్ ని వేస్తాననుకున్నావో నా దీక్షపం దాన్ని విడిచిపెట్టాడని”

సాయంత్రమైంది. ఉదయంనుంచీ తెలిసినవాళ్లందరినీ సిగ్గు విడిచి అడగగా పదియాపాయలు అప్పు పుట్టింది. ఆ డబ్బుతో ఎగ్రి

కల్చర్ డిమాన్ ప్రీటరు ఆఫీసుకువెళ్లి వచ్చేసరికి చాలా అలస్యమైంది.

సన్నుచూడగానే తాత ఒక్క నవ్వు నవ్వి చేతులెత్తాడు. “నోరల్లావల్లే, ఊరల్లా పెజలే. ఎంనుకుబోబో? నీలాంటి బాలులు పదిమందుంటే సాలదా?” అన్నాడు.

తరవాత కొడుక్కుకొంచెం వయంగా వున్నట్లు, బ్రతుకుతాడని ధైర్యంగా చెప్పాడు. నా నోరు పెగల్లేదు. తాతవల్లిపోయాక అలా కూర్చోనే ఆలోచించుకుంటున్నాను. తాత ఒకనాడు చెప్పిన—మాటలు జ్ఞాపకానికి వచ్చాయ్. “నిజంమీద యెళ్లే నోడిని బగమంతుడు నిజంగానే సూస్తాడని.”

ఆ పదియాపాయలు తాత చేసిన తోటఫలసాయం అమ్మగా వచ్చినది. ఎరువులకోసం ముందుకోణ ఆ డబ్బుపట్టుకొని గెండు సాధు తిరిగినా డిమాన్ ప్రీటరు అగిరినట్లేదు. ఎంనుకగనపడలేదనేదే ఒక జవాబు చెప్పలేని పెద్దప్రశ్న...

ఇదంతా చెప్తే తాతమాత్రం జవాబు చెప్పకలడని నా ఉద్దేశం—ఆచిన్న నవ్వుతోనే అంటాడు. “నిన్ను రచ్చించింది—నా నెలై” అని.

మేట్లు (క్యాటలాగుతో) కోరిన వారికి పంపబడును.

సంతోషకరమైన

నూతన సంవత్సర

అభినందనములు

Seshthy & Seshthy

JEWELLERS

33, EAST MADA ST., MYLAPORE, P. O.,

ఆఫీసు జరిబు: ౧. ౪-0 గం. మండి మ. 1 గం. వరకు: సా. 4-0 గం. ల మండి రా. 7 గం. ల వరకు. ‘అదివారం’ కలవుకోణ.

మ ధు మా ధు రి

శ్రీ చింతలపాటి నరసింహదీక్షితశర్మ

శ్రీలు శక్త్య నర్మకౌత్త చెలువు హస్త ప్రకృతి రమణీమనోజ్ఞ విభ్రమనందంబు,
సకల జాంతవహ్యదయనోష్ఠప్రదంబు దివ్యమధులక్ష్మీ నేడు తోతెంచ నదిగో. 1

చిలుక హుమావదీరుఁ బలు చిన్నెల వన్నెల పూవుటమ్ములం
జిలుగు హారంగు హంగు నగిషీల రచించి ధరింపఁజేయు నె
చ్చెలివి; సెబాసు, నిన్నొకనిఁ జేకొని కాచె జగంబులెల్ల బూ
విలుదొరమేటిజోదయి తపింపఁగఁజేయుఁ గడంక నో మాధూ! 2

లచ్చపు మాపు శేఁజివురుటాకుల జొంపము కెంపుసాంపులే,
నిచ్చలమైన చెందిరపు గిగుల నీటులహాను నింప, బై
పెచ్చుగ విచ్చు క్రొవ్విరుల పెంపువనందులఁ జమ్ము పెన్నెలై
మోచ్చు; వియోగిచిత్తముల నేకటబెట్టెద వేల? మాధవా! 3

గండపుఁ గొండదండఁ దిరుగాడెడు గాడుపుగుఁజ్జి డాత్మనా
నందము నొంది; పుల్ల సుమనస్తత సౌరభసారవీచికా
బృందము చింద ని న్నుపదరించును నీ వరుదెంచునంత, నీ
కుం దగు నందగా డెవఁడు, కోమలరూప! వనంతమోహనా! 4

సికవిరిపూవు తెత్తులను జేరిచి; కన్గవఁడేటి నీటుకా
టుక జగిరేకఁ దీరిచి గడుం దళుకా రిగురాకు చేతిలోఁ
జికిలి పిసాళి మేల్పసిమి చేలచెఱంగు మెఱుంగులీనఁ బూ
రిక నిను డాయుచున్నది, వసరమ“ముద్దుల పెండ్లికూతురై”— 5

ఎల్ల జగముల కానంద ముల్లుకొనఁగ నరననవసుమకోమలస్తరణ రసన
నాయపడుదువు రతి పంచసాయకులకు; నామసి! నీదు నీమ మే నేమనందు. 6

వైకము వృద్ధియా, నలరుపద్ధతు లుద్ధతి కెక్కుమోదులు
క్షకొను గట్టిచేవ జగిఁగాంచును గొమ్ములు పల్లవాస్త్రీ, నా
జాకులు దీరఁ గామగుణశోభలు దిక్కుల మూర్కుమోగుం బు
ప్యాకర! నీ నమాగమమ హాయిగదా సుమనోముదాస్త్రీక 7

అనగింపెనంగి తేంట్లు కునుమైకపుటిన్ నవ్వియించుచున్న క
మృని విరిదేనెసానకము మాటికి బోటులఁగూడి యాని“యు
మృని”కలగీతికారుతి హాయల్ గొన నీ విజయంబు బాడఁగా
మొనసిన పందిమాగధసమూహమన న్విహరించు, మాధవా? 8

లోలకరప్రవాళములలో వలపుల్ దలపుల్ జిగుర్ప నం
దాలను జిమ్ము మోము నరదాలు నదా హాసితోదయాల చం
దాలుగ, నీ వసంతపనితా లలితోద్యదసాంగభంగిమల్
రాలును మారు పూవుల సరాల వరాల శరాల పోలికన్ 9

కటకుగ సానపెట్టి సహకారపరీమళ చూతమంజరీ
శరములఁ దోడినెచ్చెలులు చాలుకొనన్ మకరందమాధురిం
దిరిగదు కోడె తుమ్మెదల దిమ్ముల మారుని పేరుఁ జెక్కుమా
దిరిఁ దనరింతు నీ కెవరు చెల్పిరో? యీ నగిషీపనుల్, మధూ! 10

సుమనోవృద్ధికి నీవు కారణము, తేజోముగ్ధ వన్యేందిరా
రమణీశోధల కీపు తావు, కుసుమాస్త్రస్ఫూర్తి నీయందుఁ గ
ల్లు మధూచ్చస్థితి నీ కవశ్యము ఘటిల్లున్ సాధనంబై రథాం
గమనోజ్ఞత్వము నీకుఁ జెల్లును వసంతా! మాధవస్ఫూర్తియున్ 11

ధీరతమైఁ బచేళిమ భిదేళిమ క్రమఫలప్రవాళ కా
హారము మెక్కి చొక్కిచెఱలాటము లాడు శుకీషిక్రీతతుల్
సారెకు నుచ్చరించు సుమసాయకతంత్రకథావతారికా
కారికల్, వసంత! వినఁగాఁ గనఁగా నగు నీ విలాసముల్ 22

కనరాని రాకపోకల లోకముల నేచు నంగసీనుఁ డొక నెయ్యంపుకాఁడు
బూతమై యందఱఁ బూసుక తిరుగాఁడు గాచ్చుగా డొక్క సంగాతికాఁడు
నిరతంబు ఘనమాధుకరవృత్తిఁ ద్రిమ్మరు తుమ్మెదవటుఁ డొక దోస్తీకాడు
పడిపల్లవప్రగాహసాండిత్యపటిమఁ గుందెడు పరభృతుఁ డొక నేస్తకాఁడు
వీరి సఖ్యాన తొలిసారి రాక మొదలె నలుపురినోట నానెదవు నీవు
మంచి సాంగత్యమే దాపరించె లెమ్ము, విధి బలీయమ్ము మధురజీవీ, వసంత! 13

వేమఱు మీతె కెంపు టరవిచ్చిన మోడుగ మొగ్గనిగ్గు లో
హో, మృదుభావ! ని స్థలసియున్న వమున్నతనూత్నమంజులా
రామరమా కపోల కుచరంజిత వక్రనఖత్తతంబులై
యీ మధురప్రసంగముల కిక్కువ నిక్కువ మీవ కా? మధూ? 14

ఆతిథ్య మొనంగు నీ కనయంబు విరిసెజ్జ
 లమరించి నందనోద్యానలక్ష్మి
 స్వాగతం బిడు పల్లవాస్వాదకలకంఠ
 రవళి నీ కెపుడు చైత్రరథరమణి
 గారాముసేయ ని స్థాంచి కమ్మని పూవు
 తావుల నొలుకు బృందాకుమారి
 గారవించును మాఝీ కాపూర మాధురీ
 రసముల రాజదారామతరుణి

నకలకేళీవనేందిరాచారుతరళలోచనాంశల కళలబెట్టులకు. నీవ
 తావలము; పల్లవితరాగ ధన్యమూర్తి! తరుణ కుసుమాక కా! శుభాశ్చర! శోభాశు ||

తీరుగ నున్న పుష్పాదుల తిన్నని తిన్నెలపై మధూళికా
 సారము సారసారభవనంతముఁ బంతము లాడియాడి యా
 జారుల జాణలైన యభిసారికలం దనరింపె దాహముం
 దీరిచి మేని సొక్కుఁ బసి తేమ్మెరజావఁగ నీదయ శ్మధూ!

16

ఆమని! నాకు నీ పరిచయం బాకనాటిది గాదు, మెచ్చుకొ
 న్నామని, నీ గుణంబు; వినినామని నీ మహితవ్రతస్తి; క
 న్నామని, నీ పదమ్మలరినామని నీ నవవిభ్రమాప్తి; ను
 న్నామని హాయిగా, వలచినామను పెద్దలనుండియే సుమీ

17

క్రొంజిపురాకుకన్న నతికోమలమై తగు భావరీతి తీ
 విం జెలువార నేరిపి కవిత్వ మధుగ్రహణత్వలీలలగ
 రంజిలు నా విలాసినికరంబుల డెందమునం బరీమళ
 స్మంజరి మంజుమంబు "మధుమోధురీ" మోదము పెంపు నింపుతగ!

18

[లిసోకట్ చిత్రము]

“ చిత్రకారుని ఇల్లు
ప్ర మొక్కపాటి కృష్ణమూర్తి

సప్త నారీహంస

[త రు వా య]

న్నాయి. వాహనవిర్యాణ సౌకర్యమునకు గాబోలు అంగిక నిర్మాణము కొంత కుదిరింపబడినది. దీర్ఘశాశిక, వికాల శేతములు, ఆద్రుతుబుకము, సన్నని నదుము, మంచి శరీరసౌష్ఠవము గల ఆ విగ్రహములు ప్రతిభావంతుడైన శిల్పియొక్క భావ సంపూర్ణతను వ్యక్తపరుస్తున్నాయి. చీరకట్టు, అలంకరణ విధానము, శిరోజముల ముడుపు, శిరోలంకరణములు ఒక శతాబ్దికి పూర్వమున గల మ్రోందత సుప్రకాయములకు ముచ్చుముక్కులుగా ఉన్నాయి. నిర్మాణ చాతురికి ముగ్ధుడైన తనకన్నప్పిలో ఆ వాహనాన్ని చూస్తూ కొంత దూరం నడచి, అనంతరం నా బస చేయకున్నాను.

మరునాడు మహా శివరాత్రి. పల్లెప్రజలు వేలాదిగా, గుంపులు, గుంపులుగా ఆలయానికి పోతున్నారు. ఉదయమే రేచి నలుగురితోపాటు బయలుదేరిపల్లి పాదగయలో స్నానం చేసికొన్నాను. స్వామివిదర్శనం చేసుకోవాలి. కష్టపడి, ఆ జనసమృద్ధిలో త్రోవ చేసుకొని గర్భాలయంలోకి పోయాను. స్వామికి ఊపి తాపటం లేదు. తండ్రిపతించాలుగా ప్రజలు వచ్చి చేసుకుంటున్న అర్చనలను నిర్లిప్తుడై స్వీకరిస్తున్నాడు స్వామి. అనాయక ప్రజలు భక్తితో చేతున్న సవర్యలను ఉన్నతదేవాలంలో స్వామి కెదుగుగా నున్న నందికేళ్ళకుమారుడైన చెరురుమాపులతో చెవులు నిగిచ్చి, మామటంకన్నా ఏమీ అనలేకపోతున్నాడు. తీర్థప్రజలు, కాంతిమూర్తియై చూపుతున్న ఓర్వీనిబట్టి ఆరటి పల్లకు ఆ నందికేళ్ళకుమారి ముఖానికి నాసిపోతున్నా ఉదాకరంగా ఊయకొన్నాడు గాని ఉగ్రమూర్తి కావడంలేదు. ఆ సమున్నత కృష్ణలిలామూర్తిలో చూస్తున్న కొద్దీ కాంత గంభీరముద్ర గోచరిస్తూనే ఉన్నది.

ఎన్ని చూచినా సప్తనారీహంస రూపం నా మనస్సులో అచ్చుగ్రుద్దినట్లయింది. భోగట్టాచేసి, ఆ వాహననిర్మాతలైత శిల్పుల కుటుంబీకులు ఆ గ్రామంలోనే ఉన్నట్లు తెలిసికొన్నాను. ఆలయంనుండి శిల్పుల గృహానికి వెళ్లాను. వారి యింటికి వెళ్లగానే ఒక దారుఖండాన్ని ముందుంచుకొని, దాని కేవల ఆకృతిని కల్పిస్తున్న ఒక వృద్ధిశిల్పిని చూశాను. ముసటిలో పడినా అతని శరీరంలో మంచి సౌష్ఠ్యం కనిపిస్తోంది. మెడలో లింగకాయ, ముఖాన విధూతిరేఖలు. తెనుకగా గొడమిడ వాలుగైదు అడుగుల ఎత్తుగల నందివాహనంయొక్క శిఖాచిత్రం వ్రాణుబడి ఉంది. పైన యింటి కప్పుకు రంగులు పగల పూడినవి, పూయనివి, పాలవిట్లు, కొన్ని బొమ్మలూ ఉన్నాయి. ఇంకొక విద్యావంతుడైన స్వవృత్తులయిన సాధారణంగా చూపే నిర్లక్ష్యభావంతో, బొమ్మను చెక్కుతూన్న ఆ వృద్ధుని తమ కేవల కులంబంధంతో అనాగరికుని తూడి నట్లు చూస్తూ బయటికి ఒక తిరుగు తియ్యుకుడు వచ్చి, 'ఏం పని మీద వచ్చా' రని ప్రశ్నించాడు. 'ఏమీ పనిలేదు. నిమ్మలనూ, మీ పనినీ చూచిపోదామని వచ్చాను,' అన్నాను. ఈ మాటలు విని ఆ వృద్ధిశిల్పి ఒకమారు తలయెత్తి నన్ను తేరిపార చూచాడు. వెంటనే 'అయ్యా, ఆ గొడమిడి గీసే శేషి' బన్నాను. 'బాబూ, అది వెంకటాచార్యుల గ్రామమేదోయి. ఈ కృష్ణుడికి నందివాహనం చెయ్యవచ్చున్నట్లు తాని నమానా! లోపలికి నడకతెచ్చుకుంటే వాహనం చూతుకుగాని' అని లోపలికి తీసుకొనివెళ్లాడు. తెల్లగా

సుద్ధ పూత పూయబడి హితుగిరి శిఖరంవంటి మూపురంతో తున్న వాహనం చూపించాడు. ఇంకా ఏదో తయారులోవున్న కొన్ని బొమ్మలనుకూడా చూపించా దాయన.

'మీరు ఎంతకాలంబట్టి యిక్కడ వుంటున్నారు?'

'మా తాతలకాదు యీ పీఠాపుర సంస్థానానికి వచ్చి వారి ఆశ్రయంలోనే ఉంటున్నాను, మంతి మాధవులకు, మక్కుటేశ్వరులకే గాక యింకా అనేకవోట్ల మా తాతలు, కండ్రులూ తయారుచేసిన వాహనాలున్నాయి.'

'ఏమిటి! ఇప్పటి రంగులవలె వివర్ణంకాకుండా పూర్వ కాలపు రంగులు కాంతిగలవిగా ఉంటాయే! దానికి కారణం ఏమిటో చెబుతామా?'

'మేము ఉపయోగించే రంగులు ఖనిజ సంబంధమైనవి. ఇంగిలీకము, జాగారీపచ్చ, నీలిమందు, అరదశము మొదలైన రాళ్లను తెచ్చి మద్దకలిపి కావలసిన రంగులు మేమే స్వయంగా చేసుకుంటాము. ముఖ్యంగా యీ వాహనాలకు ఆ రంగు లైలేనే కాంతి చెడకుండా ఉంటాయి.'

'మీరు ఉపయోగించే కళలు ఎక్కడ నొగుకుతాయి?'

'మా కళలు ఎక్కడా వారకవు. మేక, ఉడత పెంట్లుకలతో స్వయంగా మేము కట్టుకుంటాము గాని, కంటేసి కళలు మా కండువంటి! కలం కట్టుకోవడమే చేతకాకపోతే ఇక రంగులు చేసినట్లే.'

'మీకు తయారుచేసిన వాహనాలయొక్క గాని, ప్రతిమలకు, వాహనాలకు మీకు దిద్దవలసిన అలంకరణాల తయారు మార్పుక చిత్రాలు ఏమైనా ఉంటాయా మీదన?'

'ఉగ్రపాలతో వచ్చిన సంప్రకాయాలకు మల్లీ నమానా తెంతుకు బాబూ! మాతాత చేసినది మారండ్రో! వస్త్రీ, నాపని నా నిర్జలకు వస్తుంది. తోచివట్టు చిత్రం తెప్పకుపోవడమే. చెయి సాపుడనం వ్రంటే ఏమీ అక్కరలేదు.' అన్నాడు.

ఆనాటి నిర్మాణకీర్తిని, భావభావటిమను ఊహించగలమా అనిపిస్తుంది. చిత్రకారుని భావశిఖిలో నున్న దూరం తూలికచే వ్యక్తమౌతుంది. కవియొక్క రసావేశమువలెనే కాబోలు. ప్రతిభావంతుడైన కవినోటినుండి ఏమన్నా కవిత్వమొక్కటగానే ప్రజానంబుడైన చిత్రకారుడు తన తూలికను ఎటుఊర్చినా చిత్రమౌతుంది. కొంత ప్రసంగం వడిదాక, శివాశ్రయంలోని సప్తనారీహంస విశేషమేమిటన్నాను. ఆ శిల్పికన్నులార్చిమ లైసాయి. 'బాబూ! మా పిర్వపితృమూలందరు నిత్య శివపూజాధురంధ్రులు. వాడు శివానుగ్రహాగ్రహులు. వారియందు మేము అణు ప్రాణులము. దానిని మాతాత ఎంతో శ్రమకొర్చి వాలుగు మాసాలలోచింది భేదాదట. ఆయన సంకల్పించిన మూడువాహనాలలో ఇదొక్కటిమాత్రమే నేటికి మిగిలింది. తననారీహంసరము, పంచనారీహంసరము కూడా తయారుచేయించాని! ఏర్పాటు చేసుకున్నాడట. కాలక్రమే మయివ్వకుండా తోలగిపోయింది. ఆనాటి

ప్రభువుల కొలువు కూటంగో ఈవిధంగా కల్పన చెయ్యమని కోరడానికి, దాని కనుగుణంగా రూపొందించడానికి, వారికి వారే తగుతారు. కొలువులో వున్న ప్రభువును ఏ తీవ్రతో దర్శిస్తే ఆ తీవ్రతో ఉన్న తీవ్రీయ మరుసాటికి తయారుచేసియిచ్చేవారు. అందుకు తగినట్లుగా వారు వారి ఆదర్శంతో లభించిన మృష్టాన్నభోజనానికి తోడు మరుగుల జోడా లిచ్చి బహూకరించేవారు. నిశితమైన ఆనాటి గ్రహణకర్త, వారి దీక్ష, ఓర్పు, కళోపాసనయందుండవలసిన తృప్తయీ తరంలో పోయాయి. దానికి తోడు అనుదిన జీవితము, మాయలేని భారంగా వుంటే యీకళ తెందుకు బాబూ! ఈ జీర్ణావస్థలో ఉన్న కులవృత్తిని చేతులారా వదలలేక, చేసి ప్రయోజనంలేక, ముందు గొయ్యి వెనక నుయ్యి పరిస్థితిలో వినాలు జల్లబుచ్చుకున్నాము. మీవంటివారు వచ్చి చూచిపోతారు. అంతా ఆరణ్యకోదనమే. అదుగో మాసిల్లలు. స్వస్థ

త్తులు వంట పట్టక, అన్యవృత్తులు లేక, రాక, ఎలా వున్నానో చూచారా. అన్ని వృత్తులతో బాటు యీకళకు కూడా చరమదళము చూస్తున్నాము. ఈ తాతలనాటి ముచ్చటలు ఎవరికి కావాలి బాబూ? అని అతనిలో అణగి మణి వున్న ఆ వేదన రగిలి మాటాడేడు.

ఇక అతనితో మాట్లాడలేకపోయాను. స్వరాజ్యం వచ్చిందనీ, భవిష్యత్తు ఆశాజనకంగా వుంటుందనీ, నిరాశ కూడదనీ, యిలాటి ఊరట గొలిపే మాటలు కొన్ని అనడానికి నోటికివరవరకు వచ్చి కూడా ఉద్రిక్తమైవున్న అతని మూర్తిముందు యిక మారు మాట చెప్ప సాహసించలేకపోయాను. కిచ్చి ప్రదర్శించే కళాప్రతిభకు, పొందే ప్రతిఫలానికి మధ్య గల అభాతాన్ని తలచుకొంటూ అటనుండి కదలిపోయాను.

Simpson's Manufactured Specialities.

Wheel Barrows, Water Hand Carts, Portable Garage Cranes, Mechanical Jacks, Platform Trolleys, Sack Trucks, Pressed Steel Wheels, Acetylene Gas Generators, Forges with Blowers, Double Ended Spanners, Socket Wrenches, Storage Tanks up to 5,000 gallons capacity in any shape to suit any purpose etc. etc. etc. etc.

SALES SERVICE SATISFACTION

SIMPSON & CO, LTD.

202 / 203, MOUNT ROAD MADRAS-2

Branches: BANGALORE • OOTACAMUND • TIRUCHIRAPALLI • HYDERABAD (D.) •

STAR OF INDIA PENCILS

THE WHOLE OF INDIA
CLAMOURS FOR
STAR OF INDIA★

The Perfect Pencil
THE
PRIDE OF
INDIA ★

3. STRINGER STREET, MADRAS.

పాటరీ శాఖ:

ఇండియా సీరమిక్స్ వారి

ఊరగాయ జాడీలు

* నాణ్యమైనవి

* మన్నికగలవి

- * నికరమైన సరిమాణము
 - * లోన, పైన చిక్కని నునుపు
 - * అందిమునకు - వన్నె - రంగు
 - * శేలికతనము - గట్టితనము
- మేలికపు మన్నన
అన్ని ఆశాంశాలతోనూ
అన్ని రకాల జాడీలు
తయారువుచున్నవి.

ఆంధ్ర - రాయలసీమ - హైదరాబాద్ రాష్ట్రాలకు
సోల్ సెల్లింగ్ ఏజంట్లు:

:ఇంజనీరింగు శాఖ

వెట్టరు

డీజిల్ ఆయిల్ ఇంజన్ల స్పేరు సామానులు

ఇంకా:-

- * ఆయిలు ఇంజన్లు
- * పంపు సెట్లు
- * రబ్బరు హోసు వైపులు
- * ట్రాక్టరులు
- * ఎలెక్ట్రీక్ ఫానులు
- * ఇతర మెషినరీ సామానులు

ఇంజను సర్వీసింగు విషయాలలో
మాకు వ్రాయండి

పో పూ రి సన్స్

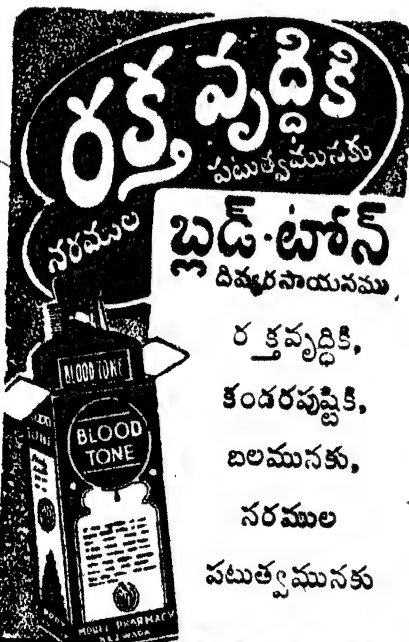
తెలి - "PRAGATI"

హా. పో. 83

కాన్వెంటు వీధి

విజయవాడ.

మోడల్ పార్శి
బెజవాడ

మా వద్ద
శాస్త్రీయముగా తయారు చేయబడిన
200 రకములు ఆయుర్వేద ఔషధములు

మరియు

పలారకములైన దీర్ఘ వ్యాధులను
గ్యారంటీగా కుదుర్చు ఆయుర్వేద
పేటెంటు ఔషధములు దొరకున.

పూర్తి శ్రేష్టము, నల హా ఉచితము.

మోడల్ పార్శి, విజయ.వాడ.

వస్తూంద!

..నాగేశ్వరరావు..
..సి.ఎస్.ఆర్..
..శివరావు..
..రామమూర్తి..
..లింగమూర్తి..
..జయమ్మ..
..శ్రీరంజని..
..వామలత..
..బాలసరస్వతి..
..నటించు

శ్రీజ్ఞానాంబికా వారి...

మంత్రదండం

..నంగితం. నాగేశ్వరరావు B.S. (Hony)... బాల్య: నుబ్బారావు B.A.
రచన: తాపి దర్శారావు B.A. ... కళ: రాజు... కూర్పు: రాజున్.
... డైరెక్టర్: K.S. రామచంద్రరావు...

రవాణా సమస్యలు

పరిష్కరింపబడినవి

మావద్దదిగువ స్థాకు లున్నవి.

* "జేమ్స్" మోటారు సైకిళ్లు 1-25
సి. సి. 1950 మాడల్, ఆకర్షణీయ
మైన మెయిన్ రంగులలో.

* అన్ని బ్రాండుల ఇంగ్లీషు సైకిళ్లు,
విడి భాగములు

జేబీ ట్రై సి కిట్లు, మోటార్ కార్లు
సప్లయ చెయ్యటం ద్వారా మేము మీ
బిడ్డల సమస్యలు కూడా పరిష్కరించగలం.
మీకు ఏవి కావలసినా, దయ
చేసి మా షోరూమ్ ను దర్శించండి.

రాజా సైకిల్ కంపెనీ

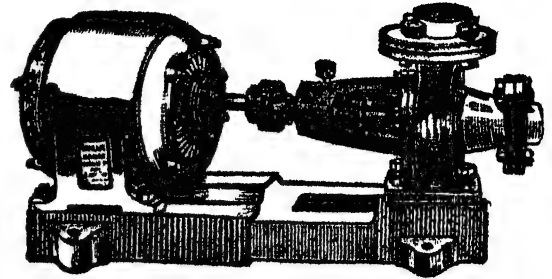
8. బ్రాడ్వే - మద్రాసు 1.

పో. కా. నం. 1351 తెలిగ్రాంథ: "Saddie" తెలిపోస్. 3273.

నిర్దుష్టంగా చిరకాలం పనిచెయ్యటానికి

కుమార్

సెంట్రీవ్యూగల్ మంపులు

మా న్యూ ఫాక్టరీలో:

కుమార్ ఇండస్ట్రీస్

(ప్రభుత్వ సహాయం పొందినది)

ఎడతార పోస్టు, దక్షిణ మలబార్,

పోల్ వజంట్టు:

కుమార్స్ యింజనీరింగ్ కంపెనీ

లిమిటెడ్.,

యింజనీర్లు & కంట్రాక్టర్లు,

నం. 39, సెంట్రల్ రోడ్ వీచి, మద్రాసు 1.

ఇంగ్లీష్ తయారు

పేపర్ కట్టింగ్ మెషిన్లు, కత్తులు దిగువ సైజులలో మావద్ద దొరకును

42" x 5" x 8/8"

36" x 5" x 8/8"

32" x 4" x 5/16"

21" x 3" x 5/16"

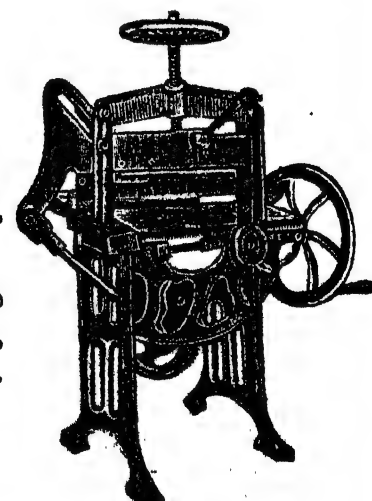
స్థానికులు—వియ్యం హల్లర్లు, పిండిమరలు, డిస్కాట్రిగ్లర్లు, కాఫీ పొడిచేయు
మిల్లులు, అన్ని కాంపోనెంట్ విడిభాగములు, వాటర్ పంపులు, చెత్తిగులు వగైరా.

దిగుమతిదారులు: నం. 1. హల్లర్, బుల్ హెడ్ ఫ్లేట్లు, బ్రెజర్ గేజ్, బూర్లి
కేటింగ్ గ్లాస్, రిజర్ బ్రాండ్ సిమెంట్లు, సర్క్యులర్ రంపములు, ఆటరాళ్లు,
డ్రైలింగ్స్, రెడ్ కటర్లు, పేపర్ కటింగ్ మిషన్లు, కత్తులు, ఫర్నరీటింగ్ మిషన్లు.
యింకను యితర అన్నిరకముల యింగ్లీషు సామానులు మావద్ద ఎల్లప్పుడు దొరకును,

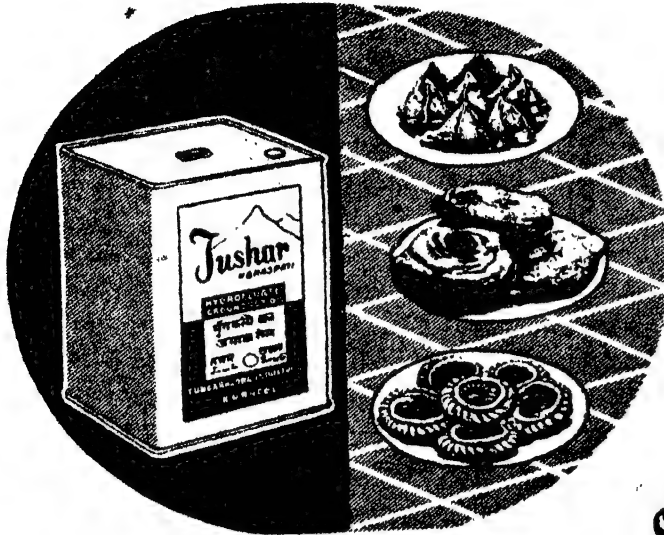
మీకు కావలసినవాటికి దయచేసి మమ్ము సంప్రదించండి

గాడ్లాండ్ ట్రేడింగ్ కంపెనీ

20. C. ఎర్రబాబుచెట్టి వీధి. జి. టి. మద్రాసు - 1.

అభివృద్ధి కరమైన యీ వంటసాధనము, వంటకములు ఒకే విధంగాను,
 దివ్యంగాను, తాజాగాను, శుభ్రంగాను ప్రంజేల్తు పాళ్లు కలుపబడినది.
 తుఫార్ మీ ఆహారమునకు రుచి, వాసన, పుష్టి చేకూర్చును.

తు ఫార్

తుంగభద్రా ఇండస్ట్రీస్ లిమిటెడ్.. కర్నూలు.

ఏ పే డి ప్రి డ్లా డ్ల :
 కమిషనరు, ఆంధ్ర, మద్రాసు: డి. కన్నా అండ్ కో., ఖరీదీ మాస్టర్స్, 30, మౌంట్ రోడ్డు, మద్రాసు. ప్రెసరును: నెట్లకుర్తి నారాయణ
 స్వామి, అండ్ కో., 200 సుబ్బానపేట, చెంగుళూరు సిటీ. ప్రెసరును: ప్లేట్: కనకంలాల్, 8568/1&2, శేషమువీధి, సికింద్రాబాద్.

Telegrams : "GOODWILL" MADRAS

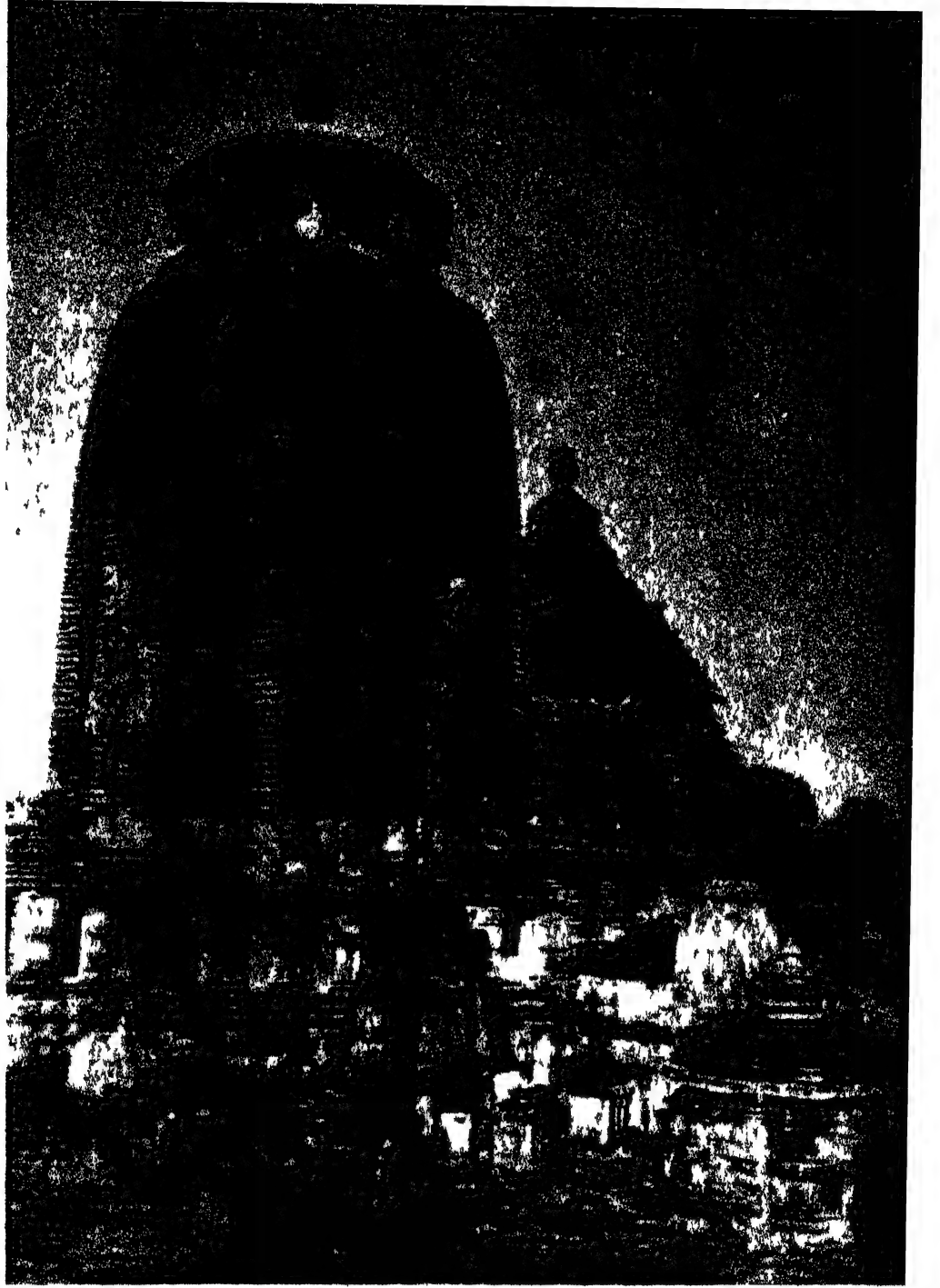
Telephone : 2724 & 3690

మె యి న్ ప్రొ క్టి స్టు లు
SOUTH INDIA CORPROTION (MADRAS) Ltd.,
 సౌత్ యిండియాకార్పొరేషన్ [మద్రాసు] లిమిటెడ్.

ది ను మ్ కి దా స్ట, యింజనీస్ట, కంప్రొకస్ట,
 80, సెంటు దాస్ వీధి,

పో.బా.నం. 113 మద్రాసు - 1.

భువనేశ్వర దేవాలయ

(ఒరిస్సా)

భార్యచిత్రణ: శ్రీ సి. యస్. అప్పారాజు

ముక్తేశ్వరాలయము

(భువనేశ్వరం, ఒరిస్సా)

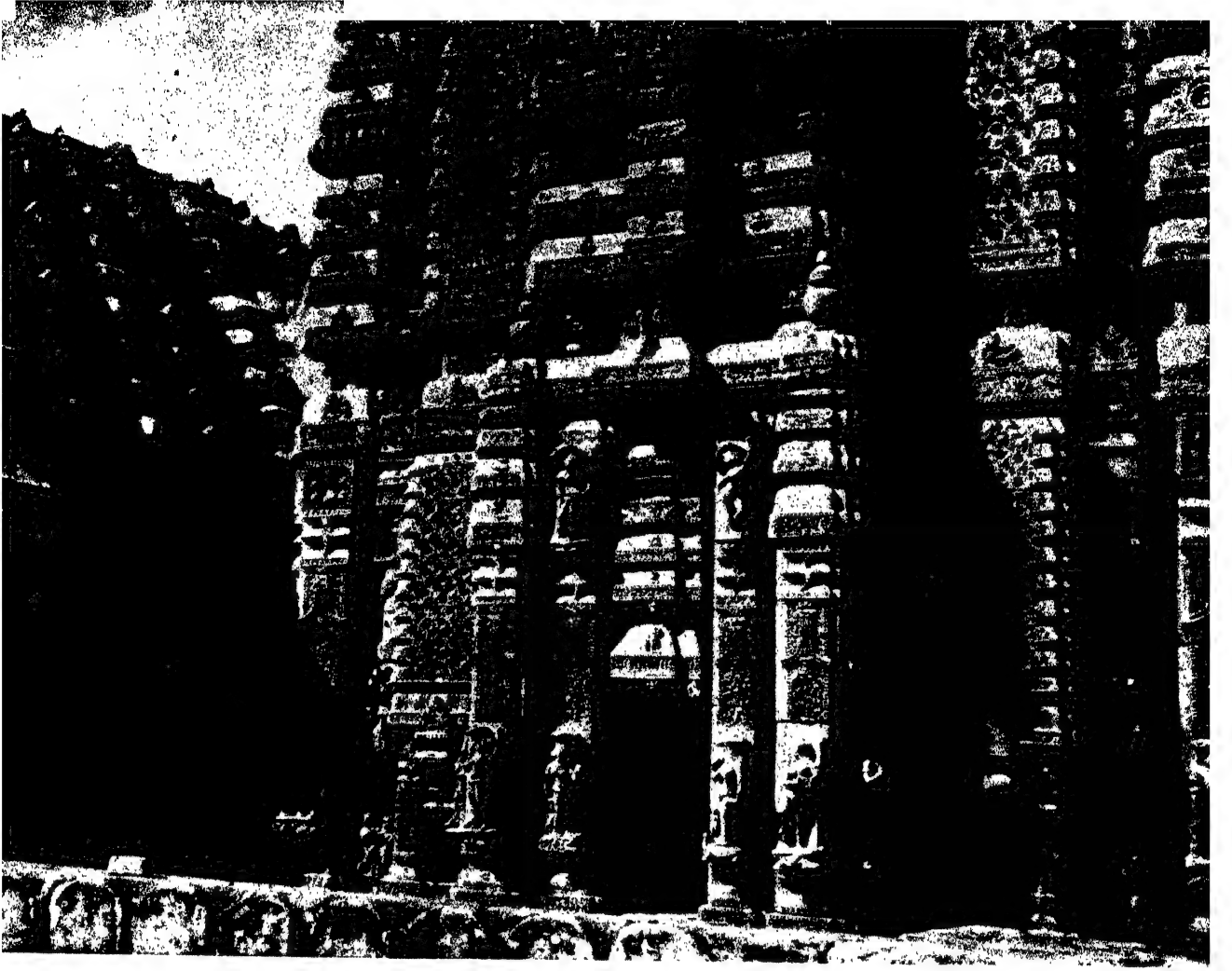
ఛాయాచిత్రణ: శ్రీ సి. యస్. అప్పారావు.

ముక్తేశ్వరాలయ దక్షిణభాగ తట

(భువనేశ్వరం, ఒరిస్సా)

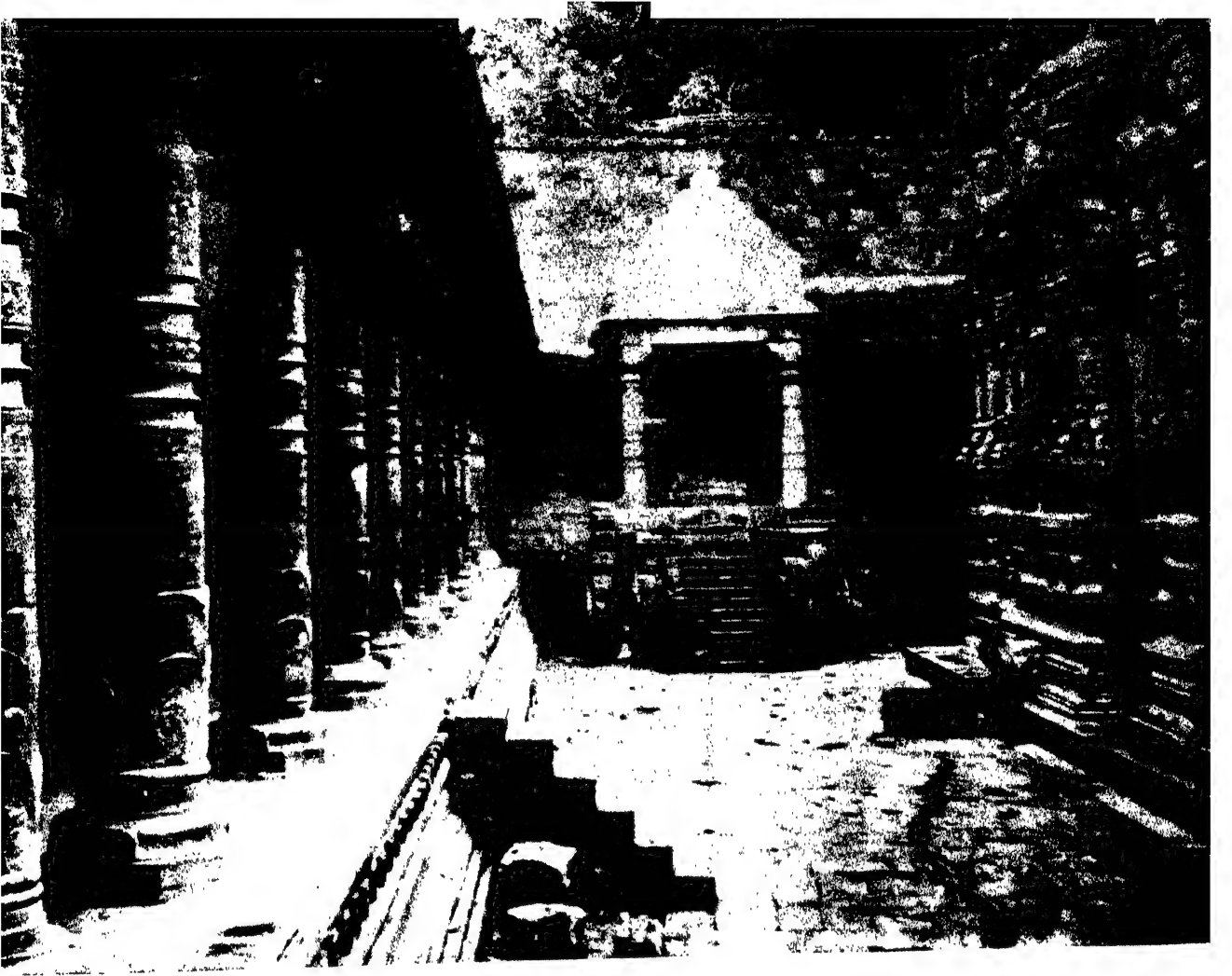
ఛాయాచిత్రణ: శ్రీ సి. యస్. అప్పారాణ

ముక్తేశ్వరాలయ దక్షిణప్రాకారము

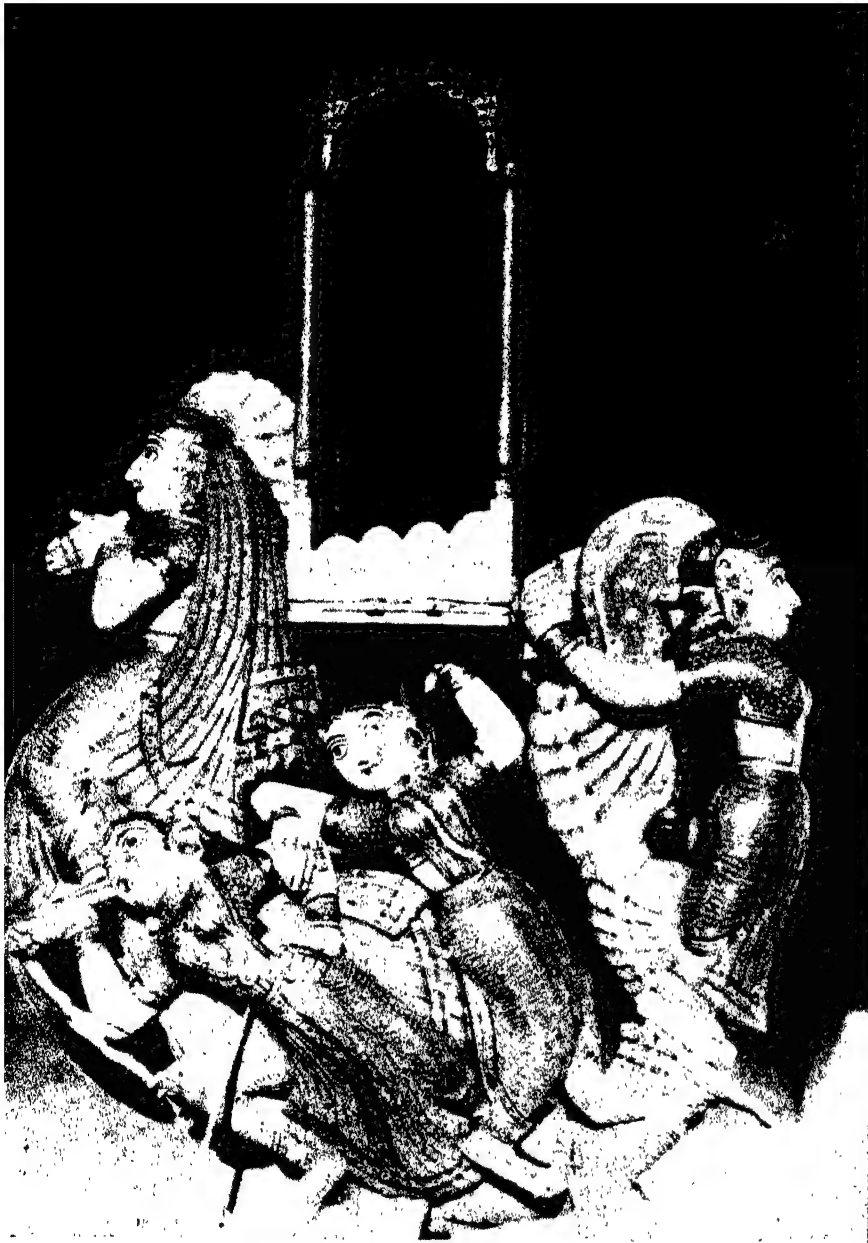
(భవనేశ్వరం, ఒరిస్సా)

ఛాయాచిత్రణ: శ్రీ సి. యస్. అప్పారావు.

సింహాచల దేవాలయం - ఉత్తరదిగ్ ఆవరణ

కాయాచిత్రణ : శ్రీ సి. యస్. అప్పారావు

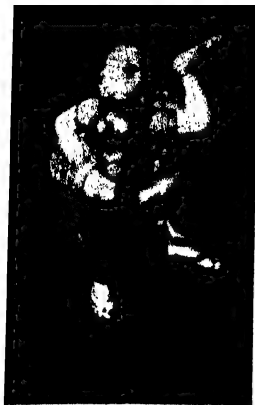
సంపూర్ణ వాచానము

సప్తనారీహంస

శ్రీ కామయ్యుషి సత్యనారాయణపర్వ

అగోగ మాఘ బహుళ త్రయోదశి
తెల్లవారితే మహా శివరాత్రి పర్వ
చగ్గర గ్రామాలకుండి జనం తండోపతం
లుగా ఆ రాత్రికే వచ్చి చేరుకున్నా
జన్నాని కొక శివరాత్రి అంటారుగద
మన భారతభూమిలో వెలసిన పుణ్య గం
డేత్రాలలో పీఠికాపురంలోని పాదగ
ఒకటి. తెలిసో, తెలియకో, పండితు
పామరులు, భక్తులు, సామాన్యులూ, (
వ్యాధిపీడితులూ ఎంద రెందరో తర
బేధాలు లేకుండా అశేషజనం తరతరాలు
ఆ పర్వదినంనాడు పాదగయలో స్నా
చేసి, కుక్కు లేశ్వరుణ్ణి సేవించుకుంటూ
అంతకు రెండుచేనాలు పూర్వమే ఏకా
నాటిరాత్రి స్వామికి కళ్యాణోత్సవం
గింది. ఆనాటి సదస్యంకూడా ప్రభవం
జరిగింది. పెండ్లిపందిరిలోనుండి ఆదిద
కుల ఉత్సవ విగ్రహాలను గ్రామాత్మవా
బయటకు తీశారు. మంగళతూర్వనా
లతో కుక్కుట పతిని వాహనారూఢ
చేశారు. ఉత్సవ సందర్భనానికై వచ్చి
జన సమూహం ఆవేశంతో జయ జ
ధానాలు చేస్తుంటే వాహనం కదిలిం
చీవాల కాంతిలో పసపుబ్బలలోను నా
రాజరాజేశ్వరీ కుక్కు లేశ్వరులు చిగునక
లతో ఒకరినొకరు ఏడా కనుసన్న చేసు
ట్టనిపించింది. కొల్లలుగా పూలలతో అల
రించిన ఆ వాహనం - ఆ తూర్పునానా
ఆవేశంతో భక్తులు పకడ్బన్న వందిస్త
వారు, ప్రతిదూర్ణకలూ ఎంతటి పావ
హృదయాన్నైనా ద్రవంపజేసి, భక్తిప
నిగా చేస్తున్నాయి. అప్రయత్నంగా చే
లేత్తి ఉద్రిక్తహృదయంతో నేను పర
పునకు నమోనాకాలు సమర్పించ
కొన్నాను. అనంతరం, నా దృష్టి ఆ పుర
దంపతులు అధిష్టించిన వాహనంమీదకి
పోయింది. అంతే అపూర్వంగా గోచరి
చింది. ఆకృతినబట్టి స్థూలంగా హం
వాహనంలాగనే తోస్తుంది. జనసమూహం
త్రోసుకొనిపోయి వాహనాన్ని పరిశీలిం
వారంకించాను. ఆ వాహనం కొన్ని ప్ర
విగ్రహాలతో విచిత్రంగా అమర్చబడివుం
నిల్చియుక్క నిర్మాణశైలితో ఒక విశి
ష్టజ్ఞ ద్యోతకమాకుంది. పీఠ భాగం ల
మయూరసనవిధాన పద్ధతిలో నా
స్థానంలో ఆనుకొన్న రెండుచేతుల ఆధార
పైన, శరీరం అంతా ఒక ధనురాకారంలా
నమ్మనై పువంగియున్న ఒక స్త్రీ విగ్రహ
వుంది. ఆ విగ్రహంయొక్క భంగిమల
ముకుళితాంగులతో ఉన్న చేతులు హం
పాదములను, తక్కిన ఆంగిక వివ్యాస
హంసయొక్క ఉదరప్రదేశాన్ని స్పృశిం
జేసుంది. ముందుకుపోయి చూస్తే రెం

పార్శ్వభాగము
రెక్కలు

ముఖము

పార్శ్వభాగము
రెక్కలు

పార్శ్వభాగము
రెక్కలు

పుచ్చ భాగము

చేతులగా జోడించి వినమిత వడనతో ననుస్మరిస్తున్న విగ్రహం ఒకటి కనబడింది. ఆ విగ్రహానికి గల శిరోలంకరణ వైభవం, తలమీదనుండి యిరుప్రక్కలా కటిప్రదేశం వరకూ జీరాడునున్న వల్లవాటు చీరచెంగులు, చురుకునునకు ఆన్పించుచు ఆగ్లో ముఖంగా జోడించిన హస్తాభిరే హంసయొక్క శిరస్సు, కంఠము, చంచువులను స్ఫురింపజేస్తున్నవి. హంసయొక్క ఉదర పార్శ్వభాగాలలో గల మరీ రెండు విగ్రహాలు చేతులపైన యీ ముఖ విగ్రహంయొక్క రెండు పాదాలు సమంగా ఒకదానిపై నొకటి ఆనుకొనేటట్లుగా అమర్చబడిఉన్నాయి. పార్శ్వభాగంలో గల విగ్రహాలు ఒక చేతి మణిబంధాన్ని ఒహ్యురంగా కటిసీమనుంచి రెండవచేతితో ముఖ విగ్రహమునొక్క పాదములను మోస్తున్నట్లున్నాయి. ఒక చేతితో ఆది దంపతుల ఉత్పవవిగ్రహాల నుంచిన చలన చప్పరాన్ని మోస్తూ రెండవచేతితో పార్శ్వ భాగంలోగల విగ్రహంయొక్క బెబ్బ నానుకొని మరొక విగ్రహం అమర్చబడింది. పితృభాగంలో ధనురాకారంలోనున్న స్త్రీ విగ్రహంయొక్క పాదతలంపై నిలువబడి రెండుచేతులు వెనుకకు విన్యాసమొనర్చు మరొక విగ్రహం ఉంది. ఆ విగ్రహము యొక్క శిరస్సునుండి జీరాడు ఉత్తరీయము, ముడిచిన కుచ్చెగులరీతి హంసయొక్క పుచ్చమును అనుకరిస్తుంది. ఈవిధంగా శిరమున కొకటి, రెండుపక్షములకు నాలుగు, పుచ్చమున కొకటిపాదతలమున ఒకటి మొత్తం ఏడు విగ్రహాలు వివిధ భంగిమలలో సంపుటికరింపబడి హంస ఆకృతిలో పరమశివునకు వాహనమైనారు. ఈ వాహన మునకు ఇరుప్రక్కలా చామరగ్రాహికలైన రెండు స్త్రీ విగ్రహాలు ఎంతో ఆకర్షణీయంగా అమర్చబడి ఉన్నాయి. ఈ అపూర్వ శిల్పసృష్టికి ఆశ్చర్య చకితుడైన నాను. శిల్పియొక్క యోచనా చాతుర్యము, కల్పనాపైపుణ్ణి అనితరసాధారణము లనిపించింది. కవియొక్క కావ్యరచనా సామర్థ్యముకంటే శిల్పియొక్క నిర్మాణ కాళిలము ఎక్కువైనదని యీ శిల్పము రూఢిపరచినది.

మనుష్యత్వంలో అంశరూపమైన భావదాధురిని మూర్తి కల్పనలోనే వ్యక్త పరచు సాధ్యమాతుంది. అశ్వము, గజము, నంది మొదలైన జంతువులయొక్క గరుడ, మయూరాది పక్షివాహనములను, సహజకణ్ణి యిట్టిపడ చెక్కిన శిల్పములున్నాయి. గాని ఏడుగురు స్త్రీలతో ఇట్టి విచిత్రకల్పన గావింపగల్గటం అపూర్వము గదా! మూర్తుల రూపురేఖలు ప్రాచీన ఆర్య సంప్రదాయములను స్ఫురింపజేస్తు

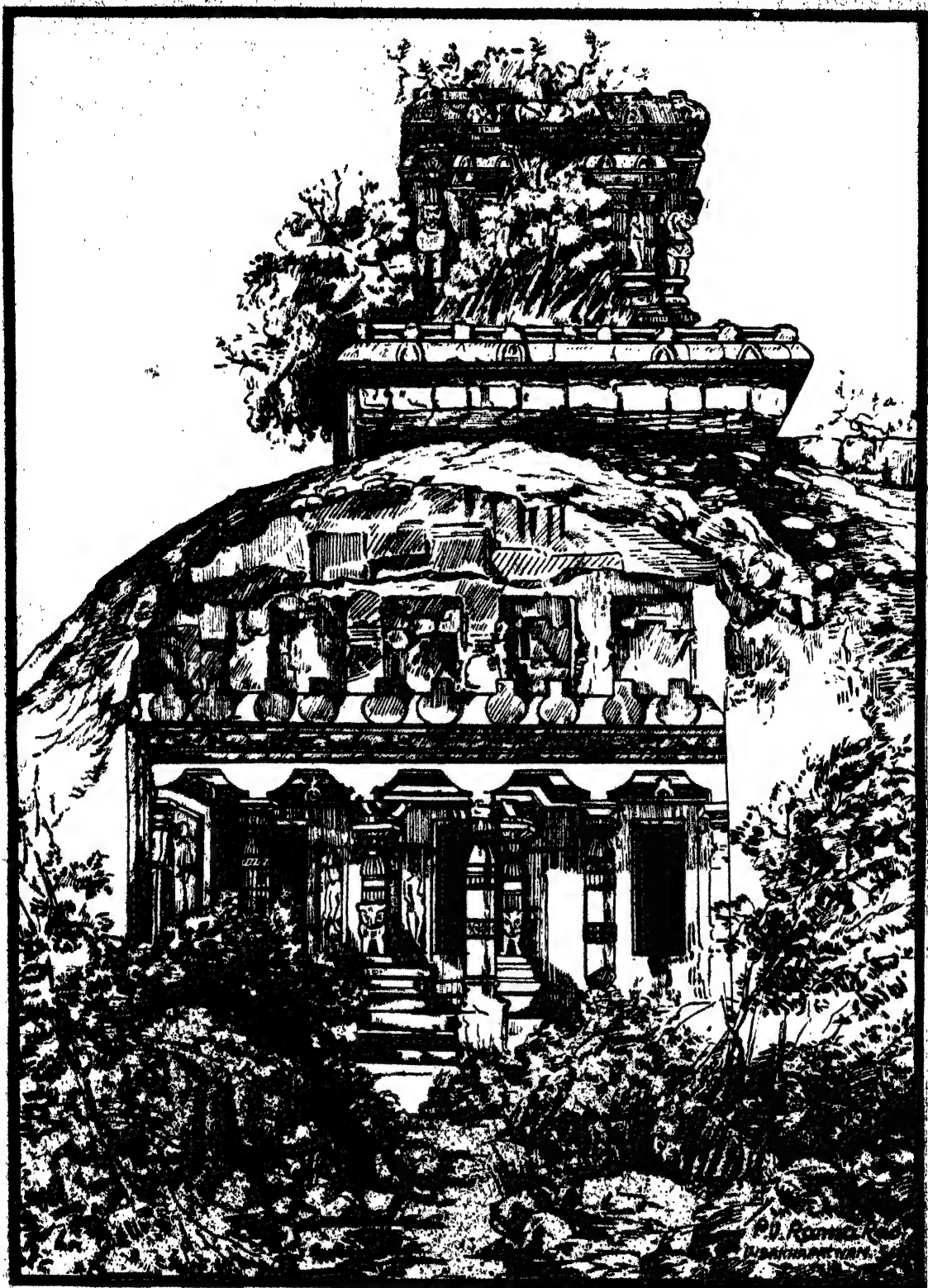
పార్శ్వభాగము
రెక్కలు

పాదములు

ఈ విగ్రహముపై ఆధార
తక్కినవిగ్రహములుండ

“మహావెల్లిపురము”

చిత్రకారుడు శ్రీ పి. వి. రామారావు.

వికృతి సాహిత్య విమర్శ

శ్రీ సత్యనారాయణ శ్రీ బాత్సవ

పూవు నూవించిదియలును వేసి పచ్చడిచేసుకొని రానున్న సంవత్సరంలోని కష్టసుఖాల చేదు తీపులు గుచిమాస్తాం! ఈ సమయంలోనే, కష్టచిన సంవత్సరంలో కలిగిన మంచిచెడ్డలూ అనుభవించిన మేలు కీడులూ మననం చేసుకుంటాం. ఆ మననంలో మనల్ని బాగా కదిలించి మనస్సుకు బాగా పట్టినవే బ్రాహ్మకం ఉంటాయి. ఏదో తాత్కాలికంగా ఆత్మదానికి మనం చూచిననీ, నిన్నటి అనుభవించిననీ కూడా మరచిపోతాం. అయితే-- సాహిత్యం అంటే తాత్కాలికమధనాలలోనికి వస్తుందా అనే సందేహం కలుగవచ్చు. ఉత్తమసాహిత్యం తాత్కాలిక ఫలితాలతో నిలిచిపోదు. సర్వకాలీనంగానూ, సార్వజనీనంగానూ పరిణమించి తాను నిర్మించిన భావాలతో ఎన్నటికీ చెరగనిముద్రలు-- పాఠకహృదయాలలో ముద్రించి మరీ వికసిస్తుంది. అసలు సాహిత్యం అనే శిల్పనిర్వచనంలోనే ఆ అర్థం ఇమిడిఉన్నదేమో!

నేటి ప్రపంచంలో సాహిత్యం వేరు, మిగిలిన సాంఘిక రాజకీయ రంగాలు వేరు, అని విభజన చేయడానికి నీలులేదు. కళ, విద్య, సాహిత్యం, శాస్త్రం, విజ్ఞానం--సంస్కృతికి సంబంధించిన ఏయంశంగానీ-ఇతర విషయాలతో సంబంధంలేకుండా నేనన్న ముట్టుకోకు! అని తప్పకొని ఉండటానికి అవకాశంలేదు. గోజూ జరుగుతూవున్న, చరిత్ర, రాజకీయాలు, సంఘటనలు, ప్రజాసమాహారంలోని దైనందిన కష్టసుఖాలు మన సంస్కృతిని, మన ఆలోచనలనూ, మన ఆదర్శాలను మార్చివేస్తూ ఉన్నవి. అందుకే సాహిత్యవిమర్శచేటప్పుడు ముఖ్యసంఘటనల పర్యాలోకనంకూడా చేయ్యక తప్పనిసరి అవుతూఉంది. కష్టచిన సంవత్సరం ప్రపంచ చరిత్రలో గడ్డుపంగత్నిం. ఏకదానికి ఆత్మగం ఉన్నట్టుండి యుద్ధదానానలం భగ్గుమంటుండేమో అనిపించింది. చివరికి-అహింస కొరియారంగంలో చిన్నబరాటగా కొట్టుకొని పోయింది. అయినా ప్రజలలో భయం, ఆశంకపోలేదు. మునుపటి లాకే జనసామాన్యం బ్రతుకు అవసరాలయిన అన్నవస్త్రాలకు కూడా మొగంవాచి నానాఅవస్థలకూ పోల్చుతారు. కరువుకాటకాలకుతోడు, అతివృష్టి అనావృష్టలతో పంటలు సన్నగిల్లడం, ప్రజలలో దగా, కూయ, దురాశ, వ్రోహముద్ది యొక్కపై మానవ సహజమైనదయ, దాక్షిణ్యం ఏవ్యం అయిపోయి మనుషుల్ని రాను రాను రాక్షసులుగా తయారుచేస్తున్నవి. ఉన్నవారు లేనివారికి సహాయం చేయడానికిబదులు, వాళ్ల కష్టవికేదాచి వాళ్లబాధ

స్వారిచేస్తున్నాడు. పాపభీతి, పగోపకారచింత అనేవి తూర్తిగా నశించిపోయాయి. ఇదివరకు వ్యక్తులలోఉండే దుర్గుణాలు ఇప్పుడు రాజ్యాలలోనూ, జాతులలోనూ కరుణగట్టి జాతీయత, అంతర్జాతీయత అనే పేరులతో విచ్చలవిడిగా విహరిస్తూ తమ పలుకుబడితో నిస్సహాయులమీద దాడి చేస్తున్నవి. నీతి, ధర్మం కాంతి, సత్యం అనే మంచివేళ్లతో స్వార్థం, కాలిల్యం, కార్పణ్యం, అన్యాయం బాహుటంగా చెలామణీ అనుచున్నవి. ఇలాంటి పరిస్థితులు ఊహించే జార్జిఆర్వేల్-చచ్చి ఏలోకాన్ని ఉన్నాడో- 1984 అనే గ్రంథంలో యీ మూ కుమ్మడిరాజ్యాలు మొండి పరిపాలన వర్ణించాడు. ఇంకా గిరి సంవత్సరాలకి ముందుగానే అందులో సంగతులు అక్షరాలా నిజమవుతున్నాయి.

ప్రజారాజ్యాలు చేగున కూట తింత్రాల ప్రాబల్యం మితిపూరి పోయింది. ప్రజాప్రభుత్వాలలో ప్రజల క్షేమాలుగానీ, హక్కులుగానీ, కోరికలుగానీ మన్నించడం కూన్యం. ప్రజలచేరున అన్ని రాజ్యాలనాదూ కన్నానికి కౌలు త్రవ్వచున్నాడు. ప్రపంచ మంతా ఈనాడు రెండుకూటలుగా విడిపోయింది. ఉభయులూ కాంతినిమిత్రం బ్రహ్మాండమైన మారణాస్త్రాలు విర్జిస్తున్నాడు. ఉభయపక్షాలవారూ ఘోరాతిఘోరమైన అసత్యాలతో ప్రచారం చేస్తున్నాడు. ఉభయులూ విశ్వకాంతి కోరవారే. ఉభయులూ ధర్మం స్థాపించేవారే? ఎవరిది నిజం? ఏది కాంతి? ఏది ధర్మం?

ఈ అంతర్జాతీయ సంఘర్షణల్లో, భారతదేశ విదేశాంగనీతి ఎటూ మొగ్గని తటస్థవిధానం అవలంబించినా గానీ, ఎదుటివారి దుష్ప్రచారాల మధ్య సర్వంకూడా అసత్యంగా గోచరిస్తూఉంది. ఉద్దతుల మధ్య చేదల కుండ తిరమే! అన్నట్లు రెండు ప్రబలరాజ్య కూటాల కుటిల రాజనీతి మధ్య భారతదేశ తటస్థవిధానం ఎంతవరకు నిలుస్తుంది? అదిగాక భారతదేశంలో తిండికి కరువు; ప్రత్తికి, నూలుకు కరువు; ధనలోపం, సాధనలోపం. ఇన్నింటికీ ఇతరుల మీద ఆధారపడి ఉండవలసిఉంది. ఇన్ని లోపాలతో తానొక స్వతంత్రవిధానం ఏర్పరచుకొని వ్యవహరించడం ఎంతవరకు జయప్రదం అవుతుంది?

భారతదేశానికి ప్రపంచ రాజకీయాలలో సంబంధం అటుంచి- ఇంట గలిచికదా రచ్చ గలవడం - మన కాశ్మీర సమస్య రావణాబ్రహ్మకౌన్సలంక ఎన్నటికీ కడతేరకుండా ఉంది. కోల్లగోలది దిక్కులేని నిర్వాకుల పునరావాసం, అన్న సమస్య,

వస్తువు సమస్య, ఇన్ని సమస్యలు తీరని సమస్యలుగా ఉండిపోయాయి. స్వాతంత్ర్యం తెచ్చుకున్న సంతోషముతో తమ కలం వెళ్లిపో మన వివిధ రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు సాధ్యంకాని పెద్ద ప్రయత్నాలు తలపెట్టాయి. మద్యనిషేధం, జేస్ విద్య, జమీందారీ నిర్మూలన సమస్య, ఎన్నికలు, జనాభా లెక్కలు ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్క భిన్నసమస్యగా తేలి ప్రక్క వేస్తూ ఉన్నాయి? స్వాతంత్ర్యం పుణ్యమా అంటూ, భావలవారీగా రాష్ట్ర విభజన కొండ యొక్కింది. దానితో భావల మధ్య, ప్రాంతాల మధ్య, జాతుల మధ్య వైషమ్యాలూ, కావేషాలూ పెరిగిపోయాయి. ఉన్నవాళ్లు లేనివారని లేనిది కొట్టున్నారు. లేనివాళ్లు అక్కడ దుర్లభత్యం చూపిస్తున్నారు. ఉడుకుమోతుకనంతో ఉపాయం కోల్పోయి - ఉభయ భ్రష్టత్వం పొందుతున్నారు.

ఈ పరిస్థితులలో సామాన్య మానవుడు ఏమంటున్నాడు! తిండి లేకపోలే పస్తుంటున్నాడు. లేచుకున్నప్పుడే పక్క అంటున్నాడు. పన్నులు ఎక్కువచేస్తే భారం వేసిస్తున్నాడు. అతను ఎంత సంపాదించేదీ, ఎంత ఖర్చుచేసేదీ, ఏమి తిన్నదీ, ఏమి అనుభవించిందీ తెలుసుకోలేక పోతున్నాడు. కాని అందరూ అతని మంచి కోరేవారేనట. ప్రభుత్వాలూ, ప్రజామండ్రులూ. అధికారులూ ఆర్థికాధికారులూ, హితవులూ అత్యధికారులూ, రాజ్యాంగాలూ రాజకీయాలూ, లేచుకున్నా, రిమిషన్లు, యుద్ధాలూ, యుద్ధాలూ లేచుకున్నా, పత్రికలూ, నీతిమాలూ కూడా అతని క్షేమంకోరే వేసట. అతనికేమీ తెలియదు. మాటాడుకుంటూ తన మార్గాన తాను పోతాడు. తనపని తాను చూసుకుంటాడు. సంపాదన తాపత్రయం, పిల్లలు భార్య, జబ్బులు అవసరాలు వీటితోనే అతని బ్రతుకు తెల్లవారి పోతుంది. అతడు ఆలోచించడానికి తీరికయేదీ? అతని ఆలోచనలు, పత్రికలూ, వ్యాపారసంస్థలు, ప్రభుత్వాలూ తయారు చేసి పెట్టాడన్నపి. స్వతంత్రంగా ఆలోచిస్తే సంఘం వలె వేస్తుందేమో వినోదం.

ఇలాంటి వాతావరణంలో ఏమిసాహిత్యం వస్తుంది. ఏమి కొత్త ఆలోచనలు సాహిత్యవేత్తలు ఆలోచించగలరు? పత్రికాయుగంలో పెద్ద వ్యాపారస్థులు ధనమిచ్చి సాహిత్యవేత్తలని కొని వేశాయి. స్వతంత్రించి వ్రాసేవారే అరుదు అయిపోయారు. రచయితలంతా వ్యాపారస్థుల కోసమే, ప్రభుత్వాలకోసమే ప్రచారకులుగా పనిచేస్తున్నారు. సామాన్య మానవుడి దృష్టి ఆలోచించేవాళ్లు లేకుండా ఉన్నారు.

సాహిత్యం అనగానే మొదటినుంచీ అగ్రతంత్రాలం కవిత్వమే ఇంతావచ్చును.

ఈసంవత్సరం వచ్చిన కవితా గ్రంథాలలో చెప్పదగినవి (ఎప్రాబండ్) Ezrapound వ్రాసిన '80 cantos' 'ఎనైటావ్స' పాల్ అనే కావ్యం. పాండు, చాలకాలం క్రితంనంచి వ్రాయడం కూనేకాదు. ఇంతకాలం అజ్ఞాతవాసంలో ఉండి ఈసంవత్సరం తిరిగి కావ్యాలు వ్రాసినవాడు. అయితే ఈకావ్యాలన్నీ పూర్వం గ్రీకు పద్ధతిని మెరపిస్తూ మహాకావ్య భోగణిలో ఉండిపోవలసి అంతగా ఎవరినీ కడతలేకపోయాడు.

కల్లాల ప్రపంచంలో కూడా, అదర్శము, అందము తలచుకొని వాటికోసం శ్రమపడిన కవులే ప్రజాదరణ పొందగల్గడం ఒక విశేషం. దీనిని ఒకవిధంగా సమన్వయం చేసుకోవచ్చు. లోకంలో సామాన్య మానవులు కోరా పడుతున్నా బాధలూ, దుఃఖాలూ మరచిపోవడానికి గాను ప్రాచీన కావ్యధారామృతం అర్పించవచ్చు.

ఒకఅర్థకావ్య గడగచిన తర్వాత ఏమిసాధించామని పరామర్శ చేసుకోవడం అందరికీ వరిపాటి. ఈయనై సంవత్సరాల ప్రగతి పరిశీలనచేస్తూ ప్రసిద్ధకవిత్వవేత్త Bertrand Russ el పెర్సాండు రస్సెల్ (గత సంవత్సరం సాహిత్యంలో నోబెల్ బహుమతి విజేత) యిప్పటియుగం పూర్వకాలంకంటే అన్ని విధాలా వికాసం చూపుతూ ఉందని చెప్పాడు. అయితే మనలో కొందరు అది ఒప్పుకోరు. ముఖ్యంగా వాగ్మధులు, మా కాలంలో, ఆరోజుల్లో... ఆవేశాగ్రంథే. ఏదీ మాలాగ కావ్యాలు అల్లకలిగేవాళ్లు ఏరి? రచనలు చేసేవాళ్లు ఏరి? అంటారు. ఈనాటిసాహిత్యరంగంలో వయస్సులో పోటీ లేదు. భావాలలోపోటీ. వెనుకటి యుద్ధసంవత్సరాలలో వచ్చిన కొత్తభావాలు ఈనాడు లేవు. నాటి దేశభక్తి, స్త్రీ స్వాతంత్ర్యం, ప్రేమారాధన, ప్రకృతిపూజనం, ఈనాటి వాతావరణంలో కావ్యవస్తువులుకావు. ఒకవేళ ఎవరైనా మొండిగా అటువంటి కావ్యరచనచేసినప్పటికీ, ముసలియైదువకు జాగ్రత్త చీర కట్టినట్టు ఎట్టేట్టుగా ఉంటుంది. అందుచేత ప్రేమ కవితవ్యా, ఖండికావ్యాలూ నేడు హాస్యాస్పదంఅయిపోయాయి.

అయితే ఈయనాని! కావలసిన రచనలు ఏవి? అనేదానికి మన అందరినొంతుకలలోనూ ఏమో కొట్టాడుతూఉంది. కాని తెచ్చులేకపోతున్నాము.

కవిత ముగ్ధత

నా రచనలలో లోకం ప్రతిఫలించి
నా తపస్సు ఫలించి నా గీతం
గుండెలలో ఘోరీల్లగా నా జాతి
జనులు పాడుకునే మంత్రంగా
మ్రోగించాలని, నా ఆకాశాలను
లోకానికి చేరువగా నా ఆదర్శాలను
సోదరులంతా పంచుకునేవలెను
రవ్వలజడిగా చేయడానికి

సంకల్పించాననిక్రిచ్చేచెప్పి, మన భావాలకు కొంత రూపం ఇచ్చాడు.

అధివాస్తవిక (Sur-realism) వివాదో సాహిత్యరంగం నుంచి నిష్క్రమించింది. కళారంగంనంచికూడా నిష్క్రమిస్తూ ఉంది. నిన్ను మొన్నటివరకు పరిపాటిఅయిన కర్మవాదం (Existentialism) కూడా నేటి సాహిత్యరంగంలో ప్రాతిపదిక అయింది. కడతిన రెండుకూడా సంవత్సరాలనించి కవిత అనగానే ప్రచారసాధన అయిపోయింది. వలెత్తురు యువకవులు తమ తమ రాజకీయవాదాలకి ప్రచారంకోసం కవితారచన సాగిస్తున్నారు. ప్రజలకి మరి చేరువగా పోవడానికి 'బుర్రకథలు' చెప్పి వారిని రెచ్చకొట్టా ఉన్నారు. ఈ కథాకావ్యాలలో కవిత మాన్యమైనా

ప్రయోజనం కొంతవరకు సాధించ కలుగుతున్నాడు. ఇంక ఇటీవల వెలువడిన మరికొన్ని గీతాలు పాటలుగా పాడి అమాయక జనాన్ని అగ్రహాశకుల చేస్తున్నాడు.

అయితే కవిత ప్రయోజనం ఇదేనా? జనసమాహారంయొక్క భావాలు, ఆశయాలు కవితలో ప్రతిఫలింపచేయడం, అదంగా పాడటం తప్పని ఎవ్వరూ అనరు. కాని వైషమ్యాలు రెచ్చగొట్టి, ద్వేషపూరిత భావాలతో విషప్రచారంతో మానవుల్లోని పశు కోరాన్ని ప్రకోపింపచేయడం కవిత అనిపించుకొంటుందా?

విశ్వశ్రేయస్సుకూర్చువలసిన కవిత, రమణీయార్థం ప్రతిపాదించవలసిన కవిత, ద్వేషదావావలం పురికొల్పడానికి వినియోగించడం ఎంతవరకు సమంజసం? ఈనాడు వెలువడుతున్న కవిత గ్రంథాలు చూస్తే ఈ అభిప్రాయం కలగక తప్పదు. దీనికి దృష్టాంతాలు చూపనక్కర్లేదు. అందరూ, అనందనూలేని ప్రచారకావ్యాలు తమప్రచారధర్మంలో కూడా కృతకృత్యత పొందకుండా పోతాయి.

హర్తాల్! అని రమణారెడ్డివాసిన ఒక గీతం చూడండి.

అనుక్షణ నిరీక్షణ మివార్తకి నశించెన్
సమున్నత మహాక్షణ మివార్తకి హసించెన్

అని రెడ్డి హర్తాల్ గురించి ప్రశంసచేస్తాడు.

కరమృత శిరమృత మతాదధి గమించెన్
కరమృత ధ్వజమృత జ్వరాద్భులను నింపెన్
జ్వలాంశువులు నింపెన్ జ్వలాంబువులు జార్చెన్ హర్తాల్ హర్తాల్

ఇకెందుకు వశీకరణ తంత్రాంగ భ్రాంతి
విశ్చింఖల మగాధము మహా వీరకౌంతి
విహంగము సమాతురము చైతన్యకౌంతి
మహాకౌంతి విక్రాంతి సంక్రాంతి హర్తాల్

ఇందులో కబాల ధ్వనులు తప్ప, వ్యాకరణం అర్థం భావం అంతగా గమనించినట్లు తోచదు. పోనీ అవేమీ అవసరం లేదనుకుందాం. సాధించ దలచుకున్న ప్రయోజనం! హర్తాల్ చేసిన క్రామిక సోదరలకుగాని, వారి పై సానుభూతి చూపేవారికి గాని యీ కావ్యం బోధపడజేమా?

ఇటీవలే వచ్చిన మరోపుస్తకం 'సంఘర్షణ' ఒక మచ్చుకుమక 'నవభారతం' అనే కీర్తికలో రెంటాల గోపాకృష్ణ వ్రాసింది.

నవభారతం కుళదాయకం
జననాయకం జయసాధకం
నవభారతం భృవతారకం,
సన్మకోభిత సంపదోజ్జ్వల
నర్మకీర్త రక్షితం,
విశ్వమానవ కాంతిసౌభక
విజయకంఠ ధ్వజీకరం.

అధికశీతంగా చేర్చిన కొన్ని సంస్కృత పదాలకూర్పు లాగా ఉంది. ఇతరులూ ప్రశ్నిస్తే అనుకరించి—

“నాకావ్యం ఒక కల్పర్, ఒక సోల్డర్” అని ప్రతిజ్ఞ చేస్తాడు. అర్థంలేని కావ్యాలు అటుంచి, మరికొన్ని గీతాలు సానుభూతితో పరిశీలిస్తే నేటియువక వృద్ధులూ భావాలు పోల్చుకో గలుగుతాం. కొన్ని యధార్థదృశ్యాలు కండ్లకు కట్టినట్లు కనిపిస్తాయి.

అరుగో! వ్యాపారస్తులు
నల్లని దుస్తులతో దూరంగా
బాకీవారల పెండ్లం పువైలు
తాకట్లను చీకట్లో పాట్లం
కట్టుచు పోతున్నారట!
గస్తీబంట్లోను కానీ
చేయిచాస్తున్నారు.

పాపం! ఏం చేస్తారు?

ఇంట్లో పెట్టాం బిడ్డలు

పస్తుంటే చస్తుంటే!.....నన్న సత్యం నన్నంగా చెప్పాడు. రెంటాల గోపాలకృష్ణ యీ 'సంఘర్షణ' రచయిత. ఇతరుల కబ్బాలతోనూ భావాలతోనూ చెడుగుడు ఆటేటప్పడు కాకుండా తాను స్వయంగా ఆలోచించి వ్రాసేటప్పడు నిజంగా కవిగా వినిపిస్తాడు.

దుర్బర మానవ జీవిత

గర్భంలో దాగిన వ్యధ

నిశ్శబ్దం తెరుచుకుంది.

నవచైతన్యోద్దీప్తిక యువవృద్ధయం చలువతోంది.

అయితే ఈ యువవృద్ధులన్నీ తమ పలుకుల్లో నిరాశ, నిస్పృహ చూపుతున్నాయి. ఆశ సంతోషం ప్రకటించడంలేదు. దానికి కారణం నేటి పరిస్థితులు. వారిని ప్రయోజనంలేదు. 'అనిశ్చితి' వ్రాసిన బిచ్చగాళ్ల పదాలలో బిచ్చగాడు—

పాడలేనోయ్ పాతపాటలు
పీడిపోదాయ్ పాడుప్రాణం
నొసటిరాతకు నోరులేదోయ్
ఉండిఉండి బండరాయిగ మారిపోతానోయ్.

గుండె తడబడినదీ
గొంతు తడుపమ్మా
కులసికోటకు నీరు
తోడివంతమ్మా
కాలిపోయే యిల్లు, చల్లార్చినంత
పనికిరానీ చిరుగుపడతేయిల్లీ
చేలికై చేతిలో వారిపోతున్నాడు
బిడ్డకొక పిడిగిరి

—విడువమ్మ తల్లీ!...

అని బారిగా పాడుతాడు.

ఈరు వూరి బాపురుమని తిరిగి నా
గడప గడప తల కొట్టుకున్న నా
చచ్చితమవు అంటుకు నా తండ్రి

మదమ్రులేమగ్న మాపటి చీకటి
తరిమి తరిమి కొడుకుండవచ్చు!

కృంగి కృంగిచే మాతే నాకే
కొండులు మింగే కోరికలిచ్చే
పసిబిడ్డ కడు పూడి పడ్డదే!!

ఈ సంవత్సరం యొక్క కవులలో మరీ యిద్దరి పేరులు పాఠకుల దృష్టి నాకర్పించి ఉండాలి. 'వైరాగి' అను పేరుతో ఎక్కువ రచనలు కవి తా పాఠకు లందరూ చదివే ఉంటారు. ముఖ్యంగా ఇతడు వ్రాసిన గీతావళి నా చాలమందిని ఆకర్షించి ఉంటుంది. ఈ కవిలో భావాలకి తన కథలు పుంఖానుపుంఖాలుగా వస్తాయి. వచ్చినవేగంతో అవి నలువరిస్తున్నాడు. కాని కవితకు ముఖ్యంగా కావలసినవి, శిల్పం, సంక్షిప్తత, సాధ్యమైనన్ని యెక్కువ భావాలు తక్కువపదాలతో వ్యక్తపరచడం. కవితాసామగ్రిలో పదాలు రత్నాలకంటే విలువగా వాడుకోవాలి. ఆ పాడుపు లేక పోతే 'కవిత' రక్తి కట్టదు.

తనదగ్గర ఉన్న పదశబ్ద భాండారంలో మరీ చాకగా, ధారాళంగా వాడుకునేతనో యేమో 'వైరాగి' కవిత ఒక్కోసారి చాదస్తంగా వినిపిస్తుంది. నిజంగా ఎవరో 'వైరాగి' వేదాంత గోష్ఠి మొదలు పెట్టాడా అనిపిస్తుంది. కాని ఆ రచనలకు అలవాటు పడితే అమాల్గం రహస్యాలు గోచరిస్తాయి.

జలజలరాలిన చినకులు
వశీకన ననుకటి కిను కల
కన్నీరు ల తలమున కలు;
ళంకాపంకిల జీవితపథాన
హోరున వీస్తున్నది గాలివాన.

ఇతరీ ఆనుప్రాసలు పెదకుతుంటూ వాటంతట అవి రావు.
బలవంతాన లాగి మాకోర్చి బెట్టిపట్టు ఉంటాయి.

జోరున పెరిగిన కెరటం
నావ లేగిన గాలిపటం
చిరిగిన పుస్తకపుపుటం (?)
తప్పేదెలాగు జీవితపుతన
హోరున వీస్తున్నది గాలివాన

అయితే 'వైరాగి' ముందుముందు ఏదో సాధించకలిగే రచయిత.

మరొక వర్తమానును చాకరధి! 'వైరాగి'కి ప్రతిగా, చాకరధి మరీ క్లుప్తపరచి వ్రాస్తాడు. ఇతని మాటవాక్కులు (Imagery) మరచివేసి విగా ఏదో పోల్చుకోలేనంత కున్నితంగా ఉంటాయి. భండస్సులు తీరు చేరు. చెప్పదలచుకున్న దానికి ఏదో అక్షుతమాత్రా త్సృష్ట కనిపిస్తూ ఉంటుంది.

వీరూ, మరీకొందరు రచయితలూ వ్రాసిన రచనలు పరిశీలిస్తే ఒకటి స్పష్టం. అందరి తెలుగు యొక్క రచయితలలోనూ నిష్పూత నిరాకరించినట్లున్నది. వర్తమాన పరిశీలనలూర్చిన వ్యాధులైన అక్షుత, వ్యక్తం అక్షుతం (Incongruity & Incoherence)

అంధ్రసాహిత్యంలో ఎటువంటి పునోద్ధృతి జరుగుతూ వున్నదీ-ఎలాంటి రచయితలు న్నదీ, దాని వికాసం ఎలాగ ఉన్నదీ తెలియపరచే గ్రంథాలు అంతగా లేవు. క్రిందటి సంవత్సరం అంధ్ర సాహిత్యచరిత్ర ఒకటి వైదరాబాదునించి ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం గారు ప్రకటించారు. ఇది చిన్నగ్రంథం అయినప్పటికీ సాహిత్య చరిత్ర సమగ్రంగా సమీక్ష చేసింది. మరొక విలువయిన గ్రంథం వైదరాబాదునించే వెలువడింది 'అంధ్రుల సాంఘిక చరిత్ర,' దీని రచయిత సురవరం ప్రతాపగెడ్డిగారు— అంధ్రుల సాంఘికచరిత్ర-మన సాహిత్యగ్రంథాలలో దొరికిన అథారాలనుసరించి చక్కగా పొందుపరిచారు.

ఇదివరకు నిగూఢమైవున్న ఎన్నో కొత్తవిషయాలు ప్రతాప గెడ్డిగారు ప్రకాశంలోకి తీసుకొనివచ్చారు. వీరు వ్రాసిన అంశాల మీదనే పరిశోధనచేస్తే యింకా యెన్నో విశేషాంశాలు విభిన్న యుగానికి సంబంధించినవి వెలుగులోకి లేవడానికి అవకాశం కలుగుతుంది.

మొత్తంమీద, తెలంగాణా, కోస్తాజిల్లాలు రాయలసీమ మాడు విన్న భాగాలుగా ఉన్నప్పటికీ, యావదాంధ్రం ఒకటేనని మన సాహిత్య ప్రగతిదాస్తే స్పష్టపడుతూఉంది. వైదరాబాదు నించి వెలువడుతూ ఉన్న సాహిత్య మాసపత్రికలు చక్కని వికాసం కనపరుస్తూ ఉన్నవి.

ఎప్పటిలాగే యీ సంవత్సరంకూడా వివిధ పత్రికలలో సీరియల్స్ వెలువడ్డాయి. వీరేశలింగం గారి చరిత్రసురించినకథ అవ సరాల వంకటనర్సుగారు ప్రకటించిన(సినీమా కథాసంగ్రహం) కథ జీవితవివరాలు అనేకం సంపుటికరించినప్పటికీ దానిలో జీవిత చరిత్రగా గాని, సినిమాకథగా గాని ఉండవలసినంత శిల్పంలేదు. ఈ సంవత్సరం వంగభాషలో ఈశ్వరచంద్ర విద్యాసాగరుల చరిత్రసూర్పిన ఒక చిత్రం వచ్చినది. విద్యాసాగరులు, వీరేశలింగం ఇంచుమించు సమకాలికులు. వారి జీవితచరిత్రలో ఎన్నో పోలిక లున్నవి. ఉభయూలు పేదరికంనొంచి పెద్దలైనవారే. విద్యాసంస్కరణకోసం పాటుపడినవారే. విధవావివాహం చేయించి విజయం సమకూర్చుకొన్నవారే. ప్రేమకథ లేని యీ జీవితచిత్రం వంగ భాషలో ఎంతోచక్కగా తీశారు. ఇదేవద్దతిని వీరేశలింగంగారి జీవితంకూడా చక్కని చిత్రంగా తయారు చేయవచ్చును.

ఇతర సీరియల్ కథలలో కొడవటిగంటి కుటుంబరావుగారి 'చదువు' చెప్పదగింది. మన ప్రస్తుత విద్యావిధానాన్నీ పిల్లల్ని తయారు చేయడంలో తల్లిదండ్రులు అవలంబించే విధానాన్ని వ్యంగ్యభోరణిలో విమర్శిస్తూ వాస్తవీరిని ఈ నవల వ్రాయ బడింది. పిల్లల చదువుల్లో ప్రస్తుతలోపాలు ఎటువంటివో చూపి, ఎలాగ ఉంటే బాగాఉంటుందో కూడా నిరూపించింది. విద్యా విధానంసురించి వ్రాసిన నవలలు ఇంగ్లీషులోనూ, యూరపీయన్ భాషల్లోనూ ఎన్నోఉన్నవి. మనకికూడా ఈ వైతన్యం కలగటం ప్రశంసార్హం.

మన సాహిత్యంలో వెలువడుతున్న గ్రంథాలకంటే అక్షుతాల మంచిపెద్దలు విమర్శించే సమీక్షామర్శనలు అరుదుగా

ఉన్నారు. వివిధపత్రికలలో వెలువడుతూవున్న పుస్తకసమీక్షలు నామమాత్రానికే. ఇంతకంటే సక్రమపద్ధతులలో మంచి చెడ్డలు విమర్శచేయకలిగే విమర్శకులచేత ప్రసిద్ధపత్రికలు విమర్శలు చేయిస్తే మన రచయితలు మరింత ప్రోత్సాహం పొందడానికి అవకాశం కలుగుతుంది. ఇంగ్లీషులో సాహిత్యపత్రికలన్నీ, ఉత్తమ సాహిత్యవేత్తలచేత పుస్తకాలు సమీక్షచేయించి పుస్తక వికృతలకు, రచయితలకు పాఠకులకుకూడా అనూల్యుతేజ చేస్తున్నవి. మనదేశంలో విమర్శకులే అరుదు. దానికితోడు ఆంధ్రసాహిత్య విమర్శకులలో అగ్రగణ్యులని పేరుపొందిన మహామేధావులు దిగ్గంతులంటి పండితులు ఇద్దరు ఈ వర్తనం పరమపదించడంతో మన విమర్శనాశాఖకు మరింత గొప్ప ఆఘాతం కలిగింది.

అనేక ప్రాచీన ఆర్యాచీన గ్రంథాలకు అమూల్య ఖితికలూ వ్యాఖ్యానాలూ రచించి ప్రాచీన సాహిత్యంమీద పాఠకులకు అర్థమవుచి కలిగించిన శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారి కృషి ఎవరు మరచగలరు? పరిశోధనాక్షేత్రంలో, అమృదిత గ్రంథపరిశీలనలో, అపురూప అద్భుతవరణలో, అనామాన్యపాండితీ ప్రకర్షణలో ఆయనకు ఆయనయేసాటి. ఆంధ్రసాహితీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు గలిగించిన లోటు తీర్చడం అసంభవం.

అలాగే అనన్యప్రతిభాశాలి, అద్వితీయ భాషాభిమాని అయిన కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారి మృతికూడా ఆంధ్రసాహితీకి తీరినలోటు. సాహిత్య విమర్శనమన్న, స్వస్థులి పరనింద అనేకోటలలో, కావ్యరీతులలోని సౌందర్యం తొలిసారి కట్టమంచివారు తమ 'కవిత్వతత్వ విచారం'లో కనబరచినారు. తదనంతరం, కళాపూర్వోదయ ఖితిలో వారు వ్యక్తపరచిన నూతనవిమర్శన విధానము — ఇంగ్లీషు సాహిత్య విమర్శనాపద్ధతులు బాండుపరచి తెనుగు భాషకి మేలుబంతి ఒకటి అందిచ్చారు. వారి యనంతరం ఎందరో ఆ పద్ధతుల నమానరించి కావ్యవిమర్శనమన్న కవిహృదయగ్రహణం కాని, కవికాలదేశాలగురించి ఖండినముండనల కావని వ్యక్తం చేశారు. రెడ్డిగారు విమర్శకులేకాకుండా ఎందరో మంచి విమర్శకులు తమ తిరిగిగువల్ల తయారుచేశారు. కవియై కవులకు ప్రోత్సాహం కలుగ చేశారు. సాహిత్యవేత్తలై సాహిత్య బాషణచేశారు. చమత్కృతివారికి జన్మతోపెట్టినవిద్య. ఛలోక్తిలేనిదేవారు ప్రాస వారుకారు. మాటలాడేవారుకారు. వారిని తెనుగు సాహిత్యం మరచిపోలేదు.

వికృతిసంవర్ధనం — సాహిత్యరంగంపాలిటి విరోధి అయినది. వంగసాహిత్యంలో గొప్పవలలా రచయిత విభూతిభూషణ ముఖోపాధ్యాయుడు గలిగిచాడు. కన్నడనాటక కర్తలలో అగ్రగణ్యుడు 'కర్నూరి' దివంగతుడయ్యాడు.

యావద్భారత సాహిత్యక్షేత్రంలో మహాకవిగా కీర్తించిన అవనిందయోగి భారతకవీరవారించాడు. అరవిందుడు అత్యుత్తమ

కవి. భాయానాథంలో ఆయనకు మించిన కవిలేడు. అసద్భక్తమైన భాయాధ్వని కావ్యమై 'సావిత్రి' భారత సాహిత్యంలోనే కాదు విశ్వసాహిత్యంలోనే కావ్యరత్నాన మాత్రమించుకొన్నది. అరవిందుడు; కవి; యోగి; దార్పణికుడు; భాష్యకారుడు. భగద్గీతలకు ఆయనరచించిన భాష్యం అమూల్యమైన విజ్ఞానఖని.

ఈడు, విశ్వసాహిత్యరంగంలో కూడ వ్యాపించి ఆశీయ మేధస్వంపన్నులయిన ఇరువురు మహారచయితలను పోల్చవెట్టుకొన్నది. ఇటీవలే గుప్రసిద్ధ ప్రెంచి రచయిత యాండ్రీ జీడ్ పరమ పదించాడు: 81 వ సంవత్సరంలో పండినయన్నులో ఇతడు తమవుచారించి నప్పటికి తనరచనలతో యూరపు ఖండిం అంతటిసి ఒకసారి ఉద్రాతలయిందాడు. అతడు కవి, నాటకకర్త, కథకుడు, నవలరచయిత. ఆయనప్పటికి జీవితంలో జరిగిన విశేషాలన్నీ ఆత్మకథగా యధార్థ విషయాలమీద లఘుటిప్పణిగా తనదైరిలో వ్రాస్తూవచ్చాడు. అతేగెండు ఉద్గ్రంథాలుగా *Journal of Andre Gide*, అని వెలువడ్డాయి. వాటికి ఇతనికి నోబెల్ బహుమానం లభించింది. ఇతడు సంప్రదాయాలకి వేరవకుండా సమస్తాన్నీ ఢిక్కరించి తనకునచ్చిన పంధానాడించి అందరినీ ఘాటయిన విమర్శలతో చీకడచేసేవాడు. కాంగోలోనూ, ఉత్తరాఫ్రికాలోనూ పర్యటించి సామ్యవాదిగా మారాడు. తరవాత మస్కో వెళ్లి స్వయంగాచూచిన దానిని వివరిస్తూ వ్యాసాలువ్రాసి కమ్యూనిజాన్ని ఖండించేశాడు. జీడ్ గొప్పతత్వవేత్త. మెదడుకు పదును ఎక్కించే నిశితమైన రచనలతో ప్రెంచి సాహిత్యంలో కలవరం తెచ్చినవాడు. మరొక సాహిత్యవేత్త బార్బెరెస్సాగూడ. విమరు బ్రతికినా చచ్చినా వెయ్యివరహాలు అన్నట్లు, 'మే' బ్రతికినా మరణించినా సంఘాన్నీ పెద్దన్నీ ముప్పతిప్పలు పెట్టి నూడుచేయవుల నీళ్లుతాగిస్తాడు. అతడుపుట్టుక నించి సంఘానికి ఎదుగుతిరిగాడు. సంఘాన్ని తీవ్రంగా విమర్శించి పెద్దల్ని పెద్దసంస్థల్ని కసితీరా రిట్టి, తనమాషగలతో భూషణల నందుకొన్నాడు. షేక్స్పీయరు తరవాత విశ్వనాటకరంగంలో 'మే' తెచ్చిన మార్పులు మరెవ్వరూలేలేదు.

దేశంలో రచయితలూ, సాహిత్యవేత్తలూ ఎవరికివారుగా ఏదో వ్రాసుకుంటున్నారు. సవ్యానాలు జరిగినవారికి జరుగుతున్నవి, లేనివారికిలేదు. ఒక భాషసంగతి ఒకరికి తెలియడంలేదు. ఒక ప్రాంతంసంగతి మరొక ప్రాంతంవారికి తెలియడంలేదు. ఈ అంధకారంలోంచి బయటికి తీయడంకోసమని వికృతిసంవర్ధనారంతంలో ఢిల్లీలో రచయితలసమ్మేళనం జరిగింది. వారికృషివల్ల యావత్ భారతసాహిత్య పరిషత్తువస్తే దానివల్ల వివిధ భాష సామరస్యనికీ-వరప్సర గౌరవభావానికి దోహదం కలుగుతుంది. ఈ కొత్తసంవత్సరపు కృత్యభాకాంక్షలతో యదొకటి కలుపుకొని సాహిత్య ప్రియులం సంకల్పిద్దాం.

రాతిగుండెలు

శ్రీ కొమకవోలు వెంకటసుబ్బారావు

మామా! నీవును చేరినావు దిగిరమ్మా! కొంతసేపైన నా
తో మాడుటకేనియుం దొరకిరి దూరంపు అల్లా శిర
స్సీమక శత్రుల చేహరా గనగ గస్తీగాయుచున్నట్టి నా
కీ మూపెక్కి నవారిచేగుడి తుపాకీతప్ప వేటెవ్వరుగ.

అకాశాన ముసాఫిరట్లు యుగసంధ్యల్ చూచియున్నావుగా
యేకాలమ్ముననేని మానవపద మ్మిచ్చోట తారాదెనా?
యేకాలమ్ముననేని మాధవసుమమ్మి మోళ్ళ నవ్వించెనా?
లే కిట్ల తొలినుండి మృత్యువిట నాళ్లేపించియే యుండెనా?

ఖడ్గధారల దాకి కరగి జాతిన భానుకిరణాలు నలనల దెరలుచోటు,
కుంభించి పవనమ్ము గోళాగ్నులం గూడి మృత్యుపూర్తార్మై మిదుకుచోటు,
ప్రాణవాహిని కడ్డువాటుకట్టలు గట్టి కాలు మళ్ళకు నీరుగట్టుచోటు,
అధికారశృంధాలయాశార్పి సురనయై గగనావధిగ నార్పి నగెడుచోటు,
తారకలు రాల నటరాజతాండవాంఘ్రి ధిమిధిమిధ్వను లవనిపై దిగెడుచోటు
లైన గనియుంటిగాని నే నరయనైతి నిట్టి కోణపకోణమ్ము నింతెఱుకు.

పందిరివోలె క్రమ్ముకొని పాపమొ, శాపమొ, నీ సుధారన
న్యందిమయూఁగమాలికల కడ్డుగ ఛత్రము వట్టె, తామసీ
కందరమందు రక్కసులకైవడి చుట్టును గుట్ట లాకృతుల్
తెందె, నిరంకుశక్రియగ తేనెద రాజ్యము నొంటిప్రాణిపై

కాలుం జేతులు ముళ్లు గట్టుకొని, భూగర్భావ శీర్షమ్ము పా
తాళమ్మంటగ దూర్చి, పండుకొని, నిద్రంబోవుచున్నట్టి యీ
తైలస్వామి నరాలయ ట్లుబికెడుగ సర్పంబులుగ, వల్లరీ
జాలమ్ముల్, దళహీన పాంతుర థరా జాతాంగుళిజాతముల్
అదిగో! దూరమునుండి కన్పడెడు తైలాగ్రమ్మునైనిగ దురా
నదపాపాణశిరస్సు; దాని కను లకాంత మ్మదేరితిగా
నదులై పాలును నుండు, శూన్యమన నున్నల్ జట్టుచుం దానిపై
నెదియో పక్షియొకండు ద్రిమ్ములును రోతే దాడు పర్యాయముల్

వీరుయ్యా! ఉదురాజ! నాదు మొల నాదే యయ్యె, దధాన్తు తి
రా మంజూరొనరించి నావ మఱి నై ర్మంజూర? నానాతడు
మో మొక్కింతగ విచ్చి నవ్వి వరహాల్ పూరించి వర్షింప, నే
నా మైకమ్మన ముగ్ధి వాని గను మోహవేశమం దుండగ

లబ్బుడప్పను లబ్బులబ్బుడ ప్పుతుకొంచు నతిరహస్యంబుగా నవల కొన్ని
దడబిడ బిడదడా బిడదడా యనుకొంచు నెగురు గంతులతోడ నివల కొన్ని
పుష్పఫష్పను ఫష్పఫష్పపు ప్పునుకొంచు కొలిమి తిత్తులవోలె కెలన కొన్ని
ఇవ్చ ఇవ్చవ్ చ్చవ్చ చవ్చవ్చ యనుకొంచు నైనపాయులట్లుగా దవుల కొన్ని
గుండెచప్పల్లు జనియించి కొండ నాల్గుదెసలనుండియు నావైపు ముసరికొనియె
అదరిపడి లేచి చేతితో నండుకొంటి నాదు ప్రేయసియైన “తీనాటుతీని” *

ఎదియో తప్పక శత్రుయోధదళమే యేతెంచె నం చెంచి, నే
పదిలమైన గుహాముఖాంతరమునుం బ్రాపించి, బండ్లాకి క
ట్టెదుట గూటిగ నిల్చి పట్టుకొని, యింకేమైన వినించునో
తదరాతిధ్యనులంచు నొగ్గితి శిలాద్వారస్థలి వీరులగ.

ఇంకే చప్పుడు నా చెవిం బడనిదయ్యె దచ్చితాసీమహ్య
త్సంకేతధ్వని దప్ప, రాతికి హృదిస్పందంబులా యంచు నే
సంకోచించితిగాని తక్కిన శిలాజాతంబులం గూడ త
త్సంకాశధ్వనులే వినంబడగ నాశ్చర్యస్థుతాత్ముండవై.

గాతమకాపముం దినన కన్నియలో! తన మంత్రదండపుం
గీతలచేత మాయలపకీ రొనరించిన బామ్మరాలో! యీ
రీతి చరాచరమ్ముల విరించి లగించిన సర్గబంధమో!
యీతెలుగంచు మిక్కిలి భ్రమించుచు నచ్చెరువందుచుండగ

కిలకిల నవ్వుచు, జాణరు లొలికించుచు మంచునునుల నూడుచు నల మా
యిలవేల్పుగు వలతేనికి, చెలికాడగు మామ యిటుల చెప్పందొడగ.

“అన్నా! వీరును నిన్ను జోలిన మనుష్యవ్రాతమే మున్ను తా
మన్నెలై యధికారగర్వమున సామ్రాజ్యాశ్రయే జాపముం
బున్నెంబుం గననట్టి పేదల శవమ్ముల్ మెట్లుగా గట్టికొం
చన్నాకంబున కెక్కజూచిన యమోఘాఘమ్ముచే నై రిటుల్
అశనిపాతములచే నశ్వఘాతములచే భిన్నభిన్నములౌచు బ్రదుకంబుకొను,
ప్రళయపాతప్రాత బహుశక్తులచే నణుదన్నుమై ప్రాణ మడలువలకు

సంకర్షణానలచ్చటలచే భేదసంఘటలచే ముఱురూపు పొందువఱకు,
కర్మతాడనముచే గగనపీడనముచే కాలగర్భములోన గలియువఱకు,
కనులు కైకాట్లు నోట్లును కఱవుగాగ, మనసులో బాధ మనసులో మరుగుచుండ
నుసుకు గల బండలై పడియుండు డంచు, వీరి నీరీతి శిక్షించె విశ్వవిభుడు.

బండలయట్లు వీరు కనువట్టుదు రైనను లోన ప్రాణముల్
గుండియ టున్న వందఱకు క్రుట్లుచు క్రుట్లుచు మృత్యుజేతతా
ఖండకృపావలోకనముకై నడిగావులు గాయుచుండు రీ
శుండ యెఱుంగు నీ బ్రతుకుశోక మదెన్నడు లెల్ల వాకుశో!

మున్ను నీ విన్న గుండచప్పట్లు గూడ
వీరి గుండలవే! మైన వెఱవకోయి!
తోడుగా నుండు పున్నమ నేడు కాన
నాగు జాముల ద్యూటియె నాకుగూడ.

జంకకు మన్నా! యీ ముది
జంకియు నీడిగిలబడిన చిక్కొడవును నా
కింకం బోయెదనని వారి
కాంకుడు సనుటయును చిత్త మద్భుతమౌదా.

అనికారోల్లసితాత్ములై ప్రజల నన్యోన్యక్రుధావేశసం
గ్రహితోన్మాదుల జేసి, వారల ధనప్రాణంబులం గ్రోలి, డు
ప్రృథకుం జంకక, స్వీయజీవితమె కల్పస్థాయిగా నెంచు నీ
బధిరాంధ్రప్రభుకోటి కీ గతులె సంప్రాప్తించునం తెలిచితిన్

* * * * *

గడ్డిపోచయైన గల్పింప జాలవు
దేవు డిచ్చినట్టి జీవకోటి
నుత్తరింప జనదు యుద్ధాలపేరట
మరియు సురియు లేదె మానవుండ!

ఇండియా రాజ్యాంగచట్టములో

సవరణలు

శ్రీ దావతి వెంకట హనుమంతశాస్త్రి

మొదటి రాజ్యాంగచట్టమును పరిశీలించి, దానిలో ఏయే విషయములలో సవరణలు అవసరమో ఆలోచించుటకు, పార్లమెంటులోని కాంగ్రెస్ పార్టీవా రొక ఉపసంఘమును నియమించియున్నారు. ఈ ఉపసంఘమువారి రిపోర్టు ననుసరించి ఏయే మార్పులు చేయవలెనో వాటికై సవరణలను పార్లమెంటులో ప్రవేశపెట్టెదరు. రాజ్యాంగచట్టమును అమలులోనికిపెట్టి ఒక సంవత్సరము మాత్రమేకదా అయినది. ఇంతలోనే దానిలోని సవరణలు ప్రతిపాదించుటకు అవకాశ మెక్కడ, అని కొంతమంది ప్రశ్నించుచుండుటలో ఆశ్చర్య మేమియు లేదు. ఆ చట్టమును, దానిలోని వివిధవిషయములకు సంబంధించిన క్లాజులను రెండు సంవత్సరములన్నరకాలము తీవ్రముగ, అన్నిదృక్పథములనుండి చర్చించి ఏర్పాటుచేసినతరువాత. ఇంత తొందరగ మరల వాటిలో కొన్నిటిని సవరించుటలో ఎంతవరకు సమంజసత్వ మున్నదో ఆలోచనిండుము.

కాని అట్టి సవరణలు కొన్ని ముఖ్యవిషయములలో అవసరమని ఈమధ్య జరిగిన కొన్ని సందర్భములనుబట్టి తేలినదన్నమాట కూడ నిజమే. కాంగ్రెస్ పార్టీవారి ఉద్దేశ్యములో రెండు విషయములలో రాజ్యాంగచట్టమును సవరించుట అవసరమని వా రాలోచించుచున్నట్లు తోచుచున్నది. మొదటిది: జమీందారీలకు రద్దు చేయుటకు వివిధరాష్ట్రప్రభుత్వములు ప్రవేశపెట్టిన చట్టములను అమలులో పెట్టుటలో ఏర్పడిన ఇబ్బందులు. మద్రాసు రాష్ట్రములో జమీందారీ రద్దు చట్టము ఆమోదింపబడి, జమీందారీ ఎస్టేట్లన్నియు ప్రభుత్వమువారు వశపర్చుకొనియున్నారు. ఆ చట్టము ననుసరించి జమీందారులకు యీయవలసిన నష్టపరిహారమును ఇచ్చు మార్గములుకూడ ఏర్పాటు కావడమిది.

ఈ నష్టపరిహారము మొత్తము నుమారు 14 కోట్ల రూపాయల వరకుండునని అంచనావేయబడి, దానిలో సగమువంతు జమీందారీలను వశపర్చుకొనగానే ఇచ్చుటకును, మిగతా సగమును నష్టపరిహారము మొత్తము పూర్తిగ నిర్ణయింపబడినతరువాత ఇచ్చుటకును ఏర్పాటుయినది. మద్రాసులో ఈ విధముగ ఏర్పాట్లు చేయబడినను, మరికొన్ని రాష్ట్రములలో—ముఖ్యముగ బీహార్లో—జమీందారీరద్దు చట్టము ఆమోదింపబడినప్పటికిని, నష్టపరిహారము నిచ్చుటకు రాష్ట్రప్రభుత్వమువారు ఏమి చేపాటుటలే,

ఎస్టేట్లను వశపర్చుకొనుటకు అడ్డంకులు ఏర్పడినవి. మన క్రొత్త రాజ్యాంగచట్టము ప్రకారము, ప్రభుత్వము ప్రజాహిత కార్యములకై ఏ ఆర్డీనికాని వశపర్చుకొనవలసిన, ఆర్డీలవారికి సరియైన నష్టపరిహారము నీయవలసియుండునని నిర్ణయింపబడినది. ఈ క్లాజు ప్రకారము వారికి రావలసిన నష్టపరిహారమును వివిధముగ బీహార్ ప్రభుత్వము ఈయదలచినదో అది ప్రప్రథముననే నిర్ణయించిన కాని జమీందారీ ఎస్టేట్లను వశపర్చుకొన నీలలేదని కొంతమంది జమీందార్లు కోర్టులలో దావాలువేయగా, వారి వాదన సమంజసమైనదేనని హైకోర్టు తీర్పు నిచ్చెను. దీనివలన కానకసభ చట్టము వామోదించినప్పటికిని, ప్రభుత్వము దాని నమలులో పెట్టుటకు నీలలేకుండ పోవుచున్నది.

ఈవిధముగా నష్టపరిహారము నిచ్చు విషయములో ఏర్పడిన సందిగ్ధములు, ఇబ్బందులు తొలగించినకాని జమీందారీ రద్దు విధానమును ఏర్పాట్లప్రభుత్వము కాని పూర్తిగ అమలుజరుపుట కవకాశము లుండెను. ఇది రాజ్యాంగచట్టమునకు సంబంధించిన విషయమగుటచే, ఆచట్టములో నష్టపరిహారమును గురించి ఏర్పాటు చేయబడిన క్లాజును మార్చినకాని ప్రజాహిత దృక్పథమునండి చేయబడిన జమీందారీ రద్దుచట్టమువలన రాష్ట్రప్రజల కెట్టి లాభమును ఉండకపోవచ్చును. కాన ప్రభుత్వము ప్రజాహిత కార్యములకొరకు ఆర్డీనికాని, ఏ పరిశ్రమను కాని వశపర్చుకొనుటకు నిశ్చయించిన, ఆకార్యసాధనకై ఆర్డీవారులకు ఎంతవరకు నష్టపరిహారము నీయవలసియుండును, ఏమాపముగ దాని నీయవలసియుండును, అను విషయములు స్పష్టముగ నిర్ణయించుట అవసరమని తోచుచున్నది: ఈ విధముగ నిర్ణయించుట అవసరమేదా, అవసరమైన ఎడల వెంటనే సక్రమ పద్ధతులకై పని జరుగుటకు నీలగునట్లు చట్టములో సవరణ ప్రవేశపెట్టుట తగినదో కాదో, అను విషయములుకూడ ఆలోచనిండుము లగును. ఈమధ్య పూర్తిగ ప్రజాహిత దృక్పథములనుండి ఆలోచించుట చాల ముఖ్యమని వేరుగ చెప్పవక్కరలేదు.

రాజ్యాంగచట్టమును సవరణ చేయుటకు రెండవ అవసరము, ఈమధ్య ప్రాథమిక శాఖలు, సివిల్ లిబర్టీస్ - టిటినిగురించి కొన్ని హైకోర్టులు, సుప్రీమ్కోర్టువారు ఇచ్చుచున్న తీర్పులు: ఈ తీర్పులలో కొన్నింటినిబట్టి, మనదేశములో వివిధరాష్ట్రములలో

అమలలో నున్న విచారణలేని నిర్బంధవిధానము, రాజ్యాంగచట్టములోని ప్రధానమూలములకు భిన్నముగ నున్నదనియు, అట్టి నిర్బంధవిధానమును ప్రభుత్వము విడనాడవలెననియు, రాజ్యాంగచట్టములో ఏర్పాటుకాబడిన పౌరసత్వహక్కులను ప్రభుత్వము తమ ఇష్టమువచ్చినట్లు విచ్చిన్నముచేయరాదనియు, కొడులు తీర్పుల నిచ్చియున్నది. పార్లమెంటుచే ఆమోదింపబడిన ప్రివెంటివ్ డిటెన్షన్ చట్టము ననుసరించి, అట్టి నిర్బంధములు చేత డిటెన్షన్ అవసరమున సంకల్పరకు చట్టసమ్మతము చేయుట సప్యటిని, అది రాజ్యాంగచట్టములోని ప్రాథమికహక్కులకు వ్యతిరేకమున విషయమును, ప్రజల పౌరసత్వపు హక్కులను సంఘటితము చేయుచున్నదను సంగతినియు అంగీకరింపక తప్పదు. పార్లమెంటు ఈమధ్య ఆమోదించిన ప్రివెంటివ్ డిటెన్షన్ చట్టము ప్రకారము ఇట్టి నిర్బంధములు ఒక సంవత్సరముకరకు చట్ట సమ్మతముగ చేయబడినప్పటికిని, ప్రభుత్వమువారు అట్టి నిర్బంధముల కను అన్నియు, ఒక ఆఫ్ఫైరేట్ ట్రిబ్యునల్ వారి ఎదుట పెట్టి, వారి సలహాప్రకారము నిర్బంధములను విడిచిపెట్టుటయో, నిర్బంధమును పొడిగించుటయో చేయవలసియుండును. కాని విచారణలేని నిర్బంధవిధానము రాజ్యాంగచట్టము యొక్క మూలమూలములకు, ప్రజాప్రభుత్వమూలసిద్ధాంతములకు వ్యతిరేకమనియు, పౌరసత్వపు హక్కులను ప్రభుత్వమువారు తమ ఇష్టమువచ్చినట్లు తారుమారు చేయుటకాపద్ధతి తోడ్పడుననియు అంగీకరింప వలసియున్నది.

ఇది ఒకవైపున ఉండగానే వేరొకవైపున ప్రాథమిక హక్కులను గురించి ఎక్కువగ పట్టుపట్టుచు, వాటినిగురించి పదేపదే ప్రచారము చేయుచున్నవారిలో, చేత డిటెన్షన్ వ్యతిరేకముగ ప్రవర్తించుచు, అరాచకహింసాపద్ధతుల ననుసరించు కమ్యూనిస్టు పార్టీవారు ముఖ్యులని జ్ఞాపక ముంచుకొనవలసి యున్నది. కమ్యూనిస్టులు ఒకవంక ఇట్టి దురాగతచర్యలకు పాల్పడుచు వేరొకచోక్క తమ చర్యలను, కార్యక్రమమును ఆ హక్కులను పురస్కరించు కొని సమర్థించుకొన మాచుట హాస్యాస్పదము. మన న్యాయాధిపతులు చట్టమునుబట్టి మాత్రమే తీర్పు నిచ్చుచున్నవారగుటచే, కమ్యూనిస్టుల వాదన చట్టవిరుద్ధమనియు, రాజ్యాంగచట్టములో ఇష్టము చేర్చబడియున్న ప్రాథమికహక్కులకు విచారణలేని నిర్బంధము కేవలము దిరుద్దముకాదనియు నిర్ణయింపలేకన్నారు. కాని రాజ్యాంగచట్టములో పేర్కొనబడిన ప్రాథమిక పౌరసత్వపు హక్కులు హింసాకార్యక్రమము ననుసరించువారిపట్ల చేత డ్రోవాకరములగు కార్యములుచేయువారిపట్ల వర్తింపవని నిర్ణయించుట అవసరమని చెప్పవలసి యున్నది. “హింసాకార్యక్రమము” “చేత డ్రోవాచర్యము” అను పదములకు సరియైన అర్థము స్పష్టముగ చెప్పట మాడ ఈ సందర్భములో అవసరమగును. ఇది రాజ్యాంగచట్టమును సవరించుటవలననే జరుగును కాని వేరొకపద్ధతి లేదు.

ఇదికాక వేరొకవిషయముతో మాడ రాజ్యాంగచట్టమును సవరించుట అవసరమేమైనాని నాకు తోచుచున్నది. అది ఇండియా చేత జాతీయభాషకు సంబంధించిన విషయము. ఇప్పుడు నిర్ణయింపబడిన ప్రకారము, 15 సంవత్సరములలో మనదేశమందంతటను హిందీ జాతీయభాషగా చేయుటకును, ప్రభుత్వవిధాన మంతయు ఆ భాషద్వారానే నడుపుటకు ఏర్పాటుయ్యెను. కాని 15 సంవత్సరములలో ఇంత పెద్ద మార్పుకప్పుట కఠినము కలదా యనునది వివాదాంశము. ఇంత స్పష్టకాలములో హిందీ ఇంతవరకు అమలులో లేని దక్షిణఇండియా ప్రాంతములలో ఆ

భాషకు పూర్తియగు ప్రచారము వచ్చునా అనునది ఒక ముఖ్య ప్రశ్న. హిందీ విరివిగ ప్రచారమునకు వచ్చినప్పటికిని, ఇంగ్లీషు భాషకు పూర్తిగా తొలగించి దానిపూజే హిందీని ప్రవేశపెట్టుటకు అవకాశముండునా యనునది వేరొకప్రశ్న. హిందీ జాతీయ భాషగా ఏర్పడినప్పడు, వివిధప్రాంతీయభాషల కెట్టి స్థానము విద్యావిధానములోను ప్రభుత్వవిధానమును నడుపుటలోను ఉండు ననునది మూడవప్రశ్న. ఈ సందర్భముల నన్నిటినిబట్టి హిందీ జాతీయభాషగా ఏర్పాటుచేయుటకు పెట్టబడిన గడువును పొడి గించుట అవసరమని తోచకతప్పదు. ఎప్పటికైనను ఆ భాష దేశ భాష, జాతీయభాషగా ఏర్పడుట తప్పదని ఒప్పుకున్నప్పటికిని, 15 సంవత్సరములలో ఈమార్పు రాకలేనని నిర్బంధముగ ఏర్పాటు చేయుటవలన ఏమి లాభమో తెలియుటలేదు. జాగ్రత్త ఆలోచించి ఈ సందర్భములో రాజ్యాంగచట్టమును సవరించుటవలన లాభ ముండునని చెప్పవలసి యున్నది.

పైన చెప్పినదానిని బట్టి ఒకటి రెండు విషయములలో మారిన రాజ్యాంగచట్టమును సవరించుట అవసరముగ కన్పించుచున్నది. కాని ఆ చేయవలసిన సవరణలను ఈపార్లమెంటులోనే ప్రవేశపెట్టుట అంత ముఖ్యమో అనునదిమాడ ఆలోచింపవలసిన విషయమే. ఈసంవత్సరంతయులోగా, పార్లమెంటుకు, వివిధ రాష్ట్రాసభసభలకు ఎన్నికలు జరుపుటకు ఇండియా ప్రభుత్వము వారు కృతనిశ్చయాలై యున్నట్లు ప్రధాన మంత్రి ప్రకటనలవలన తెలుచున్నది. అది నిజమైన, రాజ్యాంగచట్టములో చేయవలసిన సవరణలను క్రొత్తపార్లమెంటులో ప్రవేశపెట్టి ఆమోదింప చేయుట సమంజసముగ నుండునని తేలగలదు. ఎన్నికలలో ఏపార్టీ వారు అధికసంఖ్యాకులుగ వచ్చెదరో, వారేవిధానము ననుసరించుటకు నిర్ణయించుకొందురో దాని ననుసరించి సవరణలను ప్రవేశపెట్టుట మంచిది. అట్లు కాక వెంటనే వాటిని ప్రవేశపెట్టుట వలన కాంగ్రెస్ పార్టీవారు తమ పార్టీని బలపరచుకొనుటకు మాత్రమే వాటిని ప్రవేశపెట్టుచున్నారనియు, తమకు వ్యతిరేకముగనున్న పార్టీలను అణచివేయుటకు ప్రయత్నించుచున్నారనియు వాదించుట కవకాశ ముండును. మరియు, క్రొత్తరాజ్యాంగచట్టములోని ప్రతిక్షాజామాద, అందు ముఖ్యముగ ఇప్పుడు సవరింపబడుచుకొనిన క్షాతాలన్నియు, వివిధద్వికృతములనుండి చర్చింపబడి చివరనిర్ణయమునకు తేలినట్టివే యగుటచే, ఇంత త్వరలోనే వాటిని మార్పుట ఆ నిర్ణయములు తప్పనిసరియైనవి కావని అంగీకరించుటయే యగును.

రాజ్యాంగవిధానములోను, దానికి సంబంధించిన చట్టము లోను అత్యంతవరమగు మార్పులు కొలమానపరిస్థితుల ననుసరించి ప్రవేశపెట్టుట తప్పనిసరియగును. కాని ఈవిధమగు సవరణలు చాల దీర్ఘవిచారణచేసి, శోధించి అన్ని పక్షముల అభిప్రాయములను సమన్వయించి చేయుట శ్రేయస్కరము. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రముల రాజ్యాంగచట్టము ఏర్పాటుయి ఇప్పటికి 175 సంవత్సరములై నప్పటికి, 15, 16 సవరణలమాత్రమే దాని యందు ఇంతవరకు చేయబడినవి. దానినిబట్టి మనము నేర్చుకొనదగిన విషయ మేమన రాజ్యాంగచట్టములో ఏ మార్పు అవసరమైనను, ప్రజాభిప్రాయమును పూర్తిగా కనుగొనిన తరువాతనే చేయుట సమంజసముగ నుండు ననునది. వచ్చే ఎన్నికలలో ఈవిధముగ ప్రజాభిప్రాయమును తెలుసుకొనుట కవకాశమేర్పడును. కాక ముఖ్యమైన సవరణలు క్రొత్తగా ఎన్నికలబడిన పార్లమెంటు వారిచే చేయబడినవాటికి నైతిక పునాది గట్టిగ నుండును; ఆ విధానములో ఎవరును లోపము జూపింపజాలరు.

మ ధు ర థ ము

★

శ్రీ దాశరథి

చిరు చేడువేపపూవుల

పరిమళముల దారులందు పరువిడి వచ్చెన్

ఖరకర తీక్షణతపములు

కొరకొరలాడన్ మధుండు, కుసుమ రథుండై.

మధు రథమార్గమందు సుషమా సుకుమార రసార్ద్ర మల్లికా
గ్రధన మొనర్చ జోలెలను కట్టుక వచ్చిరి సుందరాప్సరో
మిధునము; లామనిదొరయు మృత్తిక సైతము దివ్య సౌరభ
ప్రథితము కాదొడంగ సురపాద తలాంకిత సాధు రాగమై.

విచ్చిన మోడుగుం బువుల తెచ్చని చూపులలో వసించు కా
ర్పిచ్చులు రెచ్చిపోయి విరచించిన యెఱ్ఱని నాట్యశాలలో
లచ్చర లాడినారలు, ననాబ్ధ మధూదయ సాధు లక్ష్మీకా
ముచ్చటగా—నముచ్చస్వసిత మోహన యశావన భాగధేయలై.

శీతపాతంబు క్రకచంబుచేతఁ గోత

వడిన గుండెల నలికించ వచ్చినాడు

మధు రథమ్మున మాధవ మానివరుడు

కుసుమ విన్యమర మధు రసగుళిక తోడ.

ఓంటరితనాన గడచిన కుంటి బ్రతుంతు

కంటకాయిత శైశిర మంటపమున

వడవడ వడంకి కన్నీరు వార నేడ్చి

నేడు కాస్త నవ్వుల దారి నిక్కిచూచె.

పూవుల దొన్నతో మధువు పుక్కిటఁబట్టి వనంత పుణ్యవే
కా వికచాంతరంగమున లావగు హర్షము చిమ్మిరేగ వా
పోవుట మాని పేరలత పోవిడు జీవిత పట్టదానకున్
యావన ముగ్ధలింకె వధునాతన సూతన గీతికాతరిగ.

మాధవస్వామి చైత్ర రథాధిరూఢు
జై, ధనుర్ధారియైన పుష్పాయుధునకు
తాణ కర్కరోల్లిత నితాత శరము
తిచ్చి పోతగ వేతగ వచ్చినాడు.

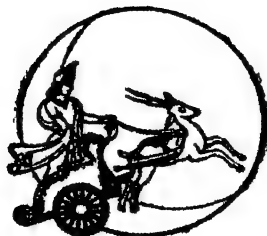
అకు రాలి దిగంబరమైన నాడు
శుక్కుజీవన భూజమ్ము చుట్టుకొనఁగ
పూల పుట్టమ్ములొనఁగడి పుణ్యమూర్తి,
మాధవుఁడు, వనరాజ్య రమాధవుఁడు.

తూణీరమ్మున పూలబాణములు చిందుల్ దొక్క, సక్రద్వజ
స్థూణాశ్వంగపటంబు కంపిల, జయస్తోత్రమ్ములన్ వట్పనీ
వేణుల్ పాడ, సుమాయుధుండు కుసుమప్రేఖద్రసాలాగ్ర ని
శ్రేణీ రోహకుఁడౌచు జేరె గమికర్మిభూ వాసంతమ్ము.

చిరిగిన కోరికల్ మరల శృంగములెత్త, నిరాశ యేగి వై
శిర మరుదంకురమ్ముల నశింప, వియోగ విషాద వేదనా
భరములు నన్నగిల్లి గత వర్షముతో జతఁగూడ, కేశకీ
సురుచిర ప్రతికాకనక శోభలతో మధు వేగుదెంచును.

నృర ఖర సుమశరములఁబడి
వెరగున నిండించునట్లు, విరుల నతులతో
ఖరవత్సర మరుదెంచిన
మొరకులరై జనులు తిట్టిపోయెఁగ తగునే!

ఏదైన నేమి! క్రొత్తది
రాఁతలచినయపుడు గుండెలన్ పూదాడల్
గాఁ దొడిగి నమర్చించుట
కాజే సుమనస్కులైన భునులకుఁ బ్రియమా.

హేటి వాటక రంగము

శ్రీ వైష్ణవి నూరి

నాటకకళ ఉంటుందా? నశించిపోతుందా?—ఈ ప్రశ్న పలువురి నోట దీనిదనిం బింటున్నాం. ఈ ప్రశ్న లోనే కొంత అనిర్విచిత్రపున్నట్లు కనుపించుతుంది. ఏమంటే, కళ అనేది యేదీ—ఆ యుగానికొ యుగం ప్రవర్తనానం కావలసిందే తప్ప, నశించిపోవటమంటూ, వుండదు. కళ అనగానే సృజనా శాస్త్రమని అర్థం చెప్పకోవలసిందేకాని, ఆ శాస్త్రోత్పత్తి సృష్టించ బడిన రూపమూర్తిగా అర్థం చెప్పటానికి వీలేదు. బహుశా యీ ప్రశ్న వేసేవారి అజ్ఞప్రాయ మేమై వుంటుందంటే—‘నాటక కళా రూపాలు—లేదా రూపకములు ఉంటాయా నశించుతాయా?’ అని అయివుంటుంది. లోగిట సృష్టించబడిన రూపకములు అలా వుండేవే గనుక, అవి నశించుతాయా వుంటాయా అన్న ప్రశ్న లేదు. పోగా యికముందు కొత్తరూపకాలు సృష్టించబడతాయా అనేది.

నిర్మాణానంతరం అంటూ శాశ్వతమైనది వొకటివుందిగనుక ఈనాడు కాకపోతే మరో యుగానికైనా క్రొత్త రూపకాలు పలుకుతే అవకాశం నొప్పుదూవుంది.

పూర్వం అసలు తెలుగుజాతిలో నాటకకళ అనేదే, మొన్న
మొన్నటివరకూ, వుండేదే కాదేమా; యక్షగానాలూపంగా
వున్న నాట్యకళతప్ప నాటకకళ ప్రత్యేకం వున్నట్టు కనుపించదు.
అయితే ఆధిప్రాచీనములైన సంస్కృతనాటకము లున్నయే.
నాటిని యోగవల్లభ యేయడేశాలలో ఆడేవాణ్ణి, నశివిఘ్నా
ప్రజాబాహుళ్యానికంతకూ అందుబాటుగా విఘ్నా ప్రదర్శించే
వారో, లేక కేవలం సంస్కృతభాషాపాండిత్యంగల రాజాదిపూరు
షుల విరోధార్థం రాజప్రాసాదాలలో మాత్రమే ప్రదర్శించేవారో
ఆ చరిత్ర యేమీ మనకు సరీగ్గా లభ్యంకాలేదు. ఈ ప్రస్తావన
యొందుకు శేవలసివచ్చిందంటే, సంస్కృతరూపకాలు తెలుగు
దేశంలో ప్రదర్శించబడేవా కాలో తెలియదని మనవి చేయ్యటానికి.

పార్టీ కం వెనీలువచ్చి మనదేశంలో పర్యటించి నాటకాలు
అడుగుతూ మన భాషలో కూడా అలాంటి నాటకాలను అనతిరింప
జేయాలనే అభీలాను దేశంలోని కళాపాఠశాలలో చాలామందికి
కలిగింది. తెలుగు వాఙ్మయంలో ఆనాటికి నాటకకళ అనేది
అంతేకాదుగానూ సంస్కృతభాషావేత్తలునున్న పర్యవేక్షణ

కృష్ణమాచార్యులవాగు మొదలైన పండితకవులు కొందరు సంస్కృత
నాటకకళను ఆధారంచేసుకుని ఆంధ్రవాఙ్మయంలో కూడా నాట
కాలు సృష్టించారు. ఇంతా చెప్పవలసివచ్చింది దేవులుంటే,
యేనాడో ప్రచారంలోనుంచి వశించిపోయిన సంస్కృతంలాంటి
భాషలో మరుగుపడివున్న కళ అయినా, దాని అవసరం వచ్చేసరికి
యథావైతవ్యంబో తెలుగు వాఙ్మయంలో తిరిగి ఆవతరించింది.
దీనివల్ల, కళ అనేది యెన్నటికీ వశించేదికాదని విస్పష్టంగా కేలు
తున్నది.

కాగా యీ ప్రశ్న యెలా వుండాలంటే—'నూపకాలు ప్రదర్శించబడుతూ ప్రచారంలో వుంటాయా లేక నశించి పోతాయా?' అని వుండాలి. ఈ ప్రశ్న ఉదయించటానికి బలమైన కారణం లేకపోలేదు. ఈరోజున దేశంలో నాటకాలు పూర్వం మోస్తరుగా విరివిగా ప్రదర్శించబడటం లేదు. రెండవవైపున సినిమా ప్రదర్శనాలు బహుళంగా జరుగుతూ వున్నయ్యే. దీన్నిబట్టి సినిమాల ప్రాబల్యంవల్లనే నాటకాలు దెబ్బతిన్నాయి అనే భ్రమ కలగటానికి సావకాశం వుంది. కాని కేవలం యిది భ్రమమా త్రమే. నాటకాలు ప్రచారంలో లేకుండా, తాత్కాలికంగా, యిలా, మరుగున పడివుండటం, నశించిపోతున్నట్టు కనపించటం నాటక రంగానికి చుట్టుకున్న ఈతిహాధిపత్య వేగాని, సినిమాల పోటీవల్ల గాదు. నిజానికి నాటకరంగంతో సినిమాలు యొన్నదూ పోటీలే చెయ్యలేవు; ఆ కారణాలను క్రమశః తదుపరి మనవిచేస్తాను.

మరి నాటకాలకు ప్రచార మెందుకు తగ్గనోంది? నాటక రంగానికి ప్రస్తుతం చుట్టుకున్న యాతిభాద తేమిటి? దీనికి ఒక్కటే బంధనమాధానం: నాటకరంగం నాటకరంగంగా వుండటానికి బదులు ఇతరంగా మారటానికి ప్రయత్నించటం; ముఖ్యంగా సినిమా కళను అనుకరించి సినిమాతీతో వాటిచెయ్యటానికి ప్రయత్నించటం. ఇది ఇంచుమించు, కత్తిసాము నేర్పినవాడు, కత్తి అక్కడ పాఠశివోయి, నూదిపుచ్చుకు లేకులల్లే అమృత్యుతో వాటి చేసి ఓడిపోవడంగా వుంది. ఇది ఎలా జరుగునోందో కొంచెం పరిశీలించుదాం. నాటక రంగంలో రెండు ప్రధానభాగాలున్నయో: మొదటిది నాటకరచన, రెండవది ప్రదర్శన. వీటిలో రెండవదాన్ని మొదట తీసుకుని సంతృప్తంగా పరిశీలించి, తరువాత నాటకరచన విషయం తెలుసుకుందాం.

ప్రదర్శనానికి గల ఇబ్బందులు

మొట్టమొదట జరిగిన పనేమిటంటే; నడివీధిలో, ప్రజా పోషణలో, ప్రజల కందరికీ అందుబాటులోవుండే యీ కళను, దీని వ్యాపారాదర్శనం సహజమైనదానికీ అవకాశం వున్నదని తెలుసుకున్న కొంతమంది తెలివగు వారు, దీన్ని నడివీధిలోనుంచి లాగేసి తమ అజమాన్యంలోకి తెచ్చుకుని, ప్రదర్శనశాలలు యేర్పాటు చేసి, టికెట్లు పెట్టి ప్రేక్షకుల దగ్గర డబ్బు వసూలుచేస్తూ, దీన్ని ఒక విధమైన వ్యాపారంక్రింద తయారుచేశారు. నడివీధిలో ప్రదర్శనా లిప్యటం అగౌరవమైన పనిగా ప్రచారంకూడా సాగింది. పదిమంది నటకులూ పది రూపాయలు చందా వేసుకుని లేదా ఊళ్ళోవున్న పదిమంది దగ్గర పది రూపాయలు పోగుజేసి, చాలా స్వల్ప వ్యయంతో, కళా ప్రకాశనాభిలాష మాత్రమే ముఖ్యోద్దేశ్యంగా, విరివిగా గ్రామ గ్రామానా నాటకాలకునే ప్రాప్తి దీంతో తీరింది. ఈ వ్యాపారస్తులు, తాము నాటకరంగానికి యెంతో సేవజేశామని తద్వారా ఆర్థికంగా చాలా డబ్బులు తిన్నామని అనేవారు. కాని, యీ విషయంలో యీవఱ్ఱ క్రితమైన సత్యం లేదని తోస్తుంది. నాటకకళకు పీఠివల్ల జరిగిన మేలుకంటే అపకారమే యెక్కువ జరిగింది. అంతేకాక వీరు ఆర్థికంగా డబ్బులు తిన్నది, నాటక కళతో సంబంధంలేని, యితర స్వంత వ్యాసంగాలకు, అభిలాషలకు పోవటంవల్ల నేగాని, కేవలం నాటక కళవల్ల వీరు చెడిపోవటానికి గాని చెడిపోయింది గాని యేమీ లేదు. వైగా వీరు తామునాటకకళను పోషించుటవల్లనే చెడిపోయామని గోలచెయ్యటంమూలాన, తరువాతి తరువాత దాని జోలికి పోవటానికి చాలామంది జరిగిపోయారు. అంతేకాక రంగవ్యవస్థలోకి వీరు వ్యాపింపచేసిన అవినీతివల్ల నాటకాలలో యే రకం జోక్యంవున్న వ్యక్తివైనా ప్రజానీకం, అవినీతిపరుడుగా పరిగణించే పరిస్థితి యేర్పడింది. నాటకరంగానికి ఆలాంటి దురదృష్టాలు కలగటం విజంగా విచారకరం.

కాగా కళావిషయంగా వీరు తీసుకువచ్చిన మార్పులే మిటో గమనించుదాం.

ఒకే ఒక తెల్లటిగుడ్డ తెరతో కొబ్బరికల పందిరిగా ఉండి సర్వ సముద్రాలమైన నాటకరంగంగా వుండగలిగినదాన్ని చేపట్టి కానిమిదికీ అనేక వికారాలను యేర్పించారు. నాటకకళకు కేవల ఉపాంగాలుగా ఉంటూన్న యితరకళలకు, చిత్రసంగీత కళలకు, ఎక్కువ ప్రాధాన్యతను తీసుకువచ్చి అభీషేక పూజావాన్ని మొత్తం డబ్బు తీశారు. నాటకంకళారూపంలో కేవలం వాస్తవిక ప్రపంచమునకు అనుకరణంగా వుండవలసిందేగాని యధాతథ ప్రదర్శనంగా వుండకూడదన్న, మహామహులైన కళాకారుల అభిప్రాయాన్ని నిస్మరించి, అనేక దొంగదారులు త్రొక్కినారు. సంభాషణారూపంలో ముయ్యేడులోకాలనూ స్మరింప లేకుంటూనే వున్న సాహిత్యాన్ని చంపేసి, ప్రతిదీ రంగంమీద ప్రదర్శించి నానా భిభత్సపరిస్థితిని తీసుకువచ్చారు. యమధర్మరాజు అట్టచున్న పోతువాడ యొక్క ఉక్కుతీగల సహాయంతో నాటక రంగంమీదకి అవతరించే దురదృష్టం నాటక

కళకుపట్టింది; కథాగమనానికి ప్రతిబంధకంగా, అట్టలతో కట్టిన ద్యుమత్యేనుడికోట తగులబడిపోతూ వుండటం అరగంటసేపు మనం రంగంమీద చూడవలసి వచ్చింది. చిత్రకళ నాటకకళను పీకనోక్కో తాను రంగాన్ని యాత్రా ఆక్రమించుకుంది. అర్థం పర్థం లేని వెర్రితెరలు, వెర్రిసామానులూ అవతలివక హంగామాలూ వెలలేని నాటకరంగం ఒక చిత్రవస్తుప్రదర్శనశాలగానూ, జంతు ప్రదర్శనశాలగానూ, ఇంద్రజాల ప్రదర్శనశాలగానూ, సర్క్యు గోదానుగానూ తయారైంది. ఈ హంగామాల కన్నీటికి బోలెడంత డబ్బు తగలేయటం జరిగింది. రంగంమీద, నటకుల విలువకంటే, కొయ్యసామానుల విలువా, గుడ్డపేలికల విలువా, గాజుపూసల విలువా పరమ కిరాతంగా పెరిగి నాటకకళను మొత్తంగా చిత్రక దొక్కింది. ఆహార్యవిషయంలో, ఆయాపాత్రల మనోభావనలను ప్రవేశనం చెయ్యటానికి, రసపోషణకు అనువుగానూ చిన్న ప్రాయంగానూ వుండే విశిష్టసంప్రదాయమంతా నశించి దుష్కంఠ మహారాజు యెర్రసిల్లు ముర్రాతోనూ, ఆకుపచ్చ అంగరఖాతోనూ, చెమ్మి వెయ్యిస్టోటూ కొబ్బ తగిలించుకుని గడ్డం వినా, భిక్షిమల్లన పద్ధతిలో తయారయ్యే దౌర్భాగ్యం పట్టింది. ఒక రంగాలంకార, ఆహార్య విషయాలలోనేకాక, తేజనయాది విషయాలలో కూడా, నూచనా సాంప్రదాయం అంతరించి, వాస్తవికత పేరుతో కళంఠిల కళ్లలో స్థిరమైన పోసుకుని, దుఃఖాతిలేకం పేరుతో, గయ్యోగింపలా పక్కిపక్కి పెద్దపెట్టున నుక్కపట్టి యేడుస్తూ రాగాలుతీయటం దాకా నడిచింది.

మరొక రెండో పెద్ద యేటంటే, వ్యాపారదృష్టితత్వ, నాటకకళయందు క్రద్ధలేని, నాటకంపెనీల యజమానులూ, కంట్రాక్టర్లూ, బాగా సంగీతం పాడగలవారిని గనుక రంగంమీదకి తెస్తే, బాగా డబ్బు వస్తుందనుకున్నారు. సంగీత విద్వాంసులను అభినయకళలో ప్రవేశమున్న లేకపోయినా, పెద్దపెద్దమొత్తాలు యిచ్చి, నాటకరంగంమీదకి తీసుకురావటం ప్రారంభించారు. ఆ విద్వాంసులు నాటకరంగంలో యెన్నిధిమైన ప్రమేయమూ కలవారుకొద్దగనుక సహజంగా నాటకరంగాన్ని పాటకచేరి వేదికగా ఉపయోగించుకున్నారు. ఆయాకారణాలవల్ల నాటకరంగమంటే, చిత్రవస్తుప్రదర్శనశాలలో మార్పుని గాయకుల పాటకచేరిల చేయటంగా తయారైంది.

ఇది ఇలా వుండగా ఆడకాళ్లను రంగంమీదకి తీసుకువస్తే బాగా డబ్బువస్తుందని గ్రహించిన కొందరు, అదో ఉద్యమాన్ని లేవదీశారు. రంగ మెక్కుతానన్న ఆడపురుషులల్లా లాగొచ్చి ఆడవేషలేకాక ముగవేషాలకునూడా వినియోగించారు. సాంతం ముగవేషలేలేని నవలా నాట్యమండలులూడా ప్రారంభమై.

సినిమాలు ప్రచారానికి రావటంతో ఈ వికారాల కన్నీటి సంపూర్ణంగా వరిగిపోయింది. సినిమాలలో మదిలిగానే పెద్దపెద్ద పెట్టింసులు తయారుచేయించటం, రాక్షసికర్లు, రంగురంగుల ట్రెక్కు, యీ హంగామాఅంతా బయలుదేరింది. దీనికంతకూ అనంతంగా డబ్బు కావలసివచ్చింది.

సినిమాల అనుకరణ, అభినయాదికాలలో మూడూ ఎంతాకా కచ్చితమంటే, ఆ పాత్ర పేరగానీ, పాత్రానికీ, మరో మూడూ

మహారాజుగారి, యే తూలదండనో, తూలగుత్తినో, పాతరాన్నో బండలనో, చేత్తో బుచ్చుకుని ఇలా తెరయెత్తగానే రంగంలోకి ఉరికి యే పాటో లంకించుకొని చెతుగుడుకుస్తూ గాడిద గంతు లెట్టటందాకా పోయింది.

సినిమాకు పనికివచ్చేలాంటి అభినయ కాకచక్కం చూపించినా, రచనా సామర్థ్యం చూపించినా యే సినిమా ప్రాప్తిలోరు దృష్టివైవా ఆకర్షించి డబ్బు చేసుకోగల్గుతునే అభిలాష, నాటక రంగానికి అంటి పెట్టుకునివున్న కళాకారు లందరికీ—రచయితల దగ్గరనుంచి, నటీనటులవరకు—బయలుదేరింది. “సినిమాకు పనికి వచ్చే ఉత్తమనాటకం” వగైరా ఆసందిర్యపు అడ్వర్టైజ్ మెంటులు బయలుదేరినై.

ఇలా నాటకరంగం ప్రజావాహుళ్యం చేతుల్లోనుంచి మొదటిమెట్టుగా, వ్యాపారస్తుల చేతుల్లోకిపోయింది. వ్యాపారం అదాన్ని డబ్బుచేసుకునే కార్యకారంగా ఉపయోగించే ప్రయత్నంలో ఆకాడికె తెచ్చారు.

ఇక చిట్టచివరకు జరిగిన హత్యాకాండ యేమిటంటే, ఈ వ్యాపారస్తులకు, నాటకరంగాన్ని పట్టుకు వెతుగులాడటంకంటే, సినిమాప్రదర్శనాల వ్యాపారం పెట్టుకుంటే లాభదాయకంగా వుంటుందని తోచింది; దాంతో, ఈ మహానుభావులంతా నాటక కళను అలా ఏ కాన క్రంతలతో పోయి బరిక మని పంపేసి చేతులు కడిగేసుకున్నారు. ఇక్కడ ఆ నాటకకాలల్లో సినిమా ప్రాజెక్టు తిరిగించుకుని, తిరిగి వుక్కులంగా డబ్బుచేసుకుంటున్నారు. ఇంకా యీ నాటకరంగాన్ని వదలలేని వీధులనేలేయే పెరివాడోన్నావుండి, పదిమంది నటీనటులను పోగుచేసి కష్టపడి యే నాటకాన్నో సాధన చేయించి తీరా దాన్ని ప్రదర్శించటానికి హాయిపించమని యీ యజమాను లెవ్వరి దగ్గరికైనా వెడితే, వారు అసలు ఆ వ్యవహారం పాపగటానికి వీలులేకుండా, అధవా పాపగినా, ఆ పెరివాడు మల్లా భూమిద్దా నిలిచే ఆస్కారం లేనివిధంగా నూచేరా లాడుకున్నారు.

హాలు అడ్డ రు 800-0-0, అడ్వర్టైజ్ మెంటుకు మూడు వందలూ, రాడ్ స్పేకర్లకూ, లైట్లకూ వందా, గేట్ల వద్ద సిబ్బందిని వుంచినందుకు మరో వందా, హాలుతరపు కాంప్లీమెంటరీలు 50, ప్రెస్సులు వగైరా అడ్డలక్రింద మరో వందా—అంతా తడిసి ముప్పుందుంచేసి, వా డా డెబ్బతో, నటీనటులకు కానీ యివ్వకుండానే, ఉన్న రెం డెకరాల కొండ్రా కరారావుడి చేతుకుని అవతరికి పోవలసిన యోర్పటంతా చేశారు. ఇది ప్రస్తుతం నాటక ప్రదర్శనాలకు పట్టుకున్న దుర్గతి.

నాటకరచనలో వచ్చిన మార్పులు

ఇక నాటకరచన విషయం తీసుకుందాం.

కథా, నటనా సాహిత్యాల విషయంలో మనం రెక్కినవారి కంటే చాలా బిరుకబడివుంటే వుండవచ్చునేమో గాని, సంస్కృత వాఙ్మయం మనదే నడుకుంటే కావ్యనాటక సాహిత్యాల నిర్మాణవిషయంగా మనకు ప్రపంచ వాఙ్మయాలలో ప్రగతి

పొసఁగు తుందని చెప్పుకోవటం దాబునరి చూటకాదేమో. నాటక నిర్మాణవిషయంలో, భాస భవభూతికూద్రకులతో పోటీ చేయగలిగిన ఘటికులను యే బాతిగాని ప్రభవంపతేసుకో గలిగినవాడు, మనం ఆ బాతిని కళాభిక్ష యాచించవలసి వుంటుందేమో గాని తోలోగా అలాంటి ప్రమాద మేమీ లేదు.

కాగా యిప్పుడు నాటక రచయితల వద్దకులు చూస్తే చిత్ర విచిత్రంగా వున్నయ్. ఇబ్బక నాటకాలను అనుకరించామనే వారొకరూ, పెరిడెక్ ‘నైవల్సుకు’ ముక్కిదింపామనే వారొకరూ, మాది, మాటర్ లింకు మహా పంథా అనేవా రొకరూ, వారెవరిన కల్పనలో చికోవును చెప్పి మరొకరిని చెప్పాలనేవా రొకరూ—ఇలా బయలుదేరుతున్నారు.

ఇతరులవద్ద విశిష్ట గోచరించినప్పుడు దాన్ని తెచ్చుకో గూడదనికాదు అనటం: తప్పకుండా తెచ్చుకోవలసిందే, మనలో లోపాలుంటే సవరించుకోవలసిందే. మన నాటకకళ, ఏరైతే పూర్వంకంటే ఒక మెట్టు పైకి పోగలిగిందనిపించుకోవలసిందే.

కాని మనం ఒక నాటకాన్ని వ్రాయటానికి పూనుకునే ముందు, దాన్ని మన రంగంమీద ప్రదర్శించాలనే విషయాన్నీ ఆ ప్రదర్శనాన్ని మన ప్రేక్షకులు చూచి ఆనందించాలనే విషయాన్నీమాత్రం మరచి ప్రయోజనం వుండదు.

మనకు ఎలిజెబెత్ దర్బారులోవుండే మోస్తరు రెండునూడు అంతస్తుల నాటకరంగం లేదు. గ్లోబ్ థియేటర్లు లేవు; రివార్వింగ్ స్టేజీస్ లేవు. ఇంత త్వరలో అలాంటివాటిని నిర్మించుకోగల లావామిగూడా మనకు లేదు. ఉన్నా అలాంటివన్నీ వట్టిదాబు సరికేగాని కళాభివృద్ధిదృష్ట్యా వట్టి అనవసరమైన కామాటం అలాంటి వర్గ దుర్వ్యయంవల్ల ఉత్తమమైన నాటకకళ పెంపొందు తుండనుకోవటం కటిక పార పాటు. ఈలాంటి లేనిపోని అనవసరపు పటాటోపాలకుపోయే నాటకరంగాన్ని మనం ఈనాడు యీకాడికె తెచ్చుకున్నామనే సంగతి యెవ్వరూ మరుగునూడదు. ఈ విషయం యింత తీవ్రంగా యెందుకు ప్రతిపాదించవలసి వస్తున్నదంటే, మనకేదో ఆదర్శప్రాయమైన నాటకప్రదర్శనాల యిందాలనీ, అలాంటివాటిని ప్రభుత్వం తగినడబ్బు ఖర్చుచేసి నిర్మించాలననీ, అలా చేస్తేనేగాని ఉత్తమతరగతి నాటకప్రదర్శనాలు జరగవనీ, యిటీవల చాలా ప్రచారాలు వింటున్నాం. అలాంటివాటివల్ల కలిగే మేలేమీ లేకపోగా, నాటకకళకు తేని పోని దానిసత్వస్థితి నూడా యేర్పడుతుంది.

కాగా మనకు వున్న నాటకరంగ మేదింటే మనూరు తిరి అడుగుల పొడవు 17½ అడుగుల వెడల్పు వెనకా ముందూ, తెల్లని గానీండి, రంగునికానీండి రెండు తెరలు, ఇరుపార్శ్వములలోనూ తగిన అచ్చాదనలూ—ఇదీ మనకున్న కామాటం. ఈ పరిమిత రంగంలో అనంతమైన కళాసృష్టి జరగటానికి ఆస్కారం ముంది.

ఈ రంగానికి, ముందుభాగంలో, ప్రేక్షకులు, అది ఆడు బంటులుగాని గొడ్డపాకగాని, నాటకకాలగాని, తేరాగాని, అయినా మమూరుఒక రెండువేలమంది మానవమాత్రులు కూర్చునిప్రదర్శనాన్ని చూస్తూవుంటారని మనం రెక్క వేసుకోవలసి వుంటుంది. అలాంటి

రంగంమీద ప్రదర్శించటానికి అంతకుంది జనం, కళ్లనోహానీ, చెవులతో విని అందించటానికి తగిన నాటకాన్ని రచయిలు అందచేయవలసి వుంటుంది. అందుకు అనువైన శిల్పమేమిటో దాన్ని అభివృద్ధికి తెచ్చుకోవలసి వుంటుంది. ఈ ప్రేక్షకులను, తృప్తిపరచవలసిన బాధ్యత తనకు వున్నదని రచయిత గుర్తించితే తాను వ్రాయవలసిన నాటకం ఎలా వుండాలి, ఏరకం శిల్పాన్ని వాడుకోవాలి నుశాయనంగా బోధపడుతుంది.

ఈ ప్రేక్షకులు సామాజికజీవితాన్ని గౌరవించుకున్న వారుగా వుంటారు. అందుచేత సామాజికమర్యాదలు అతిక్రమించి రచయిత వ్యవహరించేటట్లుంటుంది. ఒకవేళ సమాజం అంగీకరించని ఒక విప్లవభావాన్ని ప్రచారంచేయ సమకట్టినా, అది కళాపరిపుష్టిగల నూతనగానో, నచ్చచెప్పేదిగానూ వుండాలిగాని, జాగుప్పారమైన ప్రదర్శనంద్వారా యేజింపు పుట్టించేదిగా వుండాలి.

ముందు మాన్యువలతో ప్రజానీకంలో అనేక రకరకాల అభిరుచులు గల ప్రేక్షకు లుంటారు. వీరందరినీ తృప్తిపరచవలసిన బాధ్యత వున్నదని గమనించితే రచయితకు ఎలాంటి చాకచక్యం అవసరమో తెలుస్తుంది.

ఇక ఈ ప్రజలంతా మానవమాత్రులని చెప్పాం—అంటే చెప్పిందే చెప్పటంతే విసుకూ, చెప్పదలచిన విషయాన్ని తలపకులగొట్టుకున్నా అర్థంకాని పద్ధతిలో చెబితే నిస్పృహ, యిలాటి వన్నీ కలగటానికి వీలుంటుంది.

ఇలాంటి ప్రసక్తి ఎందుకు తేవలసి వచ్చిందంటే, ఇటీవల వచ్చిన కొన్ని నాటకాలలో, పాత్రలు రంగంమీది కొచ్చి యేవో భావకవిత్యాలు చూట్టాడటం, జనానికి అర్థంకాని, యెవో సాంకేతిక పరిభాషలో మాట్లాడటం, దాంతో ప్రజలు గోల చేసి అక్కడికి ఆ మహా రచయితలు వ్రాసిన గొప్ప నాటకాలని చెప్పబడుతున్నవాటిని ఆపించి, మామూలు 'సక్కుబాయి' వగైరా నాటకాలు ఆడమని నటీనటులకు వత్తిడి చేయటం, ఇలాంటి అఘాయిత్యాలన్నీ జరిగినై. ఆ యా మహామహాలు ఆ సంఘటనలు చూసి కోపాలాచ్చి 'సంస్కృతిలేని జనం' అంటూ ప్రేక్షకులను దుష్ప్రేరిపాయటం ప్రారంభించారు. ఈ రచయితలు ఒక్క విషయాన్ని గుర్తించకపోవటంమాత్రం చాలా విచారకరం. తమకు తగిన సంస్కృతి లేదనీ, నాటక రచయిత, నటీనటులు కలసి, తమలోలేని నూతన తేజాన్ని దేన్నో అందించుతారనే అభిలాషతోనే యీ ప్రేక్షకులు ఇలా నాటకం చూడటానికి వచ్చారని గుర్తించకపోవటం.

ఈ వ్యవహారాలు యిలా వుండగా, నాటకం అంకాలుగా వ్రాయాలని కొందరూ, రంగాలుగా వ్రాయాలని కొందరూ ముష్టి యుద్ధాలదాకా దిగుతున్నారు. అంకాలుగా వ్రాసుకుంటారో రంగాలుగా వ్రాసుకుంటారో, ఆ సంగతి ప్రేక్షకుడికి యేమి పట్టింది? ప్రేక్షకుడికి కావలసిందల్లా ఒక్కటే— మధ్యమధ్య తెరదించేసి గంటగంటసేపు మాట్లాడి చెట్టి చింపపండా యొక్కడి కళ్ళకు తేలి అద్దం తీసుకొని కథ మొదలుపెట్టుకుని

నుదివరకూ చకచకా సాగిపోవటం. ఏ రచనాసాంప్రదాయ బయలుదేరినా దాని ప్రధానాశయం ఇదే. ఈవిషయాన్ని గమనించితే, "ఎలా వ్రాయాలి?" అన్న తద్దుమారాటటానికి వీలేదు.

ఎలా వ్రాయాలి? అన్న ప్రశ్న తేలితే, ఇక రచయిత అను వేధించుకున్న రెండో సమస్య—"ఏమి వ్రాయాలి?" అన్నది. "ఏమి వ్రాయాలి" అన్న ప్రశ్న అద్దు తగిలినవరకు అలాంటి రచయిత కొంతకాలం, కలం క్రింద చెట్టేయడమే మంచిది. తాను ప్రజలకు అందజేయదగిన సందేశమేమిటో అని సందేహం కలిగిన రచయిత ఏ రచన చేసినా, అసంబద్ధంగానే వుంటుంది. పైగా ప్రజానీకానికి విశిష్టమైన మార్గమేదీ నూతించలేని అసమర్థస్థితిలో లేనిపోని యొక్కవాగులకు తీసుకుపోయే ప్రమాదంకూడా వుంది. ఇప్పటి రచయితలలో ఇది చాలా కనుగొనుచున్నది. ప్రజలకు అందజేయదగిన సందేశ విషయంలో, రచయితకు సంపూర్ణమైన విశ్వాసం వుండాలి; ఆ సందేశాన్ని అందజేయటానికే, తాను రచయితగా ఆవతరించాననే, పరమబాధ్యతను గుర్తించి వుండాలి; తేకపోనే జాతికి యెంత అవర్ణమైనా సంప్రాప్తించుకుంది. వారి వాణిచేరి పరసపులా, నిర్ణీతమైన లక్ష్యంలేని రచయితచేతనే ఉన్న రచనాపాటవం, ఫలప్రదమైన యే మహావృత్తిన్నో విచ్ఛేదించే ప్రమాదం వుంది.

వాస్తవిక రచనలనే పేరుతో యిటీవల కొన్ని నాటకాలు బయలుదేరుతున్నై. వాటిని చూస్తే, నిజంగా 'వాస్తవిక' రచనా, వాదానికే అపభ్రాంతికరంగా వున్నాయ్. వాస్తవిక రచనా వాదమంటే, మామూలు ప్రజానీకానికి సంబంధించిన కష్టసుఖాలను చిత్రించాలనీ, ప్రజాజీవితాన్ని ప్రతిబింబించేదిగా వుండాలనీ, యింతవరకే అర్థంకాని, బజాగ్లో చూసిన ప్రతి విషయాన్ని యథా తీధంగా రంగంమీదికి తీసుకురావాలంటే అదిమాత్రం, ఆచరణ యోగ్యంకాదు. దానివల్ల సాధించగల ప్రయోజనమూ వుండదు. బజాగ్లో దినందినం మనం అనేకమంది వ్యక్తులనూ, సంఘటనలనూ, చూస్తున్నాం; అవన్నీ మన పౌరుషాలకు కదలించుకున్నాయ్, లేదు. వ్యగ్రమైన కళారూపాలలో వాటిని రంగంమీదికి తెచ్చి వప్పుతే అవి మన్ని ఉత్తేజపరచగలుగుతున్నయి. వాస్తవికత పేరుతో జాగుప్పారమైన పాత్రలను గాని, సంఘటనలనుగాని రంగంమీదికి యెన్నడూ తీసుకరావూడదు. ఇది రచయితలూ, ప్రదర్శకులూ కూడా గమనించవలసిన అత్యంత ప్రధానవిషయం.

సినిమా నాటకాలు :— సినిమాకళను అనుకరించి వ్రాయబడిన మరొకొన్ని నాటకాలు వ్యాప్తిలోకి వస్తున్నయ్. సినిమాలలో చూపించినట్లుగానే, పెద్దపెద్ద టిప్టోరంగాలు యెర్పాటుచేసి, రంగం పట్టినంతమంది జనాన్ని పాత్రసామగ్రిని ప్రవేశపెడతా నంటాడు రచయిత. నాటక ప్రదర్శనానికి వుండే సాధక బాధకాలలో యేమాత్రం పరిచయ మున్న రచయితగాని, యిలాంటి అఘాయిత్యానికి పూనుకోడనుకుంటాడు. రంగానికి రంగానికి మధ్యను యొక్కవ కాలయాపన జరగటానికి వీలేని సందర్భంలో— ఈ టిప్టోరీ ఏర్పాట్లున్నా రంగం ఫెళ్ళఫెళ్ళలాడించాలంటే యెవో అయినా అంతకుంది నటకులు కావాలంటే లేవడం యెలా సాధ్యం?—అ తదినుండి తది కోరణులుగా మాట్లాడితే, ప్రేక్ష

ఆంధ్రపత్రిక - ఖర సంవత్సరాది సంచిక - పకటనలు

సౌందర్యమునకు

అత్యవశ్యకమైన

మూడు
దోహదములు

రతోడ్ ప్రేడింగ్ కంపెనీ, మద్రాసు 1.

జిన్ టాన్ మాత్రలు

(Made in Japan)

World Renowned Aromatic Pills

అనందారోగ్యములనిచ్చుటలో సాటిలేనివి.

ఒకపర్యాయము వాడిన

మాకే తెలియును.

అన్ని చోట్లా దొరకును.

ఆంధ్ర జిన్ టాన్ మాత్ర - విజయవాడ :

ది ట్రా రన్ కంపెనీ

బో. టా. నెం. 24,

నెల్లూరు.

Stay at :

Sri Udipi Krishna Bhavan

POPULAR BOARDING & LODGING

Station Road,

GUNTUR.

Luxuriously furnished and well

ventilated. Prompt Service &

under efficient supervision.

Charges Moderate.

A TRIAL WILL CONVINCE YOU.

W. Raghavendra Rao & Bros

PROPRIETORS.

కృష్ణా మిథాయిలు

గొప్ప తరగతిలో చేరిన నాణ్యమైన కృష్ణ పెత్తనరీ

మా పంచదార ఫ్యాక్టరీలో తయారైన స్పటికమువంటి శుద్ధమైన చక్కెరతో చేయబడినవి.

అవి సత్తువని చ్చును

సేద తీర్చును

మధురమైన తృప్తి కలిగించును

మా న్యూ ఫాక్చరెస్ :

కె. సి. పి. లిమిటెడ్.,

పుయ్యూరు, కృష్ణాజిల్లా.

SUN LAMP INDUSTRIES

23, Anderson St. MADRAS I.

Factory:

27, Jones Street, Madras.

ఇండస్ట్రియల్ అండ్
ప్రొడెన్సియల్
అస్యూరెన్సు కంపెనీ, లిమిటెడ్.

(ఫౌండేషన్ 1918)

హెడ్ క్వార్టర్స్ : బొంబాయి.

అభివృద్ధి లక్షణములు

1950 లో పూర్తిచేసిన

నూతన వ్యాపారము రు. 2,36,90,000 వైగా

ఆమలులోవున్న మొత్తం

వ్యాపారము రు. 18,00,00,000

మొత్తం ఆస్తులు

5,00,00,000

మద్రాసు బ్రాంచి :

నెం. 10, లింగచెట్టవీధి., జి.టి. మద్రాసు.

కును అయోమయం కౌశలం మినహా, ప్రధానకథా నటనకు ఇలాంటి రంగాలు ఏవిధంగా దోహదం చేయగలుగుతాయి?

మరొక బాధ్యతేమిటంటే; సినిమా 'నాట్యం' లాగానే. నాటకాన్నంతా అసంఖ్యాకమైన రంగాలుగా విభజించటం. తెర లేస్తుంది—ఏదో ఒకపాత్ర మరొకపాత్రతో ఏదో ఒక ఒక ముఖ్య పాత్రతోన్నో. ఆ ముఖ్యపాత్రతోన్నో చేపట్టుకుంటే—మళ్లా తెర దిగి పోతుంది. ఇది ఏదో ఆత్మద్వైత అనునాదివ మహా శిల్పమంటూ కొందరంటున్నారు. కాని యిలాంటి అద్భుత కళాకాళాలకు మంజూరీ యిస్తుంది యేమిటంటే, నాటకం అంతో చూసిన తరువాతి ప్రేక్షకులు, రంగంమీద నడిచిన కథ యేమిటో భావకం ప్రేక్షక, సత్తా దులిపి బహుళ వేసుకుని, తెల్లవాస్త్రా ఆనందంగా సిద్ధుతయ్యే దుకు విసుక్కుంటూ ఇంటికి పోవలసి వస్తుంది.

పూర్వం జేకపరివ్యాప్తంగా, ప్రజల ఆదర్శాని చూసాలను పొంది, మహోన్నతి స్థితిలో వుండే కూచిపూడి వారి యిటుగాన ప్రదర్శనాలు నాటకరంగాన్ని అనుకరించి పోటీ చేయుటానికి ప్రయత్నించి దేవునిగా అల్లాటంకి పల్లిపోవలసి వచ్చిందో యీవారు, మన నాటకరంగాం కూడా, ఆవిధంగా సినిమాకేసిన అనుకరించి, వారుమన అల్లాటంకికి పోటీలు వచ్చిందంటే—వల్లంది. యిప్పుటికి నా పద్ధతి చూస్తుంటే, పితృ ప్రేమకావ్యంలో తన నిలబడకపోతే ఇంకా అంధకారంలోకి తెరిచుకున్నాడు.

సినిమా పోటీ

నాటకాలు అం.కావంలో అటువలె పోతున్నది, సినిమా పోటీ వల్ల యేమిటమో కాదు. సినిమా నాటకరంగానికి యేవిధంగానూ పోటీ చేయలేదు. దానికి అనేక కారణాలు వున్నాయి. ఆ విషయాన్ని వివరించటానికి పూనుకుంటే ఈ వ్యాసంలో తెలివితే పనికాదు గనుక, ఒకటి గండు ప్రధాన విషయాలు చూచించి వదిలివేతాం.

(1) ప్రేక్షకుడు సజీవ మాధువుణ్ణి రంగంమీద చూస్తున్నాడు. నాటకంలో. సినిమాలో చాచూరూపంలోపాత్రమే చూస్తున్నాడు.

(2) ముందుకూర్చున్న ప్రేక్షకులను చూసి, అనుకూలం ఉత్సాహంగా అభినయించటానికి నటకుడు ప్రయత్నించుతాడు. సినిమాలో అలాంటి సావకాశం వుండదు.

(3) నాటకరంగామీద నటకుడి నిప్తులైన స్వేచ్ఛ వుంటుంది. సినిమాలో అలాంటిది వుండదు.

(4) ప్రారంభమైనది లగాయకు తుదివరకూ, ఒకే మనసిక లోనూ ఆచేరింపూనూ వుండి నటకుడు నాటకరంగంమీద అభినయించ గలుగుతాడు. చిన్నచిన్న ముక్కలుగా నెలలతరబడి తీసే సినిమాలో అలాంటి సావకాశం లేదు.

(5) నాటకవిషయంలో ఒక ప్రదర్శనాని కంటే ఒక ప్రదర్శనం ఉజ్వలంగా వుండటానికి సావకాశం వుంది. కాని సినిమా ఒకసారి తీసిన తరువాతి యికదాని గతి అంతే. అందు చేతనే చూసిన చిత్రాన్ని మళ్ళీ చూడవలసిన అవసరం అంతగా వుండదు. నాటకం అలా కాదు. నిత్యనూతనంగా కనుపిస్తుంది. హరిశ్చంద్ర నాటకాన్ని, పాంసవ ఉత్సాహ విషయాలనూ మనలో వందలసార్లు చూచినవాస్త్రు వున్నాడు. ఈవేళ మళ్ళీ ఆడితే మళ్లా మోదానికి సిద్ధంగా వున్నాం.

నాటకరంగం తిరిగి ప్రజాయత్నంకావాలి

నాటకరంగానికి పట్టుకున్న, ఆయా యాతిబాధల నన్నిటిని సంశ్లేషంగా నివరించాం. వాటి నన్నిటిని పరిశీలించితే, తిరిగి నాటకాలు విస్తృత ప్రచారానికి రావటానికి కల సావకాశం లేదంటే మనకు కష్టమట కనుక ముందున్నాం.

మొదటిది, నాటకరంగాం లేనిపోని ఆలోచనలకు పోకుండా పిల్లనంత మితవ్యయంతో నిర్వహించ దగ్గదా వుండాలి. గెండు, శైరస్థాల్లో పరిపోషేడిగా వుండాలి. అభివా మనం డబ్బు లేక లిగితే, ఆ యారసాలకు పరిపోషకం కాగల రంనులేరలను వాడ వచ్చు. అదేమంతే సవ్యయంతో కూతుకున్న పనికాదు; అహర్య విషయంలో కూడా గాఢాపూసలహంగామా అంతే వదిలి, కళా చిహ్నముల ప్రాధాన్యతతో నిరాపింబరలను శెచ్చుకోవాలి. వ్యాపారస్థుల బహుళంబా కీలునుంచి నాటకకళను విముక్తం చేసుకుని ప్రజాయత్నం చేసుకోవాలి. పూర్వం మాదిరిగానే గ్రామగ్రామానా నాటకపంఠాలు బయలుదేరి, కొద్దిపాటి వ్యయంతో ప్రదర్శనా లిచ్చి, నడిపిగుల్లో లేదా చూమాలు తాటాకు పాళ్లలో ప్రదర్శనా లిచ్చి ప్రజలకు నాటక కళయందు అభిలాషను కలిగించాలి. అలాటి మోజును కలుగచేస్తే, కొద్ది వ్యయంతో, ఏగ్రామాని కాగ్రామం ఒక చిన్ని నాటకకాలను నిర్మించలేక పోదు.

రచయితలు, సినిమా తీయటానికి పనికివచ్చే ఉత్తమ నాటకాలుగా వ్రాసివవాటిని సినిమారంగానికి అందజేస్తూ, ఇలాంటి నిరాపింబరమైన నాటకరంగానికి కూడా పనికివచ్చే ఉత్తమ నాటకాలను కూడా కొన్నిటిని తయారుచేసి నాటకకళ ప్రజాయత్నం కావటానికి తోడ్పడగలరని ఆశించుతున్నాం.

భారతదేశసరిహద్దు

రక్షణసమస్యలు

శ్రీ సూరంపూడి సీతారామ్

భారతదేశ చరిత్ర అంతా చిరకాలం వాయవ్యాన శ్రావణ కనుమలగుండా పరజాతీయుల దండయాత్రల కథనంగా ఉండేది. ఆర్యులు, హూణులు, కుషాణులు, మహమ్మదీయులు, మంగోలులు ఒకరి తిరువాతి ఒకరు ఈ పర్వతమార్గం గుండానే సైన్యాలతో వచ్చి ఉత్తరహిందూస్థానాన్ని ఆక్రమించుకున్నారు. దండయాత్రకై వచ్చినవారిలో గజనీమహమ్మదు, కొండగు మంగోలులు తిప్ప మిగిలినవారందరూ భారతదేశంలోనే స్థిరపడిపోయినారు. 12 వ శతాబ్దంలో అరేబియన్ జాతీయులు అరేబియన్ సముద్రంమీదుగా వచ్చి పశ్చిమతీర ప్రాంతాన్ని కొంత ఆక్రమించుకున్నారు. చివరి దండయాత్ర సముద్రాలమీదుగా అతి దూరదేశాలనుంచి వచ్చిన యూరోపియన్ల వ్యాపారగూత్ర.

బ్రిటిష్ పరిపాలనకు లోబడిన తర్వాత భారతదేశం సరిహద్దులు బ్రిటిష్ పాలకుల సంరక్షణకు అనువుగా నిర్ణయించబడినాయి. ఇంగ్లండ్ దేశంనుంచి భారతదేశానికి బ్రిటిష్ వారి నౌకలు వచ్చే మార్గమంతా వారి సంరక్షణకు అవసరమయింది. ఈ నౌకామార్గం పొడుగునా కల జిబ్రాల్టర్, మాల్టా, సైప్రస్, సూయెజ్, ఏడెన్ బ్రిటిష్ వారి రక్షణదుర్గాలుగా ఉండేవి. అంటే భారతదేశ రక్షణకు మధ్యధరాసముద్రం, అట్లాంటిక్ మహాసముద్రాలు కలిసేచోట నున్న జిబ్రాల్టర్ కూడా సరిహద్దయిందన్నమాట.

నౌక మార్గరక్షణ తరవాత, బ్రిటిష్ ఇంజిను పాలకులకు వాయవ్య సరిహద్దు సంరక్షణ ప్రధానంగా ఉండేది. చాలకాలం పంజాబ్ కు ఉత్తరాన, ఖైబర్ కనుమరకూ కల ప్రాంతానికి ఒక సైనికాధికారిని కమిషనర్ గా నియమించి పరిపాలించేవారు. తరువాత ఆ ప్రాంతమే, వాయవ్య సరిహద్దురాష్ట్రమయింది. ఈ రాష్ట్రానికి, ఆఫ్ఘనిస్తాన్ కు మధ్యప్రాంతంలో కొంజిజాతులవారినే క్షుణ్ణ బ్రిటిష్ పరిపాలనకు లోబడలేదు. లోబడక సరిహద్దురాష్ట్రం మొదటి గుంపులుగుంపులుగావచ్చి దోచుకుని వెళ్లిపోయేవారు. ఈ వాడులనుంచి రాష్ట్రాన్ని కాపాడానికి బ్రిటిష్ పాలకులు సరిహద్దు ప్రాంతంలో కొన్ని దుర్గాలను నిర్మించి, విస్తారంగా సైనిక దళాలను ఆక్కడంచేసారు. ఈ ప్రాంతంలో ఆఫ్ఘనిస్తాన్ కు భారతదేశానికిమధ్య సరిహద్దు స్పష్టంగా ఎప్పుడూ నిర్ణయం

కాలేదు. ఈ గుంపులకూమధ్య కలహాలు వచ్చేవి. కలహాలు ఆఖరై, ఆఫ్ఘనిస్తాన్ లో బ్రిటిష్ వారు తమ ప్రాబల్యం స్థిరపరుచుకున్న సమయానికి, ఉత్తరాన రష్యాలో బలీయమైన కమ్యూనిస్టు ప్రభుత్వం స్థాపితమయింది. రష్యానుంచి దాడి జరగగలదనే భయంతో బ్రిటిష్ వారు సరిహద్దువద్ద రక్షణబలాన్ని పెంచారు. ఆఫ్ఘనిస్తాన్ ప్రభుత్వాన్ని తమ చెప్పచేతల్లోకి తీసుకున్నారు.

బ్రిటిష్ పరిపాలన నొలగిపోవడంతో, దేశం గొంతు గొట్టాలుగా విభజించబడింది. ఇప్పుడు మన సరిహద్దుల స్వరూపమే మారిపోయింది. పాత సమస్యలుపోయి కొత్త సమస్యలు ఉత్పన్నమైనాయి. ఇంగ్లండ్ నుంచి నౌకాయాన మార్గాన్ని సంరక్షించుకోవాలనే బాధ్యత ఇప్పుడు లేదు. వాయవ్య సరిహద్దులో పశ్చాత్త దాడి భయంలేదు. కాని దేశవిధజన, ఈశాన్య దిక్కున చీనాలో బలీయమైన కేంద్రప్రభుత్వం స్థాపించబడడం, మనదేశానికి రక్షణ సమస్యలను, కొత్తవి దుర్బటమైనవీ, తెచ్చి పెట్టాయి.

భారతదేశానికి దక్షిణాన సముద్రం, కొసను సింహళం, ఉత్తరహిందూస్థానాన్ని అంటి పశ్చిమాన, తూర్పున పాకిస్తాన్, అస్సాం రాష్ట్రానికి పశ్చిమాన తూర్పుపాకిస్తాన్ తూర్పున బర్మా, ఉత్తరాన చీనాలోని సింకియాంగ్ రాష్ట్రం, టిబెట్, నేపాల్, సిక్కిం, భూటాన్ రాజ్యాలుఉన్నాయి. ఈ రాజ్యాలకూ భారతదేశానికి మధ్య సరిహద్దుల్ని రక్షించే భారం కొత్తగా భారతప్రభుత్వంపైన పడుతోంది. ఈ సరిహద్దుల రక్షణ ఉద్దేశం ఏమిటంటే, పొరుగురాజ్యాలనుంచి సైన్యాలుగాని, కొంజిజాతులు మొదలైనవారుగాని దండయాత్ర చేయకుండా, అరాచకం పెచ్చుగొట్టే ఏ వర్గాలూ ప్రవేశించకుండా, నిశుమవిరుద్ధంగా అన్యరాజ్యాలవారు మనదేశంలోకి ప్రవేశించకుండా, కాపాడిటం. అవసరాలనుబట్టి సరిహద్దులో పోలీసు గస్తీ కేంద్రాలూ, సైనికస్థావరాలూ, రవాణా సుంకాలకు సంబంధించిన ఉద్యోగులూ ఈ సరిహద్దుల్లో కాపలా వేస్తారు. మనదేశాన్ని ఇతరుల దెవ్వరూ ఆక్రమించకుండా కాపాడానికి ప్రభుత్వం తీసుకోవలసిన చర్యల్లో సరిహద్దురక్షణ ముఖ్యమైనది.

రక్షణసమస్యల దృష్ట్యా భారతరిపబ్లిక్ సరిహద్దుల్ని స్థూలంగా మూడుప్రాంతాలుగా విభజించవచ్చును. 1. ఉత్తరసరిహద్దులు : అంటే చీనాలోని సింకియాంగ్ రాష్ట్రం, టిబెట్, శేషాద్, సిక్కిం, భూటాన్ రాజ్యాలు. 2. అస్సాం, బంగాళ మధ్య పర్వతమయ ప్రదేశం. 3. తూర్పు, పశ్చిమపాకిస్తాన్ తో సరిహద్దులు

టిబెట్ దేశాన్ని ఆసియాఖండానికి ఆగిపోయిన గుండె అనేవారు. కాని చీనాలో బలియమైన కేంద్రప్రభుత్వం స్థాపన కావడంతో, టిబెట్ వ్యవహారాలలో చైతన్యం బయలుదేరింది. చీనా దేశాన్ని గురించి "నిద్రావస్థలో ఉన్న మహాశక్తి" అన్నాడు నెపోలియన్. ఈమహాశక్తి ఇప్పుడు మేలుకుంది. టిబెట్ పైన సామంతాధికారాన్ని పునః స్థాపించు కోడానికి చీనా నిశ్చయించింది.

1984 లో ఇండియా, చీనా, టిబెట్ ప్రభుత్వాల మధ్య జరిగిన ఒడంబడిక ప్రకారం, చీనా ప్రభుత్వం టిబెట్ లో మిలిటరీ మిషన్ ఒకటి ఉంచడానికి, భారతదేశం తన పున ఒక ప్రతినిధిని ఉంచడానికి, టిబెట్ భారతదేశాలమధ్య వ్యాపారమార్గాన్ని రక్షించడానికిగాను టిబెట్ లో దక్షిణాన సరిహద్దుకు సమావేశం యాటుంగ్, గ్యాంటిస్ లవద్ద భారతదేశానికి కేంద్రాలను స్థాపించడానికి నిర్ణయమయింది.

చీనాలో చియాంగ్ కై షేక్ పరిపాలన అంతం కానున్న సోజులలో, టిబెట్ ప్రభుత్వం చీనా మిలిటరీ మిషన్ ను వ్యర్థ గొట్టింది. అక్టోబర్ 1950 లో చీనా కమ్యూనిస్టు సేనలు తూర్పు టిబెట్ లో ప్రవేశించాయి.

తూర్పు టిబెట్ లోని చాండో దుర్గపతనంతో, టిబెట్ ప్రభుత్వం చీనా కమ్యూనిస్టు ప్రభుత్వంతో రాజీకి సిద్ధపడింది. ఇప్పటికీ సైనికయాత్ర నిలిచిపోయినప్పటికీ, టిబెట్ లో చీనా కమ్యూనిస్టులు సైన్యాలను నిలవరించకమానరని స్థిరపడింది. దీని వల్లనే ఇంతవరకూ లేని రక్షణ సమస్య ఇక్కడ అవసరమవుతున్నది.

చీనాలో మైత్రీ సాధ్యంకాదనీ, సరిహద్దుమీదుగా దండయాత్ర జరుగుతుందనీ ఇప్పుడు భయం చెందివలసిన అవసరం లేక పోయినప్పటికీ, అపార సైనికబలంకల ప్రభుత్వం పొరుగున చేరడంతో, శాంతిసమయంలోకూడా సరిహద్దుల్ని కాపాడవలసిన కర్తవ్యం ప్రభుత్వంపైన పడింది. అదీకాక, కమ్యూనిస్టులు గూఢచారులుగా దేశం ప్రవేశించే అవకాశం లేకపోలేదు. అవకాశాలను గమనించి, అన్ని పరిస్థితులకూ అనుగుణంగా ముందే జాగ్రత్త వహించడం ప్రభుత్వ కర్తవ్యం.

అయితే టిబెట్ సరిహద్దురక్షణ అనేక క్లిష్టసమస్యలతో కూడుకునిఉంది. ఇంతవరకూ ఎన్నడూ జరగని రక్షణ సమస్యలు ఇప్పుడు అవసరమవుతున్నందువల్ల, ముందుగా సరిహద్దు ఏరీతిగా ఉందో గమనించడం అవసరం.

టిబెట్ భారతదేశానికి మధ్య సరిహద్దు స్థూలంగా 1984 లో సిమ్లా సమావేశంలో చీనా, టిబెట్, భారత ప్రభుత్వాలమధ్య నిర్ణయమయింది. ఈ సమావేశానికి అధ్యక్షత వహించిన

చీన బ్రిటిష్ ఉద్యోగి సర్ మెక్ మూన్ కాశేగున ఈ సరిహద్దు పిలవబడుతోంది. అయితే, సరిహద్దు నిర్ణయం అప్పుడు సక్రమంగా జరగలేదనే చెప్పాలి.

టిబెట్ భారతదేశానికి మధ్య శేషాద్, సిక్కిం, భూటాన్, రాజ్యాలు లున్నాయి. వీని సరిహద్దులుగాక, టిబెట్ భారతదేశాన్నంటి మూడుచోట్ల సరిహద్దుఉంది. 1. కాశ్మీర్ లోని లడఖ్ లోయవద్ద 2. పశ్చిమబెంగాల్ లోని డార్జిలింగ్ జిల్లాకు చెందిన కలింపాంగ్ వద్ద. 3. అస్సాం ఈశాన్యప్రాంతంలో రీమావద్ద. ఈ మూడుప్రాంతాలలోనూ కలింపాంగ్ వద్దనుంచి టిబెట్ ప్రధాన నగరమైన లాసాకి వ్యాపారమార్గం ఉంది. ఈ వ్యాపారమార్గంలోనే యాటుంగ్, గ్యాంటిస్ ల భారతదేశానికి కేంద్రాలున్నాయి.

ఈ మూడు సరిహద్దులూకాక, కాశ్మీర్ లోని లడఖ్ లోయ ప్రాంతాన్ని అంటి చీనాలోని సింకియాంగ్ రాష్ట్రం ఉంది. మొత్తం ఈనాలుగు ప్రాంతాలూ చీనా కమ్యూనిస్టు ప్రభుత్వంతో మనదేశాన్ని అతి సన్నిహితం చేస్తున్నవి.

చీనా కమ్యూనిస్టులు భారతదేశంపైన దండయాత్ర చేసే పక్షంలో (ఇది అసంభవమని భారత ప్రభుత్వ అభిప్రాయం) ఈ నాలుగు దిశలనుంచి భారతదేశానికి ముప్పు ఉంటుంది. ప్రపంచ యుద్ధం సంభవించినట్లయితే రష్యన్లు సింకియాంగ్ రాష్ట్రం ద్వారానో, చీనా కమ్యూనిస్టులు ఈ నాలుగు సరిహద్దుల ద్వారానో, భారతదేశంపైన దాడిచెయ్యగలరని అమెరికన్ల అభిప్రాయం. అయితే, కమ్యూనిస్టుల తరహా దండయాత్ర చెయ్యడం కాదనీ, దేశీయకమ్యూనిస్టుపార్టీల ద్వారా విప్లవం గేవలసినదే కాని దురాక్రమణ జరగబోదనీ భారత ప్రభుత్వ విశ్వాసం. ప్రపంచ యుద్ధం సంభవించినట్లయితే, పరిస్థితులు క్లిష్టంగా ఉండవచ్చును. అమెరికన్లు భారతదేశాన్ని ఆక్రమించుకుంటారని కమ్యూనిస్టులూ, కమ్యూనిస్టులే ఆక్రమించుకుంటారని అమెరికన్లు భావిస్తున్నందు వల్ల, అట్టి భయాలకు ఆధారమన్నప్పటికీ లేకపోయినప్పటికీ, ఒకరికంటే మరొకరు ముందు ఆక్రమించుకోడానికి యత్నం జరగవచ్చును.

అగ్రరాజ్యాలయద్ద పూర్వహాలు అనూహ్యం. అందువల్లనూ, అటుకుంటి దురాక్రమణకు అవకాశం లేకపోయి వస్తున్నా కనీసం కమ్యూనిస్టు గూఢచారులు రహస్యంగా ప్రవేశించకుండా నిరోధించవలసిన అవసరంకూడా ఉండడంవల్లనూ, భారత ప్రభుత్వం ఈ సరిహద్దుల్ని అతి జాగ్రత్తగా కాపాడక తప్పదు.

అయితే సరిహద్దుల్ని కాపాడాలి అంటే, ఈప్రాంతం అనుసైనిక కాదు.

మొన్న మొన్న టిబెట్ నా జనసంచారం అసాధ్యమని భావించబడిన హిమాలయ శ్రేణులలో ఇప్పుడు దుర్గమమైన వైసవ్వటికీ కనుమ మార్గాలు కనిపెట్టబడినాయి. తూర్పున సైకాంగ్ రాష్ట్రం నుంచి టిబెట్ కి వచ్చే మార్గం ఎంత దుర్గమమైనా, చీనాకమ్యూనిస్టు సేనలు సాహసించి, అన్ని నిరోధాలనూ అధిగమిస్తున్నారట. చీనానుంచి టిబెట్ ప్రయాణంకంటే, టిబెట్ నుంచి భారతదేశానికి ప్రయాణం గులభం. టిబెట్ రాయబారులందరూ భారత దేశంవచ్చి ఇక్కడనుంచే చీనాదేశం వెతుకున్నారు.

టిబెట్ ప్రధాన నగరమైన లాసాలో చీనా సైన్యాలను నిలవరించినప్పుడు, ఆ సైన్యాలకు భారతదేశం ఎక్కువమారం కాదు. సిక్కిం, ధూటా రాజ్యాలనువ్యక్తం భారత భూభాగానికి టిబెట్ లోని చుంబీలోయ అతిసమీపంలో ఉంది. చుంబీలోయ ఇదివరకే చీనా కమ్యూనిస్టు సేనల వశమయింది. కలింపాంగ్ కు 144 మైళ్ళదూరంలోఉన్న యాటుంగ్ లో భారత సైనికదళాన్ని తొలగించాలని చీనా ప్రభుత్వం అడిగినట్లయితే, భారత ప్రభుత్వం అంగీకరించక తప్పదు. యాటుంగ్ టిబెట్ కి చెందినది. అక్కడ చీనా కమ్యూనిస్టులే వ్యాపారమాగాన్ని రక్షించడానికి తమ సైనికదళాన్ని నిలవరించవచ్చును. యాటుంగ్, డార్జిలింగ్ నగరానికి 146 మైళ్ళలో ఉంది. ధూటా ప్రధాన నగరమైన పునఖాకు 224 మైళ్ళలోనూ, సిక్కిం ప్రధాన నగరమైన గాంగ్ కు 80 మైళ్ళలోనూ ఉంది.

లడఖ్ లోయ ప్రాంతాన సంరక్షణ కూడా చాల అవసరం. సింకియాంగ్ రాష్ట్రంలో రమ్యక్, చీనా కమ్యూనిస్టు అధికారుల సమిష్టి నిర్వహణలో రహస్య సన్నాహాలు ఏవో జరుగుతున్నాయి. పశ్చిమ టిబెట్ పర్యవేక్షణప్రాంతంలో ఏటంబాయిల తయారీకి ఆన నరైన యురేనియం మొదలైన పున్నట్లు రమ్యక్ విజ్ఞానశాస్త్ర ప్రవీణులు కనిపెట్టారనీ, అక్కడా, సింకియాంగ్ రాష్ట్రంలోనూ రమ్యక్ సైనిక ప్రమానిక స్థావరాలు స్థాపిస్తున్నారనీ అమెరికా పత్రికలు వ్రాస్తున్నాయి. సింకియాంగ్ రాష్ట్రం చీనాదేశానికి చెందినదైనప్పటికీ, అనేక సంవత్సరాలుగా రమ్యక్ అక్కడ గవర్నర్ తో కుట్రచేసి రహస్యంగా తమ ప్రాబల్యాన్ని స్థిరపరుచుకొన్నారని అమెరికా ప్రభుత్వం ఇటీవల విమర్శించింది. ఇప్పుడు చీనాలో కమ్యూనిస్టు ప్రభుత్వం స్థాపించబడిన తరువాత సింకియాంగ్ లో తమ అధికార ప్రాబల్యాన్ని పునరుద్ధరించుకున్నప్పటికీ, అక్కడ రమ్యక్ సన్నాహాలకు మద్దతు ఇస్తున్నదని అమెరికన్లు చెప్తున్నారు. ఈ రాష్ట్రంలో డక్షిణాన గల కాష్మీర్, యార్కండ్ నగరాలకు లడఖ్ లోయలోని రే నగరానికి మధ్యకారకోరం పర్యంత మార్గం గుండా అనేక కఠోరాలుగా వ్యాపారం జరుగుతోంది. ఇటీవల చేపినా కమ్యూనిస్టులు అక్కడ స్థిరపడినతరువాత కారకోరం కను ముమాగాన్ని నిరోధించి, వ్యాపారం జరగరాదని నిషేధించారు. కాష్మీర్ లోని భారత ప్రభుత్వపు కాన్ఫరెన్స్ ని ముసిబయ్యలని భారత ప్రభుత్వానికి చెప్పారు. దీనినిబట్టి సింకియాంగ్ రాష్ట్రంలో రహస్య సన్నాహాలు జరుగుతున్నట్లు అనుమానించబడుతోంది. 1950 లో రష్యా, చీనా ప్రభుత్వాల మధ్య జరిగిన ఒడంబడిక ప్రకారం సింకియాంగ్ రాష్ట్రంలోని ఖనిజసంపదన వినియోగం లోకి లేవడానికి ఒప్పందం కుదిరింది. రష్యానుంచి కాష్మీర్ కు పన్నెండురోజుల ప్రయాణం. లడఖ్ లోయకు సమీపంలో సింకియాంగ్ లో కాష్మీర్, యార్కండ్, కర్ణాటక నగరాలలో ప్రధాన స్థావరాలు నిర్మించబడుతున్నాయి. కాష్మీర్ నుంచి లడఖ్ లోయలోని రే నగరమూ, త్రినగరూ దాదాపు 880 మైళ్ళలో ఉన్నాయి.

కాష్మీర్ లో లడఖ్ లోయలో కాని, త్రినగర్, రే నగరాల మధ్య కాని, సరైన ప్రయాణములు లేవు. ధూటా రాజ్యం

కూడా దుర్లభం. అంగువల్ల దండయాత్ర ప్రమాదమే ఉన్నట్లయితే, లడఖ్ లోయ అతి బలహీనస్థితిలో ఉందని చెప్పాలి.

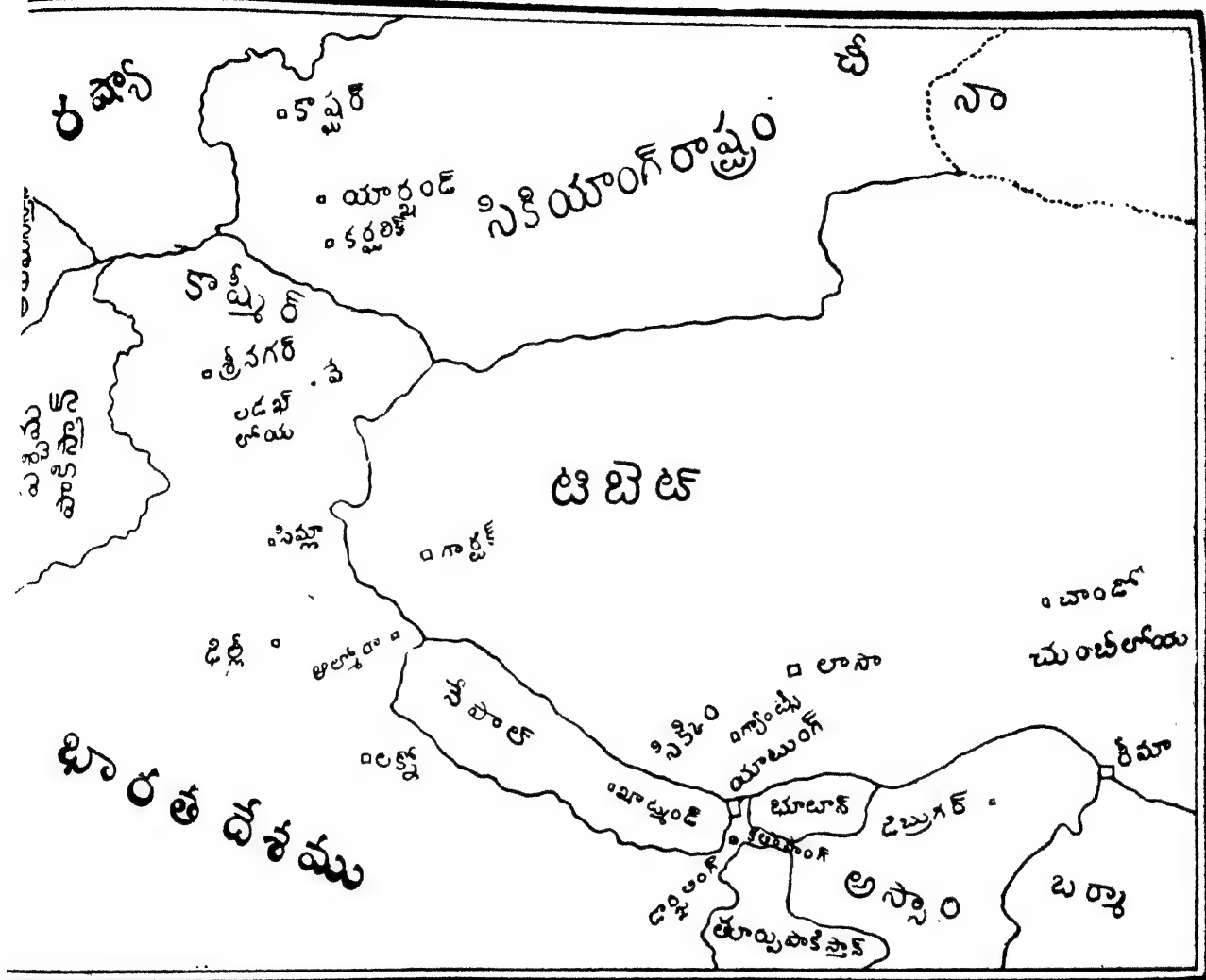
అస్సాం ఈశాన్య సరిహద్దులో కొనసన్న రీహపట్టణాన్ని చీనా కమ్యూనిస్టు సేనలు ఆక్రమించుకున్నాయి. ఈ ప్రాంతంలో సరిగ్గా ఈ పట్టణమే టిబెట్ కి అస్సాం రాష్ట్రానికి సరిహద్దు. ఇక్కడ మొన్న మొన్న టివరకూ భారత సైనికదళం ఒకటి ఉండేది. ఈ పట్టణం ఎవరికి చెందుతుందో మెక్ మహా ఒడంబడిక స్పష్టపరచడంలేదు. అందువల్ల ఇప్పుడీ విషయమై భారత ప్రభుత్వం వివాదం మానుకుని, మున్నగు రాయబారాలద్వారా పరిష్కరించుకోడానికి నిశ్చయించుకుంది.

రీహను చీనా సేనలు ఆక్రమించుకోవడంతో అవి దుర్గమమైన కొండప్రాంతంలో అస్సాం రాష్ట్రానికి పంచనే చేరాయన్నమాట. ఈ ప్రాంతమంతటా అస్సాం రాష్ట్రంలో నివసించేది ఆబోర్, మిష్మి కొండజాతులవారు. దట్టమైన అడవులతోనింగిన ఈ పర్యవేక్షణప్రాంతంలో సరిహద్దురక్షణ దుష్కరమైనది. ఈ కొండజాతులవారికి బ్రహ్మపుత్రానదీతీరవాసులకూ సన్నిహిత బాంధవ్య మేదీలేదు. ఈ కొండజాతులవారు స్వేచ్ఛాజీవులు. వాగర్జీవన సౌకర్యాలు వీరికి కొరవ. అందువల్ల కమ్యూనిస్టులు వీరిని అరాచకచర్యలకు పురిగొల్పే అవకాశం ఉంది. కాబట్టి ఈచోట, అస్సాం తూర్పు సరిహద్దులోవలెనే, విశేషరక్షణ సన్నాహాలను ఏర్పాటుచెయ్యవలసిన అవసరం కలుగుతున్నది.

ఇంతేకాదు. రీహకు అతిసమీపంలోనే తూర్పున బర్మా సరిహద్దుకూడా ఉంది. బర్మాలో ఆ ప్రాంతంకూడా అస్సాంలో వలెనే వర్షతాటూ అరణ్యాలతో నిండిఉంది. అస్సాం కొండ జాతులలోవలెనే అక్కడకూడా కొండజాతులపై కమ్యూనిస్టుల ప్రభావం లేకపోలేదు.

అస్సాంకు ఉత్తరానకల ఈ సరిహద్దు సమస్య భారతదేశాని కొంతప్రధానమో, తూర్పు పాకిస్తాన్ కి కూడా అంతే ప్రధానం. తూర్పు పాకిస్తాన్ కి, టిబెట్ కి మధ్య డార్జిలింగ్ జిల్లా ఒక్కటే అడ్డుఉంది.

ఈమూడు మార్గాలే కాక పశ్చిమ టిబెట్ నుంచి లడఖ్ లోయలోనికి, ఉత్తరప్రదేశ్ లోని ఆల్మోరా జిల్లాలోనికి కనుమ మార్గాలున్నాయి. అయితే ఆల్మోరా జిల్లా టిబెట్ లమధ్య ఇంత వరకూ ఎన్నడూ రాకపోకలు జరగలేదు. చీనా కమ్యూనిస్టుల దేశపలచిత్రాల ప్రకారం మానసగోవర ప్రాంతం టిబెట్ లో చేర్చబడింది. మానసగోవరం వరకూ టిబెట్ నుంచి ఇంతవరకెవరూ ప్రయాణం చెయ్యలేదు. ఈమార్గాన్ని ఇప్పుడు రహస్యంగా నిర్మించడానికి యత్నం జరుగుతున్నదని ఇదివరలో మ్యాగార్ డైమిస్స్ పత్రిక వ్రాసింది. కాని, ఈ ప్రాంతమంతా ఎల్లప్పుడూ మంచుతో నిండి ఉంటుంది. వేసవికాలంలో హిమపాతాలు, నదీ ప్రవంతులూ ప్రయాణానికి అటంకం కలిగిస్తాయి. ఇటువంటి చోట మార్గాన్ని నిర్మిస్తున్నారంటే నమ్మకశ్యంకాదు. పర్యటలు విమానప్రయాణానికి అటంకం కలిగిస్తాయి. విమానయానమే ఇక్కడ సాధ్యమేదీ, పశ్చిమ టిబెట్ లోని గాడ్ గడ్, సిక్క్, థిర్, లోక్ మొదలైన నగరాలు సమానం కాకవు.

రీమా, కలింపాంగ్, ప్రాంతాల సరిహద్దు మెక్లహాక్ సమావేశ నిర్ణయం ప్రకారం ఏర్పాటు కాబడింది. వైస్ చెప్పబడింది. ఇదివరలో ఎన్నడూ ఈ ప్రాంతాల ఆటే జనసంచారానికి గాని, వైద్యాల తరలింపుకు కాని సౌకర్యం లేకపోయినందువల్ల ఇక్కడ సరిహద్దు రక్షణసమస్య రాలేదు. కాని ఇప్పుడు వైద్యాల తరలింపు భీతి లేకపోలేదని, తూర్పు టిబెట్లో చీవానైవ్యాల సాహసమే నిరూపిస్తోంది. ఇంతకంటే ముఖ్యసమస్య కమ్యూనిస్టు గూఢచారులు రహస్యంగా ప్రవేశించకుండా కాపాడవలసిన అవసరం. కాని నిత్యం మంచుతోనిండి, భరించ కల్యంకాని చలిలో రక్షణదళాలను నిలవరించడం కష్టమే. రీమాకు పశ్చిమాన సరిహద్దు సరిగ్గా నిర్ణయం కావడంవల్ల ఉభయపార్శ్వాల మొత్తం దాదాపు 80 మైళ్ల మేర భూభాగం వరకు 890 మైళ్ల సరిహద్దుపానునూ కాపలా పెట్టడం కష్టం. అందువల్ల ఈ సరిహద్దువిషయమై చీనా, భారత ప్రభుత్వాల మధ్య త్వరలోనే సమాధానం కుదరవలసి ఉంది. సమాధానం కుదిరినప్పటికీ గూఢచారులను అరికట్టడానికి భారత ప్రభుత్వం రక్షణ సాధరాలు స్థాపించవలసిన అవసరం కలుగుతున్నది.

బ్రిటిష్ పాలకుల కాలంలో వారి సమస్య రష్యన్ భారత దేశానికి మధ్య దుర్బలమైన చిన్న దేశాలను స్వతంత్రంగా ఉంచి ఆ దేశాల స్వాతంత్ర్యాన్ని కాపాడానికి ఉభయప్రభుత్వాలూ హామీ నిచ్చేవి. ఆ రీతిగా ఆఫ్ఘనిస్తాన్, టిబెట్ రాజ్యాలు ఉపకరించాయి. ఆఫ్ఘనిస్తాన్ ప్రభుత్వం ఎక్కువ సైన్యం నిర్మించుకోరాదని, ఆ దేశపు స్వాతంత్ర్యాన్ని భంగపరచరాదనీ నిర్ణయిస్తూ రష్యన్ బ్రిటిష్ ఇండియా, ఆఫ్ఘనిస్తాన్లు కాబూల్ ఒప్పందానికి చేసుకున్నాయి. బ్రిటిష్ పాలకులు బున్నంతకాలంగా ఆఫ్ఘనిస్తాన్లో తమ ప్రాబల్యం స్థిరపరుచుకొని, ఆ దేశీయులకు రష్యన్తో ఎట్టి సంబంధమూ లేకుండా జాగ్రత్తపడుతూ వచ్చారు. దాదాపు ఉత్తర ఆఫ్ఘనిస్తాన్ సరిహద్దు వరకూ, అవగారమ్యన్ బర్కిస్తాన్లోని కుష్క్ పట్టణం వరకూ, బర్కిస్తాన్ సైబీరియన్ రైల్వే ఒక కాళ వస్తుంది. బ్రిటిష్ ఇండియాలో వాయవ్య సరిహద్దున రైలుమార్గాలు, పెట్రోల్ వరకూ, టెలెగ్రాఫ్ లో క్వట్టానుంచి చామన్ వరకూ ఉన్నాయి. చామన్ వద్దనుంచి ఆఫ్ఘనిస్తాన్లోని కాబూల్, కాంద

హార్ నగరాలగుండా కుప్పపట్టణానికి 600 మైళ్లు మాత్రం ఉంటుంది. ఇంత మేర ఆఫ్ఘనిస్తాన్ లో రైల్వే నిర్మించబడి నట్లు యితే, బ్రిటిష్ ఇండియా రైల్వేలతో రమ్యున్ రైల్వేలు కలిసేవి. కాని ఈవిధంగా కలిసినట్లయితే ఆఫ్ఘనిస్తాన్ కే కాక బ్రిటిష్ ఇండియాకు కూడా ముప్పు ఉందని భావించడంవల్ల ఆఫ్ఘనిస్తాన్ లో రైలుమార్గాన్ని నిర్మించడం మేలుకొందని బ్రిటిష్ వారు ఆఫ్ఘనిస్తాన్ పాలకులకు హితబోధ చేసేవారు. ఆఫ్ఘనిస్తాన్ కూడా ఈ అంతర్జాతీయ రాజకీయాలలో బలకావడానికే ఉద్దేశంతో రైలు మార్గాన్ని నిర్మించలేదు.

చీనాలో బలీయమైన కేంద్రప్రభుత్వం లేకపోయినందువల్ల టిబెట్ కూడా ఇదేరీతిగా బ్రిటిష్ పాలకులకు వినియోగపడింది. కాని ఇప్పుడు పరిస్థితి మారిపోయింది. ఆఫ్ఘనిస్తాన్ తో సరిహద్దు రక్షణభారం పాకిస్తాన్ పై పడింది. ఈ విధంగా మాసినట్లయితే ఆఫ్ఘనిస్తాన్, పాకిస్తాన్ రక్షణ, భారత ప్రభుత్వానికి తేమం. అందువల్ల ప్రపంచయుద్ధమే సంభవించి, భారతదేశం ప్రవేశించాలని రష్యన్లు తలపెట్టే పక్షంగా, అప్పుడా ముప్పుని ఆఫ్ఘనిస్తాన్, పాకిస్తాన్, భారత ప్రభుత్వాలు ఏకమై నిరోధించవలసిన అవసరం కలుగుతుంది.

ఇదేరీతిగా నేపాల్, సిక్కిం, భూటాన్ రాజ్యాల సంతక్షణకూడా భారత ప్రభుత్వానికి అవసరం. ఇవేవల నేపాల్ లో జరిగిన సంఘటనల్ని బట్టి, ఆ దేశంలో సరిహద్దురక్షణ మరింత కష్టమని తెలుస్తుంది. నేపాల్ ఎప్పుడూ బ్రిటిష్ వారిపట్ల స్నేహభావంతోనే ఉండేది. నేపాల్ తో బ్రిటిష్ వారికి 1814 లో ఒక్కసారే యుద్ధం జరిగింది. అప్పుడు జరిగిన సగోరీ పంథి తిరవాతి కలత లేన్నదూ సంభవించలేదు. 1927 లో బీహార్ లోని రక్కాల్ పట్టణం నుంచి అగ్నేకాంజ్ వరకూ రైలుమార్గం నిర్మించబడింది. నేపాల్ లోకూడా ఉత్తరాన ఉన్నత పర్వతప్రాంతంలో కిరామిలు, మగోలు, భోటియాలు అనే కొండజాతులవారున్నారు. వీరుకూడా స్వేచ్ఛాభీవులు. ప్రభుత్వ శాసనాలకు లోబడరు.

నేపాల్ నుంచి టిబెట్ కి ప్రయాణం కొంచెం సులువు. 1790 లో నేపాల్ నుంచి బయలుదేరి గూర్ఖాలు టిబెట్ పై దాడిచేసి లాసా నగరాన్ని ఆక్రమించుకున్నారు. తరువాత చీనా సేనలు గూర్ఖాలను తరిమివచ్చి నేపాల్ ను ఆక్రమించుకున్నాయి. చీనా సేనలు తిరలిపోయిన కొంతకాలానికి నేపాల్ స్వాతంత్ర్యం పొందింది. తిరిగి 1854 లో టిబెట్ నేపాల్ దేశాలమధ్య యుద్ధం జరిగింది. మంచుకొండలమధ్య జరిగిన ఈ యుద్ధం చరిత్రలో అపూర్వమైనదని చెప్పవచ్చింది. కాని యుద్ధం ఫలితంగా ఏమీ జరగలేదు. ఉభయదేశాలూ స్వతంత్రంగానే ఉన్నాయి. నేపాల్ టిబెట్ దేశాలమధ్య సులువుగా రాకపోకలు జరగడానికి వీలున్నందువల్ల, నేపాల్ లో ఇటీవల మహారాజుకు ప్రధానమంత్రికి మధ్యవచ్చిన కలహంవల్ల, భారత ప్రభుత్వానికి అంతాళన కలిగింది. నేపాల్ సర్వస్వతంత్రమైన దేశమైనప్పటికీ, నేపాల్ కాంతి, దేశ రక్షణలు, భారత ప్రభుత్వానికి వాంఛనీయాలు. అందువల్ల మైత్రీ భావంతో ఉభయలకు హితవు బోధించి పండిట్ నెహ్రూ సామ

రస్యంచేకూర్చాడు. కాలానుగుణంగా దేశపరిపాలనలో ప్రజాప్రతినిధులకు తావివ్వాలని భారత ప్రభుత్వం ఇచ్చిన సలహాను ఉభయలూ ఆమోదించారు. నేపాల్ స్వతంత్రదేశమైనప్పటికీ, ఇకనుంచి అదేశపు విదేశవ్యవహారాలలోనూ, దేశరక్షణ వ్యవహారాలలోనూ భారత ప్రభుత్వం శ్రద్ధవహించక తప్పదు. సిక్కిం, భూటాన్ రాజ్యాల తేమం దృష్ట్యా భారత ప్రభుత్వం 1950 లో ఒడంబడికలు చేసుకుంది. భూటాన్ రాజ్యం భారత ప్రభుత్వం సలహాననుసరించి కాని విదేశాలతో ప్రమేయం పెట్టుకోదు. సిక్కిం రాజ్యపు విదేశాంగ, దేశరక్షణ వ్యవహారాలనూ, రవాణా సౌకర్యాలనూ భారత ప్రభుత్వమే నిర్వహించడానికి నిర్ణయమయింది. ఈరీతిగా ఉత్తరాన టిబెట్ కి భారతదేశానికి మధ్యనున్న నేపాల్, సిక్కిం, భూటాన్ రాజ్యాల సంతక్షణాలూ భారత ప్రభుత్వం ప్రత్యక్షంగానూ, నైతికంగానూ తోడ్పడవలసిన అవసరం కలిగింది.

అస్సాం రాష్ట్ర తూర్పు సరిహద్దు సంతక్షణకూడా అనేక కష్టాలతో కూడుకుని ఉంది. అస్సాం, బర్మాలను ఉత్తరదక్షిణాలుగా వ్యాపించిఉన్న పర్వతాయ, నాగా, లూషాయ్ పర్వత శ్రేణులు విడదీస్తున్నాయి. మణిపుర సంస్థానం నాగా పర్వతాల మధ్య అన్యప్రాంతాలకు దూరంగా విడిదియ్యబడిన పీఠభూమి. ఈ పర్వత శ్రేణులు హిమాలయ శ్రేణులంత ఎత్తైనవికావు. అడవులూ పర్వతాలూ దుర్గమమైనవైనప్పటికీ, ఇక్కడ అనేకమంది కొండజాతులవారు నివసిస్తున్నారు. అనేకచోట్ల ఈ పర్వత శ్రేణులలో కనుమమార్గాలున్నాయి. కాని కొండజాతులవారికి భయపడి ఈ మార్గాల నెవరూ వినియోగించరు. దక్షిణాన లూషాయ్ పర్వత ప్రాంతాలలో ఆరకాన్ కి, తూర్పు పాకిస్తాన్ కి మధ్యమాత్రం జమల రాకపోకలకు వీలున్నాయి. మొత్తం 800 మైళ్లు పైగా ఉన్న ఈ సరిహద్దు రక్షణ దుష్కరం. ఈ ప్రాంతాల కొండజాతులతో ఇంకా సామరస్యం సాధించవలసి ఉంది. నాగ, ఖాసీ, అబోర్, మిష్మి, మిరి, లూషాయ్ జాతులవారే వేరులున్నారు. వీరిలో దాదాపు అందరూ భారత ప్రభుత్వ పరిపాలనపట్ల కాని, ఏ ప్రభుత్వపరిపాలన పట్ల కాని విముఖులే.

నాగరికులైన అస్సాం రాష్ట్రవాసుల పట్ల కొండజాతులవారు వైరభావం వహిస్తారు. కాని క్రొత్తవతులం వీరిలో ఇటీవల అధికంగా వ్యాపిస్తున్నది. అందువల్ల ఈ పర్వత ప్రాంతాలలో సరిహద్దు రక్షణకే కాక, కొండజాతులవారు అన్యుల ప్రోద్బలంవల్ల అరాచకం రెచ్చకొట్టకుండా నివారించడానికి, వారిదాడులను అరికట్టడానికి, వారిలో వారి యుద్ధాలను నివారించడానికి, ఈ ప్రాంతంలో రక్షణకు విశేషసన్నాహం చేయవలసిన అవసరం కలుగుతున్నది. మన రివల్యూషనరీ రాజ్యాంగంలో అస్సాం అరణ్య, పర్వతప్రాంతాలలోని ప్రజలజీవన సౌకర్యాభివృద్ధి నిమిత్తం ప్రత్యేక ఏర్పాట్లు చేయబడినాయి.

అస్సాం రాష్ట్రానికి మరొక ప్రధానమైన సమస్య ఉంది. ఉత్తరాన బీహార్ లోని కొద్ది ప్రాంతంతోనూ పశ్చిమ బెంగాల్ లోని డార్జిలింగ్ జిల్లా, కూచ్ బిహార్ లోనూ అస్సాం రాష్ట్రాని చిన్న సరిహద్దు మాత్రమే ఉంది. అస్సాం రాష్ట్రముతో దాదాపు

భారతదేశానికి అంటుకుండా విడిగానే ఉంచని చెప్పవచ్చును. భారతదేశంనుంచి అస్సాం రాష్ట్రాన్ని, తూర్పు పాకిస్తాన్ విడదీస్తున్నది. బీహార్ తో కలిసిన కొద్ది మేర అరణ్యమూ కొండలతో నిండిఉంది. పాకిస్తాన్ సఖ్యత చెడకముందు అస్సాం రాష్ట్రానికి తూర్పు పాకిస్తాన్ గుండా ప్రయాణం చెయ్యవలసివచ్చేది. ఇప్పుడు బీహార్ రాష్ట్రాన్ని అస్సాం రాష్ట్రాన్ని కలుపుతూ ఒక గైలుమార్గం నిర్మించబడింది. ఆపైన అస్సాం రాష్ట్రంలో ప్రయాణ సౌకర్యాలు బహుకొద్ది అని చెప్పాలి. తూర్పున బర్మాతో 800 మైళ్ల పొడవున సరిహద్దు ఉంటే, పశ్చిమాన తూర్పు పాకిస్తాన్ తో 600 మైళ్లు పొడుగున సరిహద్దు ఉంది. ఇవికాక అస్సాం నుండి పెమ్మకుని త్రిపురా సంస్థానం తూర్పు పాకిస్తాన్ తో చొచ్చుకుని ఉంది.

బ్రిటిష్ పాలకులకు లేని దీర్ఘ సరిహద్దుల సమస్య, తేజాన్ని గెండు రాజ్యాలగా (నాలుగు ఖండాలుగా) చిల్పి నెండువల్ల వస్తున్నది. పశ్చిమపాకిస్తాన్ కి తూర్పు పాకిస్తాన్ కి మధ్యన రాజా స్థాన్, మధ్యభారత్, ఉత్తరప్రదేశ్, బీహార్ రాష్ట్రాలున్నాయి. అస్సాం కి భారత రిపబ్లిక్ కి మధ్యన, తూర్పు పాకిస్తాన్ ఉంది. ఈవిధంగా నాలుగు ఖండాలుగా చీల్చి బడినందువల్ల భారత పాకిస్తాన్ లకు, సరిహద్దుల మొత్తం పొడవు కొన్ని వేల వైశుంది. సరిహద్దులని చెప్పబడుతున్న ఈ ప్రాంతమంతా. 1947 ఆగస్టు 15 కి పూర్వం ఒకే ప్రాంతంగా ఉండేవివల్ల, నైలునాగ్గాలు, గోల్ల అనేకం ఉభయరాజ్యాలలోనూ అట్లుకుని ఉన్నాయి. ఇప్పుడు క్లసారిగా ఈమార్గాలను నిర్ధించి, సరిహద్దుల పొడుగునా ప్రయాణసౌకర్యాలను నిర్బంధించవలసి వస్తున్నది. స్వేచ్ఛా ప్రయాణానికి అటంకం కలుగుతున్నది. ఇంత మేరనూ కాపాడు ఉంచాలంటే, సామాన్య సరిహద్దు గస్తీలు చాలవు. పోలీసు, నైనిక స్థావరాలను ఏ ప్రాంతం ఏర్పాటు చేయవలసివస్తున్నది.

భారత పాకిస్తాన్ల మధ్య యుద్ధమే సంభవించినట్లయితే, వేలమైళ్ల పొడుగున వ్యాపించిన ఈ సరిహద్దులను అనేక చోట్ల దురాక్రమణపరులు అతిక్రమించి గావడానికి వీలున్నది. రక్షణనైన్యాలకు తెలియకముందా ఆకస్మాత్తుగా దాడిచెయ్యడానికి వీలున్నందువల్ల, భారతపాకిస్తాన్ల మధ్య సరిహద్దుల రక్షణ సమస్య అతి క్లిష్టమైనదౌతున్నది. కొన్ని దారులను కానినంతమాత్రంచేత రక్షణ కట్టుదిట్టం కావాలి. యుద్ధం సంభవించేవతుంటే, తూర్పుపాకిస్తాన్, అస్సాం రాష్ట్రాలకు ముప్పు అధికం. ఈ రెండూ కేంద్రప్రభుత్వాలకు దూరంగా ఉన్నాయి. తూర్పు పాకిస్తాన్ మాడు వైపు భారత రిపబ్లిక్ రాజ్యాలు,

నాలుగో వైపున బంగాళాఖాతం ఉన్నాయి. తూర్పుపాకిస్తాన్ పై దాడి జరిగేవతుంటే, పశ్చిమ పాకిస్తాన్ సహాయం చెయ్యలేని స్థితిలో ఉంటుంది. నైన్యాలను సముద్రంమీదుగా ఓడల్లో భారత ఖండాన్నీ, సింహళ ద్వీపాన్నీ చుట్టి పంపవలసివస్తుంది. కాని పాకిస్తాన్ కి నైనిక సహాయాన్ని పంపగల నాకాబలం లేదు. మాడు దళలనుంచీ భారత నైన్యాలు తూర్పు పాకిస్తాన్ ను చుట్టుముట్టి ఇట్టే ఆక్రమించుకోగలుగుతాయి. పశ్చిమ పాకిస్తాన్ నైన్యాలు భారత రిపబ్లిక్ లోని ఉత్తర రాజ్యాలన్నిటినీ (రాజా స్థాన్, మధ్యభారత్, ఉత్తరప్రదేశ్, బీహార్) జయిస్తే కాని తూర్పు పాకిస్తాన్ చేరలేవు. అస్సాం రాష్ట్రాన్ని జయించడం ఇంత సులువు కాకపోయినప్పటికీ, మిగతా రిపబ్లిక్ రాజ్యాలనుంచి వేరుచెయ్యడం పాకిస్తాన్ నైన్యాలకి సులువౌతుంది. తూర్పుపాకిస్తాన్ సేనలు ఉత్తర సరిహద్దుదాటి డార్జిలింగ్ జిల్లాను ఆక్రమించుకుంటే, భారతదేశానికి అస్సాం రాష్ట్రానికి మధ్య సంబంధం తెగి పోతుంది. కాని భారత నైన్యాలతో ప్రత్యక్షయుద్ధంలో నిలిచి పోరాడగలబలం తూర్పు పాకిస్తాన్ కి లేదు. పశ్చిమాన మాత్రం భారత పాకిస్తాన్ నైన్యాలకు దీర్ఘయుద్ధం జరగడానికి అవకాశం ఉంటుంది.

సరిహద్దులలో ఎంత భారీసన్నాహాలు చేసినప్పటికీ రక్షణ రుమ్మరమైన సమస్య. అందువల్ల భారత పాకిస్తాన్ లు పైత్రీ భావంతో ఉంటేతప్ప, సరిహద్దుల్ని రక్షించడమనేది అసంభవం. వేళిరక్షణ సమస్యను ప్రపంచయుద్ధం దృష్ట్యా గమనించి నట్లయితే, పశ్చిమాన పర్షియా, ఆఫ్ఘనిస్తాన్, పాకిస్తాన్ దేశాల సంతక్షణ భారతదేశానికి కూడా ప్రధానం. ఈ రాజ్యాలు దురాక్రమణను నిరోధించలేనివతుంటే, భారతదేశానికి ముప్పు తప్పదు. అందువల్ల వేళిరక్షణలో ఈ రాజ్యాలన్నీ సహకరించక తప్పదు. సహకరించినట్లయితే భూమార్గాలగుండావచ్చే దండయాత్రలను నిరోధించడానికి అవకాశం ఉంటుంది. అటువంటి ముప్పు వచ్చి నప్పుడు, ఈ రాజ్యాలు వాటంతటానే సహకరించగలవు. అయితే సేటి ప్రపంచ సమస్యల దృష్ట్యా అగ్రరాజ్యాల దండయాత్రల కంటే, ఆఫ్ఘనిస్తాన్, పాకిస్తాన్, భారతదేశాలమధ్య సంఘర్షణలే సంభవాలని తోచకమానదు. కాక్కిర్ సమస్య పరిష్కారమైతే, భారత పాకిస్తాన్ రాజ్యాలమధ్య సరిహద్దురక్షణ పెద్దసమస్య కాబోదు. ప్రకృతి ప్రసాదించిన రక్షణ సదుపాయాలకూ, అంతర్జాతీయ సహకారానికి లోబడి ఉండగలవు. అప్పుడు సరిహద్దులు బాగులను, రాజ్యాలను దూరంచేసే నిరోధాలుగాకాక, వానిమధ్య సన్నిహితభావం కలిగించే అనుబంధాలు కాగలవు.

కైలాసనాథ దేవాలయము

శ్రీ టి. యన్, రామచంద్రన్

భారతీయ దేవాలయాలు మానవాకృతికి ప్రతిబింబాల వంటివి. దేవాలయనిర్మాణాని కుపయోగించే చలవరాష్ట్ర మొదలైన వీ దేవాలయాలకు అస్థిపంజరాలని అనవచ్చును. దేవాలయాలశిల్పం మూల వాక్యతతో పోల్చ వచ్చును. వీటిలోని శిల్పభంగిమలు, చిత్తరుగు పులు మొదలైనవాటిని శరీరాలంకారభూతము లైన నగలు, ఆకారసౌందర్యము, మొదలైనవాటితో సరిపోల్చవచ్చును.

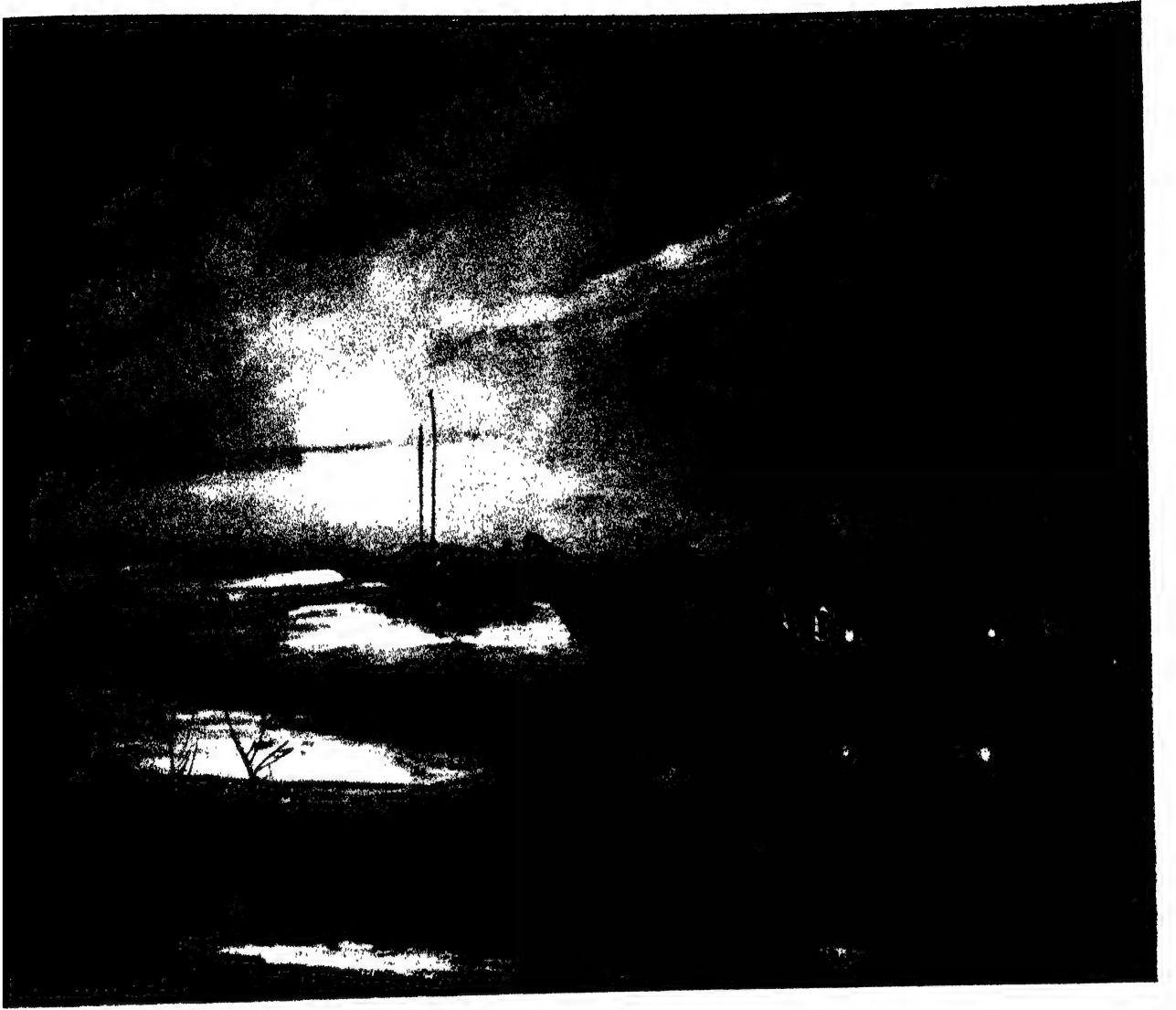
అలంకృతమయిన మానవ శరీరంలో ఆత్మాన్వేషణ అంత తేలికకైనది కాదు. అల్లాగే దేవాలయగర్భగృహంలో వేంచేసి ఉండే స్వామిని దర్శించడంకూడా కొంతవరకు దుష్కరమే. అందుచేత దేవాలయాలు దర్శించేసామాన్య ప్రేక్షకులు బాహిర మైన శిల్పసౌందర్యమే చూచి ఆనందిస్తారు. ఎవరికో కొద్దిమందికి మాత్రమే దేవాలయాలలో భగవత్సాక్షాత్కారం పొందే భాగ్యం కలుగుతుంది.

ఈలోటు పూర్తిచెయ్యడంకోసం దేవాలయ నిర్మాత లనేకులు, మనదేవాలయాల్లో భగవల్లీలలు ప్రదర్శించే శిల్ప లనేకం చెక్కడం ప్రారంభించారు. ఈశిల్పలకోసం వీరు నృప్తిశీతిలయకర్తలైన బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరుల లీలలే ప్రధానంగా స్వీకరించారు. ఈత్రిమూర్తుల లీలలు ఎల్లోకాలోని కైలాస

నాథ దేవాలయంలో చెక్కబడినంత కన్నుల పండు పుగా మరి ఏ ఇతరదేవాలయంలోను కనిపించవు. ఈదేవాలయం హైదరాబాదుసంస్థానంలో ఉన్నది.

దక్షిణహిందూస్థానంలోని చిదంబర నటరాజ దేవాలయము, తంజావూరులోని బృహదీశ్వరాలయము శిల్పదృష్ట్యా ఈకైలాసదేవాలయంతో సరిపోల్చదగిన విగా ఉన్నాయి. ఈ దేవాలయాల లాగే కైలాస నాథ దేవాలయము, ఆకాలపు శిల్పసంప్రదాయాల కొక కళాక్షేత్రంలా మనకళ్లల్లో మెరుస్తుంది. ఇంతే గాదు; పరమేశ్వరాధనకు కూడా ఇదిఅనవైన మహాపుణ్యక్షేత్రమే.

దక్షిణదేశంలో పర్యటాలు వారిచి చెక్కిన దేవాలయాలు మూర్తిశిల్పంలో బాగా ప్రసిద్ధి కెక్కాయి. కైలాసదేవాలయంలో కూడా మూర్తి శిల్పాలు ప్రేక్షకుల నెక్కువగా ఆకర్షిస్తాయి. ఈదేవా

చెన్నైలో ఎన్నూరు”
(శుభానా, వాష్ క్రివర్గ చిత్రము)

ప్రకాశము :
శ్రీ దేవీ ప్రసాదరాయ్ ఛౌదరి

లయం అంతా బ్రహ్మాండమయిన ఏకైక శిల్పకళాఖండము. పర్యటాలు దొలిచి నిర్మించిన దేవాలయాలలో దీనితో సరిపోల్చదగిన దింకేదీ కనబడదు.

ఈ దేవాలయం సందర్శించే వారు, ఆధ్యాత్మిక భక్తిభావావేశంతో, రాళ్లు మలిచి సృజించిన ఇక్కడి శిల్పసంపద చూసి తన్నయ్యలై, దేశకాలాతీతమైన సౌందర్యజగత్తులో ప్రవేశిస్తారు. దీని నిర్మాణము, అలాగే కారాలు పూర్తిచేసేనరికీ ఇంచుమించుగా నూరేళ్లు అయింది. ఈ దేవాలయంలో కైలాసంలోని పరిమేశ్వరుని స్వర్గము, అత్యుత్తమమైన శిల్పసృష్టి. దీనిలో మానవ హృదయము, మేధ, సృజనసాధనాలైన హస్తాలు సన్నిభితములై ఉత్తమ పురుషార్థసాధనలో నిమగ్నము లైనాయి. మహాపరాక్రమశాలి, కళాశీలి అయిన ఉత్తమప్రభువు ప్రాచీనం ఉండడం వల్లనే ఇటువంటి కళాసృష్టి సాధ్యపడింది. ఈ ప్రభువు రాష్ట్రకూటులనశ్చియ్యడైన రెండవ కృష్ణుడని చరిత్రకారులు నిర్ణయించారు. ఈ రాష్ట్రకూటులు క్రీస్తు అనంతరం 753 లో, చాళుక్యుల తరవాత పశ్చిమదక్షిణాంధ్రంలో తమ ఏలుబడి సాగించారు. వీరికి హైదరాబాద్ సంస్థానంలోని మాలభీష్ రాజధానినగరంగా ఉండేది. వైరెండవ కృష్ణరాజు 757-783 సంవత్సరాల మధ్యన పరిపాలించిన విషయంకూడా చరిత్రకారులు స్థిరీకరించారు.

8వ శతాబ్ది ఉత్తరార్థంలో రెండవకృష్ణునిచే నిర్మితమైన ఈ దేవాలయంలో స్థాపిత్య శిల్పకళలు రెండు పరస్పరసమ్మిళితములై ఉత్తమోత్తమమైన సమున్నత స్థాయి అందుకున్నాయి. ఇదిసంపూర్ణమైన నిర్మాణ సౌందర్యం గల దేవాలయాలకు ఆదర్శ పాఠమైనది. దీనికి, పట్టడకలోని విరూపాక్ష దేవాలయానికి చాలా సాదృశ్యం ఉన్నది. కైలాసనాథ దేవాలయశిఖరం ద్రవిడశైలిలో నిర్మించారు. దీనికి 16 స్తంభాల మండపం ఉన్నది. దీనివైకృష్ట పొడుగు 70 అడుగులు. వెడల్పు 60 అడుగులు. ఈ దేవాలయంలోని నందిమండపం 60 అడుగుల ఎత్తున్నది. దీనికి 20 వదరపు అడుగుల వైశాల్యం గల నాలుగు చార్మాలన్నవి. దీనిచుట్టూ ఒక విశాలమైన పెరడు కనిపిస్తుంది. దీని చుట్టూ దీనిని ఆనుకొని కొన్ని గదులున్నాయి. ఇంతేకాక విమానానికి చుట్టూ ఉన్న ప్రదక్షిణమార్గంలో వేరువేరుగా మరిఒక

అయిదు గదులున్నాయి. ఈ పెరటికి ఒకమూలగా నదీ దేవతల దేవాలయం ఉన్నది. ఈ దేవాలయంలో ఈ నదీమూర్తుల అర్థశిల్పాలు (Relief) కనిపిస్తాయి. ఇవి కాక ఇక్కడ రెండు ధ్వజస్తంభాలు కూడా ఉన్నాయి. ఇవీ, ఈ దేవాలయంలోని మరికొన్ని ఇతర స్తంభాలూ కూడా, బౌద్ధరాహుశైలిలోనే ఉన్నాయి. ఇవికాక మిగిలిన వన్నీ ద్రావిడ శైలిలోనే నిర్మించారు. అందుచేత కైలాసనాథ దేవాలయంలో వివిధ శిల్ప శైలుల సమ్మేళనం జరిగిందనే అనాలి. ఈ సమ్మేళనం ప్రాచీన చాళుక్య శిల్ప నిర్మాణాలలోనే కనిపిస్తున్నదని విమర్శకు లందరు అంగీకరించారు.

పర్యతం దొలిచి నిర్మించిన కైలాసనాథ దేవాలయము మొత్తం 300 అడుగుల పొడవు, 75 అడుగుల వెడల్పు గల ప్రదేశం ఆక్రమించిఉన్నది. ప్రధాన దేవాలయము, నందికేశ్వరాలయము, దేవాలయద్వారము అన్నీ తూర్పునంచి పడమటికి ఒకే వరసలో కనిపిస్తాయి. ప్రధాన దేవాలయం 164 అడుగుల పొడవు 109 అడుగుల వెడల్పు గల ప్రదేశంలో నిర్మించారు. దీని ఎత్తు 96 అడుగులు. ఈ దేవాలయ పీఠ ప్రదేశానికి దిగువగా జీవాకృతిగల 25 సింహ గజ శిల్పాలున్నాయి. ఈ పీఠభూమికి కొంచెం ఎత్తుగా ఉన్న దేవాలయ బాగం అంతా ప్రాచీన దాక్షిణాత్య దేవాలయాల శిల్పభోరణిలో ఉన్నది. ఈ దేవాలయగోపురానికి 31 వరసల మెట్లున్నాయి. పశ్చిమాన్నించి బయలుదేరిన సోపానశ్రేణి దేవాలయ గర్భగృహం దాకా తీసుకుపోతుంది. ఈ గర్భగృహం ముందు ఒక చక్కని మండపం కనిపిస్తుంది.

కైలాసనాథ దేవాలయంలో భారత దేశం అంతటి లోను సర్వోత్తమమైన మనోహర శిల్పాలున్నాయి. ఈ దేవాలయ శిల్పమూర్తులలో ఆకృతిగాంభీర్యము, ఆధ్యాత్మికత క్షీ, చక్కని సమ్మేళనం పొందాయి. రాజానాసుకుడు కైలాసపర్యతం కదలింప జూచే శిల్పము బ్రహ్మాండమైన ఉత్తమసృష్టి. ఈ శిల్పంలో పర్యతం కదలుతున్నప్పుడు పార్వతి పరిమేశ్వరునిపైపు తిరిగి ఆయన భుజం ఆలంబనంగా గ్రహిస్తుంది. పార్వతీదేవి పరిచారిక పర్యత చలనానికి భయపడి పారిపోతుంది. పరిమేశ్వరుడు దీనికి ఎంత మాత్రముచలించక కాలి బాటన ప్రతిరో పర్యతం అడుముతాడు. రావణుడు

తన ఇరవై చేతులబలము ఉపయోగించి ఈ అపత్తు లోనుంచి తప్పించుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తాడు.

బాంబాయిలోని ఎలిఫెంటా గుహలో కూడా ఇలాంటిదే ఒకశిల్పం కనిపిస్తుంది. ఈశిల్పంలో ఉన్నంత క్రమిక భూగర్భనిర్మాణనైపుణి మరి ఏ ఇతర శిల్పం లోనూకనిపించదు. ఈ దేవాలయంలో ఇంకామరికొన్ని శిల్పాలున్నాయి. వీటిలో త్రిపురాంతకుడు, గంగాధరుడు, విష్ణువు, గరుడుడు మొదలయిన విగ్రహాలు ముఖ్యంగా పేరొందగినవి. రావణుడు తన పదితలలు శిలనికర్చింపజేసే శిల్పం కూడా వీటిలో ప్రధానంగా పేరొందగినదే. ఈశిల్పంలో రావణుడు తన పదో శిరస్సుకూడా ఖండించి వెయ్యడానికి సిద్ధంగా ఉంటాడు. తాను ఇది వరకు అర్పించిన తొమ్మిదిశిరస్సులు శివుని మెడలోనూమాలికగా ప్రేలాడవేశాడు. రామాయణం లోను మిగిల్చి కొన్ని ప్రాచీన గ్రంథాలలోనూ, రావణుడు తన శిరస్సులు బ్రహ్మదేవునికి అర్పించాడని ఉన్నది. రామాయణంలోని ఉత్తరకాండలో 10 వ సర్గలోని ఆ శ్లోకాలిక్కడ ఉదహరిస్తున్నాను.

“దశ వర్ష సహస్రేతు నిరాహారో దశాననః
పూర్ణే వర్ష సహస్రేతు శిరశ్శాగ్నో జహావనః
ఏనం వర్ష సహస్రాణి నవ తిస్యాతిచక్రమః
శిరాంసి నవ చావ్యవ్య ప్రవిష్టాని హుతాశనం

అథ వర్ష సహస్రేతు దశమే దశమం శిరః
చ్యేత్తుకామే దశగ్రీవే ప్రాప్తస్తత్ర పితామహః
పితామహస్త్వ సుప్రీతః సార్థం దేవై రుపస్థితః
తవ తావద్దశగ్రీవ! ప్రీతోస్మిత్యభ్యభావత.

కాని, కాళిదాసు రఘువంశంలో రావణాసురుడు తన శిరస్సులు శివునికే అర్పించాడని వ్రాశాడు:
“జేతారం లోకపాలానా స్వముఖైరర్చి తేశ్వరం
రామ స్తులిత కైలాస మరాతిం బహ్వమన్యత.”

ప్రాచీనశిల్పాలు ఈకథాభాగమే తమశిల్పాల్లో చెక్కినట్లు కనిపిస్తుంది. ఎల్లోరాశిల్పాలు కూడా ఈ పథతే అవలంబించారు. కైలాసనాథ శిల్పంలో లింగా కృతిలో ఉన్న పరమేశ్వరునికే రావణుడు తన శిరస్సులు సమర్పిస్తాడు. శివమాహాత్మ్యంప్రకటించడానికే కైలాస నాథ దేవాలయం నిర్మించటంచేత శిల్పాలు ఈవిధ మైన న్వల్యభేదం ప్రవేశపెట్టిఉంటారు.

కైలాసనాథ దేవాలయం భారతీయ స్థాపత్య శిల్పచరిత్రలో నిరుపమాన మైనది. మానవులు ఊణ కాలం దేవతాసన్నిధిలో నిలబడి, వారిలీలలు చూచి ఆనందించి స్వర్గీయమైన ఆధ్యాత్మికానందానుభూతి అందుకోవడానికే ఆమహా శిల్ప లీ దేవాలయం నిర్మించారనటం అతిశయోక్తి కాబాలదు.

షష్ఠి పూర్వ తత్వములు

శ్రీ నారాయణ సరసింహశాస్త్రి

1

విజ్ఞానవాదు షష్ఠిపూర్తికి ఉత్సవ మేమని ప్రశ్నింపవచ్చును. అయితే యీవాడు పలువురు పెద్దలకు జరిగిన, జరుగుచున్న జరుగవచ్చు, షష్ఠ్యభ్యుత్థి తత్వములనుగూర్చి ప్రతికలలో తగు చుగా రిదువుచున్నాముగదా! కాబట్టి యామాట మనకు పరిపాటియైపోయినది. అందుచే దానిలో ససంబద్ధమేమియు స్ఫురింపదు. ఐనను గోకులాద్వమికిని పిల్ల పండుగకును కల సంబంధమే షష్ఠిపూర్తికిని ఉత్సవములకును గలదనుట సత్యము!

గోకులమున లోకసంగ్రహమునకు శ్రీకృష్ణభగవాను లవతరించిన మహాపర్వమును ఏటేట స్ఫురించుచు వానందముతో భారతీయులు జరుపుకొను సుత్సవము గోకులాష్టమి. బర్బర దేశములో పిరులు చనిపోయినవేళను స్ఫురించుచు ఏటేట ముసల్మానులు దుఃఖముతో వాపోవునది మొహరము. ఒకటి ఆనందకారణమును స్ఫురించునది, మరియొకటి దుఃఖకారణమును స్ఫురించునది; ఒకటి భారతీయులది మరియొకటి ముసల్మానులది. దుఃఖకారణము కనబడినప్పుడు ఉత్సవము చేసికొనువానవరైన నున్నచో, నట్టివారు షష్ఠిపూర్తిని ఉత్సవవేళగా భావింపవచ్చును.

మూలానక్షత్రముననో, జ్యేష్ఠయందో, కాక ఆరెండు నక్షత్రముల సంధికాలమున అభ్యుక్తమాలముంగొ దంపతులకు కుమారుడు కలిగినచో వానమి చేయుదురు? అట్టి దంపతులు గోకపూజ్యులనుకొందము. అట్టి పుత్రు పుట్టివేళ వారికి జన్మించినందుకు, వారి యద్భుతమునకు వారి నడనందించుచు ఆంధ్రదేశములోని పెద్దలందరును విరాళము లొసగి మహాసభ కావించి గౌరవించి యుత్సవ మొనర్తురా? అట్లు చేసినచో నది యెంత యసంబద్ధముగా నుండునో, షష్ఠ్యభ్యుత్థి సమయమున ఉత్సవము జరుపుటయు నంత యసందర్భమే!

2

మా చిన్నతనములో షష్ఠిపూర్తికి ఉత్సవములు చేయు వాచారము కనిగాని వినిగాని యెరుగము. అప్పటికింకను ఉత్సవాదులు నిర్ణయించునది తదిద్వయలకు పంతులరే కాని ఉత్సవహోద్రోహానికి మన జనసామాన్యము కాదు. ఇప్పుడుమాత్రము ఈ యుత్సవములు సర్వసామాన్యమైనవి. నామకప సమకాలీన ప్రతివ్యక్తియు అరవదియవ శతాబ్దమునను, వా షష్ఠ్యభ్యుత్థి యొప్పుదా, యది వృద్ధతరుడు వివాహోత్సవమునకు వలెనే ఉద్విగ్ధులగుచుండుట చూచుచున్నాము.

ఈ మాదుకు కారణమేమి? శ్రీ పానుగంటివారి 'కంఠాభరణమే' దీనికి మూలమని నా విశ్వాసము. ఆ నాటకము చదివిన వారును ప్రదర్శింపగా చూచినవారును షష్ఠిపూర్వ తత్వములకు ప్రశంసించినట్లు లోచనము. అందులో సుబ్బి పెట్టికి అరవైయేళ్లు నిండినది. పాప మాతనికి ఉత్సవముచేయువా రెవరును ఉరీలో

లేకపోయిరి. అంతట వాతకు, 'ఈ కాస్త భాగ్యునికి ఇంకొకరు చేసే నేమిటి? మనమే చేసికొందామని' ఉపద్రుమించినాడట!

'షష్ఠిపూర్తి' నిజముగా తానే యేదో చేసికొనవలెగానీ, ఇతరులు తన కిష్ట దుత్సవము చేయదగినదికాదని శ్రీ పానుగంటి వారు తెలియక వ్రాసినో, తెలిసియు చమత్కారమునకు వ్రాసినో, మనము చెప్పజాలము కాని, ఆ భాగము చదివినప్పుడు గాని ప్రదర్శింపగా చూచినప్పుడుగాని పాతకులును ప్రదర్శకులును కడుపుబ్బ నవ్వకుండు నుండురు. కాని వాస్తవ మెరింగినచో, అట్లా పాతకులును ప్రేక్షకులును నవ్వుట చూచి, నవ్వుకొనదగినవాడు సుబ్బి పెట్టియే!

షష్ఠిపూర్తికి చేయదగినది యుత్సవము కాదు, కాంతి మూలా నక్షత్రాలలో పుత్రిజననమైనచో చేయదగిన దానికంటె శ్రవణరతును కాంతి, షష్ఠ్యభ్యుత్థికి చేయవలెను. ఏ కాంతికర్మ లోనైనను ప్రధానమైనవి దానములు, జపములు, హోమములు! దానము లనగా నితరులకు ద్రవ్యము తామే యిచ్చుటగాని, యితరులయొద్దనుండి పరిగ్రహించుట కాదు!

3

కాంతికర్మలు ప్రదర్శించు గ్రంథములు పరిశీలించినవారికి ఉగ్రరథకాంతి, భీమరథకాంతి, విజయరథకాంతి—అను మూడు కాంతులు గోచరించుచుండును. వానిలో అగువదవయేట ఉగ్రరథకాంతియు, దెబ్బదియవయేట భీమరథకాంతియు, దెబ్బదియేనివదవయేట విజయరథకాంతియు, నాచరింపదగినవి. అందులో షష్ఠిపూర్తికి చేయవలసిన ఉగ్రరథకాంతినిగూర్చి యొకంత విచారించితిము.

నాకు తెలిసినంతవరకు ఈ ఉగ్రరథకాంతికర్మ చేయుటకు మూడు విధానము లున్నవి. ఒకటి శాసనోక్తము, ఇంకొకటి హోదాయోక్తము, మరీయొకటి శైవాగమోక్తము. ఈ మూడింటి ప్రక్రియలును, మూలమాత్రముల నొకటియేయైనను, తంత్రము నడపుటలోనను విస్తృతిలోనను విశేష భేదము లున్నవి. వానిలో శైవు శైవాగమోక్తకాంతి విహవిస్తృతమైనది. దాని నున్న దున్నట్లాచరింపగల సమర్థుడు, మహారాజో చక్రవర్తియే! ఐనను యథాశక్తిగా సామాన్యసామాన్యులను ఆచరింపవచ్చును. అట్టిది ఒకసారి చూడగలిగిన వాలోంట్లకు, దాని యద్భుతరూపము లీలామాత్రముగనైనను, గోచరించిన దనుట అతిశయోక్తి కావలెదు.

ప్రయోగవిస్తృతిలో శిల్పి భేదము లున్నను, ఆ మూడును విధించినది కాంతియే యనుట కెట్టి సందేహమును లేదు. శాసనం దిట్లు చెప్పుచున్నాడు:

“జన్మతః షష్ఠిమే వర్షే మృత్యుర్దుగ్రరథోన్మదావో
.....
సాక్షాత్సావ్యుత్థుర్మహర్షోతి ధనహానికృ జాయతే
పుత్రనాకోదారవాకో ధనహాకస్తతైక చ

తద్వోషశమనారాయణ శాంతిం కుర్యాద్విచక్షణః
జన్మాజ్ఞే జన్మమానేన స్వజన్మదివసే తిథా
జన్మశ్చైవ కరవ్యా శాంతి రుగ్రధాహ్వయా
దేవాలయే సదీతీరే స్వగృహేవా శుభఫలమ్..."

జన్మాదిగా నరువదియవయేట నరులకు, మృత్యువు ఉగ్రరథ రూపమున నావేశించి, వారికేకాక వారి పుత్రులకు పశ్చులకు నాశమును ధనకలయమును కలిగించును!

అదియే శైవాగమముగో నిట్లు చెప్పబడియున్నది. ఈశ్వరుని సహుకు దానినిగూర్చి ముం దిట్లు ప్రశ్నించినాడు :

‘స్వామి న్దుగ్రరథో నామ సర్వప్రాణిభయంకరః
పుత్రిపౌత్రత్రయకరో ధనధాన్య వివాశసః
రాజ్యధింశకరో రాజ్ఞాం ఇత్యేవం బహుశస్యుతిమ్..."

అది నిజమే యని యీశ్వరు డిట్లు వర్ణించెను.

‘సామలే కథయిష్యామి తమగ్రరథమాదరాత్
మహామృత్యుశమః ప్రోక్తః ప్రాణినాం సర్వనాశనః
మహాకాయో మహాదంష్ట్రో ఘోరరూపే భయనకః
అవిర్యా వే యస్యపుత్రి ధనధాన్యాది నాశనమ్
భవేత్ప్రీతాన మహతీ రాజ్ఞాం రాజ్యవివాశనమ్
అనావృష్టిమహతీ శక్రసింహ తక్రవన
గజాశ్వసంఘనాశశ్చ స్వరాజ్యాద్విధ్వంశనం తథా
ప్రాహుర్యా వే భవత్యేతే దోషా ఉగ్రరథస్యైవ
ఉత్పత్తిర్బా దుగ్రరథ స్వప్తి మేనీ ప్రకీర్తితః
యస్యావిర్యావమాణేణ సంసారి భయమాపునూత్...'

‘ఋణినిబిడ్డీ మాంసగా అగువనియవయేకు ప్రవేశించుటయే భయంకరమైనది. అప్పుడు మహామృత్యుశమమగు ఉగ్రరథుడు అవిధ్వంసించును. కావున నెంబనే యథాశక్తిగా నుగ్రరథశాంతి యాచించుట శ్రేయస్కరము.

ప్రయోగములతో మృత్యుంజయకేవలా కలశస్తాపనము, తత్పత్తిమిహాస్తాపన పూజనములు ముఖ్యములు. అట్లే దుర్గను, గణేశుని, విష్ణువును, సముద్రములను, నదులను, దిక్పాలకులను, నవ గ్రహములను, చిరజీవులను కలశములలో నావాహన మొనర్చి తత్పత్తిమిహుల సువర్ణముతో నొనర్చి పూజా దీక్షము చేయ వలెను. మరియు కలశములలో నావాహనచేసి పూజింప దగినవారు, — అరుణదిమంది సంవత్సర జేవతలు, అయనదేవత లిద్దరు, ఋతువులు, మాసములు, పక్షములు, తిథులు, వార ములు, తారలు, యోగములు, కరణములు, రాసులు పండ్లెండు, పంచబ్రహ్మలు, సప్తవాయువులు, అష్టవసువులు, దశదిక్కులు, ఏకాదశరుద్రులు, ద్వాదశాదిత్యులు! — ఈ యధిష్ఠానదేవత లంద రిని వేరువేరుగా కలశములలో నావాహన మొనర్చి సువర్ణప్రతిమ లుంచి పూజాజపములు వేర్వేర నొనర్చి తిలమార్చాంకురారులతో హోమములు చేయవలెను. తుదకు యజమానిని ఆయుస్సాక్షాత్తము, మృత్యునాక్షాత్తము ఇత్యాదిమంత్రములతో కలశోదకముల నీ పే కింపవలెను. ఆ పిమ్మట యజమాని ఆచార్యునికు ఋత్విక్కులకు ప్రతిమాదికములు తానమొనర్చి, మరియు కంబళదానము, సోదా నము, కార్యాసదానము, ఆయనదానము, దశదానములు, నవగ్రహ ప్రీతికరములగు నవధానదాన్యములు ఇత్యాదిదానము లొనర్చి బ్రాహ్మణుల భుజింపజేసి దీనులను అనాధులనుగూడ తుష్టి నొందింపవలయును. ఇట్లు చేసినచో నరువదియవయేట నావేశించు నుగ్రరథుడు శాంతించును; దీర్ఘాయురాయుము కలిగి పుత్రిపౌత్ర

వంశుడై సుఖముండును. ఇట్టిది ముఖ్యముగా పక్షిపూర్తికి చేయ వలసిన క్రియ!

4

ఇంతవరకు చూచినవారికి పక్షిపూర్తి యన నెంత భయంకర మైనదో, అప్పుడు చేయదగిన శాంతి యెంత యుగ్రమైనదో, కొంతవర కవగతమై యుండుచున్నను, భీమరథశాంతి కూడ నిట్టిదే. అవి కేవల శాంతులే కాని యుత్సవము లెంతమాత్రము కావేరవు. అట్టికమునాడు పెట్టిన గాలెలు తిన్న యవనుడు వారింట నానాడు పండుగయనుకొని ‘కోజా మీ యింట్లో ఇట్లాగే ఉండువలె’నని యజమానిని దీవించినట్లు కథ యొకటి సర్వసామాన్యముగా ప్రసిద్ధి నవుకొనుచుండును. అట్టికమునాడు పితృదేవతలను పూజింతును, కనుక అది పండుగయే అనుకొనుటలో గూడ ఆ యవను డెక్కువ పొరపాటు పడలేదు. పక్షిపూర్తి యొక యుత్సవసమయమని ప్రవ ర్తించుట మాత్ర మంతకంటె వేయిమడుగు లెక్కువ తప్ప; పై చెప్పి, ఇది ఎంతో ప్రమాదకరమైన పొరపాటు! నవుకొనునట్టిది కాదు.

శతసంవత్సరములు జీవించినవారును సహస్రచంద్రదర్శనము చేసినవారును గూడ శతావేకమును నొక శాంతి చేసికొనవలెను. అవియు శాంతులేయైనను అంగులో ఉత్సవరశేషము కూడ నున్నది. వానివలన ఫలముకూడ పీడానివృత్తిమాత్రమే కాదు. అందులో శతావేకమైన తర్వాత యజమాని రథమెక్కి, స్వస్తి వాచనములతో దుందు శబ్ద పురస్కరముగా గ్రామము ప్రదక్షిణము చేయును. ఇది యొనర్చినచో నాతనికి లభించు ఫలమెక్కు పీడానివృత్తియే కాదు. అట్టివాడు తనకు పూర్వులగు పదితరములవారిని, తిన్న, తన తర్వాతివచ్చు మరి పదితరములవారిని పునీతుల నొనర్చి, తాను పుత్రిపౌత్రులతో పక్షివర్ణ సహస్రములు స్వర్గలోకమున నుండి, గూ పిమ్మట బ్రహ్మ సాయుజ్య సాలోక్యముల నందునట. ఇవి బోధాయన భగవానుల వాక్యములు!

5

నా మిత్రులలో పలువుర కిప్పుడు పక్షిపూర్తి సమీపించు చున్నది. వారును ఆ సమయమున తమకు అంధ్రలోక మెట్టి యుత్సవ మొనర్చి సమ్మానించునో యని నిరీక్షించుచు ఉవ్వెత్తురు చుండుచున్ను. వారిలో కొందరికి, అది యొక వేడుకయేకాక, అవసరముగు ధనసంపాదనకు మూలమగు మార్గమును కౌపచ్చును. అట్టివారు ముఖ్యముగా ఈ వ్యాసరచయితను ప్రత్యక్షముగా గాకున్న మనస్సులోనైన నిందింపకపోరు. అందుచే నాకు కొంత ప్రత్యవాయ ముండుచున్ను. కాని పక్షిపూర్తి సమ్మానసంఘ ములవారు చేయు బలవంతములకు మోహింపడి విరాళము లిచ్చు వారిలో పలువురుమాత్రము అది తప్పిపోయినందుకు, అనంద పూర్వకముగా వాశీర్వదించుదు గదా!

పక్షిపూర్తి దగ్గరపడిన మిత్రు లందుచే దాని స్వరూప మెరిగి, యథాశక్తిగా తమ ద్రవ్యము వ్యయ మొనర్చి శాంతి గావించుకొని, చిరజీవులై, సహస్రచంద్ర దర్శనము, శత సంవత్సర జీవులునై, అప్పుడు చేయవలసిన యుత్సవము చూచి యానందింప మా కనకాళ మిత్తురుకాక! వారును పునీతులై ముందుముందు ఉత్తమలోకములు ప్రాప్తించుట గాక!

రాజకీయ సిద్ధాంతాలు - ప్రజలు

శ్రీ టి. దేవరాజునుది

మానవుడు తాను అన్నివిధానా అవ్యక్తి చెందటానికి ప్రయత్నిస్తాడు. పౌఖ్యంగా మనాలని కోరుతాడు. కాని ఆ మాన్యం స్వచ్ఛందంగా లేదు. కంటకావృతమై వుంది. కాని అతనికి చాల ఆటంకాలున్నవి. కాని నేను మనకున్నంతలో మన కంప్యూను నిలయతాపకం చేస్తున్న ఆకలి కలను, దానివ్యాన్ని నిర్మూలించుకోవచ్చు. కాని వివాదం మానవావస్థలకు వినియోగించబడటంలేదు. మానవుడు అవ్యక్తి నిర్దేశకమైన పూర్వసాంప్రదాయాలకు, సవాతన సిద్ధాంతాలకు బలినేయబడుతున్నాడు. ఊహామాత్రమైనవంటి, "రాజ్యాంగం" "జాతి" "వర్గం" మొదలైన సమిష్టి భావనలకు, కృత్రిత్యాంగ చేయబడుతున్నాడు. ఈ సమిష్టి భావనలవలన మానవుడు మానవుని బానిసగా చేయడానికి ఉపయోగపడుతున్నాడు. అందుకే సంఘాని వ్యక్తి మానవుడే కొలబట్ట. ఏ సమాజంకానీ, రాజ్యాంగంకానీ, జాతికాని ఎంత అభ్యుదయపథాన సయనిస్తుందో తెలిసికోవాలంటే దానిలోవున్న వ్యక్తులు విశిష్టంగా ఎంత స్వేచ్ఛ ననుభవిస్తున్నారో తెలిసికోవాలి. మానవుడు తాను మానసికంగా అవ్యక్తి చెందటానికి, తన వ్యక్తిత్వాన్ని పెంపొందించుకోవటానికి స్వేచ్ఛ, సాత్వతత్వం, అవకాశం, ఏ సంఘంగా వుంటుందో ఆ సంఘం అభ్యుదయగామి. ఇంతకంటే సంఘాభ్యుదయాన్ని పరిశీలించే మరో మంచి పరికరం లేదు.

అయితే ఈ ఆదర్శం ఊహామాత్రం (Utopic) అని నిరసించే వాగురుడ కొందరు ఉండవచ్చు. ఏ సాంఘిక తత్వంగాని, లేదా సాంఘిక పునర్నిర్మాణానికి చేసే ఏ సూచనగాని, అది వర్తియొక్క ప్రాధాన్యతను గుర్తించనపుడు, స్వేచ్ఛావాదనను ఆచరణసాధ్యం కాని వ్యక్తిఆదర్శంగా కొట్టివేసినపుడు, ఆ తత్వంకాని, ఆ సూచన కాని చాలింత అవ్యక్తికరమైనదిగా వుండవచ్చు. అది భావనగా అంగీకరించినపుడు ఆ భావనను ఎందుకు ఆచరణయోగ్యంగా చేయకూడదు? ఆ భావన ఎంతవరకు సాధ్యమో దాని ప్రణేయత ఏమిటో పరిశీలిద్దాం.

ప్రపంచమానవానికి కరణ్యంగా తలంపబడిన ఈ ఆదర్శాన్ని మనం సాధించాలి. నేడున్న సాంఘిక, ఆర్థిక, రాజకీయ సాంస్కృతిక పంథాలు నియమాలు ప్రపంచ వివాళానికి దారి తీస్తున్నవి. అందులో మనదేకానికూడ పాలున్నది. మానవ నాగరికతయే ప్రమాదావస్థలో వుంది. మరో ప్రపంచయుద్ధమోష విధిస్తుంది. నియంతలు, అవ్యక్తినిర్దేశకులు యుద్ధకేంద్రారావం

చేస్తున్నారు. ప్రజానీకం రానున్న విపరీత, వివత్కర పరిస్థితులను గూర్చి దరి తెలియనిస్థితిలో పడిపోయింది. సత్యం అహింస అని విరివిగా ప్రచారంచేసి గాంధేయ కార్యకూడులని గంటలుమోగించిన మనదేశంలో కూడ మిలటరీ బడ్జెట్ విరివిగా పెరిగిపోయింది. మారణాయుధాల ఉత్పత్తి లెక్కకు మించింది. సామాన్యమానవుడు ప్రశ్నిస్తున్నాడు. ఈ ఆర్పాటలన్నీ దేనికి? ఇవన్నీ శాంతి ప్రయత్నాలేనా? శాంతి, యుద్ధాలవల్ల సాధ్యమా? గెండు ప్రపంచయుద్ధాలు జరిగిపోయినవి. శాంతి సాధింపబడలేదే! మానవజాతికి ఒరిగించేమీలేదే! అయితే శాంతి ఎలా సాధింపబడాలి? శాంతిసాధనకు ఏయేప్రాతిపదికలు అవసరం?

నేడు ప్రపంచంలో మనముందర మూడు రకాలైన రాజ్యాంగ పద్ధతులు అమలులో వున్నవి. ఈ 'ఇజాలు': పార్లమెంటరీజం లేక పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యం, ఫాసిజం, కమ్యూనిజం. ఆయా ఇజాలు మన సమస్యలను ఎంతవరకు పరిష్కరించుకోవటానికి ఉపయోగపడ్డవో పరిశీలిద్దాం.

పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యాన్ని గూర్చి తెలిసికొందాం. పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యంలో అందరికీ వోటుచేసే హక్కు వుంటుంది. కాని ఓటర్లముందు ఒక నిర్బాణాత్మక కార్యక్రమాన్ని పెట్టరు. ఎన్నికలలో అణువులుగా మాత్రమే ఉపయోగించుకోబడతారు. వ్యక్తులు ఏకాంతంగా ఎవరికి వాకే ఆలోచన లేకుండా ఇష్ట మొచ్చినట్టుగా వోటుచేస్తారు. ఇందుమూలంగా ఆర్థికదోపిడి నైజానిక దాస్యం, పెచ్చు మీరుతవి. ఈ ఎన్నికలు గూడా స్వేచ్ఛా యుతంగా జరుగుతవనే వమ్మకం లేదు. ఆర్థికంగా ఏ కొద్దిమందో వ్యక్తులు మాత్రమే పూర్తిగా బలపడి వుంటారు. కాబట్టి ఎన్నికలు అధికారహీనంగా తయారవుతవి. పార్లమెంటరీజం సిద్ధాంతరీత్యా అందరికీ సమాన హక్కులను అంగీకరిస్తుంది. కాని ఆచరణలో కనపడదు. దానికి మూలకారణం ఆర్థికఅసమానత. సిద్ధాంతరూపేణా అందరికీ సమాన హక్కులని అంగీకరించినప్పటికీ ఆర్థికఅసమానతను రూపుమాపని కారణంగా 'అందరికీ సమానహక్కులు' అనే సూత్రం అనివార్యంగా దెబ్బతింటుంది. ప్రజలు తమ ప్రతినిధులను ఎన్నుకునేహక్కు అయిదుసంవత్సరాలకు ఒకసారి మాత్రమే వుంది. ప్రతినిధులు ప్రజల చెప్పేదేల్లో వుండాలనే నియమం లేదు. ఈ మధ్యకాలంలో ఒకసారి ఎన్నుకోబడిన ప్రభుత్వం నిరంతరత్వంగా మారిపోవడానికి అవకాశం వుంది. ఈ అవకాశం

అధికరునికి, నిరుద్యోగపడునకు, సాంఘిక జడత్వానికి మాలం. ప్రజలచేత ఒకపార్టీ పాలిస్తుంది. ప్రజలను అధికారాన్నుంచి దూరంచేస్తుంది. 'ప్రజలచే ప్రజాప్రభుత్వం' అనే ప్రధాన మాత్రమే చెబుతున్నది. ప్రజాస్వామ్యంలోని ప్రధాన విషయాలే పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యంలో ప్రధాన లోపాలు కావటం మూలన దోపిడీదగ్గారు ప్రజాస్వామ్య వివాదానికి దారితీసి అధికారాన్ని చిలాయించటానికి పూనుకొంటారు. ఈవిధంగా పార్లమెంటరీ డెమోక్రసీ తిన్న తాను రక్షించుకోలేని స్థితిలోకి దిగజారి పోతుంది. ఈలాంటి ప్రజాస్వామ్యంపై విమరుచెందిన ప్రజ తమ సమస్యలను పరిష్కరించుకోవటానికి, ఏనాడుకుడు ఉచ్చవిస్తాడో నని ఎదురుచూస్తుంటారు. ఈవిధంగా పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యం ఫాసిజానికి బాట వేర్పరుస్తుంది.

ప్రజాస్వామ్యం అంటే విమరుచెందిన ప్రజ ఆత్మవిశ్వాసాన్ని కోల్పోయి తమసమస్యలను తాము పరిష్కరించుకోలేము, అనే దుస్థితికి దిగజారి ఏ మహత్తర నాయకుడో లేక ఏదైనా శాశ్వతం ధూతుడో తమను దరితేర్చుతాడని ఎదురుచూస్తుంది. ఈ నాతా వరణం 'ఒకేనాయకుడు' అనే నియంతృత్వభావన కలిగిన ఫాసిజానికి నిలయం.

ఫాసిజం మానవుని వ్యక్తిత్వాన్ని గుర్తించదు. వ్యక్తిని జాతి అనే సమిష్టిభావనలో నిమగ్నం కమ్ముంటుంది. జాతి తిప్పవేరే వ్యక్తిత్వం లేదంటుంది. ఒకే నాయకునిలో అంధ విశ్వాసం కలిగివుంటుంది. ప్రజ వీరపూజ చేయాలి. నిరక్షరాస్యత, మాధ్యం, రాజకీయ పరిణతిలేమి, సాంస్కృతికంగా, సాంఘికంగా వనకబడి వుంటుంది; ఇది ఫాసిజానికి పునాది రాళ్లు.

అంతవరకు ఎందుకు? మన కళ్లముందు జరిగిందే పరిశీలిద్దాం. జపాను ప్రజలు మికాడోను తమ దైవ ప్రతి నిధిగా ఎంచటం, జర్మను, ఇటలీ ప్రజలు హిట్లరు, ముస్సోలినీలను అలాగే కొలవటం, ఫాసిజంలో వీరపూజకు, నాయకునిలో అంధవిశ్వాసానికి వున్న ప్రధాన ప్రాతిమ ప్రభువరచటం లేదా! ఇది ఎప్పుడూ జాతియైక్యత గొప్పదనాన్ని గూర్చి గంభీరపన్యాసాలు చేస్తూ కళభక్తిని గూర్చిన భావాలను అశేషంగా ప్రచారం చేస్తుంది. పూర్వసాంప్రదాయాలను ప్రాచీన నాగరికతనూ ఉద్ధరించాలనే ప్రాబులటను జాతీయవాదంగా, దేశభక్తిగా ప్రచారం చేస్తుంది. జాతీయైక్యత, జాతిసాభాగ్యం, జాతిజైన్మత్వం అనే పడికట్టు వదలతో ప్రజలకు శివాలెత్తిస్తుంది. ఫాసిజం ఆర్థిక అసమానతను గుడ్డిరం చేస్తుంది. ఫాసిస్టు రాజ్యాంగమే మానవజాతిని రక్షించునని ప్రచారం చేస్తుంది. మానవసమాజానికి అదీ ఒక సందేశాన్ని (?) ప్రకటిస్తుంది. కమ్యూనిస్టు వ్యతిరేకనని పూర్తిగా ఋణ పు చేసికొంటుంది. సోషలిజానికి వ్యతిరేక ప్రచారంచేసి పై వర్గల వారిని, సోషలిస్టు ప్రచారంచేసి క్రిందివర్గాలవారిని, తన ప్రాబల్యం వాద ప్రచారం కొనసాగించి మధ్యతరగతివారిని, తన ప్రాబల్యం లోకి తీసికొనిరావటానికి ప్రయత్నిస్తుంది. 'జాతీయైక్యత' 'వర్గ సామరస్యం' 'శాంతి' అనే పేర్లతో వ్యతిరేకతలను తలెత్తకుండా చేస్తుంది. ప్రజలను మధ్యపుచ్చటానికి జాతీయ పునర్నిర్మాణానికి పెద్దపెద్ద స్కీములు వేస్తుంది. 'జాతి' మహామూర్తి

స్థితిలో వుండటానికి మానవులను 'ఒలి' గోగుతుంది. స్త్రీ మాతృ దేవత అని పొగడుతుంది. ఎక్కువమంది బిడ్డలను కన్నతల్లిని గౌరవిస్తుంది. కాని స్త్రీ స్వాతంత్ర్యాన్నే పేక్షించదు. బానిసత్వాన్ని అభివృద్ధి చేస్తుంది. కమ్యూనిజం కావాలని వత్తిడిచేస్తుంది. అది నిరంకుశ విధానం. కనుక ఫాసిజం అనివార్యంగా యుద్ధానికి దారితీస్తుంది. ఇది మనకు అనుభవం వేర్చిన గుణపాఠం.

ఇప్పుడు మనం పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యంలో కొన్ని ప్రధాన లోపాలున్నవని, ఆ లోపాలమూలంగా ఫాసిజానికి పునాది ఏర్పడుతుందని తెలిసికొన్నాం. పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యంపై విమరుచెందిన ప్రజకు ఫాసిజం శరణ్యమవుతుందని, అది పూర్తిగా లోపభూయిష్టమైనదనీ, వ్యక్తిత్వపు విలువలకు ప్రాధాన్యతలేదనీ, యుద్ధాలకు అనివార్యంగా దారి తీస్తుందనీ గమనించాము. ఈ రెంటిని అధిగమించి మానవుడు ముందుకు పోవటానికి, అంతేగాక మానవుని అంతిమదశగూడ, కమ్యూనిజం చేసని కొందరు చెబుతున్నాడు. ఈ కమ్యూనిజం ఎంతవరకు ప్రజోపయోగమో పరిశీలిద్దాం.

కమ్యూనిజం లేక మార్క్సిజాన్ని మనం శ్రద్ధగా పరిశీలించాలి. కమ్యూనిజంలో వర్గానికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వబడింది. ఆ వర్గంపేరుతో వ్యక్తిని త్యాగం చేస్తున్నారు. మానవుడు మానవుడుగా వుండదు; యంత్రంగా తయారవుతున్నాడు. ప్రతివిషయాన్ని వర్గదృష్టితో ఆలోచిస్తుంది, వర్గం లేక వ్యక్తి లేదంటుంది. ఇది నియంతృత్వానికి దారి తీస్తుంది. 'క్రామిక' అనే విశేషణాన్ని చేర్చి నియంతృత్వాన్ని ఉదాత్తమైనదిగా కొనియాడుతుంది. వ్యతిరేకపార్టీ ఇంకొకటి వుండటానికి ఫాసిజంకుమల్లే ఇది కూడ సహించదు. కాని పెట్టుబడిదారీ ప్రభుత్వంలో కమ్యూనిస్టు ప్రచారం చేసికోవటానికి హక్కు వున్నదని వాదిస్తుంది. బూర్జువా వ్యతిరేకదృష్టిలో ప్రతి విషయంలోను నియంతృత్వ భోరణి వలంబిస్తుంది. ఒక పార్టీ స్వాతంత్ర్యాన్నే సర్వమానవ స్వాతంత్ర్యంగా యోచుతుంది. కాపిటలిజంలోవున్న ప్రతిదాన్ని నాశనం చేయాలంటుంది. సామాన్యంగా వాక్, సభా, పత్రికా స్వాతంత్ర్యాలను కూడ నిరోధిస్తుంది. 'ఉత్తమాళయాన్ని సాధించడానికి ఉత్తమసాధన అవసరం' అనే మాత్రాన్ని గుర్తించదు. సాధనం ఎటువంటిదైనా ఆళయాన్ని చేరటమే ప్రధానతత్వమంటుంది.

వ్యక్తిమీద సంఘం పెత్తనం వహిస్తుంది. క్రామిక నాయకత్వం హింసాత్మకమైన తిరుగుబాటు జరగాలి. అలా జరిగితేనే నూతన యుగోదయమై భూతలస్వర్గం అవతరిస్తుంది. నిరంకుశత్వ సమాజంవైపు పురోగమిస్తుంది.

కమ్యూనిస్టు పద్ధతుల్లో విప్లవం పెట్టేయితే యధాస్థితివాదం అభివృద్ధి పొందుతుంది. నిర్వాణాత్మకంగా కత్తిరిగిన కార్య నిర్వాహకసభలు, పెద్దపెట్టున అధికారాన్ని కేంద్రీకృతం చేస్తవి. కార్యకర్తల సమాజంమీద నియంతృత్వం వహిస్తుంది. కమ్యూనిస్టు పార్టీ కార్యకర్తలమీద నియంతృత్వం వహిస్తుంది. నాయకుడు పార్టీ మీద నియంతృత్వం వహిస్తాడు. అతే నియంత. నిరంకుశత్వం

సుస్థిరం. ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యాన్ని సాధించినప్పటికీ జైల్లోని వాస్థ్యాన్ని బలీయం చేస్తుంది.

కార్మిక నియంతృత్వాన్ని గూర్చి మార్క్స్ చెప్పినదానికి ఈకోజున దానిని ఆచరిస్తావునాదానికి సంబంధం లేకుండా వుండటంకూడ కమ్యూనిజం పరిణామానికి కారణమైంది. మార్క్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం ప్రతిపక్షబలదారీ ప్రభుత్వం బూర్జువా నియంతృత్వం, అయితే, దానిస్థానం యేర్పడే ప్రభుత్వం కార్మిక నియంతృత్వం కావాలి. కాని ఈకోజున ఈ నివాదాన్ని స్వతంత్రాన్ని నిరాకరించేందుకు ఉపయోగిస్తున్నారు. స్వతంత్రా లోచనగల వ్యక్తులు ఆర్థికపునర్నిర్మాణానికి ఎక్కువగా లోబ్ధుడే తారు. ప్రభుత్వం బలంగా వుండటానికి కూడ ఉపయోగిస్తారు. అందువల్ల ప్రజల్లో స్వతంత్రభావాలు రేకెత్తించాలి. కమ్యూనిస్టు ఉద్యమం స్వాతంత్ర్యఆశయంతో గనక బయలుదేరి వున్నట్లయితే, దాని కధికారం లభించినప్పటినుంచి స్వతంత్రభావాలను ప్రజల్లో పురిగొల్పి వుండేది.

అందువల్ల ప్రపంచ కమ్యూనిస్టు ఉద్యమం స్వాతంత్ర్య వ్యక్తులతో చేతులు కలుపుకొంటున్నదంటే ఆశ్చర్యం లేదు. స్వతంత్ర ఆలోచనలేని వ్యక్తులున్నప్పుడు, కమ్యూనిస్టుసంఘానికి ఘోషిస్తు సంఘానికి భేదం లేదు. రెండు సంఘాలు ప్రజల జీవితాన్ని ఒక ప్రానుప్రకారం నడిపిస్తాయి. రెండింటిలోను నిరంకుశాధికారం కొంతయింది వ్యక్తులకు లభిస్తుంది. వాను అటు బూర్జువా వర్గానికి, శ్రామికవర్గానికి చెందినవారవుతారు. వీరిద్దరికీ కొద్ది తేడామాత్రం వుంటుంది. వ్యక్తికన్న సంఘం గొప్పదంటుంది కమ్యూనిజం. వ్యక్తికన్న దేశం గొప్పదంటుంది ఘోషిజం. మార్క్స్జంలాని హిస్టారికల్ డిటర్మినిజం, కర్మసిద్ధాంతానికి దారి తీస్తుంది. అందువల్ల కమ్యూనిజం ఇక పతనమైపోవడం తిథ్యం.

ఈ విధంగా ఈకోజున సిద్ధాంతరీత్యా మార్క్స్జంలాని లోపాలు ఆచరణలో బయటపడేవి. ప్రధానలోపం కొందరు మార్క్స్జంలు మార్క్స్జంలాన్ని సర్వకాలాలకు పనికివచ్చే సిద్ధాంతంగా పరిగణించి, దాని నొక మతంగా చేయడంవల్లనే కలిగింది. మార్క్స్జం మానవుని మేధస్సుసంచి జనించినదేనని, కాబట్టి దానిని మార్క్స్జంలానికి మానవునికి స్వాతంత్ర్యం వుండాలని చాలమంది గుర్తించడంలేదు. దినదిన ప్రవర్తనానుభవాలన్న విజ్ఞాన సాయంతో మార్క్స్జంలాన్ని పరీక్షించాలి. మార్క్స్జంలన 'మానవుడు తన్ను తాను చేసికొగలడు.' అని స్పష్టంగా బోధపడుతుంది గదా! ప్రతి పనికి మానవుడే కర్త. కాని ఏ జీవుడూ, ఏ మానవా తీతమైనకీ, అతనిని నడవటంలేదు. మార్క్స్జం ఒక రత్నకాస్త్రం. మార్క్స్జంకుముందున్న రత్నకాస్త్రం ప్రపంచాన్ని నిర్వచించటానికే ప్రయత్నించింది. మార్క్స్జం అంతకంటే ముందుకు పోయి మరో ప్రపంచనిర్మాణానికి పునాదులు వేసింది. నేటికీ కూడ యీ సిద్ధాంతం కొంతవరకు మంచిదే. కాని దైన సేర్కొన్నట్లుగా అందులోవున్న లోపాలు సవరించాలి. మార్క్స్జంలాన్ని గ్రుడ్డిగా నమ్మకుండా, ప్రస్తుతమున్న విజ్ఞానఅనుభవాల ద్వారా పరీక్షింతులను అర్థం చేసికొనాలంటే మార్క్స్జంకంటే ముందుకు పోవాలి. మార్క్స్జంకంటే ముందుకుపోయి చూడగల రత్నకాస్త్రం ఏది?

ఒక కేతాబ్జంకిందట మార్క్స్ మానవునకు ఒక ఆదర్శాన్ని చూపించాడు. ఆ ఆదర్శం ఈనాడు కనుమాపుమేరలో వుంది. అందువల్ల అంతకన్నా దూరం ఆలోచించాలి. మానవుని అభివృద్ధికి అంతు అనేదిలేదు. ఎప్పుడయితే ఆర్థిక కొరత దీరి సమృద్ధియేర్పడుతుందో అప్పుడు అభివృద్ధి అవిచ్ఛిన్నంగా సాగుతుంది. ఈ అభివృద్ధి విజ్ఞానరంగంలో సాగుతుంది. ఈదృష్టితో మనం మార్క్స్జం అధిగమించాలి. భవిష్యత్తులోని విజ్ఞానాభివృద్ధి సోషలిజంతో అగి పోకుండా చూడాలి. అందువల్ల స్వాతంత్ర్య ఆశయం విప్లవపూరితమైనదిగా వుండి సోషలిజం స్వాతంత్ర్యంలో భాగం కావాలి.

ప్రజలలో ఒకరికొకరికి సంబంధంలేకుండా విడి విడిగా వున్నంతకాలం అన్నివిధాలా, అనేక సమయాల్లో కేంద్ర హీనులుగా వుంటారు. వారికి చెందిన రాజకీయఅధికారాన్ని అమలు పెట్టుటానికిగాని, రాజకీయ యంత్రాన్ని ఎల్లప్పుడు తమ అనుభవ, అజ్ఞానపుంతుకోవటానికిగాని ప్రజలకు సరైన మార్గాలు లేవు. కాననవధిల ద్వారానే అమలుజరుగుతున్న ప్రస్తుత ప్రజాస్వామ్యంలోవుండే లోపాలు అనుభవంవల్ల బహిష్కృత మయినవి. స్వేచ్ఛావాదం తప్పదారి పట్టించబడింది. అధికారాన్ని మూర్తిగా ప్రతినిధుల వరం చేయడంవల్ల ఈలోపాలు సంభవిస్తున్నవి. అందుచేత ప్రజాస్వామికం సజీవంగా వుండాలంటే అధికారం ఎప్పుడూ కూడ ప్రజలవరంగానే వుండాలి. ఎప్పుడో ఒకప్పుడు ఎన్నికల సమయంలోనే గాకుండా రోజువారీగా ఈ రాజకీయాధికారాన్ని ప్రజలు తమ చెప్పుచేత్తో పెట్టుకొనటకు గాను కావలసిన పద్ధతులు, విధానాలు వుండవలసింది. రాజ్యాంగం (State) సంఘంయొక్క రాజకీయవ్యవస్థ కాబట్టి కమ్యూనిజంకింద అది అంతరించినావడం వట్టి ఊహాగానమని అనుభవంవల్ల నేరి పోయింది. పరిశ్రమలను సంఘవరంచేసే ఆర్థిక ప్రజాస్వామికలను అమలు పెట్టుటకు బలీయమైన రాజకీయయంత్రం వుండాలి. అట్టి యంత్రం ప్రజాస్వామికల అధీనంలో వున్న నాడు ఈ క్రొత్తపద్ధతిలోనైనా, స్వేచ్ఛను కాపాడేనాకున్న యిస్తుంది. ఉపయోగానికి ఉత్పత్తి చేసే యేర్పాట్లు రాజకీయ ప్రజాస్వామికం, వ్యక్తి స్వేచ్ఛ ఉన్నపుడే సాగ్యమవుతుంది. కనుక మనం మరో నవ్యపథాన పయానించాలి. నేటి ఆ నవ్యపథమే నవ్యమానవవాదం.

మానవవాదం అనే సిద్ధాంతం ఇంతకు ముందునుంచీవుంది. ఈమానవవాదంలో చాలలోపాలున్నవి. అఖటనఖటనా కేంద్ర ఒకటి వుందని నమ్ముతుంది. ఒకజే దేవుడు. ఆదేవుని సృష్టి అయిన మానవులం మనం అంతా సమానం. ఇది ఆ మానవవాదానికి ప్రాతిపదిక. ఇది మానవుణ్ణి అస్వతంత్రునిగా చేసింది. అందరూ సమానం అనేభావన భావనగానే వుండిపోయింది. కాని మనం చెప్పుకొనేది అలాంటి మానవవాదం కాదు. మనది క్రాస్త్రియ మానవవాదం. ఈ క్రొత్తమానవవాదం ప్రకారం 'సమానత్వం' ఒకడు స్వాతంత్ర్యాన్ని నుభవించటానికి పొరుగు వానికి స్వాతంత్ర్యం అవసరం అనే నూత్రమిద ఆధారపడివుంటుంది. స్వాతంత్ర్య జగీష, సత్యాన్వేషణలమీదనే సంఘపుణ్ణి వృద్ధి ఆధారపడి వుంటుంది. క్రమబద్ధమైన ప్రకృతినుంచి జనించినవాడే మానవుడు. కనుక మానవుడు పోతువాడి, నీలిమంతుడు. సమాజము, రాజ్యాంగం

గము, ప్రభుత్వము, వర్గము, శేవుడు, మతము మొదలైనవి ఎన్నా
 కృమించో జరుగుతాన్న మానవ జీవితహోరాలంబో ఘట్టమొచ్చి
 నవే. కనుక చీటన్నిటికీ సృష్టించింది మానవుడు. కనుక మానవుడే
 స్రష్ట. ఇవన్నీ మానవసౌఖ్యం కోసరం నిర్మింపబడినవే. అవి
 సమాజ పుగో, వృద్ధికి మైలురాళ్లు. సమాజా, వృద్ధికి ఇది చెప్పే
 నిర్వచనం పూర్తిగా క్రొత్తది. అందుకొసమే దీన్ని సవ్యమానవ
 వాదం అంటున్నాం.

ఫాసిజాన్ని, పార్ల మెంటరీ ప్రజాస్వామ్యము, కమ్యూనిజములు అరికట్టలేకపోవటంచేత, సాంఘిక పునర్నిర్మాణానికై మానవవాదం (New Humanism) ఒక తీర్మానాస్త్రంగా ఉద్భవించింది. ఏమాపటిో వున్నా నియంతృత్వం, నిరంకుశత్వాన్ని ఎదిరించేవారికి ఇది మార్గం మానిస్తుంది. మానవజాతి ప్రజాస్వామ్యాన్ని ఇది అంగీకరిస్తుంది. ఆర్థికప్రజాతికప్రకారం (Co-operative Economy) విర్ధింపబడ్డ సాంఘిక వ్యవస్థలో వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యం దీని ప్రధానాశయం. ఇది ప్రత్యేకించి ఒక వర్గంయొక్క తీర్మానాస్త్రం కాదు. ఫాసిజంతో ఎట్టి సంబంధ బాంధవ్యాలు వుండువు. నియంతృత్వంతో ముడిపెట్టుకొన్న కమ్యూనిజానికి ఇది దూరంగా వుంటుంది. మానవత్వవృద్ధిని, వ్యక్తిగతంగా మానసికావృద్ధిని కాంక్షిస్తుంది. సంపూర్ణంగా వాక్, సభా, పత్రికా స్వాతంత్ర్యాలుగల — ప్రజాతికా బద్ధమైన ఆర్థిక సమాజంలో — ప్రజాస్వామిక సూత్రాలమీద విశ్వాసం కలిగివుంటుంది. వోల్టర్ ప్రజాకమిటీలద్వారా సేకరించి అసెంబ్లీ వర్తరాలను ఎన్నుకునిపంపే ప్రజాప్రతినిధులను, ఆ కమిటీలకు బాధ్యులను చేస్తుంది. సహనము, వ్యక్తికేండులుకు హక్కు, స్వేచ్ఛగా విమర్శించుకొనుటకు విశేష వంతమైన రాజకీయ విధానము

విధానమును ప్రబోధించును. ప్రజాస్వామిక గూఢ్రాలు శేంద్రికరించబడితే, ప్రతినివయంగాను మూలంనుంచి బాగుచేస్తుంది. “ప్రజాస్వామికం క్రిందినుంచి రావాలి. నూర్తెక్కు ఆచరణ ప్రధానం” అనే ఉదాత్త ఆశయాలను సమిష్టి పనిచేస్తుంది.

ఒక పార్టీ నియమావళికి ఒక మతిసాంప్రదాయానికి తోడే
లేదు. మతంకూడ వ్యక్తి బాసకే ఉద్భవించింది. అయితే ఆ బాసను
వ్యక్తి తనలోని లోపాలను దిద్దుకొని తన శక్తులను అవ్యవహరించే
కోవలసింద్యారాగాక తనకన్న అతీతివైన ఏనో ఒక శక్తిని కొల
వవలసింద్యారా సంపాదించుకోవాలని మతం లంబించి. కొన్నిమతాలు
విగ్రహారాధనను బహుకొని అంటూ ఏనో ఒక రకమను శక్తిని నిరా
కారంగానో, సాకారంగానో కేంద్రీకరిస్తవి. అట్లాగే రాజకీయ
పార్టీలుగూడ ఆరంభించో వ్యక్తి బాసకే ఆశిస్తవి. కాని అచర
ణలో ఆ బాస వ్యక్తియేమిటానో, శక్తిలేమిటానో మిగి
లెత్తె మొదటి ఆశయం అంతరించినాయి రాజకీయాలంటే అధి
కారంకోసంచేసే వ్యక్తిగత మేమునాలంటే నిర్ణయానికి వస్తవి.

స్వేచ్ఛాయుత మానవసంఘాన్ని సృష్టించాలంటే-¹ పాశ్చాత్య, పాశ్చాత్య రాజకీయాలను-ఆర్థిక పునర్నిర్మాణాన్ని మించిపోవాలి.

మానవుని సామగ్రిని ఎక్కువ చేసికోవడానికి ఈ సిద్ధాంతం లన్ని వర్తనముకోబడివి. కాని సిద్ధాంతాలను మతాలుగాచేసి కూర్చోబెట్టడంవల్ల అవి అప్పటినికోర్కెకాలుగా తిరగినవి. కనుక ఏసిద్ధాంతమూ సర్వకాలికమో సునిలించిన, ఎప్పుడోకానను విజ్ఞాన, ఆనందబాలతో సరిదిద్దకంటావోనాలి. అలా కానినాడు అవి మానవజాతి పురోగమికి తోడ్పడవు.

ఇదీ నేడు మన చుట్టూవున్న రాజకీయ సిద్ధాంతజగత్తు.

కేతవర్షికి
కాష్మీర్ కుసుమం

అను పుష్కరములను మీరు బాగుకొను నూనెలో వాడెదేది మరిలోపు పాడుకొనవలయును.

సంజగము పండ్ల పొడి పొడి

కొరై కొరై

కరై పండ్ల పండ్ల పొడి పొడి

కరై పండ్ల పండ్ల పొడి పొడి

కరై పండ్ల పండ్ల పొడి పొడి

సాంటులమ్

సుగంధి మలాము

మొటిమలు, కాలులు, కిగగర్లు, దురద, గడ్డి, ఇతర వర్షవాధులకు.

పరిశోధించుచున్నది కనకలక్ష్మి, 54, బుందర వీధి, మద్రాసు.

మీయొక్క వ్యాధులకు తపాలముల ముసహాయముగానికి సవిస్తారముగా ప్రాతినిధ్యము తపాలములముగా బొందుదు.

మీ దగ్గర వ్యాధులను అడగండి.

మీయొక్క కృషి, 54, బుందర వీధి, మద్రాసు.

ఉ గా ది

శ్రీ మల్లంపల్లి రామలింగేశ్వర శర్మ

చూతకిపాల సంగత ప్రమానవన నృదచంచరీకని
 స్మృతమరందధారలు వశీకృత చంపకగంధబంధర
 వాతనితాంతగీతికలు రమ్యపురోస వనప్రచారని
 స్థాత పురాంగనాచరణనక్త రజోమిళితమ్ము లీ వసుల్.

శారదకోకిలాకరుణ జల్పిత కల్పిత పాంధకామినీ
 స్నేహ కపోలదర్పణసమేతలన త్పులకాంకురమ్ము వి
 స్తారనరోవర జ్వరవిదారిణ కోకకులమ్ము తైత్రమా
 కారముఁ దాల్చె నామదిఁ బ్రకాశ మొనర్చె నువస్సు వ్యోమమున్.

వారణదంతనిర్మల ప్రవాహనదీనద సంతతస్థల
 త్సారన దంపతీనివహ తర్పితలోచన వామలోచనా
 వారసుహాస భాసుర నవారుణబింబ సమర్పనావల
 త్కిర వసంతవాసరమతీతముగా జూనరించె సంధ్యయున్.

చాలిత మాలతీ విటపశాఖల రక్తపలాశకోరక
 జ్వాలిత కామినీ హృదయవల్గిత మర్మములన్ నిరంతర
 త్వేలిత నీలకంఠపరికీర్తిత మన్మథరాజసద్యశో
 బాలముల నృధుప్రవణసాదిత కామి జయమ్ముదోచెడిన్

కాలగళుధి స్వయాంకముల గాఢతమాలరమావిమానిత
 మాలిత పారయాతర వికాల లన శ్కబరీచయమ్ములన్
 బాలమ్మగాలిసీతులిత బాహులతావలయ ప్రగూహనో
 న్మీలిత విప్రలభపరిణేతము తైత్రము మించు సామ్యతన్.

కలమప్రరోహసంచయ ప్రకాశిత పోషవసంతసంగమ
 స్థలిత దిగంతరాశము నుఖాంకుర సంకుమదప్రసార ని
 ర్గళిత కుచాంతరమ్ము నవగాంగజలశ్రుతి రంజితేందుచే
 కల కమనీయ కంకరవికాలకపక్షముఁ దోచు రాధమున్,

తెలతెల ము ల్కృరోపవనపీఠుల సాధుశిరీషయుక్త పా
 కలలిత కేశధారులయి సాగత నవ్యవసంతవేళలన్

కలియుదు రాత్రి ధూర్తవిట శాగర సంఘముల స్మృదంబునన్
స్థలకమలి న్యూదాహృతపద ట్టుదిత ట్టుదిరాచుణాధరత్.

మధుమధురారవంబు ల సుమాళముగా వచియించు గామున్
ప్రథిత నయానుకూల్యరూచిరశ్రుతిరమ్య గృహంగణములన్
శిధిలిత మానమానినుల శేఖరనిశ్చిత మల్లికాంకుర
వృధ వహించి రుత్సుకవసంతసమేధిత చిత్తు లివిలుల్.

కరుణవిలాసినిమృదుల గండగళ న్నవచందనార్ద్రముల్
వరుణ పురాంగనామధుర వర్తుల చారుకుచాగ్ర పత్రముల్
స్మరితరుణీకలన్వన ప్రశాంత మనోనవయావతశ్రవ
జ్వరములు వానరములు రసారమణీనవదోహదములున్.

శాకుంతి సుమసారశ్రవణల విస్తారప్రభావోదయ
శ్యామాగ్రప్రథిత స్తనస్తబక నిశ్వాసంబులన్ జారుణీ
రామాంగముల వామలోచనలు మర్యాదాలన స్మశ్యలై
యామన్యందలరింపఁ బామరుల నాయానంబుమానె న్వనన్.

కమలి న్యభ్యపయానమం దరుణనంకాంతి స్ఫుటింతుచున్
రమచన్ద్రోయిఁ బదముల నిలిపి వారంపారము న్నాట్యమున్
రమణుం డేర్పడ నలృ నస్పృహ నుమాప్రాణేశచిత్రాబ్జ భృం
గముగా మనమధుఁ డేసెఁ దూపులఁ బ్రియాంగము లైత న్నెప్పునన్.

పాతాళాంతరవానభేద మవళంబై దోప దర్శికర
వ్రాతమ్ము ల్పరిపాలన మ్మునర నేరం బాలకేతేరు చొ
వై తల్కిత్తు బురాంగనాకబరనంభారంబు శోభిల్లు న
త్యాతివ్రత్యవిషాగ్నిధూమపటలీ తొల్యంబున న్నత్పురిన్.

శ్రమ నందు న్మదగండయుగ్మకము విశ్వానమ్మున స్పృహువుల్
సమయించు స్థపతేజమున్ స్తనయుగఫాసమ్ము బల్మారువు
త్రిమమై సంక్రమణు న్నతింతు రజనీరాగమ్మునందు స్వతుల్
మమత జేరును బాదముల్బలముఁద్రేమ న్నారభద్యోతమై.

అనిర్భావమునందె నంగత వసంతారామధారేయ వి
ప్రావాసమ్ముల నావృతమ్ముయి రమాప్రాణేశు సర్ప ల్పుర
ప్రాపారమ్ములు వందులై కొలిచిరభ్యానమ్మునన్ మాధవ
గ్రీవేయమ్ము వసంతమున్ కమలనంభు మ్ముల్లసిలై న్వనన్.

లవనరశీర్షుఁడై మదనుఁ డర్థనిమిలిత నేత్తుఁడై నిలిం
పవనకుతారుఁ డేసె కరభారము రాధసమేధితమ్ముగన్
రనికులసోము నుత్సవములందు ననవ్యాసమారయుక్తుఁడై
యావనిజ యండవండముల కన్పరలేమలు సాటియే? రహిన్.

ప్రయివేటువ్యాపారము - ప్రభుత్వ కంట్రోలు

శ్రీ మోచర్ల దత్తాత్రేయులు

ప్రయివేటు ఆపాముల వ్యాపార సంస్థలమీద ప్రభుత్వపు కంట్రోలును వర్తింపజేయవలెననే భావము యించుమించు యిటీవలి కాలములో ఉద్భవించినదే. మనదేశములో ప్రయివేటు వ్యాపార సంస్థలను ప్రభుత్వము కంట్రోలు చేయవలెనను సంకల్పము గత ప్రభుత్వ ప్రపంచ సంగ్రామమునాటివరకు మన దేశములో కలుగవలసిన అగత్యమేలేదు. అందుకు కారణమేమనగా మనదేశములోని పరిశ్రమ లింకను అప్పటికి స్థిరముగా నెలకొని వేరుపారియుండలేదు. అప్పటికి అమలులోనున్న ప్రయివేటు వ్యాపార పరిశ్రమ లేవైన ఉన్నయెడల అవి బ్రిటిష్ వ్యాపార సంస్థల చేతులలో నుండెను. ఈ బ్రిటిష్ వ్యాపార సంస్థలు దేశసంపదను యధేచ్ఛముగా వారినిచేయుటకు సమృద్ధిగా అవకాశ మొసంగుటకు అనాటి గైర్వ కంపెనీలమీద అప్పటి ఇండియా ప్రభుత్వము చలాయించిన కంట్రోలు అధికారమువంటి అధికారము, ఆ కంపెనీలలో తమ ద్రవ్యమును పెట్టుబడిపెట్టిన బ్రిటిష్ పెట్టుబడిదార్లకు లాభకరముగా, వ్యాపారస్థుల శ్రేయస్సును కోరి చూపింపబడెను. కాని, కాలక్రమేణ యీ గైర్వ కంపెనీల వంటి ప్రయివేటు వ్యాపార సంస్థలలో ప్రభుత్వమునకు ఏర్పడిన ఒంబలబడికలలోనే ఒక చరకుమీదా చేర్చబడెను. ప్రభుత్వమునకు యిష్టమైన ఒక రేడినాటికి ప్రభుత్వమే తమకు యిష్టమైన ఆ వ్యాపార సంస్థలను తీసికొని దఖలుపరచుకొనవచ్చునను చరకు చేర్చబడెను.

ప్రభుత్వము తమ యిష్టనుసారంగా ఏ రేడినాటికి ఆ వ్యాపారసంస్థలను దఖలుపరచుకొనవచ్చునని వాసికొనడెనో, ఆ రేడి గడువుతప్పేసరికి, కాలచక్రము తిరిగిపోయింది. అభిప్రాయాలు కూడ మార్పుచెందుటవల్ల గైర్వల నన్నింటిని ప్రభుత్వమే వశపరచుకొనుటతో వ్యవహారం సమాప్తమైంది. ఈ విధంగా ప్రయివేటు పెట్టుబడిదారుల వ్యాపార మండలము చాలావరకు ప్రత్యక్ష ప్రభుత్వాయత్తమైనది.

ఆయుధములను మందుగుండు పావుగులను తయారు చేయుటలో భారతీయ వ్యాపారస్థులను బ్రిటిష్ వారు నమ్మజాలక పోయిరి. అందువల్ల కుపాకీ తోటలను మందుగుండు పావుగులను తయారుచేసే షాగ్గరీలను, యీ దేశములో ఉన్నటువంటి వానిని, ప్రభుత్వమే నిర్వహించుచుండెను. అందువల్ల గైర్వలను, జలపాత విద్యుదుత్పత్తి ప్రతిష్ఠాపనలను, మందుగుండు తయారు చేయు షాగ్గరీలను, అటువంటి మరికొన్ని యితర యంత్రప్రతిష్ఠాపనలను ప్రభుత్వమే స్వాధీనపరచుకొనుటకు సిద్ధపడిన సందర్భములో ప్రయివేటు వ్యాపార సంస్థలను, ప్రభుత్వమునకును మధ్య వివాదసంఘర్షణ మేమయిన కలుగలేదు. మొదటి ప్రపంచ సంగ్రామానంతరము కొన్ని పరిశ్రమలకు మనదేశములో యుద్ధ కాలమునాటి గిరాకీవల్ల స్థిరస్థావర మేర్పడినది. అప్పుడు యీ పరిశ్రమలను ప్రభుత్వము భుక్తపరచుకొనవలెననే సమస్య ఆలోచనలోనికి వచ్చినది. కొంతగా తలచుకున్న కొన్ని యంత్రాగార పరిశ్రమలకు చాక విదేశీ సరకుల దిగుమతివల్ల పోటీ రాకుండుటకై కుంకరక్షణ కావలెనని యీ మారణానిర్భూత పరిశ్రమలు ఆందోళన తెలుపసాగెను. పోటీగా దిగుమతియగు విదేశీ సరకులకు

పాచ్చుగా దిగుమతి కుంకములను ఎంతమేరకు నిధింపవలెనో నిర్ణయించుటకై కుంకవిచారణకమిటీ నూచించిన ప్రకారముగా కుంకనిర్ణయమండలి యొకటి ఏర్పాటుచేయబడెను. ఈ కుంక నిర్ణయమండలి ఆయావిదేశీసరకు దిగుమతులమీద ఎంతమేరకు దిగుమతి కుంకములను నిధింపవలెనని సలహా యిచ్చుచుండెనో ఆ సలహా ఆయాకాలానుగుణముగా గవర్నమెంటు ఆమోదించినంత మేరకు అమలు జరుగుచుండెను. ఒక ప్రత్యేక పరిశ్రమయొక్క సంగతి సందర్భములనుకూర్చి ప్రభుత్వము పరిశీలించుటకు పూనుకొని, ఆ పరిశ్రమకు రక్షణనుగాని సహాయమునుగాని కలుగజేయవలెనని సంకల్పించిన సందర్భములో, ఆ పరిశ్రమవిషయమై ఏదోఒకవిధమైన కంట్రోలును అనగా నిర్వహణాధికారమును ప్రభుత్వము తప్పకుండా విధిగా వహిస్తుంది. కనుక యీరీతిగా, మనదేశములోని ప్రయివేటు వ్యాపార పరిశ్రమలమీద ప్రభుత్వ నిర్వహణాధికారము ప్రత్యక్షంగాగాని, పరోక్షంగాగాని చలాయించబడుట మొదటి ప్రపంచసంగ్రామానంతరము సంభవించినది.

రెండవప్రపంచ సంగ్రామకాలములో అదివరకు మామూలుగా సప్రయితరమండిన ఆయా షాగ్గరీల తయారు సరకుల సరఫరా ఊణించినందువల్ల యుద్ధావసరములకు సంబంధించిన జరూరు సప్రయితరముగాని, దేశంలోని ప్రజావసరములకుగాని, సరిపోవువల్లగా, దేశములోని సాధనసంపత్తిని వినియోగించుకొనజేసట వంటి అసమర్థత యొకటి రెండవప్రపంచ సంగ్రామకాలమందు బాగా వ్యక్తమైనది. అందువల్ల ప్రజలలో ఉత్సాహభి నివేశములను పురిగొల్పుటకు ప్రభుత్వము పూనుకొనవలసి వచ్చెను. యుద్ధానంతరము దేశభవిష్యత్తు దివ్యముగా నుండగలదనియు, దేశము పర్యవస్థముగా సుక్షముగా నుండగలదనియు ప్రజల ప్రబోధించి ఉన్నాధించాలి. యుద్ధానంతరము దేశము అనేకవిధములుగా అభివృద్ధిపొందగలదనియు, దేశవస్తుసంపదను అత్యంత పరిమితివరకు వినియోగించి ప్రజల లాభైర్వర్యములు వృద్ధిచేయబడుననియు తద్వారా, ప్రజలకు ఉచ్చస్థాయిలో కుస్తీరమైన ఉపాధులు కల్పింపబడుననియు ప్రచారముచేసిరి. ఇందుకొరకై ఇండియా ప్రభుత్వము ప్రానింగు కమిటీలను అనగా ఆర్థికాభ్యుదయ పథక నియమ సంఘములను ఏర్పాటుచేసిరి. వేర్వేరు రాష్ట్రప్రభుత్వములు కూడా అటువంటి ప్రానింగు కమిటీలను నియమించవలెనని ఉత్తరువు చేసిరి. రాష్ట్రప్రభుత్వములన్నూ కేంద్రప్రభుత్వమున్నూ మామూలు కేంద్రవరకు కృషిచేసి ఆర్థికాభ్యుదయము నిమిత్తమై అనేక పథకములను తయారుచేసెను. భారతదేశంలోని వ్యాపార శిఖాముఖ లందరు కలిసి 15 సంవత్సరములలో రూ. 10 వేల కోట్ల మొత్తమును వినియోగించుటకై ఒక పెద్ద పథకమును తయారు చేసిరి. చివరకనువారు కూడా అనేక ఆర్థికాభ్యుదయ పథకములను తయారుచేసిరి. ఆ రోజులలో దేశాభివృద్ధిపథకముల గూర్చిన గ్రంథసంపుటి చాలా వెలువడింది.

ఇండియా గవర్నమెంటు పార్లొమెంటుకొకవృద్ధివిషయములో తమ భవిష్యద్విధానమును నిర్వచించుచు 1945 సంవత్సరములో ఒక ప్రకటన చేసియుండిరి. పార్లొమెంటు సంస్థలయందు ప్రభుత్వము ఎంతవరకు పాల్గొనగలదో యీ ప్రకటనలో నిర్వచింపబడెను. విమాననిర్మాణము మోటారుకారుల నిర్మాణము బ్రాక్కులు, రహ

యనిక ద్రవ్యములు, రంగులు, ఇనుము ఉక్కు రహితాదీ కలుపులు విద్యుద్ద్యోత్ర పరికరములు, యంత్రములు, యంత్రముల పనిముట్లు, విద్యుదుత్పాదక సాయన ద్రవ్యములలో యినుము లేని యితర లోహములు మున్నగువానిని తయారుచేయుటకు సంబంధించిన కొన్ని మూలపరిశ్రమలను నెలకొల్పుటకు ప్రయత్నము వ్యాపార స్థులు తగినంత పెట్టుబడి ద్రవ్యంతో ముందుంజ వేయనియెడల యీ పరిశ్రమలను ప్రభుత్వయత్నముచేయుట జరుగును. తదితరములైన ఆయాపరిశ్రమలన్నియు వేర్వేరు స్థాయిభేదములలో ప్రభుత్వపు కంట్రోలునందు ఉంచవచ్చి, ప్రయత్నము వ్యాపారసంస్థల తాలాకు పరిశ్రమలుగానే సాగుచుండగలవు. ఈ ప్రయత్నము వ్యాపార సంస్థల తాలాకు పరిశ్రమలయందు కార్మికులకు శ్రావ్యమైన జీతవసతులు లభింపజేయుటగా మారుచుండుటకును, యితర వ్యాపార సంస్థలతో బోటి నిరాటంకముగా నుండునట్లుగా మారుచుండుట కును ప్రభుత్వము తన కంట్రోలు అధికారమును చలామణిచుచుండును. సాకానిర్యాణము, నైలు ఇంజనులు బాయిలరుల నిర్మాణము యీ సంబంధమైన ప్రధానదేశావసర పరిశ్రమలు మాత్రము ప్రభుత్వముచేతనే ప్రయత్నము వ్యాపారస్థులచేతను కూడా నిర్వహింపబడుచుండగలవు. ప్రభుత్వప్రతిష్ఠాపనలు మాత్రము ప్రభుత్వముచేతనే నిర్వహింపబడుచున్నవని, లేదా కొన్ని పక్షకు నిర్వాహక సంఘములచేత నిర్వహింపబడుచున్నవని, 1945 సంవత్సరములో ఆపటి ఇండియాగవర్నమెంటుచే మొట్టమొదటగా యీ విషయమై చేయబడిన ప్రకటన యిది. ఈ ప్రకటనమూలంగా దేశములో అందుకు వ్యతిరేకమైన ఆందోళనగాని అధిక్షేపణగాని ఏదీ ఉంచి ఏమియును పరిస్థుటయు కాలేదు.

దేశముయొక్క ఆర్థికభృద్ధియమునకై బాహుళ్యమైన పథకముకంటే తయారుచేయబడిన సంవిధములో, ముఖముండేర్వడు పరిశ్రమలవిదానముగాక, ప్రస్తుతము అమలునందున్న పరిశ్రమలవిదానము కూడా ప్రభుత్వముయొక్క కంట్రోలు తరలిమి భేదంగా వర్తించుచుండునట్టి భావం అంతర్లీనంగా ఉంది. ఎందుచేతనంటే, ఒక ఆర్థిక శక్తియును బాధించుటకై దేశసంపదనంతకు సక్రమంగా వినియోగించి నిగ్రహించవలసియుండును. దేశమగ్గంలోను బహుటను చాకే ఉన్నట్లువంటి ప్రజాసామాన్యానికి వినియోగపడు ఏ వస్తు సంబంధ పరిశ్రమనైనను ఉదాహరణార్థం పరిశీలించి చూడండి. వస్తువులు దేశమగ్గంలో ప్రజలకు ఎక్కువ అవసరమైనవని ప్రభుత్వనికి తెలిసిపట్టితే, ఆ వస్తువులనే యితర దేశాలకు ఎవాదాచేసి దేశీయులకు అమ్ముచేయుటకు ఆ విదేశద్రవ్యం సమృద్ధిగా ఉండగలదనియు, ఆ ద్రవ్యంతో ఆయావిదేశాలనుంచి యంత్రముగ్రులు కొనుక్కోవచ్చుననియు తిద్వారా యితర దేశపరిశ్రమల వృద్ధిచేయవచ్చుననియు, ప్రభుత్వము ఉద్దేశించి ఆ ప్రకారంగా విదేశాలకు ఆ సరకును రవాణా చేయవచ్చును. అందువలనగా ఆ సరకు దేశమగ్గంలోని ప్రజలకు అలభ్యము చేయవచ్చును.

ప్రయత్నము వ్యాపారసంస్థలవిదాన ప్రభుత్వముయొక్క కంట్రోలు అవసరమనే విషయము యీ ఉదాహరణమునబట్టి బోధపడుచున్నది. ఏ పరిశ్రమలు దేశములో ముఖ్యముగా జరుగుగా ముందుగా విస్తరించవలెనో, అట్టివానికి ప్రభుత్వము అగ్రస్థితి కొసంగి, అట్టివానికి నెలకొల్పి ప్రారంభించవలెను. వ్యాపారస్థుడైనను ఒకానొక పరిశ్రమను తాను ప్రతిష్ఠించి పారలాభములను వెంటనే పొందవచ్చునని ఆశించినప్పటికీ, అట్టి దేశాళము అతనికి లేకుండా ప్రభుత్వము అడ్డించవచ్చును. మన ఆర్థికభృద్ధియపథకమును నిర్ణయించెడి అధికారవర్గము తయారు చేసిన ఆయాపరిశ్రమల జాబితాలో అత్యవసరమైన పరిశ్రమలకు గ్రహాసము నొసంగును. అట్టి అగ్రగణ్యుల పరిశ్రమల పట్టికలో

చేరవట్టువంటి ఒక పరిశ్రమను నెలకొల్పవలెనని ఒక వ్యాపారశ్రమకంపెనీని స్థాపించదలంచి అనుమతికై దరఖాస్తు చేసికొనినయెడల, పెట్టుబడిపాటాల కంట్రోలురు ఆ దరఖాస్తును పరిశీలించును. ఈ వ్యాపారపు కంపెనీ ఏ ప్రయోజనమునకై ఏర్పడుచున్నదో పరిశీలించి, ఆ పరిశ్రమను నెలకొల్పుటకు అనుమతించి నిరాకరింపవచ్చును. ఆయాపరిశ్రమలను ప్రతిష్ఠించుటవల్ల ప్రజలకు ప్రభుత్వ వికీకరణ అత్యధిక ప్రయోలాభము చేకూరునట్లుగా పారిశ్రామిక వ్యవహారవిధానమును ప్రభుత్వము సక్రమముగా నిగ్రహించవలసియున్నది. అట్టిది కూడించి ఎవ్వరూ వాదించబలరు. ఈవిధంగా గత 30 లేక 35 సంవత్సరములకాలములో మన దేశాధోనితీ చాగవరకు మారిపోయినది. ఆర్థిక వ్యవహారరంగములో వ్యక్తుల వ్యాపార స్వాతింత్ర్యమునకు అవరోధములను కల్పించెడి ఆ నీక ప్రభుత్వచర్యలు ప్రయత్నము ఆసామల హక్కులకు ప్రతికూలములు కావనెడి భావము ఏర్పడినది.

మన దేశమునకు స్వాతింత్ర్యము రాగానే, మనదేశములోని పారిశ్రామికములను, పెట్టుబడిదారీము, విదేశాలలోని పారిశ్రామికములను పెట్టుబడిదారీము భవిష్యత్పూర్వకజీవావృద్ధి పథకములో తమ ఉత్తరగతి ఏమిటని తెలిసికొనగోరుచున్నారు. భారతదేశ స్వాతింత్ర్యమునకై కాంగ్రెసు మహాసభ ఆందోళన సాగించిన దినములలో, ప్రపంచ ప్రజలలోని అన్ని వర్గములవారికిని నిండైన వాగానములు చేయబడెను. దేశానికి స్వాతింత్ర్యం రాగానే కార్మికులకు కడుపునొందా భోజనం లభించగల దివ్వారు. వ్యవసాయదారులకు సరసమైన ధరలు పంపిసరకులకు లభించగల వచ్చారు. యంత్రాగార పరిశ్రమలుగలవారికై కౌలసిన ప్రభుత్వ సహాయ సంపత్తి లభించగలదవ్వారు. ప్రజల కందరికీ ఉద్యోగాలు ఉపాధులు కల్పించబడు నవ్వారు. బాగా అవృద్ధియెదని రాజ్యాలలో ప్రజలకుగల సౌకర్య సదుపాయములు సమకూర్చబడు నవ్వారు. సామాన్యపౌరుని శ్రేయస్సుకై ప్రభుత్వము వహించవలసిన శ్రద్ధ యావస్తు వహించగలవనిరి. సామాన్యపౌరుని శ్రేణి, వృద్ధికి ప్రతికూలములైన హక్కు లేవియును పవిత్రప్రమాణములుగా శరీ సావహింపబడవని చెప్పిరి.

కాంగ్రెసుసంస్థ దురవస్థలపాలై ప్రాకులాడుచుండినంత కాలము ఆ రీతిగా చేయబడిన వాగ్దానములను వాటివల్ల బాధితులయ్యెడివా దెవ్వరూ స్థిరప్రమాణంగా స్వీకరింపలేదు. కాని కాంగ్రెసుపార్టీ అధికారంలోనికి వచ్చినప్పటికీ, నూతన ప్రభుత్వ విధానంలో ఆయా బాధితి వర్గములవారు తమ ఉత్తరగతి ఏమిట తెలిసికొనుటకై దానిని నిర్ధారణగా నిర్వచింపవలెనని కోరిరి. బ్రిటిష్ గవర్నమెంటులో కాంగ్రెసు బోరాలుమును సాగించుచున్నంతకాలము, విదేశీయుల విషయములలో వారి స్వలాభ ప్రయోజనములను కాంగ్రెసుపక్షమువారు ప్రోత్సహింపనే తృణీకరించుచునే యుండిరి. కాంగ్రెసు పరిపాలనాధికారములో స్వతంత్ర భారత రాజ్యములో తమ పరిస్థితి ఏమిటియని వీరు సహజంగా ప్రశ్నించుచునే యుండిరి. వారికి గల హక్కులకు కమలవిషయములలో కాంగ్రెసుప్రభుత్వము జోక్యము కలగజేసికొనదు అని విశేష పెట్టుబడిదారులకు అప్రమేయము అధియోధాత ప్రకటనలను చేయుచునే యుండిరి.

అంతేకాదు, భారతదేశపరిశ్రమలను పెంపొందించుటకై విదేశీ పెట్టుబడిదారులు ఇంకను మరికొంత ద్రవ్యములు యీ దేశములో పెట్టుబడిపెట్టెడియెడల వారివిషయములలో ప్రత్యేకాదరణ చూపబడునని కూడ వాగ్దానము చేసిరి. కాని భారతదేశములోని భవిష్యత్వములకు తృప్తికలుగలేదు—భారతదేశమునాని యీ భవిష్యత్వములు యుద్ధకాలములో ఆసియా రాష్ట్రవ్యవస్థాపక గణిత

ప్రభుత్వములకు పన్నులను చెల్లించక తప్పించుకొను హక్కులను నేర్పజేయుచున్నది. అతి రహస్యంగా నిర్వహించిన ప్రభుత్వమునకు ప్రభుత్వపాఠశాలలను వినియోగించుటకు వారు సమ్మతించుట లేదు. చాలుగా వాచిన ద్రవ్యమును దేశపరిశ్రమాభివృద్ధికి వారు పెట్టుబడి పెట్టుటకును వినియోగించుటకును వనకాదు. కొక కారణమును చెప్పుచున్నారు. ఉత్తరీతర గవర్నమెంటువారు ఏ యేకపరిధిలోని అనుసరించెదరా, అందువలనగా యీ వ్యాపార పారిశ్రామికలపై ఏమగునో, తమకు బోధపడుట లేదనియు, అందువల్లనే, పరిశ్రమాభివృద్ధికి తమ ద్రవ్యమును పెట్టుబడి పెట్టుటకు సాహసించుట లేదనియు సమాధానము చెప్పుచున్నారు.

ఈ సమస్యకు సంబంధించిన ముఖ్యపారాంశములను అన్నింటిని ఇండియా ప్రభుత్వము జాగ్రత్తగా పరిశీలించివేయవలెను, దేశ పరిశ్రమాభివృద్ధి విషయములో తాము అనుసరించదలచిన వ్యవహార విధానమును ప్రోత్సహించుచు 1948 ఏప్రిల్ 6 తేదీన ఒక తీర్మానము చేసిరి. ఆ తీర్మానములో ముఖ్యముగా యీ క్రిందివిధంగా నిర్వచించిరి. బొగ్గును, ఇనుము ఉక్కు సామానులు, విమానాల నిర్మాణము, నౌకానిర్మాణము వగైరా మూలపరిశ్రమలు మాత్రము ప్రభుత్వ పరిశ్రమలుగా నుండునట్లు కాని, ప్రభుత్వము అమలులోనున్న పారిశ్రామిక సంస్థలను పది సంవత్సరములవరకు యధాత్మకంగానే ఉంచి, పది సంవత్సరముల యనంతరము ఈ పరిశ్రమల పరిశీలనలన్నియు ఒకమాగు పునరాలోచన చేయవలెను. మోటారుకార్లు, ట్రాక్టర్లు, భారీయంత్రాలు, వర్కరాలకు సంబంధించిన మరీకొన్ని సులభపరిశ్రమలు ప్రభుత్వముయొక్క సన్నిహిత పర్యవేక్షణలో నిర్వహించబడుచుండును. ఇక గృహపరిశ్రమలను భారీప్రమాణంలో సాగుచుండే పెద్ద పరిశ్రమలలో సమన్వయించి నాటికి బోర్డులుగా సాగించవలెనని పారిశ్రామిక మహాసభ సూచించిన సలహాను గవర్నమెంటు ఆమోదించినది.

దీని తర్వాత ఆలోచించబడిన సమస్య ఏదనగా, పెట్టుబడి దాగును, కార్మికులను ఆయా పరిశ్రమలవల్ల పొందదగిన లాభ ప్రతిఫల విషయమెందునైతే. ఈ విషయములలో 1947 సంవత్సరము డిసెంబరులో జరిగిన పారిశ్రామిక మహాసభ చేసిన తీర్మానమును గవర్నమెంటు ఆమోదించెను. ఈ తీర్మానములో చెప్పబడిన దేను వగా, కార్మికులకు సర్వమైన చేతనములను లభింపజేసిపట్టుట పెట్టుబడి దాగుకు న్యాయమైన ప్రతిఫలమును ప్రశ్నెకొనిపట్టుట, పరిశ్రమకు నిర్వహించుటకున్న ఉత్తరీతర మెంపెండుటకున్న సమంజసమైన మొత్తమును మూలనిధిగా ప్రశ్నెకొనవలెను. ఈ తీర్మానమును అచరణలోనికి తెచ్చుటకై పరిశ్రమల సలహాసంఘములను కేంద్రమునందును రాష్ట్రములందును గవర్నమెంటువారు నియమించిరి.

ఇక, భారతదేశ పరిశ్రమలకు సాగించుచున్న విదేశీయ పెట్టుబడిదార్ల విషయములో గవర్నమెంటు తెలియజేసిన అభిప్రాయ మేమనగా అట్టి పరిశ్రమలు దేశీయ లాభములకై నిర్వహించబడునట్లుగా వానిని నిగ్రహించుటకు కావలసిన అధికారమును ప్రభుత్వమునకు కొనగడి చట్టములకు తగుదురేయ్యవలెనని తెలియజేసిరి. అయితే, అట్టి పారిశ్రామిక సంస్థలందు అధికార సామ్యముగాని నిర్వహణాధికారముగాని అధికభాగము భారతీయులకై యింపవలెను.

1948 సంవత్సరములో ప్రభుత్వము యీ సంగల్పప్రకటన చేసిన తొలిసారి మనదేశ పారిశ్రామికము ఇండియా ప్రభుత్వముగొడ ధ్వజ మెత్తుట కది కారణమాత్రమయినది. దేశపరిశ్రమాభివృద్ధికి కలిగిన ప్రతి అవకాశమునకును ప్రభుత్వభోగియే కావలసినట్లుగా వాదించబడినది. కార్మికవర్గము సర్వసామాన్యముగా సందర్భ

తరమునుబట్టి పోరాడుంటుందిగాని, యంత్రాంత్ర తరీఖా మనుబట్టికాదు. అందువల్ల ప్రభుత్వము చేసిన తీర్మానమునుబట్టి తమ సమ్మెలవ్వారా వస్తాత్పత్తిని నిగ్రహించుటకు నుంచి అత్యంత కలవని కార్మికులు గ్రహించిరి. సమ్మెలు చేపడమని అనేక సందర్భములలో దెబరించుటయు, ప్రత్యక్షంగా సమ్మెలు చేయుటయు జరిగింది.

ఆ సందర్భములలో గవర్నమెంటువారు ప్రభుత్వము కల్పించుకొనవలసినవచ్చింది; కార్మికుల చేతనప్రమాణములను నిర్ణయించి లాభములలో కార్మికులకు చెందవలసినవంతును నిర్ణయించి కార్మిక తగాదాలను పరిష్కరించుమిత్తమై కార్మిక వివాద పరిష్కర్తలను గవర్నమెంటు నియమించి పది సంవత్సరముల అనంతరము దేశపరిశ్రమల ప్రభుత్వాయత్తమై చేయవలసినవి గవర్నమెంటు దెబరించుటవల్ల పెట్టుబడిదారుల స్థితి కేటయు "సప్రయు" పమానీపను గప్ప వనించురీతి గదగా" అన్నట్లు ఉన్నదనియు ఆ కారణముచేతనే, పెట్టుబడిదారుల జల అంతరీకం అంది పొత్తుపన్ను దనియు పారిశ్రామికము ప్రభుత్వమును నిందింప సాగిరి. ఇక విదేశీయ పెట్టుబడిదార్లు తమ పెట్టుబళ్ళకు భారత దేశపు శిశీష్టస్థితి ఎంతమాత్రము అనుకూలముగా లేదనిరి. ఎందు చేతననగా ఈ దేశములో తాము పెట్టుబడి పెట్టిన ద్రవ్యమును తాము ఎప్పుడు కోరినే అప్పుడు తమ సొంతదేశాలకు తిరిగి చేర్చుకొనగల సదుపాయసౌకర్యము లేమకు సర్వదా ఉండునలెనని కోరిరి.

సరిగా యీ సమయంలోనే, వ్యాపారలాభముల పన్నును ప్రభుత్వము ఉపసంహరించుకుండా ఉంచింది. అదిన్నీగాక, వ్యాపారసంస్థలలో తమ వాటాదార్లకు పంచిపెట్టదగిన లాభ పంపిణీ నూటికి 6 వంతులకంటె మించియుండరాదని నిబంధింపబడినది. గత గెండు సంవత్సరములకు వర్తించే లాభపంపిణీలకున్న ఇదే మొదటిసారిగా యవ్వలకుమన్న లాభపంపిణీలకున్న ఆ నిబంధన చేయబడినది. నిరభ్యంతరంగా వర్తీవ్యాపారం చేసేకొనుటకు అత్యంతములుగల యీ దేశములో మంచి తాకట్టు హామీగల ఋణములకు కూడా నూటికి రూ 9 వంతు మొదలు నూటికి రూ 12 వంతు వరకు వడ్డీలు వసూలుచేసేకొనుచున్న సందర్భములో, యంత్ర పరిశ్రమలయందు తమ వైకమును పెట్టుబడి పెట్టువారు నూటికి రూ 6 వరకు లేదు లాభ పంపిణీలలో తృప్తిపడెదరుండుట అసంభవం.

అంతేకాదు వారి స్థితి మరింత అధ్వాన్నముగా నుండును. ఎందు చేతననగా ఏదైనా యంత్రాగారపరిశ్రమలో తన ద్రవ్యమును పెట్టుబడి పెట్టిన, ఆ పరిశ్రమ లాభదాయక మగుటకు నాలుగై దేర్లు పట్టును. అయినా ఆ పరిశ్రమ ఏదైనా అంతరాయములు విఘ్నములు మధ్యలో లేకుండా సంతతి సంపూర్ణములు గడించు ననుటకు వీలులేదు. దీనికి బోధకు, పరిశ్రమలను పట్టుట, ఆ పరిశ్రమ ప్రభుత్వాయత్తము కాగలదనే దెబరింపుమూలంగా లాభాల పంపిణీవిషయములో స్థిరనిశ్చయం పోయింది. ఈ కారణాలవల్ల ఈ విషయములో వివేకుండా ఆచదన అంగీకరణ సాగింది. కొలదికాలములో పరిశ్రమలకు ప్రభుత్వాయత్తము చేయవలెననే సంగల్పము ప్రభుత్వమునకు లేనేలేదని ప్రభుత్వప్రతినిధులే అనేక సందర్భములలో అధికారరీత్యా గొప్ప అర్థవివరణములను చేయుచూ వచ్చిరి. వీరి మాటలు మనకు తీవ్రమై అనగానా కాక భార్యమే, ఒక మంత్రశిఖరుడు ఏ సభాసభాపక్షములో ఆసన్య సీమా, పారిశ్రామికము సవ్యంగా వ్యవహరించక పోయినట్లయితే, వారి పరిశ్రమలకు ప్రభుత్వాయత్తము చేయవలెనని కట్టి సందేహము పుండదని తలచని లెంపుగా ఒకమాట నోరుబారి అనెనెం తలస్థిం చెను. కాని, యిదంతా అవ్యక్తప్రతాపమని వారు విమర్శనా గ్రహించుటలేదు. నిజంగా కలిచే కుక్క మొదగుదు. వీరి ప్రతాప

మీరు మాటలగా పోరాడుకుంటే తరతరమారు మరింత ప్రకోపించి మరికొన్ని మాటలు అలాగనే వేరారు. లాభపంపిణీల విషయములలో చేయబడిన నిబంధనను వ్యాపారలాభముల పన్నుతో సహా గవర్నమెంటువారు తీసివేసిరి. ఈవిధంగా తమ కట్టుబాట్లను సవరించి తొలగించుటమాత్రముగాను, కేంద్రములను రాష్ట్రములందును ఇంచుకొనియును పైజాన్సు కార్పొరేషనువ్యాపారా, (పారిశ్రామిక ద్రవ్య సహాయ సంస్థ వ్యాపారా) చౌకవడ్డీలెట్లకు ద్రవ్యమును సప్లయచేయుట మాత్రముగాను చేయూతనొసంగుచు ప్రయివేటు వ్యాపార సంస్థలకు సహాయం చేయవలెనని ప్రభుత్వము సంకల్పించుకొన్నది. 1949 సంవత్సరము ఫిబ్రవరిమాసములో మద్రాసునందు వాణిజ్య మండలివారు సర్కారుపేటలకు సమర్పించిన వివరిత ప్రతిపాదనకు ఆంధ్ర సమాఖ్యన మిచ్చుచు యీ క్రిందిరీతిని ఘంటాపథముగా ఒకమాట అన్నారు.

“పరిశ్రమలు ప్రభుత్వాయత్తము చేయబడునని భయపడవద్దు. ఏ పరిశ్రమనైనను ప్రస్తుతము ప్రభుత్వము దిబ్బలుపరుచుకొనుటకు తగిన కక్షిసామర్థ్యం యీ ప్రభుత్వానికి లేదని వేదవాక్యంగా నా మాట నమ్ముండి. కాబట్టి, దేశపరిశ్రమలు ప్రభుత్వాయత్త మొనర్చబడునని ఎవరైనను పట్టినయెడల, అట్టివాడు తా నొక బ్రహ్మాండనాయకునిట్టి కావలెననే తలంపుతో ఆవిధంగా పల్కుచుండును. అటువంటివాళ్ళకు నేను నమ్మును.”

భారత ప్రభుత్వ ఉపప్రధాని అధికారరీత్యా చేసిన యీ వివరంగ ప్రకటనవ్యాసా, ఆంధ్రాసంపదనవారి కందరికి చిత్రికాంతి లిగియుండవచ్చు. కాని, దౌర్భాగ్యవశమున మన జాతికి వాచాత్మ్య మొక్కదు. పైచెప్పిన బహిరంగ ప్రకటన జరిగినపిమ్మట కూడా, కొందరు మంత్రు లింకను పరిశ్రమల ప్రభుత్వ వశీకరణ వస్త్రావన చేయుచునేయుండిరి. ఈ విధమైన ప్రలాపనల గాలము గానే యీ దేశములోని సమస్త దురవస్థలు దుర్బిక్షములు సంభించుచున్నవని పారిశ్రామికము బాహుళ్యముగా చాటించుట అన్నాడు.

ఈ విషయములలో సర్వతోముఖపరిశీలన చేసి మానగా, అసంభవమైతే మనము, ఇతరులను పాపాల ధైరవులుగా చేసి, మన ప్రయోజనకత్వమునకు వారే కారకులనుచున్నాము. చాలా ఉన్నతి యిలో ఉన్న ఏ కొలదిమంది పారిశ్రామికులతో మనహాయినిచేసి, పారిశ్రామికులమని చెప్పుకొని, కొన్ని పరిశ్రమలను వెలకొల్పి నిర్వహించుచున్నా రందరికీ, పారిశ్రామికశిల్పం సార్థకంగా అన్వయించదు. ఇట్టివా రందరూ సర్వదా వ్యాపార లాభకాంక్షతో వర్తమా గ్రహపాటున పరిశ్రమల రంగములోనికి దిగిన సాధారణ లాభ వ్యాపారస్తులవలెనే చెప్పవలసియున్నది. ఏ పారిశ్రామికులకు లాభాల కాంక్షతోనే పరిశ్రమను ప్రారంభిస్తాడు. ఆ మాటలే. కాని అతడు నిజమైన పారిశ్రామికు డైవల్షయినే, నిర్మాతృత్వమైన ఆత్మసంకల్పాద్వైగ మొకటి అతనిలో ప్రధానంగా టుండి. సమర్థంగా పనిచేసే భారీసంస్థ నొకదానిని నిర్మాణం, దానివ్యాపార కుద్రమైన వస్త్రాత్మక సవ్యంగా సమర్థంగా నడుచున్నట్లే అతనికి సంతృప్తి కలుగును. ఆ పరిశ్రమను బంచు కొన్ని విండ్లయినంతరమే అతడు లాభాల సంగతి

తలపోయును. ప్రథమ ప్రదక్షిణమునకే సహృద్యులమునై కోరికలు ఫలించవలెనని ఆసించును.

మన కార్మికుల వ్యవహారము మరింత అధ్యాన్నముగా నున్నది. వీరు సంకల్పశుద్ధిగా ఎనిమిది గంటలు పని చేసినట్లయితే మన పరిశ్రమలు చాలా సుసంపన్న ప్తిలోనికి రాగలవు. మన పారిశ్రామికులలోను, మన కార్మికులలోను ఏర్పడిన సామర్థ్యలోపం వల్ల దేశానికి ఆర్థికంగా దుర్బిక్షం యేర్పడుతోంది. ఈ ప్రపంచంలో భీన మొక జాతిగా నిలిచి వర్జిల్లవలెనంటే, పై చెప్పిన ఉభయవర్గముల అసమర్థతాదోషం పోవాలి. ఉభయవర్గములు ఏకైక సమ సంకల్పదీక్షతో పనిచేయాలి. లాభైశ్వర్యములవిభాగవిషయములలో ఉభయములు వివాదపడుటకు పూర్వము ఉభయము కృషివల్లను, అధికౌత్సత్రియును, లాభైశ్వర్యా వృద్ధియును కలుగవలసియున్నది.

ప్రభుత్వాయత్తమైనంతమాత్రమున పరిశ్రమలు సమర్థముగా పనిచేయునని వాదించవలెను. మీదుమిక్కిలి సర్కారు అధికారులు పైన చెప్పినం వహించినప్పడు, క్రిందివాళ్ళకు దేజవాటు దారి సహజంగా ఏర్పడుతూ ఉంటుంది. క్రిందిజేతలో మందగతి ఏర్పడుతుంది. ఒక సంస్థను నడిపించేవారికీ, ఆ సంస్థలో వారికీ ఉండే ఆసక్తి ఆత్మప్రేరణ అంతరించినప్పడు, పైన ఎంత అజనాయిషీ చేసినప్పటికీ, దానిని చక్కదిద్దుటకు సాధ్యము కాదు. ప్రయివేటు ఆసాములు కార్మికవర్గము, కలిసి పోలిసి కృషిచేసి, వస్త్రాత్మకై అధికంగా వృద్ధిచేయవలెనంటే నింతర ప్రబోధ ప్రచారములును, మంచిలక్ష్యలక్షణ శిక్షణయును కవలసియున్నవి. ప్రభుత్వ వశీకరణము కొంత అవసరమే. కాని, అది అతిస్వల్పముగా నుండవలెను.

మన దేశంలో వస్త్రాత్మకై తగిపోవుటకుగాని, లేదా కొంత పరిశ్రమల ప్రతిష్ఠించుటకై పెట్టుబడిదారులు ముందంజవేయకపోవుటకుగాని దేశపరిశ్రమలు ప్రభుత్వాయత్త మొనర్చబడు ననెడి ప్రభుత్వప్రకటనలు వాస్తవమైన నూలకారణములు కావు. అజీ విషయంగా, విదేశీయ పెట్టుబడిదారులు కూడా మన దేశముందు పరిశ్రమలను ప్రతిష్ఠించుటకై తమ పెట్టుబడిద్రవ్యముతో ముందుకు రాక పోవుటకు కారణము మన ప్రభుత్వముచేసిన బాహుళ్యప్రకటనకాదు. ఆ విదేశీయుల సాంతచేతములలోనే వారి పెట్టుబళ్ళకు హెచ్చులాభ ప్రతిఫలము లభించుచుండుటవల్లనే వారిదిటకు విచ్చేయలేదు. మన ఆర్థికసంపత్తి అల్పమైనదేగాని అపారమైనది కాదు. గత యుద్ధకాలంలో ప్రజాద్రవ్యము చాలావరకు పిల్చి పిండిజేసినట్లయినది. ఈ దేశములో బ్రిటిష్ వారికి గల అనేక వ్యాపారసంస్థలను అచ్చటి హెచ్చుధరలకు మనదేశీయులు కొనుక్కుని వారికి ద్రవ్యం కుమ్మరించిరి.

అప్పటి ప్రభుత్వము జారీచేసిన దీర్ఘవాయిదా ఋణపత్రము లలో ప్రబలద్రవ్యము విశేషముగా వినియోగింపబడినది. ఆ ద్రవ్యమే కొలదికాలములో అనేక అవసరములకు కావలసి వచ్చును. మన మిప్పుడు ఉన్నదానిని చక్కదిద్దుకొనుచు, పాత కొత్తల సమన్వయావస్థలో ఉన్నాము. ఇక రాబోవు రెండుమాడు సంవత్సరములలో పెట్టుబడిదార్ల వ్యాపారరంగము వినియోగమై అనివార్యమైన కొలది పరిమిత ప్రభుత్వ నిగమాధికారముతో ప్రయివేటు ఆసాముల వ్యాపారాధినితే మధ్యవర్తి గాంచగలడు.

